

Jaarverslag 2021

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Leeswijzer

Op 17 juni 2016 heeft De Nederlandsche Bank (DNB) de vergunning aan Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap) verleend voor het uitoefenen van het bedrijf van algemeen pensioenfonds. Een algemeen pensioenfonds is een pensioenfonds dat een of meerdere pensioenregelingen uitvoert en daarvoor een afgescheiden vermogen aanhoudt per collectiviteitkring. Eind 2021 heeft Stap zeven Pensioenkringen operationeel.

Het bestuursverslag omvat het bestuursverslag van Stap als algemeen pensioenfonds, alsmede de bestuursverslagen van de zeven afzonderlijke Pensioenkringen.

De jaarrekening betreft de jaarrekening van Stap. Als toelichting op de jaarrekening van Stap is per Pensioenkring een financiële opstelling opgenomen.

A. Bestuursverslag

- Verslag Stap
- Verslag Pensioenkring Eastman
- Verslag Pensioenkring SVG
- Verslag Pensioenkring Holland Casino
- Verslag Pensioenkring Douwe Egberts
- Verslag Pensioenkring Ballast Nedam
- Verslag Pensioenkring GE Nederland
- Verslag Multi-client Pensioenkring 2

B. Jaarrekening

- Jaarrekening Stap
- Financiële opstelling Pensioenkring Eastman
- Financiële opstelling Pensioenkring SVG
- Financiële opstelling Pensioenkring Holland Casino
- Financiële opstelling Pensioenkring Douwe Egberts
- Financiële opstelling Pensioenkring Ballast Nedam
- Financiële opstelling Pensioenkring GE Nederland
- Financiële opstelling Multi-client Pensioenkring 2

C. Overige gegevens

- Resultaatbestemming
- Actuariële verklaring certificerend actuaris
- Controleverklaring onafhankelijke accountant
- Bijlage Naleving Code Pensioenfondsen
- Bijlage Nevenfuncties Bestuur en RvT
- Begrippenlijst

Inhoud

Inhoud.....	2
A Bestuursverslag.....	8
Voorwoord.....	9
1. Stap.....	11
1.1 Kerngegevens per 31 december 2021.....	12
1.2 Karakteristieken van het algemeen pensioenfonds.....	12
1.3 Verslag van het boekjaar.....	20
1.4 Integraal Risicomanagement.....	28
1.5 Beleggingen.....	36
1.6 Financiële paragraaf.....	46
1.7 Kostentransparantie.....	46
1.8 Weerstandsvermogen.....	47
1.9 Toekomstparagraaf.....	48
1.10 Verslag Raad van Toezicht.....	49
2. Pensioenkring Eastman.....	55
2.1 Kerngegevens.....	56
2.2 Algemene informatie.....	58
2.3 Pensioen paragraaf.....	59
2.4 Vermogensbeheer.....	62
2.5 Kostentransparantie.....	67
2.6 Financiële positie en herstelplan (FTK).....	72
2.7 Actuariële paragraaf.....	75
2.8 Risicoparagraaf.....	78
2.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Eastman.....	86
3. Pensioenkring SVG.....	90
3.1 Kerngegevens.....	91
3.2 Algemene informatie.....	93
3.3 Pensioen paragraaf.....	94
3.4 Vermogensbeheer.....	96
3.5 Kostentransparantie.....	101
3.6 Financiële positie en herstelplan (FTK).....	106
3.7 Actuariële paragraaf.....	109
3.8 Risicoparagraaf.....	111
3.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG.....	119
4. Pensioenkring Holland Casino.....	122
4.1 Kerngegevens.....	123
4.2 Algemene informatie.....	125
4.3 Pensioen paragraaf.....	126

4.4	Vermogensbeheer	129
4.5	Kostentransparantie	134
4.6	Financiële positie en herstelplan (FTK)	139
4.7	Actuariële paragraaf	142
4.8	Risicoparagraaf	145
4.9	Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino.....	153
5.	Pensioenkring Douwe Egberts	157
5.1	Kerngegevens.....	158
5.2	Algemene informatie	160
5.3	Pensioen paragraaf	161
5.4	Vermogensbeheer	163
5.5	Kostentransparantie	167
5.6	Financiële positie en herstelplan (FTK)	172
5.7	Actuariële paragraaf	175
5.8	Risicoparagraaf	177
5.9	Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Douwe Egberts	185
6.	Pensioenkring Ballast Nedam.....	190
6.1	Kerngegevens.....	191
6.2	Algemene informatie	192
6.3	Pensioen paragraaf	193
6.4	Vermogensbeheer	194
6.5	Kostentransparantie	198
6.6	Financiële positie en herstelplan (FTK)	203
6.7	Actuariële paragraaf	206
6.8	Risicoparagraaf	208
6.9	Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam	216
7.	Pensioenkring GE Nederland	220
7.1	Kerngegevens.....	221
7.2	Algemene informatie	222
7.3	Pensioen paragraaf	223
7.4	Vermogensbeheer	226
7.5	Kostentransparantie	231
7.6	Financiële positie en herstelplan (FTK)	235
7.7	Actuariële paragraaf	238
7.8	Risicoparagraaf	240
7.9	Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland	248
8.	Multi-client Pensioenkring 2	252
8.1	Kerngegevens.....	253
8.2	Algemene informatie	254

8.3	Pensioen paragraaf	256
8.4	Vermogensbeheer	262
8.5	Kostentransparantie	268
8.6	Financiële positie en herstelplan (FTK)	273
8.7	Actuariële paragraaf	276
8.8	Risicoparagraaf	279
8.9	Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 2	287
B	Jaarrekening.....	291
9.	Jaarrekening Stap.....	292
9.1	Balans per 31 december 2021	293
9.2	Staat van baten en lasten.....	294
9.3	Kasstroomoverzicht	295
9.4	Toelichting op de jaarrekening.....	296
9.5	Toelichting op de balans per 31 december 2021.....	301
9.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	306
9.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	307
9.8	Gebeurtenissen na balansdatum	310
10.	Financiële opstelling Pensioenkring Eastman	310
10.1	Balans per 31 december 2021	312
10.2	Staat van baten en lasten.....	313
10.3	Kasstroomoverzicht	314
10.4	Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Eastman.....	316
10.5	Toelichting op de balans per 31 december 2021.....	325
10.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	350
10.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	351
10.8	Gebeurtenissen na balansdatum	356
11.	Financiële opstelling Pensioenkring SVG.....	357
11.1	Balans per 31 december 2021	358
11.2	Staat van baten en lasten.....	359
11.3	Kasstroomoverzicht	360
11.4	Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring SVG	362
11.5	Toelichting op de balans per 31 december 2021.....	370
11.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	393
11.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	394
11.8	Gebeurtenissen na balansdatum	397
12.	Financiële opstelling Pensioenkring Holland Casino	398
12.1	Balans per 31 december 2021	399
12.2	Staat van baten en lasten.....	400
12.3	Kasstroomoverzicht	401

12.4	Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino	403
12.5	Toelichting op de balans per 31 december 2021	412
12.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	436
12.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	437
12.8	Gebeurtenissen na balansdatum	442
13.	Financiële opstelling Pensioenkring Douwe Egberts	443
13.1	Balans per 31 december 2021	444
13.2	Staat van baten en lasten.....	445
13.3	Kasstroomoverzicht	446
13.4	Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts	448
13.5	Toelichting op de balans per 31 december 2021.....	456
13.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	480
13.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	481
13.8	Gebeurtenissen na balansdatum	484
14.	Financiële opstelling Pensioenkring Ballast Nedam	485
14.1	Balans per 31 december 2021	486
14.2	Staat van baten en lasten.....	487
14.3	Kasstroomoverzicht	488
14.4	Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam.....	490
14.5	Toelichting op de balans per 31 december 2021.....	498
14.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	521
14.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	522
14.8	Gebeurtenissen na balansdatum	525
15.	Financiële opstelling Pensioenkring GE Nederland	526
15.1	Balans per 31 december 2021	527
15.2	Staat van baten en lasten.....	528
15.3	Kasstroomoverzicht	529
15.4	Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland	531
15.5	Toelichting op de balans per 31 december 2021.....	540
15.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	561
15.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	562
15.8	Gebeurtenissen na balansdatum	568
16.	Financiële opstelling Multi-client Pensioenkring 2.....	569
16.1	Balans per 31 december 2021	570
16.2	Staat van baten en lasten.....	571
16.3	Kasstroomoverzicht	572
16.4	Toelichting op de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2	574
16.5	Toelichting op de balans per 31 december 2021.....	583
16.6	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	611

16.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	612
16.8	Gebeurtenissen na balansdatum	617
C.	Overige gegevens.....	618
17.1	Resultaatbestemming	619
17.2	Actuariële verklaringen	621
17.3	Controleverklaring onafhankelijke accountant	636
	Bijlage 1: Naleving Code Pensioenfondsen 2018.....	640
	Bijlage 2: Nevenfuncties Bestuur en Raad van Toezicht.....	645
	Bijlage 3: Begrippenlijst	646

A Bestuursverslag

Voorwoord

Stap bestond in 2021 alweer vijf jaar. Dit jaarverslag van Stap over het jaar 2021 is dus alweer ons zesde jaarverslag sinds wij op 17 juni 2016 als eerste algemeen pensioenfonds in Nederland de vergunning van De Nederlandsche Bank ontvingen. Wij zijn sindsdien niet alleen het eerste algemeen pensioenfonds maar ook het grootste in belegd vermogen. We kijken met trots terug op de afgelopen vijf jaren. We bedanken al onze klanten voor het vertrouwen in Stap. De komende jaren blijven wij ons onverminderd inzetten voor een goed pensioen voor onze deelnemers en pensioengerechtigden.

2021 een jaar met meerdere gezichten

Ook in 2021 had het coronavirus grote invloed op de manier waarop wij leefden en werkten. We begonnen het jaar in een lockdown en eindigden het jaar in een lockdown. We zijn dan ook blij dat we, zoals het er nu naar uitziet, deze periode achter ons hebben gelaten.

In 2020 hadden we onze manier van werken al aangepast vanwege het coronavirus. Dat gold ook voor onze uitbestedingspartners. Daardoor konden we samen met onze uitbestedingspartners ook in 2021 geruisloos de kwaliteit van dienstverlening, die onze klanten gewend zijn, blijven bieden.

Voor onze Pensioenkringen was 2021 een mooi jaar. De dekkingsgraden van alle Pensioenkringen stegen behoorlijk waardoor de Pensioenkringen er financieel beter voor staan dan een jaar geleden. Voor nagenoeg alle Pensioenkringen was de financiële situatie zo goed dat we een volledig toeslagen over de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten hebben kunnen verlenen. Voor een van onze Pensioenkringen was de financiële situatie zelfs zo goed dat we een stukje van de gemiste toeslagen uit het verleden hebben kunnen inhalen.

En met ons beleggingsbeleid hebben we door het ondertekenen van het IMVB-convenant een volgende stap gezet voor onze doelstelling om een maatschappelijk verantwoorde belegger te zijn.

We zijn verder gegroeid

In 2021 hebben we de lijn van 2020 voortgezet en opnieuw een aantal nieuwe klanten mogen verwelkomen. Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland is per 1 september 2021 toegetreden tot een eigen Pensioenkring bij Stap: Pensioenkring GE Nederland. De aangesloten ondernemingen hebben eveneens per 1 september 2021 de pensioenregeling ondergebracht bij Pensioenkring GE Nederland. Daarnaast is per 1 januari 2022 Pensioenkring TotalEnergies Nederland van start gegaan. Stichting Total Pensioenfonds Nederland én de aangesloten ondernemingen zijn per die datum toegetreden tot deze Pensioenkring.

We hebben inmiddels acht actieve Pensioenkringen met een totaal belegd vermogen van circa € 9 miljard. Daarmee liggen we goed op koers om onze strategische doelstellingen verder invulling te kunnen geven. Wij verwachten ook de komende periode nieuwe klanten te mogen verwelkomen.

Op weg naar het nieuwe pensioenstelsel

Met het indienen van de Wet toekomst pensioenen bij de Tweede Kamer zijn we in de volgende fase van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel beland. Wij zien een belangrijke rol voor Stap in de begeleiding van haar klanten bij deze transitie en hebben ons hier de afgelopen jaren op voorbereid. Dat geldt ook voor onze uitbestedingspartners.

Invoering van de Wet toekomst pensioenen kan voor sommige pensioenfondsen aanleiding zijn om de eigen toekomst te heroverwegen. Die pensioenfondsen gaan op zoek naar een toekomstbestendig alternatief. Dat kan een algemeen pensioenfonds zijn. Daarnaast moeten werkgevers hun pensioenregeling de komende jaren aanpassen aan de nieuwe wetgeving. Daar komt veel bij kijken. Wij staan klaar om pensioenfondsen, werkgevers en hun deelnemers te begeleiden in een zorgeloze transitie. Hiervoor bieden wij toekomstbestendige pensioenoplossingen tegen de beste prijs-kwaliteitverhouding. We faciliteren zowel de solidaire als de flexibele pensioenregelingen, al dan niet gecombineerd, als het huidige FTK.

Woord van dank

Wij spreken onze dank en waardering uit voor de inzet en toewijding van alle bij Stap betrokken partijen. De leden van onze Belanghebbendenorganen worden bedankt voor de plezierige en constructieve samenwerking. Wij bedanken ook alle betrokken adviseurs. Samen werken we aan een goed pensioen voor al onze deelnemers.

Namens het Bestuur

Huub Popping
Voorzitter

1. Stap

1.1 Kerngegevens per 31 december 2021

Pensioenkring	Aantal deelnemers	Beleids-dekkingsgraad	Feitelijke dekkingsgraad	Technische voorzieningen in € 1.000	Eigen vermogen in € 1.000
Pensioenkring Eastman	1.128	114,2%	118,7%	192.227	36.006
Pensioenkring SVG	7.538	119,9%	125,0%	601.166	150.405
Pensioenkring Holland Casino	10.786	117,5%	125,3%	1.816.415	460.066
Pensioenkring Douwe Egberts	9.326	129,0%	134,9%	1.593.518	556.037
Pensioenkring Ballast Nedam	6.554	116,9%	121,3%	994.805	211.687
Pensioenkring GE Nederland	2.526	116,4%	122,4%	518.360	116.417
Multi-client Pensioenkring 2	11.290	113,3%	108,7%	1.003.405	133.043

1.2 Karakteristieken van het algemeen pensioenfonds

Profiel

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap) is een algemeen pensioenfonds zoals bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet. Stap is een stichting zonder winstoogmerk en voert meerdere pensioenregelingen uit in meerdere collectiviteitkringen. De collectiviteitkringen hebben een afgescheiden vermogen en een eigen financiële opzet.

Stap is sinds haar oprichting marktleider en biedt als grootste algemeen pensioenfonds een bewezen toekomstbestendige oplossing voor pensioenfonds die geen toekomst als zelfstandig fonds voorzien. Daarbij richt Stap zich met haar kapitaalcrachtige strategische uitbestedingspartners op een kwalitatief hoogwaardige dienstverlening in het belang van alle deelnemers.

De benaming die Stap hanteert voor collectiviteitkringen is Pensioenkringen. Stap kent twee verschillende typen Pensioenkringen, namelijk Single-client en Multi-client. Het onderscheidende kenmerk is dat in de Multi-client Pensioenkringen meerdere pensioenregelingen voor verschillende werkgevers worden uitgevoerd. Deze regelingen bieden – door een modulair programma – een ruime mate van keuzemogelijkheden. Bij een Single-client Pensioenkring wordt in een eigen omgeving de pensioenregeling van één werkgever (of gelieerde werkgevers) uitgevoerd.

Stap heeft een onafhankelijk bestuursmodel. Het Bestuur van Stap is verantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering van de pensioenregelingen in de verschillende Pensioenkringen. Stap belegt het vermogen van ieder van de Pensioenkringen afzonderlijk. Daarbij streeft Stap naar een optimaal pensioenresultaat voor de deelnemers in elke Pensioenkring. Stap voert een solide beleggingsbeleid dat passend is bij de pensioenverplichtingen, ambitie en risicohouding van de betreffende Pensioenkring.

Het intern toezicht heeft Stap belegd bij een onafhankelijke Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht vervult zijn toezichttaak zodanig dat deze bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van Stap en aan een aantoonbare beheerste en integere bedrijfsvoering. De Raad van Toezicht heeft op grond van wet- en regelgeving goedkeuringsrechten.

Iedere Pensioenkring heeft een eigen Belanghebbendenorgaan. Dit orgaan bestaat uit vertegenwoordigers van deelnemers, pensioengerechtigden en werkgever(s) van de betreffende Pensioenkring. Het Belanghebbendenorgaan heeft diverse (boven)wettelijke advies- en goedkeuringsrechten. De voorzitters van de Belanghebbendenorganen vormen gezamenlijk de Vergadering van Belanghebbendenorganen. Dit orgaan heeft onder meer de bevoegdheid om bestuursleden en leden van de Raad van Toezicht van Stap te benoemen en te ontslaan.

Onze missie

Stap is als algemeen pensioenfonds de pensioenuitvoerder die eerste klas oplossingen biedt aan werkgevers en pensioenfondsen, die in de huidige en toekomstige tweede pijler van het pensioenstelsel bij de uitvoering van hun pensioenregeling streven naar het realiseren van een optimaal evenwicht tussen pensioenresultaat, kosten en kwaliteit.

Onze visie

Deelnemers in pensioenregelingen worden in toenemende mate geconfronteerd met een verschuiving van risico's van het collectief naar het individu, waarbij ze geconfronteerd worden met een eigen verantwoordelijkheid voor het realiseren van een inkomen na hun pensioendatum. Voor werkgevers wordt het realiseren van de arbeidsvoorwaarde pensioen steeds complexer en duurder. Pensioenfondsen ervaren dat schaalgrootte cruciaal is geworden in het realiseren van adequate governance en acceptabele kosten per deelnemer. Pensioenfondsen die dat niet op eigen kracht kunnen realiseren, zullen de komende jaren liquideren en / of fuseren.

Bij deelnemers en werkgevers blijft een behoefte aan een zekere mate van collectieve risicodeling en besparing van kosten door schaalgrootte bestaan. In het nieuwe pensioencontract zal deze ontwikkeling alleen maar worden versneld en versterkt.

Strategie

Stap heeft de ambitie om het algemeen pensioenfonds in Nederland te zijn dat zowel deelnemers, werkgevers en latende pensioenfondsen ontzorgt. Dat gebeurt door:

- het bieden van gemak: werkgevers het werk met betrekking tot hun pensioenregeling vergaand uit handen te nemen en hen waar mogelijk maatwerk te bieden;
- pensioenfondsen met raad en daad bij staan in hun proces op weg naar opheffing en hen een soepele transitie te bieden;
- eerlijke, begrijpelijke en adequate (deelnemers)communicatie;
- deelnemers te betrekken bij hun pensioen, zodat zij handelen wanneer nodig;
- samen te werken met financieel krachtige uitbestedingspartners die hebben bewezen te beschikken over een excellente uitvoering.

De strategie van Stap is gericht op 'beheerste groei'. Dat betekent dat Stap in de komende periode haar leidende positie als algemeen pensioenfonds verder wil uitbouwen en haar strategie gericht op continuïteit en een adequate schaalgrootte naar de toekomst toe wil blijven waarborgen. De transitie naar de Wet toekomst pensioenen biedt hiertoe voldoende kansen. Stap blijft pensioenfondsen en werkgevers een toekomstbestendige pensioenoplossing bieden waarin de deelnemer centraal staat tegen de beste prijs-kwaliteitverhouding. Stap biedt alle contractvormen aan, al dan niet gecombineerd.

Transitie naar het nieuwe pensioenstelsel

Pensioenfondsen die overwegen te liquideren, te fuseren en/of zich reeds voorbereiden op een transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, zullen zich de komende jaren voorbereiden op het onderbrengen van de rechten bij een toekomstbestendig alternatief, mogelijk een algemeen pensioenfonds. In deze transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is enerzijds sprake van toenemende individualisering, terwijl tegelijkertijd bij deelnemers en werkgevers een behoefte blijft bestaan voor een zekere mate van collectieve risicodeling en besparing van kosten door het creëren van schaalvoordelen.

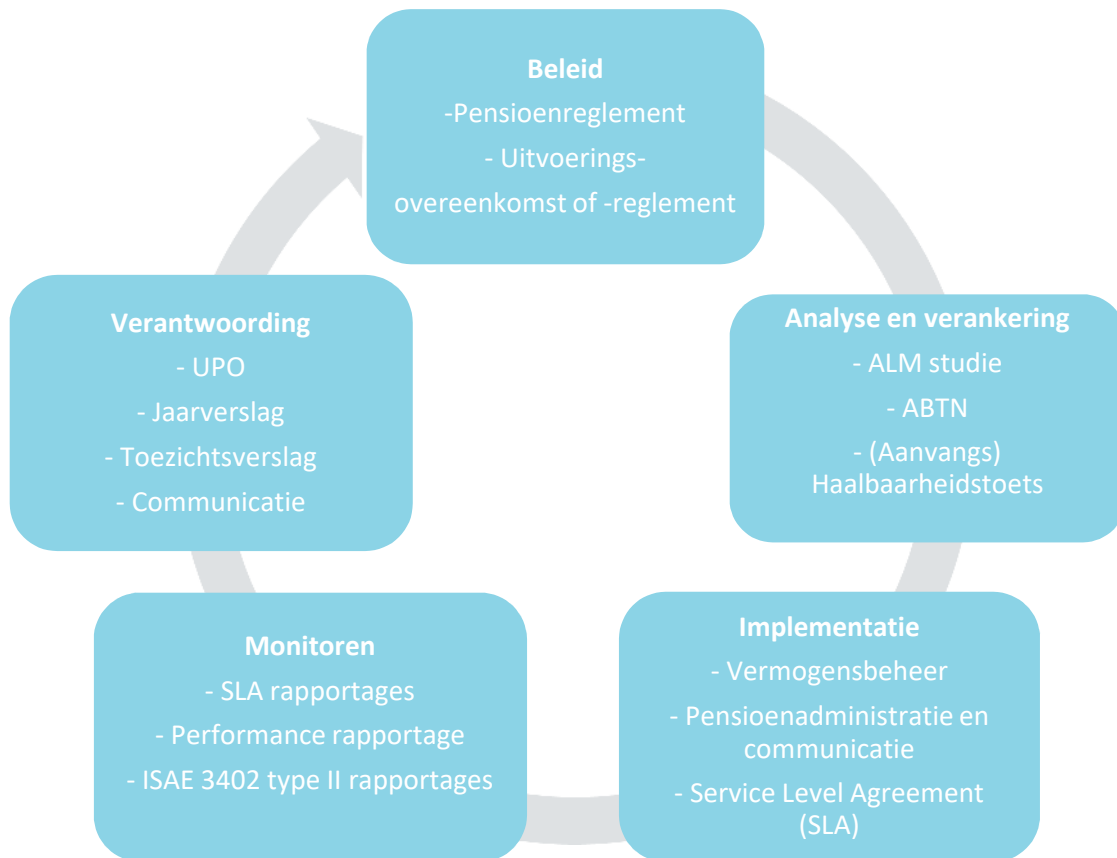
Vanuit haar missie, visie en strategie zal Stap onder het nieuwe pensioenstelsel voor Single-client Pensioenkringen binnen de door de wet geboden mogelijkheden alle contractvormen aanbieden, al dan niet gecombineerd (nFTK, solidaire pensioenregeling (SPR), flexibele pensioenregeling (FPR) en verzekerde regelingen). Voor Multi-client Pensioenkringen worden de contractvormen aangeboden op basis van de behoefte in de markt en de conform de door de wet geboden kaders, die in 2022 nog nader worden uitgewerkt. Stap zal pensioenfondsen in hun proces voor een overdracht naar een Single-client of Multi-client Pensioenkring begeleiden met een efficiënte transitie tegen zo laag mogelijke kosten.

Beleid en verantwoording

Stap geeft uitvoering aan de pensioenregelingen van de afzonderlijke Pensioenkringen. Deze uitvoering bestaat uit het voeren van de pensioenadministratie, het beleggen van het vermogen, het doen van uitkeringen en het afleggen van verantwoording aan en informeren van alle belanghebbenden.

In de uitvoeringsovereenkomsten en/of uitvoeringsreglementen met de afzonderlijke Pensioenkringen zijn afspraken gemaakt over de beleidsruimte van het Bestuur. Het Bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering.

Daartoe heeft Stap de volgende beleids- en verantwoordingscyclus geïmplementeerd:

Elke Pensioenkring heeft een eigen Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN). In de ABTN is de opzet van het (financieel) beleid van de Pensioenkring, de risicoanalyse en de wijze van uitvoering gedocumenteerd. Uitgangspunt in het handelen van het Bestuur is dat wordt gehandeld in het belang van alle belanghebbenden van de Pensioenkringen. Onder belanghebbenden wordt verstaan de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgevers.

Kenmerken regelingen

De kenmerken van de verschillende pensioenregelingen die Stap uitvoert, zijn opgenomen in de pensioenparagrafen van de verschillende Pensioenkringen.

Het Bestuur

De samenstelling en zittingstermijnen van het Bestuur zijn als volgt:

Naam bestuurslid (geboortejaar)	Aanvang eerste termijn	Aanvang tweede termijn	Maximale ¹ zitting tot
Huub Popping (1960), voorzitter	01-07-2016	01-07-2019	01-07-2027
Fred Ooms (1959)	01-07-2016	01-07-2021	01-07-2029
Danielle Melis (1972)	01-07-2016	01-07-2020	01-07-2028
Marga Schaap (1959)	01-07-2016	01-07-2018	01-07-2026

De bestuursleden kunnen maximaal twee keer herbenoemd worden voor een periode van vier jaar. Op 1 juli 2021 liep de eerste zittingstermijn van Fred Ooms af. Fred Ooms heeft zich beschikbaar gesteld voor een nieuwe zittingstermijn. De Vergadering van Belanghebbendenorganen heeft Fred Ooms, op voorstel van het Bestuur, voor een periode van vier jaar herbenoemd.

Bestuursbureau

Het Bestuursbureau bestaat uit de volgende personen:

Naam medewerker Bestuursbureau (geboortejaar)	Functie
Gerard Frankema (1972)	Directeur
Jelle Merkus (1968)	Directeur
Brahim Bakayan (1974)	Manager Pensioen en Communicatie
Rieta Kuik (1977)	Manager Risk
Jan Matthijssen (1973)	Manager Beleggingen
Marjo Roerdink (1964)	Manager Finance & Control
Janny Zwaneveld (1979)	Senior medewerker, Privacy Officer

Alle medewerkers van het Bestuursbureau zijn in dienst van Stap. Het Bestuursbureau is verantwoordelijk voor de algehele ondersteuning van het Bestuur, de bestuursadviescommissies, de Belanghebbendenorganen, de Vergadering van Belanghebbendenorganen en de Raad van Toezicht. Daarnaast houdt het Bestuursbureau de ontwikkelingen op de verschillende aandachtsgebieden bij en initieert nieuw beleid. Het Bestuursbureau voert namens het Bestuur de regie op de activiteiten die worden uitgevoerd door de uitbestedingspartners en monitort de uitvoering van de uitbestede activiteiten. Bovendien is het Bestuursbureau het eerste aanspreekpunt voor de Belanghebbendenorganen, de Vergadering van Belanghebbendenorganen en de Raad van Toezicht en bevordert het Bestuursbureau de efficiënte en effectieve informatie-uitwisseling tussen het Bestuur, de Belanghebbendenorganen, de Vergadering van Belanghebbendenorganen en de Raad van Toezicht.

¹ De reglementaire zittingsduur voor bestuursleden is maximaal 12 jaar, waarbij voor drie bestuursleden in verband met het rooster van aftreden een afwijkende duur is afgesproken.

Beleggingsadviescommissie, Pensioen- & Communicatieadviescommissie, Audit Adviescommissie en Marketing & Sales Adviescommissie

De samenstelling en de taken van de bestuursadviescommissies zijn als volgt:

	Bestuursadviescommissies			
	Beleggings-adviescommissie	Pensioen- & Communicatie-adviescommissie	Audit Adviescommissie	Marketing & Sales Adviescommissie
Aandachtsgebied	Vermogensbeheer	Pensioen & Communicatie	Audit & Risk	Marketing & Sales
Voorzitter	Jan Matthijssen	Marga Schaap	Danielle Melis	Heiko Hoogendijk
Commissieleden	Danielle Melis Huub Popping	Fred Ooms Brahim Bakayan	Fred Ooms Huub Popping Jelle Merkus	Brahim Bakayan Gerard Frankema
Toehoorders	Rieta Kuik Jelle Merkus	Rieta Kuik	Rieta Kuik Marjo Roerdink	Rieta Kuik
Taken	Advisering over: <ul style="list-style-type: none"> • beleggingsbeleid • toezicht uitbesteding vermogensbeheer 	Advisering over: <ul style="list-style-type: none"> • pensioen- en communicatiebeleid • toezicht uitbesteding pensioenbeheer 	Advisering over: <ul style="list-style-type: none"> • Integraal Risico Management • governance • toezicht uitbestedings-overeenkomsten • planning en control-cyclus 	Advisering over: <ul style="list-style-type: none"> • marketing en sales beleid • toezicht uitbesteding • regievoering over offertetrajecten

Raad van Toezicht

De samenstelling en zittingstermijnen van de leden van de Raad van Toezicht zijn als volgt:

Naam lid Raad van Toezicht (geboortjaar)	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1ste zittingstermijn	Einddatum Herbenoeming
Jacques Moors (1955), voorzitter	01-07-2016	01-07-2021	01-07-2025
Rene Vermeirssen (1958)	01-07-2016	01-07-2020	01-07-2024
Martine Menko (1962)	16-03-2021	16-03-2025	16-03-2029

Op 1 juli 2021 liep de eerste zittingstermijn van Jacques Moors af. Leden van de Raad van Toezicht kunnen maximaal éénmaal herbenoemd worden en Jacques Moors heeft zich beschikbaar gesteld voor een tweede zittingstermijn. De Vergadering van Belanghebbendenorganen heeft Jacques Moors herbenoemd.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het intern toezicht bij Stap. Zo draagt de Raad van Toezicht bij aan het effectief en slagvaardig functioneren van Stap en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering en betreft de Raad van Toezicht bij haar taak de naleving van de Code Pensioenfondsen. Op grond van wet- en regelgeving heeft de Raad van Toezicht goedkeuringsrechten en legt de Raad van Toezicht verantwoording af aan de Vergadering van Belanghebbendenorganen over het gevoerde interne toezicht op Stap als instelling alsmede op elk van de Pensioenkringen. In het bestuursverslag doet de Raad van Toezicht verslag van het uitgevoerde intern toezicht.

Belanghebbendenorgaan

Per Pensioenkring is er een Belanghebbendenorgaan ingericht welke uitsluitend de taken en bevoegdheden heeft voor zover deze betrekking hebben op de Pensioenkring waarvoor het Belanghebbendenorgaan is ingesteld. De leden van de Belanghebbendenorganen bestaan uit een vertegenwoordiging van werkgevers, deelnemers en pensioengerechtigden die op voordracht van dan wel via verkiezingen tot de Belanghebbendenorganen kunnen worden gekozen. Er zijn ook Pensioenkringen zonder vertegenwoordiging van werkgevers in het Belanghebbendenorgaan².

Het Belanghebbendenorgaan vertegenwoordigt de belanghebbenden van de desbetreffende Pensioenkring. Het Belanghebbendenorgaan van elke Pensioenkring heeft naast wettelijke advies- en goedkeuringsrechten ook een aantal bovenwettelijke goedkeuringsrechten. Uitgangspunt voor het Belanghebbendenorgaan is dat er gehandeld wordt in het belang van alle belanghebbenden van de Pensioenkring. Het Belanghebbendenorgaan doet verslag van zijn bevindingen in het bestuursverslag. Het Bestuur overlegt periodiek met de Belanghebbendenorganen.

Vergadering van Belanghebbendenorganen

Naast de Belanghebbendenorganen heeft Stap een Vergadering van Belanghebbendenorganen ingesteld. Dit is een bovenwettelijk orgaan, waarin alle voorzitters van de Belanghebbendenorganen van de afzonderlijke Pensioenkringen zitting hebben. De Vergadering van Belanghebbendenorganen heeft de volgende bevoegdheden:

- benoemen, schorsen en ontslaan van bestuursleden en leden van de Raad van Toezicht;
- gehoord worden bij de vaststelling van de profielschets voor bestuurders;
- afnemen van verantwoording door de Raad van Toezicht;
- goedkeuren van een voorgenomen besluit van het Bestuur met betrekking tot liquidatie, fusie of splitsing van Stap;
- wijzigingen Statuten³.

Het Bestuur overlegt ten minste twee keer per jaar met de Vergadering van Belanghebbendenorganen.

Geschillencommissie

Voor de behandeling van geschillen van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden heeft Stap een Geschillencommissie ingesteld. De Geschillencommissie bestaat uit twee bestuursleden en een onafhankelijke deskundige, die voorzitter is en door het Bestuur wordt benoemd. Deze deskundige maakt geen deel uit van één van de fondsorganen van Stap.

De Geschillencommissie is als volgt samengesteld.

Naam commissielid (geboortejaar)
Bas Degelink (1979), onafhankelijk extern voorzitter
Marga Schaap (1959)
Fred Ooms (1959)

² Bij een aantal Pensioenkringen zonder toekomstige opbouw voor deelnemers heeft de werkgever gekozen om geen zitting te nemen in het Belanghebbendenorgaan.

³ Met uitzondering van een aantal artikelen, zoals artikelen die betrekking hebben op de goedkeuringsrechten van de Belanghebbendenorganen (zie hiervoor de Statuten).

Diversiteit Bestuur en overige gremia

In de samenstelling van het Bestuur, de Raad van Toezicht en de Belanghebbendenorganen streeft Stap naar de diversiteitsvereisten zoals bedoeld in de Code Pensioenfondsen. Stap ziet diversiteit niet sec als gender- of leeftijdsdiversiteit, maar streeft naar diversiteit gebaseerd op onder meer: kennis, ervaring, achtergrond en persoonlijkheid. Het onderscheid in gender en leeftijd is daarin een factor, maar geen doel op zich.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de diversiteitsverdeling naar geslacht en leeftijd van het Bestuur, de Raad van Toezicht, het Bestuursbureau en de overige organen per 31 december 2021.

Orgaan	Geslachtsdiversiteit		Leeftijdsdiversiteit	
	Man	Vrouw	< 40 jaar	> 40 jaar
Bestuur	2	2	0	4
Raad van Toezicht	2	1	0	3
Bestuursbureau	4	3	0	7
Belanghebbendenorganen (totaal)	26	7	1	32

Bij Stap is er voortdurend aandacht voor de diversiteit binnen alle fondsorganen. Het Bestuur heeft het diversiteitsbeleid opgenomen in het geschiktheidsplan en de betreffende functieprofielen. Bij nieuwe benoemingen is er aandacht voor evenwicht tussen het aantal mannen, vrouwen, jongeren en ouderen in de organen.

Uitbestedingspartners

Stap heeft de volgende uitbestedingspartners geselecteerd, waarmee op basis van marktconforme overeenkomsten en Service Level Agreements in een strategisch partnerschap wordt samengewerkt.

TKP Pensioen B.V.

- TKP Pensioen B.V. (TKP) voert de werkzaamheden uit betreffende de pensioen- en financiële administratie, bestuursondersteuning en deelnemerscommunicatie. Ook adviseert TKP over het beleid op (deelnemers)communicatie, juridisch, fiscaal, financieel en actuariael gebied.

Aegon Investment Management B.V.

- Aegon Investment Management B.V. met Aegon Asset Management (AAM) als handelsnaam voert het fiduciair beheer (en operationeel vermogensbeheer (multi manager)) uit.

Aegon Nederland N.V.

- Aegon Nederland N.V. voert werkzaamheden uit voor de Multi-client Pensioenkringen en verzorgt de woordvoering voor Stap.

Compliance Officer

Het Bestuur heeft een externe Compliance Officer aangesteld. De Compliance Officer rapporteert minimaal jaarlijks en zo nodig frequenter aan het Bestuur.

Met ingang van 1 januari 2021 is mevrouw Tamara Vlamings⁴ van HVG Law aangesteld als externe Compliance Officer van Stap.

Onafhankelijke accountant en certificerend actuaris

Als certificerend actuaris is Pieter Heesterbeek AAG van Triple A - Risk Finance Certification B.V. aangesteld. De onafhankelijke accountant van Stap is Henk van der Rijst RA van PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Sleutelfuncties

Stap heeft de sleutelfuncties als volgt ingericht:

Sleutelfunctie	Houder sleutelfunctie	Operationele invulling
Risicobeheerfunctie	Rieta Kuik	Manager Risk, eerste lijns (risk)functionarissen Stap en interne ondersteuning
Actuariële functie	Pieter Heesterbeek	Certificerend Actuaris
Interne Auditfunctie	Marjo Roerdink	Externe auditor(s), niet zijnde de externe accountant

⁴ In verband met het aanvaarden van een functie elders is Tamara Vlamings per eind februari 2022 opgevolgd door Bianca van Tilburg.

1.3 Verslag van het boekjaar

Bestuursvergaderingen

Het Bestuur heeft in het verslagjaar 12 bestuursvergaderingen gehouden, 33 korte online vergaderingen en 4 bijeenkomsten voor specifieke onderwerpen. In alle vergaderingen is het voor besluitvorming noodzakelijke quorum aanwezig geweest. Vanwege de impact van de COVID-19 pandemie is er grotendeels digitaal vergaderd. Alleen indien de omstandigheden dit hebben toegelaten, is er fysiek vergaderd waarbij de geldende COVID-19 maatregelen in acht zijn genomen.

Belangrijke vergaderonderwerpen in het verslagjaar waren:

- impact en gevolgen coronacrisis;
- strategisch beleid Stap, beleggingsbeleid, governance en bedrijfsvoering;
- strategie en toekomstbestendige financiële exploitatie van Stap op de korte en langere termijn;
- ontwikkelingen financiële markten;
- markt- en pensioenontwikkelingen en innovatie;
- vermogensbeheer;
- ERB
- Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB);
- offerte trajecten, transitie en implementatie;
- jaarcyclus Pensioenkringen met onder meer het beleggingsbeleid, het toeslagbeleid en het premiebeleid, de pensioenreglementen, de ABTN, het (communicatie)jaarplan en de jaarbegroting;
- gevolgen Pensioenakkoord;
- integraal risicomanagement;
- collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds General Electric naar Pensioenkring GE Nederland per 1 september 2021;
- voorbereidingen voor de toetreding van Stichting Total Pensioenfonds Nederland tot Pensioenkring TotalEnergies Nederland per 1 januari 2022;
- relevante ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving (in het bijzonder Wet toekomst pensioenen);
- pensioencommunicatie en –bewustzijn;
- evaluatie uitbestedingspartners;
- marketing & sales.

Ter voorbereiding van de bestuursvergaderingen heeft de Beleggingsadviescommissie elf keer, de Pensioen- & Communicatieadviescommissie elf keer, de Audit Adviescommissie elf keer en de Marketing & Sales Adviescommissie vier keer vergaderd.

Naast de reguliere bestuurs- en adviescommissievergaderingen organiseert Stap themadagen voor het Bestuur, de Raad van Toezicht en het Bestuursbureau. Tijdens deze themadagen kwamen in 2021 onder meer de volgende onderwerpen aan bod: de instroom van nieuwe klanten, maatschappelijk verantwoord beleggen, IT en de Wet toekomst pensioenen.

Op 27 januari 2021 en 15 september 2021 zijn themamiddagen voor de Belanghebbendenorganen georganiseerd. Beide themadagen stonden in het teken van de Wet toekomst pensioenen en op 15 september 2021 tevens in het teken van compliance.

Ontwikkelingen gedurende het jaar

Pensioenkringen

De collectieve waardeoverdracht van Multi-Client Pensioenkring 1 naar Multi-client Pensioenkring 2 is boekhoudkundig geëffectueerd op 1 januari 2021 naar de financiële stand van de feitelijke situatie per 31 december 2020. Multi-Client Pensioenkring 1 is hierna beëindigd.

Sinds 1 september 2021 is Pensioenkring GE Nederland actief. Per die datum heeft de collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland in liquidatie naar de eigen Pensioenkring GE Nederland plaatsgevonden. Daarnaast hebben ook de aangesloten ondernemingen van GE Nederland de pensioenregelingen per 1 september 2021 ondergebracht bij de eigen Pensioenkring GE Nederland.

In 2021 zijn ook de voorbereidingen getroffen voor de start van Pensioenkring TotalEnergies Nederland. Deze Pensioenkring is per 1 januari 2022 actief. Er heeft een collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden van Stichting Total Pensioenfonds Nederland naar Pensioenkring TotalEnergies Nederland. De aangesloten ondernemingen van TotalEnergies Nederland hebben per 1 januari 2022 de pensioenregeling ondergebracht bij de eigen Pensioenkring TotalEnergies Nederland.

Met de start van Pensioenkring GE Nederland en Pensioenkring TotalEnergies Nederland heeft Stap per 1 januari 2022 acht Pensioenkringen operationeel; zeven Single-client Pensioenkringen en 1 Multi-client Pensioenkring. Daarmee is deze Multi-client Pensioenkring van Stap, gemeten naar belegd vermogen, de grootste Multi-client collectiviteitkring bij een algemeen pensioenfonds in Nederland.

Integraal Risicomanagement

Als onderdeel van de reguliere strategische risicomanagementcyclus heeft Stap in 2021 de eerste integrale eigenrisicobeoordeling (ERB) uitgevoerd. Deze ERB moest uiterlijk drie jaar na de invoering van IORP II ingediend worden bij DNB. De ERB toont aan dat de effectiviteit en de doelmatigheid van het risicobeheer zich op een adequaat volwassenheidsniveau bevinden. Op basis van de uitgewerkte scenario's is vastgesteld dat voor de risico's samenhangend met het basis en stress scenario voldoende beheersmaatregelen zijn ingeregeld en effectief zijn. Er zijn naar aanleiding van de ERB enkele aanbevelingen gedaan en er zijn verbeteracties geformuleerd. Deze verbeteracties zijn voor 2022 opgenomen in de jaarplannen van de bestuursadviescommissies.

Wet toekomst pensioenen

Stap is in 2020 gestart met de voorbereidingen voor de invoering van het nieuwe pensioenstelsel. Op 10 mei 2021 heeft de toenmalige minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Koolmees de Tweede Kamer geïnformeerd dat beoogde datum van inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen verschuift naar 1 januari 2023. Ondanks deze verschuiving is Stap in 2021 doorgegaan met de voorbereidingen.

In 2021 zijn er digitale themadagen voor de Belanghebbendenorganen georganiseerd. De Belanghebbendenorganen zijn in deze bijeenkomsten verder geïnformeerd over de invoering van de Wet toekomst pensioenen. Hiervoor zijn onder meer de uitkomsten van analyses en berekeningen gedeeld. Verder heeft er in 2021 een digitale informatiebijeenkomst plaatsgevonden voor alle aangesloten werkgevers. De werkgevers zijn in deze bijeenkomst geïnformeerd over de veranderingen die optreden door de invoering van de Wet toekomst pensioenen.

De voorbereidende werkzaamheden gaan in 2022 verder. In nauwe afstemming met sociale partners en de Belanghebbendenorganen wordt het ontwerp van de nieuwe regelingen, de transitie en implementatie verder voorbereid.

Themadagen

Stap heeft via de Stap Academy in 2021 twee themadagen georganiseerd voor leden van de Belanghebbendenorganen. De themadagen hebben als doel om bij te dragen aan de permanente educatie van de leden van de Belanghebbendenorganen. Vertegenwoordigers van alle Belanghebbendenorganen waren op deze themadagen aanwezig. Het bestuur en de RvT waren eveneens op deze themadagen vertegenwoordigd.

Ook heeft Stap in 2021 een workshop over het pensioenakkoord georganiseerd op het landelijke evenement voor ondernemingsraadleden van OR-net.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

In het kader van nieuwe wet- en regelgeving, de ondertekening van het IMVB convenant en de doorontwikkeling van het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB-beleid) in lijn met maatschappelijke ontwikkelingen, heeft Stap in september 2021 een enquête uitgezet onder alle deelnemers van de Pensioenkringen. Het doel van de enquête was om binnen de Pensioenkringen een eerste algemene inventarisatie uit te voeren naar een aantal relevante vraagstukken op dit gebied. De resultaten van de enquête zijn met de Belanghebbendenorganen besproken en de uitkomsten van deze dialogen zijn meegenomen in de beleggingsplan cyclus van de betreffende Pensioenkringen. Dit heeft er onder meer toe geleid dat bij zes Pensioenkringen een wijziging in de beleggingsportefeuille 2022 heeft plaatsgevonden van wereldwijde passieve index aandelenfondsen naar zogenoemde SRI-beleggingsfondsen. Hiermee is weer een belangrijke stap gezet naar een meer verantwoord beleggingsbeleid in het licht van de grote maatschappelijke thema's, waarvoor ook Stap als verantwoord belegger een aandeel in een wereldwijde verantwoordelijkheid neemt.

Beloningsbeleid

Stap voert een beheerst beloningsbeleid. Stap heeft daarbij een afweging gemaakt op basis van de (lange termijn) doelstellingen van Stap, de arbeidsmarkt, de verantwoordelijkheid, de aan de functies gestelde eisen en het tijdsbeslag. Het uitgangspunt van het beloningsbeleid is dat de honorering voldoende aantrekkelijk is om betrouwbare en geschikte bestuurders aan te trekken en dat het tegelijkertijd aansluit bij de maatschappelijk gangbare opvattingen. Hierbij is aansluiting gezocht bij de Wet normering topinkomens. Het beloningsbeleid is van toepassing op de bestuursleden en de Raad van Toezicht. De jaarlijkse vaststelling van de hoogte van de beloning vindt plaats door het Bestuur onder goedkeuring van de Raad van Toezicht.

Het beloningsbeleid is ten opzichte van 2020 niet gewijzigd en resulteert in de volgende vergoedingen.

	Vergoeding 2021	Vergoeding 2020
Voorzitter Bestuur	€ 92.500	€ 92.500
Lid Bestuur + voorzitter commissie	€ 74.000	€ 74.000
Lid Bestuur	€ 37.000	€ 37.000
Voorzitter Raad van Toezicht	€ 20.000	€ 20.000
Lid Raad van Toezicht	€ 15.000	€ 15.000

Het Bestuur voert periodiek overleg met de uitbestedingspartners over het beloningsbeleid van deze uitbestedingspartners en beoordeelt de uitvoering daarvan. Voor de vergoedingen van de leden voor het Belanghebbendenorgaan wordt als beleidsuitgangspunt de zogeheten SER-norm gehanteerd. Stap heeft geen leningen verstrekt aan, noch heeft Stap vorderingen op (voormalige) bestuurders. De bestuurders bouwen geen pensioen op bij Stap.

Code Pensioenfondsen

In oktober 2018 is de Code Pensioenfondsen 2018 (hierna: de Code) gepubliceerd door de Monitoringscommissie Code Pensioenfondsen (MCPF). De Code is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit'-beginsel. Dat betekent dat er ruimte is om af te wijken van de normen, mits dit weloverwogen gebeurt. Het Bestuur werkt zoveel mogelijk in lijn met de Code.

Het Bestuur inventariseert jaarlijks de naleving van de normen van de Code en heeft vastgesteld dat Stap de Code naleeft of uitlegt. In de bijlage van dit jaarverslag is de volledige inventarisatie van de naleving van de Code opgenomen. In onderstaande tabel wordt op basis van het verzoek van de Monitoringscommissie en de Pensioenfederatie voor door hen genoemde normen vermeld of Stap deze toepast en wordt een toelichting gegeven met een verwijzing naar de paragraaf voor de beschrijving in dit jaarverslag. Daarbij wordt opgemerkt dat norm 30 niet van toepassing is op Stap.

Norm	Beschrijving norm	Leeft Stap na?	Toelichting naleving Stap
5	Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur doet in de paragraaf 'Beleid en verantwoording' en het hoofdstuk "Verslag van het boekjaar" verslag over het in 2021 gevoerde beleid, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die zijn gemaakt. Daarnaast wordt per Pensioenkring in het hoofdstuk van de betreffende Pensioenkring verslag gedaan over het beleid met betrekking tot de Pensioenkring. De financiële verantwoordingen van de Pensioenkringen zijn opgenomen in het hoofdstuk 'Financiële opstelling' van de betreffende Pensioenkringen.
31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur licht in de paragrafen 'Het Bestuur', 'Bestuursbureau', 'Raad van Toezicht' en 'Geschiktheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit' de samenstelling van fondsorganen en de geschiktheid van de leden toe, alsmede de zelfevaluatie en de tussentijdse check die plaatsvindt. De samenstelling van het Belanghebbendenorgaan wordt per Pensioenkring toegelicht in het hoofdstuk van de betreffende Pensioenkring.
33	In zowel het Bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het Bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het Bestuur te bevorderen.	Ja, legt uit	Stap ziet diversiteit niet sec als gender- of leeftijdsdiversiteit, maar streeft naar diversiteit gebaseerd op onder meer: kennis, ervaring, achtergrond en persoonlijkheid. Het onderscheid in gender en leeftijd is daarin een factor, maar geen doel op zich.
39	Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het Bestuur, na het horen van de Raad van Toezicht over de procedure. Een lid van de Raad van Toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het Bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het Bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het Bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het Bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.	Ja, legt uit	Stap kent voor elke Pensioenkring een Belanghebbendenorgaan (BO) en daarnaast een Vergadering van Belanghebbendenorganen (VvBO). De VvBO wordt gevormd door de voorzitters van alle BO's. Een bestuurslid wordt benoemd, geschorst en ontslagen door de VvBO. Een lid van de Raad van Toezicht wordt eveneens benoemd, geschorst en ontslagen door de VvBO. Het type Pensioenkring is bepalend voor de samenstelling van het BO en de benoeming, schorsing en het ontslag van de leden vindt conform de Code plaats.

Norm	Beschrijving norm	Leeft Stap na?	Toelichting naleving Stap
47	Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De Raad van Toezicht betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in paragraaf 'Verslag van de Raad van Toezicht'.
58	Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In paragraaf 'Karakteristieken van het algemeen pensioenfonds' beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het fonds.
62	Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het bestuur licht in paragraaf 'Verantwoord Maatschappelijk Beleggen' de overwegingen toe omtrent verantwoord beleggen.
64	Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In paragraaf 'Gedragscode' rapporteert het bestuur over de naleving van de Gedragscode van Stap en in de paragraaf 'Geschiktheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit' over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
65	Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In de paragraaf 'Klachten, geschillen en onregelmatigheden' wordt de procedure toegelicht en wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

Geschiktheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit

Het Bestuur toetst de geschiktheid van de bestuursleden bij het aantreden en gedurende de zittingstermijn. Hiertoe is per bestuursfunctie een profielschets opgesteld. Het programma voor permanente educatie van bestuursleden waarborgt dat de geschiktheid van bestuursleden op peil blijft en waar nodig wordt verbreed of ontwikkeld. In 2021 zijn in het kader van permanente educatie relevante seminars en diverse studiedagen bijgewoond. Het Bestuur heeft daarnaast themadagen georganiseerd over actuele thema's in de sector zoals de Wet toekomst pensioenen en samen met de RvT kennissessies voor verschillende IT-onderwerpen gevolgd. Daarnaast volgt het Bestuur de regelmatige updates vanuit SPO Perform.

Om het eigen functioneren te evalueren, heeft het Bestuur van Stap op 16 februari 2022 een zelfevaluatie over 2021 uitgevoerd onder externe begeleiding. Naast geschiktheid en competenties komen hierbij ook gedrag en cultuur van de bestuursleden en van het team aan bod. Het Bestuur heeft beoordeeld dat het voldoende deskundig, competent en professioneel is. Het team is complementair en er is sprake van een goede samenwerking. Het Bestuur heeft een aantal actiepunten benoemd en deze worden in 2022 opgevolgd.

Zes van de zeven Belanghebbendenorganen van de Pensioenkringen hebben in het eerste helft van 2022 een zelfevaluatie uitgevoerd onder externe begeleiding. In het verslag van de verschillende Belanghebbendenorganen wordt hier op ingegaan.

De Raad van Toezicht heeft op 10 februari 2022 een zelfevaluatie uitgevoerd. Deze zelfevaluatie is onder externe begeleiding uitgevoerd. Hier wordt in het verslag van de Raad van Toezicht op ingegaan.

Wet- en regelgeving

Het Bestuur volgt de ontwikkelingen in wet- en regelgeving nauwgezet. Het Bestuur analyseert de voor de Pensioenkringen relevante wijzigingen en bespreekt de opvolging ervan in de bestuursvergaderingen.

Het Bestuur heeft – naast diverse andere wet- en regelgeving – gedurende 2021 stil gestaan bij en invulling gegeven aan de ontwikkelingen en mogelijke gevolgen hiervan voor zowel Stap als haar Pensioenkringen ten aanzien van de volgende wet- en regelgeving (niet limitatief):

- Wet toekomst pensioenen;
- Wet digitale overheid;
- Dutch Stewardship Code;
- IMVB convenant;
- Shareholders Rights Directive (“SRD II”);
- Implementatiewet registratie UBO.

Gedragscode

Stap heeft een Gedragscode die betrekking heeft op:

- vertrouwelijkheid van gegevens;
- relatiegeschenken;
- nevenfuncties;
- melding van belangenconflicten;
- omgang met koersgevoelige informatie.

De Gedragscode, gebaseerd op de modelgedragscode die is uitgevaardigd door de Pensioenfederatie, is van toepassing op alle bestuursleden, de leden van de Belanghebbendenorganen, de leden van de Raad van Toezicht en de medewerkers van het Bestuursbureau. De Compliance Officer ziet toe op de naleving van deze Gedragscode.

De Compliance Officer doet in dit kader een jaarlijkse uitvraag en heeft van alle personen op wie de Gedragscode van toepassing is een verklaring ontvangen over de specifieke naleving van de Gedragscode. Op grond van de ontvangen verklaringen heeft de Compliance Officer vastgesteld dat de Gedragscode in geest en letter is nageleefd.

Klachten, geschillen en onregelmatigheden

Klachten en geschillen kunnen door belanghebbenden schriftelijk of via de website worden gemeld. De klachtenregeling is beschikbaar op de website van Stap.

In 2021 zijn 7 klachten afgehandeld en heeft 1 deelnemer een beroep gedaan op de Geschillenregeling waar de Geschillencommissie een uitspraak over heeft gedaan.

Klokkenluidersregeling

Onregelmatigheden die binnen Stap, zijn organen of bij uitbestedingspartners worden gesignaleerd, kunnen worden gerapporteerd aan de contactpersoon op grond van de klokkenluidersregeling van Stap. In de regeling is opgenomen dat de melding gedaan kan worden bij de voorzitter van het Bestuur of de voorzitter van de Raad van Toezicht indien de melding betrekking heeft op het Bestuur. Wanneer de klokkenluider om moverende redenen geen melding wil doen bij de genoemde functionarissen, kan de melding worden gedaan bij de Compliance Officer. In 2021 zijn er geen onregelmatigheden gemeld.

Incidentenregeling

Stap streeft er naar een betrouwbare, transparante en lerende organisatie te zijn. Daarbij past een cultuur waarin betrokkenen incidenten en operationele fouten kunnen melden en waarin helder is hoe met deze meldingen wordt omgegaan.

Het doel van de incidentenregeling is het voorkomen van schade aan de beheerste en integere bedrijfsvoering en goede naam van Stap en het beperken van mogelijke gevolgschade. Daarnaast wil Stap leren van incidenten en operationele fouten om herhaling te voorkomen.

In 2021 hebben zich geen incidenten voorgedaan. Wel zijn conform de incidentenregeling enkele operationele fouten gemeld en opgevolgd. Voor het waarborgen dat het melden van incidenten en operationele fouten transparant en tijdig plaatsvindt, vindt regelmatig afstemming plaats met de uitbestedingspartners over het incidentmanagement.

Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

In 2019 heeft de Pensioenfederatie samen met haar leden de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen (Gedragslijn) vastgesteld. Deze Gedragslijn beschrijft hoe de pensioensector persoonsgegevens verwerkt. Deze Gedragslijn stemt overeen met bepalingen uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en wordt periodiek getoetst op wijzigingen in de Uitvoeringswet AVG. De Gedragslijn geeft geen nieuwe regels, maar is vooral een verduidelijking van de manier waarop pensioenuitvoerders om moeten gaan met de persoonsgegevens die zij verwerken.

De Gedragslijn heeft een bindend karakter voor pensioenfondsen die lid zijn van de Pensioenfederatie. Stap is lid van de Pensioenfederatie. De Gedragslijn trad in werking op 1 juli 2019 en met ingang van 1 januari 2020 dienen pensioenfondsen jaarlijks te rapporteren over de naleving van de Gedragslijn.

Stap heeft geconstateerd dat de dienstverlening van Stap en de uitbestedingspartners van Stap over boekjaar 2021 voldoet aan de AVG-wetgeving en dat de uitvoering compliant is met de Gedragslijn. Om aan de AVG-wetgeving te voldoen en de naleving van de Gedragslijn te realiseren, heeft Stap onder andere een privacybeleid met een privacy statement opgesteld en verwerkingsregisters en een toestemmingsregister ingericht. Periodiek wordt door de Privacy Officer van Stap beoordeeld of de (beleids)documenten nog aan de AVG-wetgeving en de Gedragslijn voldoen.

De uitbestedingspartner voor de pensioenadministratie TKP heeft een Privacy Control Framework (PCF) geïmplementeerd en laat hierop jaarlijks een privacy audit uitvoeren. De meest recente privacy audit is uitgevoerd voor de periode van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2021. De onafhankelijke auditor is op grond van haar werkzaamheden van oordeel dat de interne beheersingsmaatregelen die verband houden met het PCF in alle van materieel belang zijnde aspecten op afdoende wijze zijn opgezet, bestaan en effectief werkten in 2021.

Communicatie met DNB

Het Bestuur en het Bestuursbureau hebben, naast het reguliere toezicht, in 2021 contact gehad met DNB over onder andere collectieve waardeoverdrachten, de jaarlijkse uitvraag naar niet-financiële risico's en de actualisatie van herstelplannen van de Pensioenkringen. Tevens is er een uitvraag gedaan over de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Deze uitvraag van DNB was bedoeld voor het opvragen van informatie en heeft niet geleid tot nadere opvolging.

In 2021 zijn geen dwangsommen of boetes aan Stap opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan Stap gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van Stap gebonden aan toestemming van DNB.

Communicatie met Autoriteit Financiële Markten (AFM)

In 2021 heeft AFM voor de tweede maal een sector brede uitvraag gedaan voor de Toezichtrapportage tweedepijlerpensioen met het verzoek informatie te rapporteren over de tweedepijlerpensioenen die Stap in 2020 in portefeuille had. Stap heeft deze informatie in september 2021 aangeleverd en hieruit zijn geen punten voor nadere opvolging voortgekomen.

Daarnaast is Stap door AFM geïnformeerd over het sector brede rapport van AFM over het onderzoek naar kosten transparantie en –verantwoording in jaarverslagen van pensioenfondsen. Stap heeft kennis genomen van het rapport en bij het opstellen van het jaarverslag de aanbevelingen van AFM geïmplementeerd.

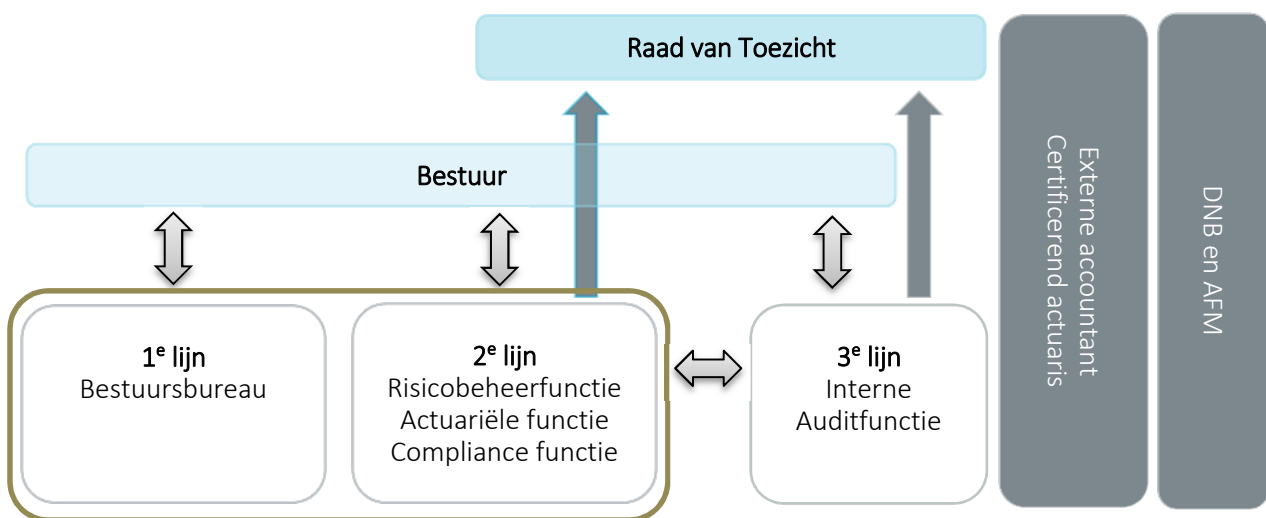
1.4 Integraal Risicomanagement

In het kader van een beheerste en integere bedrijfsvoering werkt Stap voor het Integraal Risicomanagement (IRM) volgens het "Three Lines Model" en heeft daarvoor een IRM-raamwerk opgezet. Zowel de risico's op het niveau van de verschillende Pensioenkringen als op het niveau van Stap worden met dit raamwerk gemonitord, beoordeeld en gemanaged. Het raamwerk wordt ondersteund door de IRM tool van CERRIX.

Governance

De uitvoering van IRM is geborgd in de governance structuur van Stap. IRM is binnen Stap een organisatie breed onderwerp. In de opzet en werking van de governance heeft Stap passende structuren en processen ingericht om het risicomanagementproces maximaal te integreren in de bestuurlijke besluitvormingsprocessen en de uitvoering ervan en de risicobeheersing te optimaliseren.

Stap hanteert hierbij onderstaande 'Three Lines Model' voor haar risico governance.

Volgens dit model bestaat de operationele verantwoordelijkheid van de 1^e en 2^e lijn, binnen de eindverantwoordelijkheid van het Bestuur, uit het realiseren van de doelstellingen van Stap. In het model zijn tevens de in het kader van IORP II vereiste sleutelfuncties opgenomen.

Volgens dit model is de 1^e lijn (het Bestuursbureau) verantwoordelijk voor het identificeren en managen van risico's die voorkomen bij de uitvoering van de dagelijkse processen van Stap. De 2^e lijn (de Risicobeheerfunctie, de Compliance functie en de Actuariële functie) monitort of de 1^e lijn haar verantwoordelijkheid neemt en of de risico's adequaat worden gemanaged. Daar waar nodig geeft de 2^e lijn ook advies over mogelijke verbeteringen en verleent de 2^e lijn assistentie door expertise, ondersteuning en een kritische blik bij risico gerelateerde zaken. De 3^e lijn (de Interne Auditfunctie) heeft een controlerende functie en geeft onafhankelijke en objectieve assurance en adviezen over de toereikendheid en effectiviteit van governance en risicomanagement. Dit wordt bereikt door het deskundig toepassen van systematische en gedisciplineerde processen, (onafhankelijke) expertise en inzichten.

IRM-raamwerk

Het IRM-raamwerk van Stap is onder andere gebaseerd op het COSO ERM-model en het referentiekader van DNB voor IRM. Het IRM-raamwerk van Stap maakt een onderscheid tussen de definities van de risicocategorieën op het niveau van Stap als instelling en op het niveau van de Pensioenkringen. Het IRM-raamwerk is erop gericht het risicomanagementproces maximaal te integreren in de bestuurlijke besluitvormingsprocessen en de uitvoering ervan en de risicobeheersing te optimaliseren.

Risicocategorieën

Voor een adequate risicobeheersing heeft Stap haar risicotaxonomie begin 2021 geactualiseerd. In het IRM-raamwerk onderkent Stap de volgende risicoclusters: strategische risico's, financiële risico's, operationele risico's en compliance risico's. Daarbij maakt Stap gebruik van categorisering naar risico's gebaseerd op de FIRM methodologie⁵ van DNB. Stap heeft op grond van het specifieke karakter van een algemeen pensioenfonds naast de reguliere FIRM indeling additionele risicocategorieën toegevoegd, te weten: strategie risico, propositierisico, solvabiliteitsrisico, governance risico, werkgeversrisico en liquiditeitsrisico.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de risicostructuur die Stap hanteert. Hierbij is tevens inzichtelijk gemaakt op welk niveau de risicocategorieën betrekking hebben: op het niveau van Stap, de Pensioenkringen of beiden.

Risicocluster	Risicocategorie	Niveau
Strategische risico's	Strategie	Stap
	Propositie	Stap
	Omgeving	Stap en Pensioenkringen
Financiële risico's	Solvabiliteit	Pensioenkringen
	Matching- en rente	Stap en Pensioenkringen
	Markt	Pensioenkringen
	Krediet	Stap en Pensioenkringen
	Liquiditeit	Stap en Pensioenkringen
Operationele risico's	Verzekeringstechnisch	Pensioenkringen
	Operationeel	Stap
	Uitbesteding	Stap en Pensioenkringen
	IT	Stap en Pensioenkringen
	Governance	Stap en Pensioenkringen
Compliance risico's	Werkgever	Stap
	Juridisch	Stap en Pensioenkringen
	Integriteit	Stap en Pensioenkringen

Stap onderscheidt enkele risicocategorieën op zowel instellingsniveau als het niveau van de Pensioenkringen. De duiding van betreffende risicocategorieën kan echter per niveau verschillen.

Risico- en controlecyclus

Het IRM-raamwerk wordt geborgd in de reguliere risico- en controlecyclus van Stap. Deze cyclus omvat onder andere de periodieke identificatie en analyse van de belangrijkste risico's (jaarlijkse risk self assessments), het vaststellen en implementeren van de benodigde beheersingsmaatregelen, de rapportage over de risico's (identificatie, beoordeling) en de beheersing van de risico's, het monitoren van de effectiviteit van de beheersmaatregelen en de mogelijke aanpassing daarvan.

In de risicomanagementrapportages wordt elk kwartaal aan de hand van bovenstaande risicotaxonomie gerapporteerd aan het Bestuur over de risico's van Stap en de Pensioenkringen en de beheersing daarvan. Daarbij worden de risico's in onderlinge samenhang beschouwd. De rapportages worden tevens ter informatie aan de Belanghebbendenorganen van de Pensioenkringen en de Raad van Toezicht verstrekt.

⁵ FIRM is de risicomethodologie van DNB die ten grondslag ligt aan de vernieuwde toezichtaanpak FOCUS! van DNB.

Doelstellingen

Stap heeft financiële en niet-financiële doelstellingen gedefinieerd die passen bij haar missie en visie. Deze doelstellingen worden binnen Stap onderscheiden naar doelstellingen op het niveau van Stap als instelling en naar doelstellingen op het niveau van de Pensioenkringen. In onderstaande tabel worden deze doelstellingen weergegeven.

Doelstellingen niveau Stap		Doelstellingen niveau Pensioenkring	
Marktbenadering gericht op beheerste groei	Financiële doelstelling	Verantwoorde pensioenopbouw	Financiële doelstelling
Beheerste bedrijfsvoering gericht op toekomstbestendigheid	Niet-financiële doelstelling	Verstrekken van de nominale pensioenaanspraken	Financiële doelstelling
Integere bedrijfsvoering	Niet-financiële doelstelling	Streven naar waardevast houden van pensioenrechten	Financiële doelstelling
Maatschappelijk verantwoord beleggen passend bij de aard van de instelling	(Niet-) Financiële doelstelling	Adequate communicatie	Niet-financiële doelstelling

Risicobereidheid

Het Bestuur heeft de risicobereidheid voor Stap en haar Pensioenkringen vastgesteld als onderdeel van de risico- en controlecyclus. De risicobereidheid is de mate waarin het Bestuur bereid is risico's te nemen om de doelstellingen van Stap en haar Pensioenkringen te kunnen bereiken.

Hieronder wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Stap weergegeven. De totale risicohouding van Stap is te omschrijven als risico avers. De risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van de Pensioenkringen is vastgesteld in dialoog met de Belanghebbendenorganen. Deze is opgenomen in de risicoparagraaf van de betreffende Pensioenkring.

Doelstelling niveau Stap	Risicobereidheid Stap
Marktbenadering gericht op beheerste groei	Stap blijft binnen de grenzen van de actuele businesscase (ter borging van toekomstbestendigheid) en de bijbehorende 'beliefs' op basis van 'uitlegbaarheid'.
Beheerste bedrijfsvoering gericht op toekomstbestendigheid	De bedrijfsvoering wordt juist, volledig en tijdig uitgevoerd en is in lijn met wet- en regelgeving en de interne standaarden van Stap. Er vinden geen operationele verstoringen plaats die de continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening voor Pensioenkringen bedreigen.
Integere bedrijfsvoering	Er zijn geen overtredingen op het gebied van wet- en regelgeving, zowel intern als extern, toegestaan.
Maatschappelijk verantwoord beleggen passend bij de aard van de instelling en de Pensioenkringen	Beleggingen moeten passend zijn binnen het actuele en overkoepelende ESG beleid van Stap.

Risico-inschatting en risico beheersing

Het Bestuur identificeert en beoordeelt de risico's op een gestructureerde wijze met een jaarlijkse RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Het jaarlijkse risk self assessment (RSA) heeft begin 2021 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt, daaronder begrepen de Systematische Integriteitrisicoanalyse (SIRA) en het risk self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden. De uitkomst van de RSA dient tevens als input voor de ERB.

Ontwikkelingen risicomangement

Belangrijke ontwikkelingen in 2021 waar in het kader van risicomangement expliciet aandacht aan is besteed betreffen (niet limitatief): de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, het uitvoeren van de ERB, de propositie en beheerste groei van Stap, maatschappelijk verantwoord beleggen, het cyberrisico en de langdurige lage rente en de ontwikkelingen op de financiële markten.

Uitgevoerde eigenrisicobeoordeling

Stap heeft in 2019 beleid vastgesteld voor de eigenrisicobeoordeling (ERB) en heeft in 2021 voor het eerst een integrale ERB uitgevoerd. Hierbij is een integrale analyse en beoordeling uitgevoerd voor de korte- en lange termijn risico's van Stap en de Pensioenkringen en voor de effectiviteit van het risicobeheer (inclusief de feitelijke beheersmaatregelen). De uitkomsten van de ERB geven Stap inzicht in de materiële risico's en de mogelijke consequenties hiervan voor Stap als instelling, de financiële positie van de Pensioenkringen en de pensioenen van de deelnemers.

De ERB bestaat op hoofdlijnen uit de volgende onderdelen:

- Een beschrijving van de wijze waarop de ERB in het bestuursproces, het beleid en de besluitvormingsprocessen van het pensioenfonds is geïntegreerd.
- Een beschrijving van de methodes van risicodetectie en risicobeoordeling.
- Een beoordeling van de belangrijkste risico's van Stap als instelling en op het niveau van de Pensioenkringen op basis van scenario's, rekening houdend met de wettelijk minimaal vereiste elementen in de ERB.
- Een integrale beoordeling van de effectiviteit en doelmatigheid van het risicobeheer.
- Een beoordeling van de effectiviteit van de getroffen beheersmaatregelen.

De ERB is op 16 december 2021 ingediend bij DNB. De ERB toont aan dat de effectiviteit en doelmatigheid van het risicobeheer zich op een adequaat volwassenheidsniveau bevinden. Aan de hand van de uitgewerkte scenario's is vastgesteld dat voor de risico's samenhangend met het basis en stress scenario voldoende beheersmaatregelen zijn ingeregeld en effectief zijn. Er zijn naar aanleiding van de ERB enkele aanbevelingen gedaan en er zijn verbeteracties geformuleerd. Deze verbeteracties zijn voor 2022 opgenomen in de jaarplannen van de bestuursadviescommissies. Daarnaast worden de uitkomsten van de ERB bij de herijking van het beleidskader voor risicobeheer meegenomen.

Belangrijkste strategische en operationele risico's voor Stap

Stap heeft als algemeen pensioenfonds een eigen bedrijfsvoering en loopt daarom strategische en operationele risico's. Het Bestuur heeft begin 2021 de belangrijkste risico's voor de bedrijfsvoering van Stap als instelling vastgesteld. Deze worden hierna toegelicht. De belangrijkste risico's voor de Pensioenkringen zijn toegelicht in de risicoparagraaf van de betreffende Pensioenkring.

Strategie risico

Er worden hoge eisen gesteld aan het verandervermogen van alle schakels in de pensioenketen van Stap door verschillende ontwikkelingen, waaronder de transitie naar en implementatie van de Wet toekomst pensioenen. Hiervoor is door het Bestuur het strategisch risico onderkend dat de organisatie van Stap en haar strategische uitbestedingspartners binnen de gestelde termijnen mogelijk onvoldoende wendbaar kunnen zijn om adequaat in te spelen op kansen en ontwikkelingen in de markt en op veranderingen in wet- en regelgeving (zowel op nationaal als op Europees niveau).

De (voorbereiding voor de) implementatie van de Wet toekomst pensioenen is voor Stap strategisch gezien zeer belangrijk. Stap heeft hiervoor een programma opgezet en een coördinatieteam ingericht en ook de uitbestedingspartners van Stap treffen voorbereidingen voor de implementatie. Kern van het risicomanagement rondom de transitie is het verkrijgen van inzicht in de factoren die het succes van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel bepalen.

Om het strategie risico te mitigeren zijn onder andere de volgende beheersmaatregelen ingeregeld:

- Het Bestuur volgt de ontwikkelingen in de pensioensector en de relevante wet- en regelgeving.
- Het strategisch plan wordt periodiek door het Bestuur geëvalueerd en daarbij wordt tevens aandacht geschonken aan de wendbaarheid van de organisatie van Stap zelf.
- Stap voert periodiek een risicoanalyse uit voor de Wet toekomst pensioenen en monitort de daarbij geformuleerde beheersmaatregelen.
- Voor de Wet toekomst pensioenen heeft Stap een programma organisatie ingericht waardoor wordt voorzien in de tijdige betrokkenheid van alle stakeholders. Daarmee wordt het risico dat Stap niet tijdig gereed is om de pensioenregelingen binnen de nieuwe kaders uit te voeren beheerst.
- De uitbestedingsovereenkomst en de SLA met de strategische uitbestedingspartners wordt periodiek door Stap geëvalueerd.
- In het periodiek strategisch overleg met de strategische uitbestedingspartners wordt het verandervermogen geagendeerd en besproken.
- De voortgang van de verandertrajecten bij de strategische uitbestedingspartners wordt gemonitord door het beoordelen van voortgangsrapportages, het periodiek bespreken van de voortgang met betrokkenen en deelname aan de Raad van Advies van TKP.

Propositierisico

Indien de propositie van Stap onvoldoende aansluit op de markt, bestaat de mogelijkheid dat Stap haar groei doelstellingen niet of niet tijdig realiseert. De volgende beheersmaatregelen zijn onderkend om dit risico te mitigeren:

- de opzet en inrichting binnen Stap van een actieve marketing en sales functie gericht op beheerste groei;
- een jaarlijkse evaluatie aan de hand van een concurrentieonderzoek;
- het periodiek monitoren en indien nodig herijken van de marktpropositie van Stap;
- het agenderen, monitoren en evalueren van offerte trajecten;
- de periodieke evaluatie van het toetredingsbeleid en customer journey's.

Met de komst van de Pensioenkringen GE Nederland (per 1 september 2021) en TotalEnergies Nederland (per 1 januari 2022) telt Stap acht Pensioenkringen en daarmee is Stap op grond van het belegd vermogen nog steeds het grootste algemeen pensioenfonds in Nederland. Ondanks dat de groei in 2021 in lijn met de groei doelstellingen van Stap is gerealiseerd en beheerst verloopt, blijft het propositierisico een belangrijk te monitoren risico. Stap moet tijdig klaar zijn voor de transitie naar en implementatie van de Wet toekomst pensioenen om oplossingen te bieden in het nieuwe pensioenstelsel en daarnaast pensioenaanspraken uit het verleden te waarborgen.

Omgevingsrisico

Stap is, net als de gehele pensioensector, onderhevig aan diverse ontwikkelingen, zoals onder meer de lage rentestand, de volatiliteit op de financiële markten, de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, de overgang naar een CO₂ neutrale samenleving en overige nieuwe (Europese) wet- en regelgeving. Als omgevingsrisico is dan ook het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd.

Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector. Door het, in afstemming met de strategische partners, voortdurend monitoren van de ontwikkelingen in de pensioensector en financiële markten en het hierop inspelen in de uitvoering van het beleid, acht Stap het netto risico voldoende beheerst.

Uitbestedingsrisico

Onder het uitbestedingsrisico verstaat Stap het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden of door derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad.

Voor de beheersing van het uitbestedingsrisico heeft Stap onder andere de volgende beheersmaatregelen getroffen:

- Stap beschikt over marktconforme uitbestedingsovereenkomsten met al haar uitbestedingspartners, die voldoen aan de wettelijke regels op het gebied van uitbesteding.
- De afspraken omtrent de uitbestede werkzaamheden en informatieverstopping zijn contractueel vastgelegd in een Service Level Agreement met bijbehorende kritische performance indicatoren.
- Stap ontvangt en beoordeelt periodieke rapportages van haar strategische uitbestedingspartners (maand-, kwartaal-, SLA- en risicorapportages), die in de bestuursadviescommissies en bestuursvergaderingen worden besproken.
- Stap vormt een oordeel over de kwaliteit van de interne beheersing bij de uitbestedingspartijen en over de maatregelen die de uitbestedingspartijen nemen om de kwaliteit te verbeteren op basis van extern gecertificeerde ISAE 3402-type II verklaringen en aanvullende assurance verklaringen.
- Stap voert periodiek strategisch overleg met de uitbestedingspartners.

IT-*risico*

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-*risico's* kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-*risico* is het periodiek evalueren en actualiseren van het ICT-beleid, het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. In 2021 heeft de externe partij Quint voor Stap een onderzoek gedaan naar het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. Hierbij is geconcludeerd dat het beleid een goede basis is. Quint heeft geadviseerd het beleid, gezien de technologische ontwikkelingen, te actualiseren en een meer onafhankelijke positie in te nemen ten opzichte van TKP. De benodigde wijzigingen die hieruit naar voren zijn gekomen, zijn meegenomen bij de actualisatie van betreffende beleidsdocumenten. Genoemde beleidsdocumenten zijn gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid van Stap en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-*risico* bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA- en risico rapportages. Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberrisico's en datakwaliteit.

Bij de beheersing van de IT-*risico's* is voldoende deskundigheid binnen de organisatie van Stap op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity van belang, zodat sprake is van voldoende 'countervailing power' ten opzichte van de uitbestedingspartners. Vanuit zowel de SIRA als de RSA ICT is als aanvullende beheersmaatregel onderkend, dat externe expertise gewenst is voor de beoordeling van de toereikendheid van het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. In 2021 heeft Quint diverse kennissessies voor het Bestuur, de Raad van Toezicht, de directie en de Manager Risk gehouden. Deze kennissessies zijn bedoeld om de deskundigheid op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity, waaronder de belangrijkste IT-*risico's* en beheersingsmaatregelen, voor Stap te borgen.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de RSA ICT en de SIRA. Om dit risico te mitigeren heeft Stap het ICT- en Informatiebeveiligings-beleid geïmplementeerd en maatregelen getroffen. Zo laat de uitvoeringsorganisatie periodiek penetratietesten uitvoeren en worden (mogelijke) beveiligingsproblemen direct opgevolgd. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2021 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor tijdig aangepast dienen te worden. TKP informeert Stap periodiek over de voortgang van de wijzigingen die doorgevoerd moeten worden in de (administratieve) systemen als gevolg van de Wet toekomst pensioenen en de herijking van haar veranderportfolio. Stap heeft binnen het programma “Pensioenakkoord binnen Stap” nadrukkelijk aandacht voor het TKP programma Wet toekomst pensioenen.

Duurzaamheidsrisico

Het duurzaamheidsrisico zoals gedefinieerd in de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), betreft een gebeurtenis of omstandigheid op ecologisch, sociaal of governance gebied die, indien ze zich voordoet, een werkelijk of mogelijk wezenlijk negatief effect op de waarde van de belegging kan veroorzaken. Het niet tijdig adresseren van duurzaamheidsrisico's in het strategisch beleggingskader van Stap is onderkend als financieel beleggingsrisico en als reputatierisico.

Duurzaamheid neemt een steeds prominentere rol in de samenleving. Mensenrechten, gendergelijkheid, armoede en klimaat krijgen meer aandacht in het maatschappelijke debat. Sommige ontwikkelingen, zoals klimaatverandering of vergrijzing, zullen op termijn significante invloed hebben op maatschappijen en economieën. Vandaar dat Stap, na de bevestiging vanuit de fiduciair beheerder dat dit inmiddels ook uitgevoerd kan worden, eind 2021 het IMVB Convenant heeft ondertekend.

Stap belegt voor de lange termijn. Daarom is het essentieel om op toekomstige ontwikkelingen te anticiperen om de belangen van pensioengerechtigden te waarborgen. Vanuit deze overtuiging wordt ernaar gestreefd om, met het MVB-beleid, de portefeuille toekomstbestendig te houden en significante financiële- en niet-financiële duurzaamheidsrisico's op het gebied van milieu, mensenrechten, arbeidsomstandigheden of corruptie tijdig te identificeren en te mitigeren. In het MVB beleid van Stap is beschreven welke maatregelen zijn getroffen om de duurzaamheidsrisico's te beheersen. Gezien de omvangrijke agenda op het gebied van duurzaamheid heeft Stap de werkgroep MVB ingericht. Binnen de werkgroep wordt het MVB-beleid en de uitvoering daarvan kritisch beschouwd en in eerste aanzet doorontwikkeld. Daarmee draagt de werkgroep zowel bij aan de beleidsontwikkeling via de daartoe geëigende beleidsadviescommissies alsmede aan het compliant zijn op het gebied van actuele wet- en regelgeving inzake duurzaamheidsvereisten.

Operationeel en uitbestedingsrisico

Al twee jaar is er sprake van lockdowns, coronamaatregelen en onzekerheid als gevolg van de COVID-19 pandemie. Zowel Stap als de uitbestedingspartners volgen de richtlijnen van de RIVM. Sinds maart 2020 worden nagenoeg alle werkzaamheden niet langer vanuit de kantoorlocaties verricht, maar vanuit thuiswerkplekken. De continuïteit van de bedrijfsvoering is goed gewaarborgd en zijn er geen verstoringen in de operationele bedrijfsvoering (inclusief automatisering) geconstateerd. De pensioenuitkeringen zijn uitbetaald op de vooraf bekend gemaakte uitbetalingsdata, de processen bij de uitbestedingspartners zijn zonder verstoringen uitgevoerd en de werkzaamheden op de jaarkalenders van de bestuursadviescommissies van Stap zijn volgens planning gerealiseerd. De continuïteitsplannen van Stap en de uitbestedingspartners werken naar behoren.

De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sinds maart 2020 de nadrukkelijke aandacht van Stap. Wel zijn het afgelopen jaar de crisisteam, de extra overleggen met de uitbestedingspartners en de informatieverstrekking aan de verschillende stakeholders afgeschaald. De belangrijkste risico's van de COVID-19 situatie zijn in 2021 gemonitord. Voor het operationele risico heeft Stap onder andere aandacht besteed aan de informatiebeveiliging, het verhoogde cyberrisico en de gezondheid en het welzijn van de medewerkers van Stap en haar uitbestedingspartners.

Belangrijkste financiële risico's voor Stap

Naast de hiervoor reeds beschreven risico's voor Stap vormen het krediet- en liquiditeitsrisico's als financiële risico's op het niveau van Stap een potentiële bedreiging voor de continuïteit van Stap. De belangrijkste financiële risico's van de Pensioenkringen, zoals het renterisico en het liquiditeitsrisico, worden in de risicoparagraaf van de betreffende Pensioenkring beschreven.

Kredietrisico

Het belangrijkste kredietrisico betreft het niet nakomen van de financieringsafspraken door Aegon Nederland N.V. (Aegon), zoals in de overeenkomst tussen Stap en Aegon is overeengekomen. Dit heeft mogelijk een negatieve impact op de financiering en liquiditeit van Stap. Door de kredietwaardigheid van Aegon N.V. te monitoren wordt het kredietrisico beheerst. Het Bestuur heeft daarnaast periodiek strategisch overleg met Aegon Nederland N.V.

Liquiditeitsrisico

Het belangrijkste financierings- en liquiditeitsrisico betreft het risico dat Stap onvoldoende eigen vermogen of werkkapitaal heeft. De financieringsafspraken tussen Aegon Nederland N.V. en Stap zijn voor de komende jaren gecontinueerd. Het liquiditeitsrisico wordt op niveau van Stap gemitigeerd door het periodiek monitoren van de exploitatiebegroting van Stap en door de uitvoering en monitoring van de beheerste en integere bedrijfsvoering. Indien blijkt dat Stap additionele liquiditeiten nodig heeft, dan kan Stap binnen de kaders van de financieringsafspraken in de overeenkomst aanspraak maken op de garantstelling door Aegon.

1.5 Beleggingen

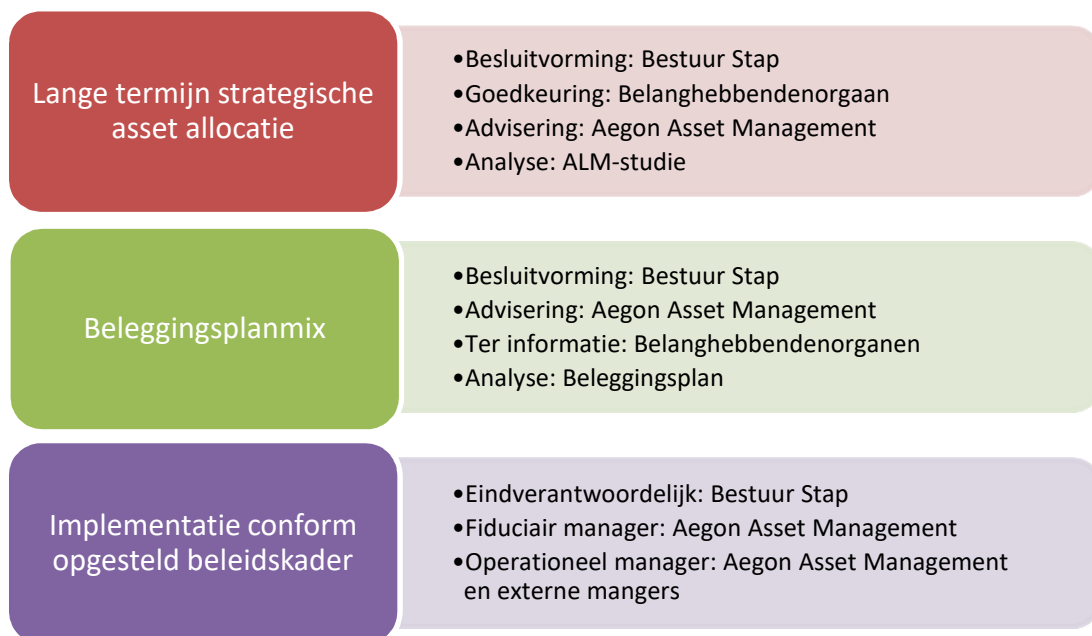
Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid van Stap is gebaseerd op de doelstellingen en ambities van de afzonderlijke Pensioenkringen. Om de doelstellingen en ambities van de Pensioenkringen te realiseren, wordt zo belegd dat een optimaal rendement wordt behaald tegen aanvaardbare risico's.

Het fiduciair beheer wordt voor elke Pensioenkring uitgevoerd vanuit acht (Pensioenkring overstijgende) investment beliefs van Stap:

1. strategisch beleggingsbeleid vormt de belangrijkste beslissing binnen het beleggingsproces;
2. beleggingsrisico nemen loont;
3. eenvoud als vertrekpunt;
4. passief, tenzij de verwachting bestaat dat, rekening houdend met de extra kosten en risico's van een actieve strategie, een extra rendement ten opzichte van de benchmark kan worden behaald *of door kostenefficiency*;
5. op basis van het strategisch beleggingsbeleid dekt de Pensioenkring onbeloofd risico af;
6. diversificatie voegt waarde toe;
7. illiquiditeit verhoogt het rendement;
8. maatschappelijk verantwoord beleggen is een verantwoordelijkheid van een pensioenfonds.

Tenminste één keer per 3 jaar voert Stap voor elke Pensioenkring een Asset Liability Management (ALM) studie uit. De ALM studie geeft per Pensioenkring inzicht in de verwachte toekomstige ontwikkeling van de premie, de toeslagverlening, het pensioenresultaat, de dekkingsgraad en de risico's die zijn verbonden aan het beleggingsbeleid van de betreffende Pensioenkring. De lange termijn strategische asset allocatie van de Pensioenkring wordt door middel van de ALM-studie getoetst.

De lange termijn strategische asset allocatie moet elke Pensioenkring in staat stellen om op lange termijn haar ambities te kunnen realiseren. Deze asset allocatie wordt per Pensioenkring in beginsel voor een tijdshorizon van de lengte van de economische cyclus (circa 15-jaar) vastgesteld. In het kader van de Wet toekomst pensioenen is ook oog voor mogelijke daaruit voortvloeiende consequenties voor het beleggingsbeleid. De besluitvorming over de strategische asset allocatie ligt bij het Bestuur van Stap, waarbij het Belanghebbendenorgaan van de Pensioenkring een goedkeuringsrecht heeft. Advisering vindt plaats door de fiduciair manager: Aegon Asset Management.

In de volgende paragrafen is zowel een terugblik op de marktontwikkelingen als een vooruitblik op de financiële markten opgenomen. Aansluitend wordt ook ingegaan op het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Voor nader inzicht in het beleggingsbeleid van de Pensioenkringen wordt verwezen naar de beleggingsparagraaf van de betreffende Pensioenkring.

Terugblik marktontwikkelingen

Algemeen

Het jaar 2021 stond volledig in het teken van herstel na de uitbraak van de COVID-19 pandemie in 2020. Na strenge lockdowns en een forse terugval in de vraag in 2020, was er in 2021 sprake van een krachtig economisch herstel. Tevens bleven overheden en centrale banken gedurende een groot deel van het jaar een accommoderend beleid voeren. Dit zorgde voor gunstige omstandigheden op de financiële markten. Aandelenmarkten beleefden een uitstekend jaar door een sterke groei van bedrijfswinsten.

2021 was tevens het jaar waarin de aandacht voor inflatie toenam. De inflatie liep in de tweede helft van het jaar in verschillende landen op naar niveaus tot boven de 5%. Door de toegenomen vraag in combinatie met slechts een beperkte stijging in het aanbod van olie liep de olieprijs fors op. De prijs van een vat Amerikaanse olie (WTI) is in 2021 met meer dan 60% gestegen. Gasprijzen lieten ook wereldwijd een explosieve stijging zien.

De rente op staatsobligaties van landen met een hoge kredietwaardigheid liep op in 2021. De stijging was gezien de fors hogere inflatiecijfers echter nog beperkt. De Duitse 10-jaars rente steeg met 0,4% maar staat nog steeds onder nul (-0,2%), ondanks inflatiecijfers van rond de 5%. Spreads voor niet-staatsobligaties lieten een verdeeld beeld zien, waarbij de risicopremies van emerging market debt en investment grade credit stegen, terwijl de spreads op Nederlandse hypotheeklen en high yield afnamen. De spread op Nederlandse hypotheeklen bevindt zich immer op een niveau, waarbij naar het oordeel van Stap nog steeds voldoende beloond wordt voor de te nemen risico's. De onrust en volatiliteit op financiële markten nam richting het einde van het jaar toe door de Omikron variant van het coronavirus in combinatie met zorgen over de oplopende inflatie.

Aandelen

Aandelen - Ontwikkelde markten

In het jaar na de uitbraak van de COVID-19 pandemie, herstelde de economie zich wereldwijd krachtig. Aandelenkoersen in ontwikkelde markten stegen tegen deze achtergrond met circa 24% (gemeten in lokale valuta). Verschillende records werden verbroken. Omdat de euro aan kracht verloor ten opzichte van andere valuta was het rendement van de aandelenindices ontwikkelde markten in euro's gemeten ongeveer 31%. Overheden en monetaire autoriteiten bleven in 2021 een accommoderend beleid voeren, wat een gunstig klimaat voor aandelen opleverde. Ondanks de toegenomen zorgen tegen het einde van het jaar over onder andere de Omikron variant en de oplopende inflatie, daalden de aandelenmarkten relatief gunstig. Aandelen in de energiesector deden het erg goed en stegen gemiddeld met ruim 45% door de fors opgelopen olieprijs. Daarnaast bleven aandelen uit de IT-sector wederom in trek. Door de wereldwijde pandemie en het op grote schaal thuiswerken werd het gebruik van nieuwe applicaties gestimuleerd.

Aandelen - Opkomende markten

Aandelen van opkomende markten behaalden per saldo een positief rendement in 2021. Wel bleven de rendementen achter bij de rendementen van aandelen in ontwikkelde markten. Dit had alles te maken met de negatieve rendementen van aandelen in China. De Chinese overheid greep drastisch in op een aantal sectoren in de economie. De spanningen tussen de Verenigde Staten en China deden het sentiment ook geen goed. In het merendeel van de opkomende landen werden echter sterk positieve rendementen behaald. In India en Taiwan was het rendement op aandelen hoger dan 30% onder aanvoering van de goede rendementen in de IT sector. Ook de aandelen van landen in het Midden-Oosten lieten sterk positieve rendementen zien. Dit had mede te maken met de positieve rendementen van aandelen in de energiesector die profiteerden van de sterk gestegen olieprijs.

Vastrentende waarden

Het jaar 2021 was uiteindelijk een negatief jaar voor staatsobligaties. Onder invloed van een flink hogere inflatie en inflatieverwachtingen steeg de staatsrente over een brede linie. Spreads voor niet-staatsobligaties lieten een verdeeld beeld zien. Vooral Nederlandse hypotheekprestaties presteerden sterk in 2021.

Staatsobligaties

De negatieve rendementen op euro staatsobligaties werden vooral veroorzaakt door de toegenomen inflatie en inflatieverwachtingen. De 10-jaars Duitse rente is nog steeds negatief maar liep wel 0,4%-punt op naar -0,2%. Andere eurolanden met een hoge kredietwaardigheid lieten een vergelijkbaar beeld zien.

Inflatie gerelateerde Staatsobligaties

Duitse inflatie gerelateerde obligaties hadden een relatief goed jaar in 2021. Door de scherp opgelopen inflatie en inflatieverwachtingen presteerde de categorie aanzienlijk beter dan nominale obligaties. De break-even inflatie voor de 10-jaars Duitse inflatie gerelateerde obligatie liep op van 0,9% naar 1,8%. Het rendement van inflatie gerelateerde obligaties was hierdoor positief terwijl nominale obligaties een negatief rendement lieten zien.

Staatsobligaties opkomende landen

Staatsobligaties van opkomende landen die noteren in Amerikaanse dollar behaalden licht negatieve rendementen in 2021. Dit werd vooral veroorzaakt door de stijgende rente op Amerikaanse staatsobligaties. Maar ook de risicopremie voor staatsobligaties van opkomende landen liep licht op van 3,5% naar 3,7%. Per saldo was het rendement op staatsobligaties van opkomende landen daarmee -1,8%. In euro's gemeten was overigens sprake van een positief rendement, vanwege de sterke stijging van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro.

Het verschil tussen de groep landen met een hoge kredietwaardigheid (investment grade) en de groep landen met een lage kredietwaardigheid (high yield) was beperkt. Onderlinge verschillen tussen landen waren wel fors. Landen met een sterke afhankelijkheid van olie en andere grondstoffen deden het relatief goed..

Hypotheek

De categorie Nederlandse hypotheek kende een goed jaar. Huizenprijzen stegen aanzienlijk in 2021 en achterstanden op hypotheek bleven zeer laag. Consumenten met financiële problemen kunnen door verkoop van het huis vrijwel altijd de hypotheek aflossen. De risicopremie daalde in 2021 met circa 0,3%-punt tot 1,6% voor een hypotheek met 20-jaar looptijd en Nationale Hypotheek Garantie (NHG). Institutionele beleggers hebben ondanks de gedaalde risicopremie nog steeds belangstelling voor hypotheek. De vraag naar hypotheek overstijgt nog altijd het aanbod van nieuwe hypotheekportefeuilles, waardoor de order backlog voor kwalitatief hoogwaardige hypotheek nog altijd lang is (6 maanden en langer).

Investment grade bedrijfsobligaties

Bedrijfsobligaties lieten aanvankelijk een stabiel beeld zien in 2021, maar verzwakten in het vierde kwartaal enigszins door hogere inflatie en de verwachting dat centrale banken de opkoopprogramma's gaan afschalen. Ook de financiële problemen van het Chinese vastgoedbedrijf Evergrande hadden een negatieve impact op de markt voor bedrijfsobligaties. Per saldo steeg de risicopremie op investment grade euro bedrijfsobligaties met 0,05%-punt naar 0,98%.

Vooruitblik financiële markten

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijsen.

Stap heeft via de Pensioenkringen beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkringen van Stap beleggen beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,21% van de totale portefeuille van de Pensioenkringen belegt in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,12% in aandelen en obligaties uit Oekraïne. De Pensioenkringen van Stap beleggen niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de Multi Manager fondsen van Aegon Investment Management (AIM MM fondsen) is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Eind 2021 was de COVID-19 pandemie nog bepalend voor de economische activiteit. De mate en timing van het economische herstel verschilt per regio. De Amerikaanse economie herstelt voorspoediger door een snel vaccinatieprogramma en directe fiscale steun. De omvang van de Amerikaanse economie is eind 2021 groter dan voor de pandemie. Het herstel in Europa is trager, doordat het vaccinatieprogramma trager op gang kwam waardoor de restricties langer van kracht bleven. De Chinese economie is sterk blijven groeien en de export van goederen is sterk gestegen.

De pandemie heeft voor een grotere vraag naar goederen gezorgd, doordat mensen minder kunnen besteden aan diensten. Tegelijkertijd zorgen lockdowns en andere restricties voor verstoringen in de handelsketens. Hierdoor wordt de productie afgeremd en is de inflatie opgelopen. De opgelopen inflatie is daarnaast vooral toe te wijzen aan de opgelopen energieprijzen. Door het sterke economische herstel en de oplopende inflatie hebben centrale banken aan het einde van 2021 een verkrapping van het monetaire beleid aangekondigd. Zowel de FED als de ECB gaan de opkoopprogramma's geleidelijk afbouwen. Daarnaast verwacht de FED de beleidsrente meerdere malen te verhogen in 2022.

Ondanks het risico van nieuwe virusvarianten wordt verwacht dat het economische herstel doorzet, dankzij effectieve vaccins en de terughoudendheid van overheden om nieuwe lockdowns in te stellen. Vanuit macro-economisch oogpunt is dit positief voor de meer risicovolle beleggingscategorieën. De rendementsverwachtingen voor staatsobligaties blijven laag als gevolg van de lage rente omgeving. Bedrijfsobligaties profiteren naar verwachting van een gunstig economisch klimaat en een laag percentage wanbetalingen. De rendementen kunnen dan uitkomen in de buurt van het huidige effectieve rendement. De spreads zijn echter krap en kunnen marginaal oplopen naarmate de centrale banken hun steunprogramma's afbouwen. De betere rendementen zijn naar verwachting te vinden in het lagere ratingsegment.

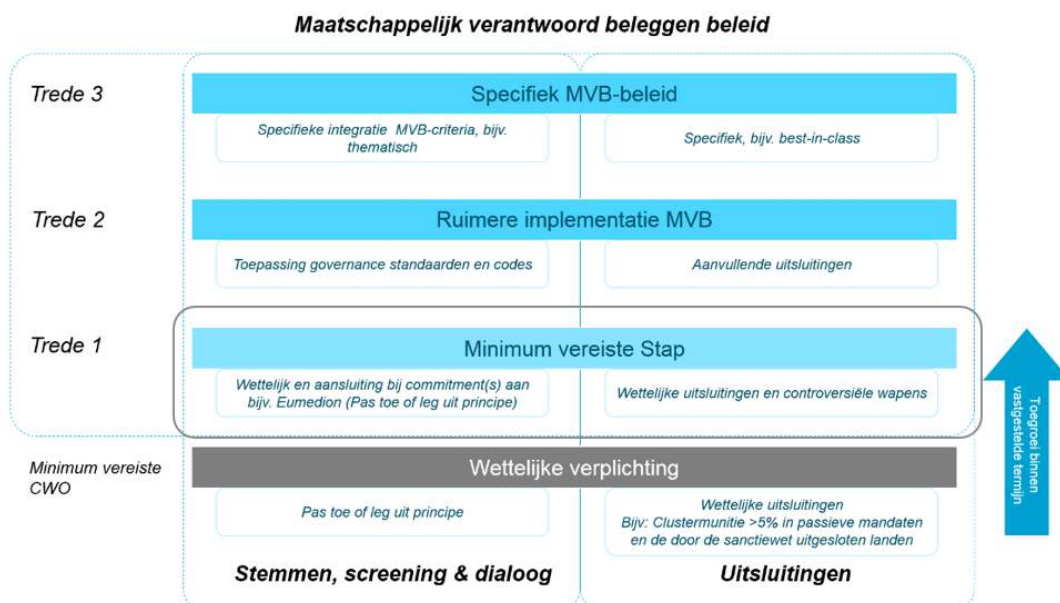
Hogere spreads zijn wel nog te vinden bij de alternatieve vastrentende waarden. Blootstelling naar consumentenrisico's zou het hierbij goed moeten doen. De werkloosheid blijft naar verwachting laag, waarbij het opgehoopte spaargeld een buffer biedt voor tegenvallers. De rendementen op aandelen zullen, gezien de hoge koersen eind 2021, naar verwachting onder de historische gemiddelden uitkomen. Aandelen bieden naar verwachting echter nog steeds winstgroei vanwege het economische herstel en het grote aandeel bedrijven met hoge winstmarges en het groeiende aantal technologiebedrijven in de brede index.

In augustus 2021 is het eerste deel van het “Sixth Assessment Report” van Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) gepubliceerd. Het rapport evalueert de huidige status van het klimaat en de klimaatverandering en geeft inzicht in hoe de menselijke activiteit daarin doorwerkt. Daarnaast wordt ook inzicht gegeven in mogelijke toekomstige toestanden onder een aantal klimaatscenario’s. De conclusies van dit rapport bevestigen eerdere bevindingen met betrekking tot de verbanden tussen menselijke activiteiten en temperatuurstijging en tonen aan dat de tot nu toe genomen maatregelen om de opwarming van de aarde tegen te gaan onvoldoende zijn om de doelstelling van onder 2°C te bereiken. Begin 2022 zijn deel twee en drie van het “Sixth Assessment Report” gepubliceerd. De conclusies zijn verontrustend: de klimaatverandering heeft wereldwijd geleid tot wijdverbreide en deels onomkeerbare gevolgen voor mens en natuur. Het vormt een bedreiging voor het menselijk welzijn en de gezondheid van de planeet. Het IPCC schat de risico’s en kwetsbaarheden bij verder stijgende temperaturen nu hoger in dan in het vorige rapport uit 2014. Wetenschappers - verantwoordelijk voor het rapport - wijzen erop dat de hogere temperatuurstijging gepaard gaat met desastreuze consequenties voor de aarde en de mens. Om de doelstelling van het Klimaatakkoord van Parijs te bereiken (beperken van temperatuurstijging tot 1,5°C) beveelt het IPCC aan dat de wereld in 2050 net-zero broeikasgasemissies bereikt. Dit vergt een grote inspanning van de overheden en van consumenten, waaronder een overstap naar duurzame energiebronnen, verandering in de consumptiepatronen en gebruik van technologieën om koolstof uit de lucht te verwijderen. Dit zal ook invloed hebben op de economie, samenleving en financiële markten. Stap zal deze ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen en benodigde stappen nemen om de robuustheid van de beleggingen te vergroten.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Met een specifiek beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) kunnen Pensioenkringen binnen Stap een actieve bijdrage leveren aan een leefbare wereld. Stap heeft de overtuiging dat integratie van ESG factoren (duurzaamheidsfactoren, sociale factoren en governance factoren) in het beleggingsbeleid het risicoprofiel van een portefeuille verlaagt. Stap ziet maatschappelijk verantwoord beleggen als een verantwoordelijkheid voor een pensioenfonds en hecht waarde aan de bevordering van goede corporate governance en maatschappelijk verantwoord beleggen.

Voor het vormgeven van het MVB-beleid heeft Stap een beleidskader vastgesteld. In dit beleidskader zijn richtlijnen opgenomen voor de invulling van het MVB-beleid binnen de afzonderlijke Pensioenkringen. Voor alle Pensioenkringen geldt dat alle beleggingen aan het door het Bestuur gestelde minimum van het MVB-kader dienen te voldoen. De specifieke invulling kan per Pensioenkring, maar ook per beleggingscategorie variëren. De door het Bestuur vastgestelde kaders worden in de volgende figuur weergegeven.

Dutch Stewardship Code

De Nederlandse Stewardship Code richt zich op het bevorderen van de lange termijn betrokkenheid van aandeelhouders en is opgesteld door Eumedion. De Dutch Stewardship Code is op 1 januari 2019 in werking getreden.

Als lid van Eumedion onderschrijft Stap de principes van de Nederlandse Stewardship Code. Stap heeft haar eigen stewardshipbeleid gepubliceerd (zie website).

Shareholders Rights Directive II (SRD II)

De herziene EU Shareholders Rights Directive (SRD II) beoogt lange-termijn aandeelhoudersbetrokkenheid van zogenoemde ‘asset owners’ en ‘asset managers’ te bevorderen en om de transparantie te verhogen ten aanzien van de wijze waarop zij hun beleid hieromtrent uitvoeren en borgen. De implementatiewet SRD II is op 1 december 2019 in werking getreden. Stap is sinds 1 december 2019 compliant met de vereisten uit SRD II.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Stap valt onder de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), die op 10 maart 2021 in werking is getreden. Het doel van de SFDR is de transparantie over duurzaamheid te vergroten en hiermee greenwashing te voorkomen. Stap onderschrijft de SFDR-criteria en het belang van het rekening houden met ESG-risico's in het beleggingsbeleid en voldoet per 10 maart 2021 aan de vereisten van SFDR. Daarbij geldt dat voor Stap geen additionele rapportageverplichtingen ontstaan conform de SFDR-criteria uit artikel 8 en 9 aangezien de pensioenregelingen zich als artikel 6 kwalificeren.

SFDR verplicht financiële markt participanten en financieel adviseurs, waaronder aanbieders van beleggingsproducten, om te publiceren of en hoe ESG-risico's worden meegewogen in het beleggingsproces. Stap hanteert ESG-criteria in het Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid, maar acht het op dit moment nog niet opportuun om de negatieve duurzaamheidsimpact van beleggingsbeslissingen op de maatschappij zoals bedoeld in de EU SFDR verordening mee te wegen, aangezien Stap in afwachting is van een nog te ontwikkelen instrumentarium en omdat de benodigde data nog niet beschikbaar zijn. Stap onderschrijft wel de SFDR-criteria en het belang van het rekening houden met ESG-risico's in het beleggingsbeleid, waarbij geldt dat voor Stap op dit moment geen additionele rapportageverplichtingen ontstaan conform de EU SFDR criteria uit artikel 8 en 9.

IMVB convenant

Stap onderschrijft de doelstelling van het IMVB-convenant en heeft in 2021 het convenant getekend. Om het beleid van Stap in lijn met het Convenant te brengen dient het uitgebreid te worden met referenties naar de OESO-richtlijnen en UNGPS's. Dit heeft ook invloed op de uitbesteding, monitoring en rapportages. Gedurende het jaar zijn voorbereidingen getroffen om aan de vereisten vanuit het convenant te kunnen voldoen. Met ingang van 2022 zal het grootste deel van de beleggingen van de Pensioenkringen worden gescreend op compliance met de OESO-richtlijnen en UNGPS's en zal dialoog gevoerd worden met een selectie van bedrijven wiens activiteiten als de grootste bedreiging worden geoordeeld.

MVB enquêtes

In 2021 heeft Stap twee enquêtes uitgevoerd op het vlak van maatschappelijk verantwoord beleggen:

- één onder de leden van het Bestuur en de Belanghebbendenorganen van de Pensioenkringen;
- één onder de deelnemers en pensioengerechtigden van de Pensioenkringen.

De uitkomsten hiervan wijzen er in de algemene zin op dat de achterban van Stap het belang van maatschappelijk verantwoord beleggen onderschrijft en de ambities van het Bestuur op het vlak van door ontwikkelen van het MVB-beleid van Stap deelt. De invulling van het MVB-beleid per Pensioenkring is onderdeel van de beleggingsplancyclus die jaarlijks door het Bestuur met de Belanghebbendenorganen wordt doorlopen. Voor zes Pensioenkringen hebben deze nieuwe inzichten in 2021 geleid tot aanpassing van het beleggingsbeleid en dit is nader toegelicht in de paragraaf vermogensbeheer van de Pensioenkringen. Het bestuur blijft met de Belanghebbendenorganen de dialoog voeren over MVB.

Uitvoering MVB beleid

Hierna wordt ingegaan op de uitvoering van de onderdelen van het MVB beleid. Voor de toepassing van de specifieke uitvoering van het MVB beleid voor de Pensioenkringen wordt verwezen naar de beleggingsparagraaf van de betreffende Pensioenkring.

Screening en engagement

Een belangrijk uitgangspunt voor het stewardshipbeleid van Stap is dat alle ondernemingen waarin wordt belegd zich gedragen volgens de UN Global Compact Principles (UNGCP) op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en anti-corruptie (of vergelijkbare principes). De beleggingen worden jaarlijks gescreend op het naleven van deze principes met gebruikmaking van Sustainalytics, een gespecialiseerde externe partij.

Met ondernemingen die zich niet conform de UNGCP gedragen wordt door het Responsible Investment team van Aegon AM een dialoog gevoerd. Een engagement traject loopt in beginsel drie jaar. Bij onvoldoende voortgang gedurende deze periode wordt een bedrijf toegevoegd aan de uitsluitingslijst.

Bij de jaarlijkse screening van de beleggingen voor 2021 voldeden 14 bedrijven waarin Stap belegt niet aan de UNGCP (eind 2020: 14 bedrijven). Met alle gescreende ondernemingen is een dialoog aangegaan, met uitzondering van één onderneming die is gestopt met haar activiteiten en een onderneming die een dochteronderneming is van een gescreende moedermaatschappij.

In de loop van het jaar werd met vijf ondernemingen succesvol een dialoog gevoerd, deze bedrijven werden opgewaardeerd omdat zij voldeden aan de criteria van het MVB-beleid. Bij de meeste andere ondernemingen werd geleidelijk vooruitgang geboekt. Bij één onderneming kon echter geen vooruitgang worden aangetoond. Omdat hier naleving van de UNGCP niet werd verwacht, werd in het vierde kwartaal besloten deze onderneming uit te sluiten met ingang van januari 2022. Dit is onderdeel van het reguliere proces waarbij de voortgang van alle engagement gesprekken wordt geëvalueerd.

Per eind 2021 werd met 7 bedrijven een dialoog gevoerd op de thema's zoals opgenomen in onderstaande tabel.

Mensenrechten	Milieu	Corruptie
4	0	3

De dialoog was gericht op het verbeteren van de bedrijfsvoering ten einde de financiële prestatie en het maatschappelijk verantwoord ondernemerschap te verbeteren. In de tabel hieronder worden de resultaten van deze engagement weergegeven. Hierbij geldt dat de mijlpalenaanpak sinds 2019 wordt gehanteerd.

Mijlpaal 1	Mijlpaal 2	Mijlpaal 3	Mijlpaal 4
1	6	0	0

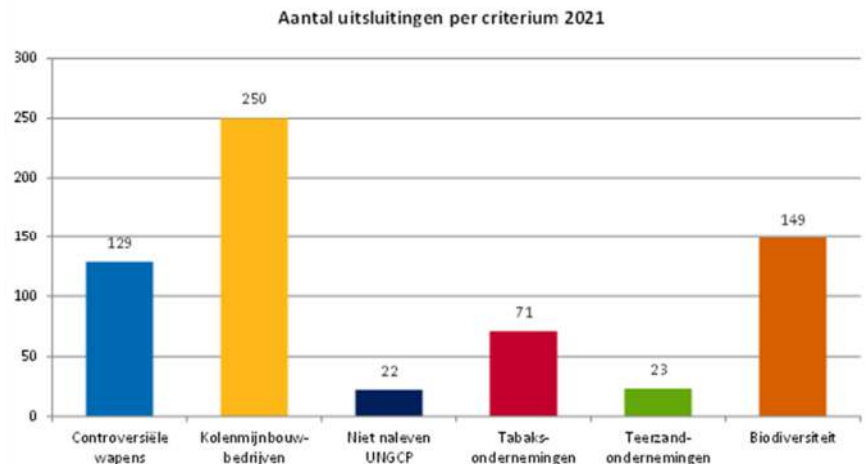
De mijlpalen houden het volgende in:

- Mijlpaal 1: Probleem aangestipt, een bedrijf heeft nog geen reactie gestuurd;
- Mijlpaal 2: Reactie van een bedrijf ontvangen;
- Mijlpaal 3: Bedrijf heeft aangegeven bereid te zijn om een probleem op te willen lossen en heeft concrete vervolgstappen genomen;
- Mijlpaal 4: Doelstelling van de engagement bereikt.

Uitsluitingen bedrijven

Stap belegt niet in bedrijven die direct betrokken zijn bij de productie, ontwikkeling, handel en onderhoud van controversiële wapens. Voor de bepaling van de lijst met uit te sluiten bedrijven maakt Stap in beginsel gebruik van de 'Controversial Weapons Radar' die door Sustainalytics wordt opgesteld.

Afhankelijk van de invulling van het MVB-beleid van de Pensioenkring kan het voorkomen dat er in de ene Pensioenkring meer bedrijven en/of sectoren worden uitgesloten dan in de andere Pensioenkring. Ook kan het voorkomen dat er in verschillende beleggingscategorieën andere bedrijven/sectoren worden uitgesloten. De lijst met uitsluitingen van bedrijven wordt jaarlijks geactualiseerd. De naleving van de uitsluitingslijst bewaakt de fiduciair beheerder dagelijks. Eind 2021 bevatte de lijst met uitsluitingen 644 bedrijven (2020: 217 bedrijven).

Figuur 1 - Bron: Aegon Asset Management

Uitsluiting vindt in het algemeen plaats op basis van de volgende criteria.

Wapens

- Controversiële wapens op basis van de Controversial Weapons Radar (CWR) die wordt opgesteld door Sustainalytics. Als controversiële wapens worden de volgende soorten geïdentificeerd: biologische wapens, nucleaire wapens, chemische wapens, antipersoonsmijnen, clustermunitie, munitie met verarmd uranium en witte fosfor (indien het gaat om controversiële toepassing). Uitgesloten worden landen
 - waar een wapenembargo van de VN-Veiligheidsraad, de Verenigde Staten of de Europese Unie van kracht is, of een ander relevant multilateraal wapenembargo;
 - die deel uitmaken van een oorlogsgebied;
 - en/of die een onevenredig deel van zijn budget aan militaire goederen besteden.
- Bedrijven die betrokken zijn bij wapenhandel naar landen met een hoog risico waarvoor de Nederlandse regering een 'presumption of denial' toepast bij de beslissing over een exportvergunning.

Thermische kolen

- Bedrijven die meer dan 20% van de omzet behalen met thermische kolenmijnbouw. Voor 2022 zal een grens van 5% worden toegepast. De omzetgrens zal geleidelijk teruggebracht worden naar vrijwel 0% in 2030.
- Bedrijven die 20% of meer van hun omzet behalen uit kolengestookte elektriciteit opwekking. De omzetgrens zal geleidelijk teruggebracht worden naar vrijwel 0% (0-5%) in 2030.
- Bedrijven die jaarlijks meer dan 20 miljoen ton thermische steenkool produceren en actief de exploratie-, mijnbouw- of raffinageactiviteiten uitbreiden.
- Bedrijven die een capaciteit hebben voor kolengestookte elektriciteit opwekking van meer dan 10 gigawatt en actief de productiecapaciteit van kolencentrales uitbreiden.
- Niet naleven UNGCP
- Bedrijven die non-compliant zijn met UNGCP en onvoldoende voortgang in de dialoog hebben getoond.

Tabak

- Beleggingen in tabaksproducenten die 5% of meer van de omzet uit tabak en aan tabak gerelateerde producten behalen.

Teerzand

- Bedrijven die 20% of meer van hun olieproductie halen uit teerzanden en/of bedrijven die een significante betrokkenheid hebben bij het transport van teerzandolie. De omzetgrens zal geleidelijk teruggebracht worden naar vrijwel 0% (0-5%) in 2030.

Biodiversiteit

- Bedrijven die 5% of meer van hun inkomsten uit palmolieproductie en/of distributie behalen.
- Bedrijven die bossen beheren voor houtproductie met een FSC-certificeringsdekking vanaf 75% of lager.

Uitsluiting landen

Op basis van de Nederlandse Sanctiewet en universeel erkende veroordelingen worden landen die betrokken zijn bij ernstige schendingen van de mensenrechten uitgesloten van beleggingen in staatsleningen. In 2021 stonden 15 landen op de uitsluitingslijst (2020: 15 landen).

Stembeleid

Stap stemt volgens haar stembeleid op aandeelhoudersvergaderingen wereldwijd. Periodiek wordt getoetst of het stembeleid binnen de beleggingsfondsen waarin belegd wordt nog steeds passend is.

Daar waar Stap invloed heeft op de uitvoering van het MVB-beleid binnen de beleggingsfondsen, wordt voor stemactiviteiten gebruik gemaakt van het gespecialiseerde stemadviesbureau ISS en er wordt in beginsel gestemd conform de 'ISS International Sustainability Proxy Voting Guidelines'. In bijzondere gevallen, zoals Eumedion alerts, afwijkingen van de Nederlandse Governance Code of sector-brede aandeelhoudersresoluties, kan afgeweken worden van het ISS stemadvies.

Uitgebrachte stemmen per thema

Thema	Overname	Kapitaal-structuur	Bestuur	Reorganisatie & fusies	Mensen-rechten	Bedrijfs-specifiek	Compen-satie	Overig
Uitgebrachte stemmen	174	1.591	13.619	283	7	4.503	2.566	277
Afwijkend van management	15	141	937	29	7	165	412	143
Afwijken van policy	-	-	2	-	-	2	-	6

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen

Bij 17 Nederlandse ondernemingen is er op tenminste één agendapunt tegen het management gestemd. In meeste gevallen betreffen het stemmen tegen de voorstellen van het management van Europese bedrijven waarvan de holding is gevestigd in Nederland. In zes gevallen betreft het stemmen tegen de voorstellen van het management van Nederlandse ondernemingen. Voor enkele van deze ondernemingen geldt dat er tegen het management is gestemd voor meerdere onderwerpen.

Hieronder wordt voor de belangrijkste stemmen weergegeven waarom er tegen de aanbeveling van het management is gestemd:

- Bij één Nederlandse onderneming is gestemd tegen het voorstel om het aanhouden van aandelenopties als onderdeel van het beloningspakket te verkorten. Dit wordt niet in overeenstemming geacht met market practices.

- Bij één Nederlandse onderneming is gestemd tegen de discretionaire bevoegdheid die gebruikt is om prestaties te evalueren tegen de doelstelling op basis van de Return on Investments (ROI) van >20%, terwijl de aan het begin van de prestatieperiode gecommuniceerde ROI doelstelling > 25% bedroeg. De onderneming heeft geen gedegen redenering gegeven voor de aanpassing. Daarnaast heeft de onderneming de prestatiebeoordeling op basis van de niet-financiële criteria niet transparant weergegeven wat niet in lijn is met de informatievereisten van SRD II.
- Bij één Nederlandse onderneming is tegen gestemd omdat er onvoldoende concrete informatie over 'board effectiveness' en 'cost' als KPI is. Er is geen openbaarmaking achteraf over prestatiedoelen of verdere informatie over de beoordeling van prestaties en eventuele uitbetalingen van bonussen.
- Bij twee Nederlandse ondernemingen is tegen het aanstellen van bestuursleden gestemd vanwege niet-onafhankelijkheid, niet bezitten van de juiste competenties of controverses.
- Tot slot is er bij een Nederlandse onderneming tegen de financiële bonus van het bestuur gestemd omdat deze niet in overstemming wordt geacht met de Dutch Governance Code.

1.6 Financiële paragraaf

Stap is opgericht met een startkapitaal van de initiatiefnemers (pensioenuitvoerder TKP Pensioen B.V. en verzekeraar Aegon Nederland N.V.). Daarbij is met Aegon Nederland N.V. overeengekomen dat Aegon Nederland N.V. voor een periode tot 4 juli 2021 garant stond voor (eventuele) exploitatietekorten van Stap. In het licht van de verdere groei van Stap zijn aanvullende afspraken gemaakt over de garantstelling voor exploitatietekorten. Aegon Nederland N.V. heeft toegezegd voor zover nodig de garantstelling tot eind 2024 te verlengen. Deze aanvullende afspraken zijn vastgelegd in een overeenkomst tussen Stap en Aegon Nederland N.V.

Het exploitatietekort over 2021 bedraagt € 1,395 miljoen (2020: € 1,461 miljoen) en deze is opgenomen in de "staat van baten en lasten". Stap heeft ervoor gekozen, met het oog op een gezonde financiële huishouding, om bij het invoeren van de garantie, eerst de Raad van Toezicht te laten vaststellen dat sprake is geweest van een beheerste en integere bedrijfsvoering.

1.7 Kostentransparantie

De governance kosten van Stap bestaan uit de volgende componenten:

- exploitatiekosten (kosten Bestuur, Raad van Toezicht, Bestuursbureau, huisvesting, advieskosten, verzekeringen, algemene uitvoerings- en fiduciaire kosten en distributiekosten)
- contributies en bijdragen (onder andere kosten DNB, AFM, Pensioenfederatie)
- kosten accountant en certificerende actuaaris
- kosten Belanghebbendenorganen (onder andere vergoedingen leden, opleidingskosten, ondersteuning)

De vergoedingen vanuit de Pensioenkringen voor de governance kosten zijn afhankelijk van de afspraken die bij de toetreding tot Stap met de Pensioenkring zijn gemaakt. Deze afspraken zijn afhankelijk van de aard van de pensioenregeling en worden bepaald als percentage van het belegd vermogen en/of als een vast bedrag. De meeste governance kosten en de daarvoor ontvangen vergoedingen worden verantwoord in de jaarrekening van Stap. Een aantal onderdelen van de governance kosten worden direct doorbelast aan de Pensioenkringen en daarmee rechtstreeks verantwoord in de financiële opstelling van de betreffende Pensioenkring.

Om de kostendekking voor de exploitatie van Stap over 2021 te bepalen worden in de onderstaande tabel de totale uitvoeringskosten en vergoedingen weergegeven.

Governance kosten (in € 1.000)	2021	2020
Governance kosten verantwoord in jaarrekening Stap	3.266	3.158
Governance kosten rechtstreeks verantwoord in Financiële opstellingen van de betreffende Pensioenkringen	412	408
Totale governance kosten	3.678	3.566
Vergoedingen verantwoord in jaarrekening Stap	1.810	1.667
Governance kosten rechtstreeks verantwoord in Financiële opstellingen van de betreffende Pensioenkringen	412	408
Totale vergoedingen	2.222	2.075

De vergoeding wordt door de Pensioenkringen betaald over de periode dat een Pensioenkring gedurende het boekjaar is aangesloten.

1.8 Weerstandsvermogen

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Stap toetst doorlopend of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij komen vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen, die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van de Pensioenkringen, ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van de Pensioenkringen.

Het Bestuur heeft in het kader van de vaststelling van het weerstandsvermogen de risico's op instellingsniveau ingeschat. Getoetst is in hoeverre het aanwezige weerstandsvermogen voldoende is ten opzichte van de door Stap als instelling onderkende risico's en het daarvoor benodigd aan te houden kapitaal. Het Bestuur schat de risico's in op basis van de uitgevoerde RSA en een aan ICAAP verwante analyse. Stap toetst op basis hiervan doorlopend of er voldoende weerstandsvermogen is aangehouden. In 2021 heeft Stap steeds voldoende weerstandsvermogen aangehouden.

1.9 Toekomstparagraaf

Wet toekomst pensioenen

De afgelopen jaren was de ontwikkeling van het nieuwe pensioenstelsel het belangrijkste thema in de pensioensector. De Wet toekomst pensioenen is inmiddels ingediend en de komende maanden volgt de parlementaire behandeling van de nieuwe wet. Ondertussen zijn pensioenfondsen, sociale partners en pensioenuitvoeringsorganisaties volop bezig met de voorbereidingen op de invoering van de Wet toekomst pensioenen. Dat geldt ook voor Stap. Stap en haar uitbestedingspartners zijn al in 2020 begonnen met de voorbereidingen en zijn er klaar voor. Klaar om de komende jaren onze klanten en toekomstige klanten te begeleiden in een zorgeloze transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Wij faciliteren zowel solidaire als flexibele pensioenregelingen, alsmede een combinatie van de contracten. Ook blijven wij het huidige FTK uitvoeren voor collectiviteiten die in het huidige pensioenstelsel blijven.

Ook de komende jaren groeien wij verder

Stap is het eerste algemeen pensioenfonds van Nederland en sindsdien ook het grootste in belegd vermogen. In de eerste vijf jaren van ons bestaan hebben we mooie klanten mogen verwelkomen. Stap heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een robuuste en wendbare organisatie waarbij de deelnemer centraal staat. Wij kijken dan ook met veel vertrouwen uit naar het vervolg hierop en verwachten ook de komende jaren nieuwe klanten te mogen verwelkomen.

Utrecht, 1 juni 2022
Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Namens het Bestuur
Huub Popping (voorzitter)

1.10 Verslag Raad van Toezicht

Woord vooraf

In het “woord vooraf” van het verslag over het kalenderjaar 2020 maakte de Raad van Toezicht melding van de – verwachte – gevolgen van COVID-19. Ook in 2021 zijn het gehele jaar beperkende maatregelen van toepassing geweest vanwege deze pandemie. Echter, in tegenstelling tot de in het verslag van verleden jaar uitgesproken verwachting dat het nog enige jaren zou gaan duren voordat de (reële) economie weer op het pre-COVID niveau zou zijn, bleek de economie zich veel sneller te herstellen dan verwacht, mede door de omvangrijke steunpakketten die door de diverse overheden en de EU ingezet werden. Vanaf de tweede helft van 2021 openbaarde zich wel een fenomeen dat we een aantal jaar niet meer kenden en dat zich in de 21 eeuw nog niet had voorgedaan: een snel oplopende inflatie. Door het sneller dan verwachte herstel van de wereldeconomie begonnen met name de grondstofprijzen aanzienlijk te stijgen. Daarvoor was er door een (globaal) tekort aan chips al krapte ontstaan in een aantal sectoren wat leidde tot prijsverhogingen en lange leveringstijden. Dit leidde tot een hogere prijsontwikkeling dan eerder ingeschat door diverse instanties, waaronder ECB en DNB. Inmiddels voorzien ECB en DNB een langere inflatiepiek. Door de op 24 februari 2022 door Rusland gestarte oorlog in Oekraïne (en de daaraan verbonden keteneffecten) is de inflatie in rap tempo verder gestegen. In vervolg op dit alles steeg ook de lange rente. Hoe dit verloop in 2022 (en mogelijk daarna) zal zijn is moeilijk te voorspellen maar geeft wel onzekerheid bij de interpretatie van komende ontwikkelingen. In ieder geval zal in overleg met de respectievelijke Belanghebbendenorganen van de Pensioenkringen aan de orde moeten zijn om al dan niet het beleid voor afdekking van de effecten c.q. risico's van deze inflatieontwikkeling aan te passen.

Hoewel Stap slechts zeer beperkt belegd is in Rusland en Oekraïne zijn de wereldwijde effecten van de oorlog wel voelbaar in alle sectoren van de economie en daarmee ook van belang voor Stap. Nauwlettend worden de (mogelijke) effecten van de zaken die op het wereldtoneel voor disrupties zorgen gemonitord.

Inleiding

De Raad van Toezicht werkt conform de taken zoals passend binnen het wettelijk kader en voortvloeien uit artikel 104 van de Pensioenwet met specifieke aandacht voor adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging. De invulling van de taken en de uitoefening van het toezicht door de Raad van Toezicht hebben betrekking op het geven van instemming conform artikel 104 van de Pensioenwet, alsmede het reflecteren op en fungeren als klankbord voor het bestuur met betrekking tot het juist en tijdig volgen van de procesgang ten aanzien van het gevoerde en te voeren beleid en de algemene gang van zaken binnen Stap. Het naleven van de door Stap geformuleerde overtuigingen (“beliefs”) maakt hiervan onderdeel uit. Het Bestuur is verantwoordelijk voor ontwikkelen, implementeren en uitvoeren van strategie en beleid.

In de uitoefening van taken neemt de Raad van Toezicht de Code Pensioenfondsen in acht en hanteert de VITP code als leidraad. Dat wil niet zeggen dat elk artikel van deze codes afzonderlijk als wetmatig wordt geïnterpreteerd, maar juist de samenhang van de diverse artikelen uit deze codes wordt geïncorporeerd met uitleg op welke onderdelen eventueel (nog) niet wordt geacteerd.

In dit verslag wordt verantwoording afgelegd over het functioneren van de Raad van Toezicht conform artikel 104 lid 2 van de Pensioenwet. Inzicht wordt gegeven in de activiteiten waarbij met name nader ingegaan wordt op specifieke aandachtsgebieden die de Raad van Toezicht afgelopen jaar met het Bestuur heeft besproken.

Overleggen en afstemming gedurende het jaar 2021

De Raad van Toezicht heeft in 2021 zes keer vergaderd, vijf keer is vergaderd met het Bestuur en drie keer samen met Bestuur en de Vergadering van Belanghebbendenorganen (VvBO). Daarnaast heeft de Raad van Toezicht deelgenomen aan de themasessies die voor VvBO-leden zijn georganiseerd, een themasessie met het Bestuur over MVB en de themasessies gehouden door Quint inzake IT, datakwaliteit en cybersecurity. Ook werd geparticipeerd in een tweetal themadagen georganiseerd door Aegon over marktontwikkelingen op 29 maart 2021 en 23 april 2021.

Zoals al in 2020 aangegeven, is de Raad van Toezicht in contact getreden met Belanghebbendenorganen (BO's), in 2021 op 12 mei 2021 met het BO van Ballast Nedam en op 1 december 2021 met het BO van Pensioenkring Holland Casino. Verder werd op 1 december 2021 een kennismakingsbijeenkomst gehouden met het BO van de nieuw toetreden Pensioenkring GE Nederland.

Tijdens de vergadering van 1 maart 2021 heeft de VvBO ingestemd met de benoeming van mevrouw Martine Menko tot lid van de Raad van Toezicht als opvolger van mevrouw Karin Roeloffs die per 1 december 2020 in dienst getreden was van Aegon Asset Management. Mevrouw Menko vervult een profiel dat naast de taken die door de gehele Raad van Toezicht worden vervuld, specifieke kennis bevat voor vermogensbeheer. Tijdens de VvBO bijeenkomst van 7 april 2021 heeft de vergadering ingestemd met de herbenoeming van Jacques Moors, voorzitter Raad van Toezicht, voor een tweede termijn. Beide voordrachten zijn tevens goedgekeurd door de externe toezichthouder DNB.

Op 26 april 2021 heeft de Raad van Toezicht de jaarlijkse zelfevaluatie gehouden zonder externe begeleiding. Vanwege het feit dat kort daarvoor mevrouw Martine Menko was aangetreden in de Raad van Toezicht is met name aandacht besteed aan het verloop van het proces binnen Stap, naast evaluatie van het functioneren van het Toezichtkader waarin opgenomen specifieke aandachtspunten voor de Raad van Toezicht. De onderlinge samenwerking en de samenwerking tussen Raad van Toezicht en Bestuur zijn besproken en als "goed" betiteld. Tevens heeft de voorzitter Jacques Moors op 14 januari 2021 een exitgesprek gevoerd met Karin Roeloffs om haar ervaringen te kunnen betrekken in de zelfevaluatie. In de zelfevaluatie is ter sprake geweest nadrukkelijker met het Bestuur gesprek te voeren over de relatie met de uitbestedingspartners, TKP en Aegon AM, mede met het oog op de meerjarenbegroting van Stap. In 2022 zal wederom een zelfevaluatie gehouden worden met externe begeleiding.

Thematiek met speciale aandacht in overleg Raad van Toezicht en Bestuur

In lijn met het eigen Toezichtkader heeft de Raad van Toezicht in de overleggen met het Bestuur, naast de onderwerpen die periodieke aandacht krijgen in elke vergadering zoals de maand- en kwartaalrapportages, specifiek aandacht gegeven aan:

- datakwaliteit en cybersecurity in relatie tot risicobeheersing;
- MVB (Maatschappelijk Verantwoord Beleggen): enquête deelnemers en beleid;
- Wtp (Wet toekomst pensioenen): de introductie van de nieuwe wetgeving;
- evenwichtige belangenafweging.

Datakwaliteit en cybersecurity

In het kader van risicobeheersing is het cruciaal dat de kwaliteit van data en cybersecurity op orde is. Maar wat is "op orde"? In ieder geval helpt in dit geval dat de "legacy" van Stap zeer beperkt is. Met het toetreden van de diverse partijen in zowel Single- als Multi- client Pensioenkringen is tevens gekeken naar de mogelijkheid complexiteit in de regelingen van de toetreders zoveel als mogelijk te verminderen dan wel te beperken en bij de collectieve waardeoverdracht (CWO) de kwaliteit van de databestanden bij overheveling te toetsen. Aandacht voor en ontwikkelingen op het gebied van datakwaliteit en cybersecurity gaan verder en vragen permanente ontwikkeling en versterking. Met de uitbestedingspartners wordt de blijvende discussie gevoerd over de kwaliteit van data, de risico-aspecten en cybersecurity. Naast het feit dat de Raad van Toezicht met het Bestuur en de sleutelfunctiehouders elke bijeenkomst de beschikbare maand- en kwartaal rapportages behandelt naar inhoud en ontwikkeling, heeft de Raad van Toezicht tevens geparticipeerd in themasessies georganiseerd door het bureau Quint, waarin het toetsen van datakwaliteit en cybersecurity centraal stond.

Ten aanzien van risicobeheersing werd aandacht besteed aan de SIRA en RSA ICT tijdens de vergadering van 10 maart 2021 en de ERB in de bijeenkomst van 15 december 2021. Vanuit de Raad van Toezicht zijn suggesties gedaan bij de opzet en behandeling van de ERB rapportage, die door het Bestuur zijn overgenomen. Verder werden suggesties gegeven voor de opzet van het auditplanen deze zijn overgenomen door het Bestuur en de Sleutelfunctiehouder.

Ook de risicomangementrapportages werden besproken, waarbij de Raad van Toezicht suggesties heeft gedaan over onder andere het concreet maken van de beschikbaarheid van nog niet gescoorde key-controls, de legenda, acties vanuit de (externe) toezichthouders en het formeel en materieel testen van risicoketens. Deze suggesties werden door het Bestuur en de Sleutelfunctiehouder overgenomen.

Over de acceptatiegrenzen bij klachtenbehandeling werd een advies gegeven dat door het Bestuur, op advies van het Bestuursbureau, niet is overgenomen. Dit behelste de eisen ten aanzien van de termijn voor de beantwoording van klachten (dat wil zeggen korte responstijd). Door deze responstijd kort te houden, wordt de druk op voorspoedige afhandeling gehandhaafd. De Raad van Toezicht kan zich vinden in deze argumentatie.

MVB beleid

Het MVB beleid is met regelmaat onderwerp van gesprek geweest tussen Raad van Toezicht en Bestuur. Zo werd op 1 september 2021 de enquête voor deelnemers besproken en op 15 december 2021 de resultaten van de enquête en het beoogde vervolg. Tot genoegen van de Raad van Toezicht heeft het Bestuur in december 2021 het IMVB convenant ondertekend. In de verschillende gesprekken heeft de Raad van Toezicht het Bestuur gevraagd of er niet meer actie ondernomen zou dienen te worden, onder meer richting Aegon AM, om het IMVB beleid zwaarder aan te zetten. Het Bestuur heeft aangegeven stappen te willen zetten die ook vertaalbaar zijn in het beleggingsbeleid van de onderscheiden Pensioenkringen, mede in overleg met de respectievelijke BO's. De Raad van Toezicht heeft daarbij de vraag opgeworpen of en in welke mate het Bestuur het voortouw wil of zou moeten nemen richting BO's. Het Bestuur heeft tot genoegen van de Raad van Toezicht aangegeven dat het onderwerp prominent op de agenda staat en veel aandacht krijgt. In een themasessie werd het inzicht vergroot in het beleid van Aegon AM en de komende ontwikkelingen ten aanzien van dit onderwerp. Ook in 2022 zal dit thema aan de orde komen, mede vanwege de maatschappelijke aandacht, naast de uitingen hieromtrent vanuit de toezichthouder DNB.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is een aantal malen aan de orde geweest in 2021. De Raad van Toezicht is geïnformeerd over het overleg met de uitbestedingspartners TKP en Aegon AM in het kader van de te treffen voorbereidingen voor de transitiefase zoals de inrichting van een projectgroep waarin het Bestuur is vertegenwoordigd en de voorzittersrol vervult. In verschillende themasessies zijn te nemen keuzes door de BO's aan de orde gesteld. In de afstemming met de BO's zal aandacht worden gegeven aan afstemming met betrekking tot die te maken keuzes. Omdat de definitieve wetgeving vertraging heeft opgelopen zal met name vanaf 2022 het overleg over de keuze voor het nieuwe pensioencontract (ofwel SPR - solidaire pensioenregeling - ofwel FPR - flexibele pensioenregeling - ofwel de keuze om in het bestaande stelsel te blijven - nFTK) verder voorbereid dienen te worden. Het mogelijke onderscheid tussen zogenoemde gesloten pensioenregelingen en regelingen met actieve deelnemers vormt onder meer onderwerp van overleg. Op de vraag van de Raad van Toezicht heeft het Bestuur inzicht gegeven over de stand van zaken en aangegeven dat een tijdsplanning/implementatie pad met kritische keuzemomenten zal worden uitgewerkt. De wens tot vergroting van kennis over de te bespreken discussiepunten en keuzethema's is uitgesproken door zowel BO's als Raad van Toezicht.

Evenwichtige belangenafweging

Zowel bij het accepteren van nieuwe klanten, de overgang van de deelnemers van Multi-client Pensioenkring 1 naar Multi-client Pensioenkring 2 als de beoordeling van de uitvoeringskosten pensioenbeheer per deelnemer is de evenwichtige belangenafweging door de Raad van Toezicht in ogenschouw genomen. Dit klinkt tevens door in het overleg over de wijze waarop de uitbestedingspartners Stap ten dienste zijn, bijvoorbeeld in dienstverlening en prijsstelling. Onder meer bij nieuwe toetredingen wordt dit telkens besproken, waarbij aandacht wordt besteed aan de context van beheerste groei.

Onderwerpen besproken tijdens de reguliere Raad van Toezicht vergaderingen

De volgende agendapunten werden besproken en ofwel met een positief oordeel ter kennis genomen dan wel vervolgens aan de orde gesteld in het overleg met het Bestuur waarbij nadere toelichting werd gegeven door het Bestuur tot genoegen van de Raad van Toezicht.

- maandrapportages en kwartaalrapportages Stap en Pensioenkringen;
- goedkeuring toetreding Pensioenfonds GE Nederland en Pensioenfonds Total (TotalEnergies Nederland) en de daaraan verbonden CWO's;
- goedkeuring opheffen Multi-client Pensioenkring 1;
- actuariële rapportages en rapport Sleutelfunctiehouder voor de Actuariële functie;
- rapportage Sleutelfunctiehouder voor de Interne Auditfunctie;
- rapportage Sleutelfunctiehouder voor de Risicobeheerfunctie;
- beleid toetreding Multi-client Pensioenkringen;
- aanvangshaalbaarheidstoets Pensioenkring Holland Casino;
- jaarwerk 2020;
- accountantsverslag en certificeringsrapporten;
- MVB vragenlijst;
- uitkomsten MVB enquête en implementatie SFDR;
- toezichtkader 2021/2022;
- reglement geschillenregeling en samenstelling geschillencommissie;
- jaarcyclus;
- ERB, SIRA en RSA ICT;
- beloningsbeleid.

Bevindingen

Ten aanzien van de besproken onderwerpen komt de Raad van Toezicht tot de navolgende bevindingen

- De Raad van Toezicht ziet dat het Bestuur goede stappen heeft gezet in de verdere ontwikkeling van de Marketing & Sales functie.
- De Raad van Toezicht heeft kennis genomen van de opzet en inhoud van de rapportages van de sleutelfunctiehouders en dit met betrokken functionarissen besproken.
- De Raad van Toezicht heeft suggesties gedaan voor aanvullingen in de risicomanagementrapportages van Stap en de Pensioenkringen (verduidelijking ontwikkelingen in het risicodashboard (toelichten delta) en de rapportering over de key controls).
- De Raad van Toezicht is intensief betrokken bij- en op de hoogte gesteld van discussiepunten tussen Bestuur en BO's zoals bij de CWO van Multi-client Pensioenkring 1 naar Multi-client Pensioenkring 2.
- De Raad van Toezicht heeft geadviseerd rondom de totstandkoming van de ERB. De uitkomsten zijn besproken in het overleg tussen Raad van Toezicht en Bestuur.
- De Leden van de Raad van Toezicht zijn als toehoorder aanwezig geweest bij de Beleggingsadviescommissie (BAC) en de Pensioen- & Communicatiecommissie. Daarbij is de Raad van Toezicht gebruikt als klankbordfunctie.
- Met de externe accountant en de certificerend actuaris zijn in 2021 de resultaten over 2020 besproken, waarbij de opvolging van de bevindingen van deze functionarissen is doorgenomen.
- De Raad van Toezicht is inzicht verschaft in de planning van het traject op weg naar een nieuwe pensioenregeling in opvolging van het pensioenakkoord.
- Het beleggingsbeleid per Pensioenkring is in overeenstemming bevonden met de verplichtingen per Pensioenkring en in overeenstemming met de vastgestelde risicohouding, met in achtname van de prudent-person regel.
- De Raad van Toezicht is verheugd te hebben vernomen dat Stap is overgegaan tot ondertekening van het IMVB convenant in december 2021 en bezig is met de implementatie van de rapportageverplichtingen die hieruit voortvloeien. Daarbij ziet de Raad van Toezicht dat er verhoogde aandacht is voor MVB beleid en ESG.
- De Raad van Toezicht heeft geparticipeerd in de themasessies omtrent cybersecurity en informatiebeveiliging tezamen met het Bestuur, georganiseerd door Quint.

Beoordeling, vooruitzicht en voornemens

Op grond van voorgaande komt de Raad van Toezicht tot de volgende beoordeling, waarbij de RvT de vooruitzichten en voornemens schetst.

- De Raad van Toezicht stelt vast dat het Bestuur het algemeen pensioenfonds Stap tijdig en adequaat heeft bestuurd.
- De Raad van Toezicht blijft de verdere ontwikkeling en verankering van duurzaamheid monitoren die plaatsvindt in het kader van de risicobeheersing van Stap en het ESG beleid van Stap. Implementatie van SFDR en de volgende stappen in MVB strategie en beleid vormen daarbij onderwerp van gesprek.
- De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel vraagt de nodige aandacht en de Raad van Toezicht volgt met aandacht de door Stap op te stellen termijnplanning en het implementatie pad, met kritische keuzemomenten dienaangaande.
- De Raad van Toezicht meent dat het Bestuur verantwoord acteert bij het doen van nieuwe proposities in het kader van de groei van de portefeuille.
- De Raad van Toezicht neemt waar dat het Bestuur verhoogde aandacht heeft voor cybersecurity, informatiebeveiliging en data integriteit. En volgt de ontwikkelingen ten aanzien van dit punt op de voet.
- De Raad van Toezicht meent dat het Bestuur tijdig heeft gehandeld met het oog op de beheersing van werkdruk en werklast; aandacht blijft uitgaan naar de samenwerking met de uitbestedingspartners TKP en Aegon AM.
- De Raad van Toezicht wil periodiek in contact treden met de BO's; na de afspraken met de BO's van Pensioenkring Ballast Nedam en Pensioenkring Holland Casino in 2021 zullen in 2022 afspraken worden ingevuld met de BO's van Pensioenkring Douwe Egberts, Pensioenkring SVG en Multi-client Pensioenkring 2. De andere BO's volgen in een volgend stadium.

Adviezen of goedkeuring van Raad van Toezicht aan Bestuur

De Raad van Toezicht heeft op grond van de Pensioenwet in 2021 haar goedkeuring gegeven aan de besluiten van het Bestuur over:

- de vaststelling van het Jaarverslag Stap 2020;
- de toetreding van GE Nederland en TotalEnergies Nederland en de bijbehorende collectieve waardeoverdrachten.

Daarnaast heeft de Raad van Toezicht in 2021 advies gegeven over de volgende onderwerpen:

- herbenoeming Fred Ooms;
- opzet en invulling van de ERB;
- aanvullingen in de risicomanagementrapportages;
- opmerkingen bij het MVB beleid en de communicatie met de uitbestedingspartners.

De Raad van Toezicht constateert dat ten aanzien van nagenoeg alle punten in overleg met het Bestuur eensgezindheid bestaat over de uitwerking van de gegeven adviezen en dat Raad van Toezicht en Bestuur de adviezen verwerkt hebben in het beleid. Het Bestuur heeft begrip gevraagd voor het door het Bestuur voorgestelde tempo en de invulling van het MVB beleid en de invulling van SFDR. Ten aanzien van SFDR is een ambitie geformuleerd om zowel met de verschillende BO's als de uitbestedingspartner Aegon AM het gesprek aan te kunnen gaan. Daarbij worden de te behalen doelen getoetst op haalbaarheid.

Voor 2022 is afgesproken dat Raad van Toezicht en Bestuur nader in zullen gaan op de ontwikkeling van de meerjarenbegroting, mede met het oog op de relatie met de founding fathers en het op termijn bereiken van een positieve exploitatie.

Utrecht, 1 juni 2022
Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

De Raad van Toezicht

Jacques Moors (voorzitter)
Martine Menko
Rene Vermeirssen

Reactie Bestuur

Het Bestuur kijkt met veel genoegen terug op de wijze waarop de Raad van Toezicht haar rol uitoefent en is de Raad van Toezicht erkentelijk voor hun inspanningen.

Het Bestuur heeft er vertrouwen in dat alle onderwerpen die door de Raad van Toezicht voor 2022 worden aangedragen, naar tevredenheid van alle betrokkenen onder de aandacht blijven.

2. Pensioenkring Eastman

2.1 Kerngegevens

	2021	2020	2019	2018	2017
Aantallen Deelnemers					
Actieven en arbeidsongeschikten	506	496	505	520	494
Gewezen deelnemers	511	487	465	426	385
Pensioengerechtigden	111	102	92	84	84
Totaal	1.128	1.085	1.062	1.030	963
Dekkingsgraad					
Beleidsdekkingsgraad	114,2%	101,4%	109,7%	116,4%	117,3%
Feitelijke dekkingsgraad	118,7%	106,4%	110,1%	113,2%	117,8%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2%	104,2%	104,2%	104,3%	104,4%
Vereiste dekkingsgraad	114,3%	113,9%	114,9%	115,2%	116,0%
Financiële positie (in € 1.000)					
Pensioenvermogen	228.233	212.651	190.649	162.326	158.418
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	190.642	198.320	171.645	142.054	135.829
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	1.585	1.619	1.467	1.402	1.059
Eigen vermogen	36.006	12.712	17.537	18.870	24.353
Minimaal vereist eigen vermogen	8.131	8.428	7.315	6.087	5.947
Vereist eigen vermogen	27.488	27.840	25.724	21.816	21.906
Premies en uitkeringen (in € 1.000)					
Kostendeekkende premie	7.788	6.815	6.024	5.771	5.765
Gedempte premie	5.731	5.779	4.194	4.201	4.172
Feitelijke premie	5.907	5.781	5.855	5.570	5.670
Pensioenuitkeringen ⁶	2.416	2.208	2.106	2.086	2.078
Toeslagen					
Deelnemers	0,25%	0,00%	0,22%	1,47%	1,47%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,25%	0,00%	0,22%	0,80%	0,52%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief)	2,32%	0,99%	1,42%	0,67%	0,00%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief)	6,50%	6,49%	5,45%	3,96%	3,29%
Beleggingsrendement					
Per jaar	5,2%	8,9%	16,5%	-0,4%	4,2%
Kostenratio's					
Pensioenuitvoeringskosten	0,19%	0,21%	0,15%	0,16%	0,14%
Vermogensbeheerkosten	0,34%	0,36%	0,33%	0,30%	0,27%
Transactiekosten	0,07%	0,06%	0,08%	0,06%	0,15%

⁶ Vanaf 2021 worden de uitkeringen inclusief de afkopen opgenomen in de kerngegevens. In eerdere jaren was dit exclusief de afkopen. Voor de vergelijking zijn de uitkeringen voor de jaren 2017 t/m 2020 hierop aangepast.

	2021	2020	2019	2018	2017
Gemiddelde duration (in jaren)					
Actieve Deelnemers	24,9	25,1	25,0	24,9	25,3
Gewezen Deelnemers	26,1	26,5	26,3	25,6	26,0
Pensioengerechtigden	10,7	11,0	10,8	10,4	10,8
Totaal gemiddelde duration	22,7	22,7	22,4	21,8	21,7
Gemiddelde rekenrente	0,58%	0,20%	0,77%	1,44%	1,57%

2.2 Algemene informatie

Pensioenkring Eastman is vanaf 1 oktober 2016 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van de voormalige Stichting Pensioenfonds E-Way overgedragen aan Stap Pensioenkring Eastman door middel van een collectieve waardeoverdracht. De werkgever Eastman Chemical B.V. en Stap zijn per 1 oktober 2016 een uitvoeringsovereenkomst aangegaan voor een periode van vijf jaar. Per 1 januari 2020 is de uitvoeringsovereenkomst opgebroken en is er een nieuwe overeenkomst afgesloten voor een periode van vijf jaar.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Harold de Kruijf (1969), voorzitter namens de werkgever	06-10-2021	01-10-2025	01-10-2029	01-10-2033
Lucy van der Wolf (1963), lid namens de werkgever	01-04-2021	01-04-2025	01-04-2029	01-04-2033
Vacature, lid namens de werknemers				
Remy Franquinet (1943), lid namens de pensioengerechtigden	01-10-2016	01-10-2020	01-10-2024	01-10-2028

In 2021 hebben er een aantal wijzigingen plaatsgevonden in de samenstelling van het Belanghebbendenorgaan.

Op 1 januari 2021 eindigde de eerste zittingstermijn van Camiel van der Heijden als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever. Camiel van der Heijden was niet beschikbaar voor een volgende termijn. De werkgever heeft Lucy van der Wolf voorgedragen als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever. Het Bestuur heeft Lucy van der Wolf op 22 april 2021 benoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever.

Axel Wagemans heeft in 2021 besloten dat hij niet beschikbaar is voor een volgende termijn. Zijn zittingstermijn eindigde op 1 januari 2022. Axel was lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever en voorzitter van het Belanghebbendenorgaan. De werkgever heeft Harold de Kruijf voorgedragen als vervanger voor Axel. Het Bestuur heeft Harold de Kruijf op 6 oktober 2021 benoemd tot lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever. Harold de Kruijf is vanaf die datum ook de voorzitter van het Belanghebbendenorgaan. Axel Wagemans is voorafgaand aan de benoeming van Harold de Kruijf vervroegd teruggetreden als lid en voorzitter van het Belanghebbendenorgaan.

Nico van den Bosch heeft besloten om terug te treden als lid van het Belanghebbendenorgaan per 31 december 2021. De reden hiervoor is dat hij niet meer in dienst is bij de werkgever. Nico van den Bosch was lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werknemers. De Ondernemingsraad heeft een nieuwe kandidaat voorgedragen en de procedure voor de benoeming loopt.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Eastman heeft in 2021 twee keer overleg gehad met het Bestuur. In mei 2021 heeft een overleg plaatsgevonden met als voornaamste onderwerp het jaarverslag 2020. In december 2021 heeft een tweede overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2022, het jaarplan 2022, de toeslagverlening per 31 december 2021, het communicatiejaarplan 2022 en het pensioenreglement 2022 zijn behandeld. Naast de overlegvergaderingen met het Bestuur, heeft het Belanghebbendenorgaan ook zeven eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was.

2.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

De belangrijkste kenmerken van de regeling zijn als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een zogeheten Collective Defined Contribution (CDC) regeling. Het is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. Wanneer de premie in enig jaar niet toereikend is om de beoogde regeling te financieren, dan wordt het opbouwpercentage van de voorwaardelijke middelloonregeling in het betreffende jaar aangepast. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst.
Pensioenleeftijd	Leeftijd 68 jaar
Toetredingsleeftijd	Leeftijd 21 jaar
Pensioengevend salaris	13 maal het door de deelnemer overeengekomen maandsalaris en de overeengekomen vakantie-uitkering.
Franchise	€ 14.544 (2021), volgt de verhoging van het prijsindexcijfer.
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris minus de franchise. Voor de vaststelling van de pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris vermeerderd met de ploegentoeslag op jaarbasis, op voltijdsbasis niet meer dan het op de datum van vaststelling van de pensioengrondslag geldende maximale pensioengevend loon in de zin van artikel 18ga van de Wet op de loonbelasting 1964.
Opbouwgrensbedrag	Het deel van het pensioengevend salaris waarover een aanspraak op ouderdomspensioen wordt opgebouwd. Het opbouwgrensbedrag bedraagt een vast bedrag dat niet jaarlijks wordt geïndexeerd. Het opbouwgrensbedrag bedraagt per 1 januari 2021 € 55.000.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Het beoogd opbouwpercentage is 1,875% (2021). Het feitelijk opbouwpercentage is 1,875% (2021).
Partnerpensioen	Voor ieder deelnemersjaar 1,313% van de pensioengrondslag en ploegenpensioengrondslag zoals die voor dat betreffende deelnemersjaar is vastgesteld.
Wezenpensioen	20% van het partnerpensioen.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.
Arbeitsongeschiktheids-pensioen	70% van het pensioengevend salaris vermeerderd met de ploegenpensioengrondslag (ongelimiteerd) boven het maximum WIA-uitkeringsdagloon, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actief	Arbeidsongeschiktheidspensioenen	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Gewezen	Totaal
Per 31 december 2020	496	5	94	3	487	1.085
Bij	56	3	10	0	41	110
Af	46	0	3	1	17	67
Per 31 december 2021	506	8	101	2	511	1.128

Financieringsbeleid

De werkgever betaalt een premie als vast percentage van de som van de volledige pensioengevende salarissen in dat jaar. Deze premie is de totale premie voor twee pensioenregelingen die volgen uit de pensioenovereenkomst, zijnde de voorwaardelijke middelloonregeling ondergebracht bij Stap in Pensioenkring Eastman en de beschikbare premieregeling ondergebracht bij een andere pensioenuitvoerder. Deze premie is voor de periode 1 januari 2020 tot 1 januari 2025 vastgesteld op 21% van de som van de volledige pensioengevende salarissen (inclusief de ploegentoeslaggrondslag). De aan Stap te betalen premie is de vaste premie na aftrek van de premie voor de beschikbare premieregeling.

Feitelijke premie

De werkgever draagt, met inachtneming van het daartoe bepaalde in de uitvoeringsovereenkomst, jaarlijks aan Stap de vaste premie na aftrek van de premie voor de beschikbare premieregeling af voor de pensioenaanspraken in de voorwaardelijke middelloonregeling. Wanneer de premie in enig jaar niet toereikend is om de beoogde regeling te financieren, zal het opbouwpercentage van de voorwaardelijke middelloonregeling in het betreffende jaar naar rato worden aangepast.

Gedempte premie

Om conform de Pensioenwet te toetsen in hoeverre de feitelijke premie voldoet aan de wettelijke eisen, hanteert de Pensioenkring een gedempte premie. De berekening van de gedempte premie is gebaseerd op een verwacht rendement op basis van het huidige strategische beleggingsbeleid. Hierbij geldt dat het rendement op vastrentende waarden gelijk is aan de rentetermijnstructuur van 31 december 2019. Voor de risicopremies zijn de hoogtes (meetkundig) gelijk gesteld aan de maximale rendementsparementen zoals vastgesteld in artikel 23a van het Besluit FTK en geldend per 1 januari 2020. De curve is verlaagd met circa 1,9% voor inflatie op basis van een ingroei-pad voor de CPI zoals deze door DNB is gepubliceerd. De curve geldt voor de periode 1 januari 2020 tot 1 januari 2025.

Kostendekkende premie

Naast de gedempte premie wordt jaarlijks ook de kostendekkende premie bepaald. De kostendekkende premie wordt op dezelfde grondslagen berekend als de gedempte premie, met uitzondering van de rekenrente. Bij de kostendekkende premie wordt de actuele rentetermijnstructuur gebruikt zoals deze door DNB gepubliceerd wordt per 31 december van het voorafgaande jaar.

Indexatiedepot

Bij de start van Pensioenkring Eastman is het indexatiedepot, waar uit hoofde van de collectieve waardeoverdracht de Bestemmingsreserve Indexatie Middellood (BIM) van het voormalige Pensioenfonds E-Way is ingebracht, gecontinueerd. Jaarlijks wordt de premiemarge, zijnde het positieve verschil tussen de feitelijke premie en de voor dat jaar vastgestelde gedempte premie, in dit depot gestort. Deze marge wordt in maandelijkse termijnen daadwerkelijk toegevoegd aan het indexatiedepot. Uiterlijk in maart van het volgende jaar wordt de definitieve premiemarge vastgesteld.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Pensioenkring Eastman bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit weerstandsvermogen is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring Eastman.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Pensioenkring Eastman, komen ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Pensioenkring Eastman.

2.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix per ultimo 2021 en 2020 opgenomen. De beleggingen voor het indexatiedepot zijn in de tweede tabel separaat weergegeven.

Beleggingsmix ⁷						
	2021			2020		
	Werkelijk		Strategisch	Werkelijk		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	71,8	31,7	29,0	64,7	30,7	29,0
Opkomende markten	11,0	4,8	5,0	12,7	6,0	5,0
Europa	19,0	8,4	7,5	16,3	7,7	7,5
Wereldwijd	41,8	18,5	16,5	35,7	16,9	16,5
Vastrentende waarden (% is inclusief liquiditeiten en overlay)	141,5	68,3	71,0	135,0	64,1	71,0
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials)	20,5	9,0	10,0	21,0	10,0	10,0
Bedrijfsobligaties Europa	21,1	9,3	10,0	20,9	9,9	10,0
Hypotheek Nederland	41,6	18,3	20,0	38,2	18,1	20,0
Staatsleningen opkomende markten	7,8	3,5	4,0	8,1	3,8	4,0
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	24,1	10,6	10,0	20,9	9,9	10,0
Discretionaire staatsobligaties	26,5	11,7	17,0	26,0	12,3	17,0
Liquiditeiten	14,0	6,2		6,6	3,1	
Overlay	-0,8	-0,3		4,4	2,1	
Renteswaps	-0,8	-0,3		4,4	2,1	
Totaal	226,6	100,0	100,0	210,7	100,0	100,0

Beleggingsmix bestemmingreserve						
	2021			2020		
	Werkelijk		Strategisch	Werkelijk		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Liquiditeiten	1,7	100,0	100,0	2,7	100,0	100,0
Totaal	1,7	100,0	100,0	2,7	100,0	100,0

In december 2021 is, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2022 vastgesteld. Het beleggingsplan 2022 heeft als ingangsdatum 1 januari 2022.

Ten opzichte van het beleggingsplan 2021 zijn de volgende wijzigingen in de strategische asset allocatie aangebracht voor het beleggingsplan 2022:

- De bandbreedte rondom de categorie nominale staatsobligaties plus kas exposure wordt aangepast in: 20% van het strategisch gewicht van de categorie plus het verschil tussen de maximale en neutrale fysieke kas die voortvloeit uit de onderpandbehoefte voor interest rate swaps.

⁷ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

- De separate Europa allocatie binnen aandelen wordt beëindigd. Tot op heden werd een overweging naar Europa aangehouden om het grote gewicht van de Verenigde Staten in de wereldindex te vermijden. Globalisering en het internationale karakter van bedrijven hebben ertoe geleid dat de locatie van de beursnotering geen goede indicator is voor de werkelijke economische blootstelling van een bedrijf. Het grote gewicht van de Verenigde Staten in de MSCI World index leidt niet tot bovenmatige economische exposure naar de Verenigde Staten. De oorspronkelijke aanleiding voor een overweging naar Europa is niet meer relevant en de actieve regiokeuzes binnen ontwikkelde markten worden beëindigd.
- Besloten is ESG-integratie toe te passen binnen de aandelen ontwikkelde markten door deze portefeuille om te zetten . Dit heeft als gevolg dat er een overstap is gemaakt van een brede benchmark naar een benchmark waar ESG-karakteristieken van bedrijven meegenomen worden bij het bepalen van de samenstelling van de index (MSCI World SRI Index).

Resultaat beleggingen

In de onderstaande tabellen worden beleggingsresultaten van 2021 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2021				
Cijfers in %	Pensioenkring ⁸	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	23,5	22,8	0,5	6,7
Aandelen opkomende markten (MM Emerging Markets Fund)	6,1	4,9	1,2	0,4
Aandelen Europa (MM European Equity Fund)	25,7	25,1	0,4	1,0
Aandelen Europa afgedekt (MM European Equity Afdekking Fund – EUR)	23,5	23,2	0,3	0,9
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	31,7	31,1	0,5	2,5
Aandelen wereldwijd afgedekt (MM World Equity Index Fund – EUR)	24,4	24,0	0,3	2,0
Vastrentende waarden	0,0	-1,4	1,4	-0,1
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Index Fund)	-1,3	-1,0	-0,2	-0,1
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials) (MM Global Credit Ex Financials Fund)	-2,3	-2,4	0,1	-0,2
Hypotheek Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	1,8	-3,5	5,5	0,4
Staatsleningen opkomende markten (MM Emerging Market Debt Fund)	-3,1	-2,9	-0,2	-0,1
Discretionaire staatsobligaties	-5,2	-5,2	0,0	-0,8
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	8,1	8,1	0,0	0,8
Liquiditeiten				0,0
Totaal exclusief overlay	6,6	5,5	1,1	6,6
Totaal overlay				-1,4
Swaps				-1,4
Totaal	5,2			5,2

Beleggingsresultaten Indexatiedepot 2021				
Cijfers in %	Pensioenkring ⁹	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Liquiditeiten	-0,7	-0,5	-0,2	-0,7
Totaal	-0,7	-0,5	-0,2	-0,7

⁸ De getoonde rendementen zijn door de Pensioenkring behaald via participaties in de genoemde beleggingsfondsen

Toelichting resultaten beleggingen 2021

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring⁹. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 6,7%-punt het meest positief bij aan het totaal rendement. Het MM World Equity Index Fund, dat belegt in aandelen van ontwikkelde markten, leverde met 2,5%-punt de grootste positieve bijdrage van deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund belegt wereldwijd in aandelen van ondernemingen uit ontwikkelde markten. Het uitsluitingsbeleid behorend bij het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement van circa 0,1%. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingslijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement. De variant van het fonds die de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen naar de euro afdekt, droeg minder positief bij aan het resultaat door een negatief resultaat op de valuta afdekking.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

De managers in het MM Emerging Markets Fund maken voornamelijk gebruik van bottom-up aandelselectie. In het fonds werd in 2021 vooral geprofiteerd van positieve selectie in China, Hong Kong en Taiwan. Een negatieve bijdrage kwam van het niet hebben van exposure naar Saudi-Arabië. Gemeten naar sectoren werd vooral waarde toegevoegd in de informatie technologie sector.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen -0,1%-punt bij aan het totaal rendement. De portefeuille discretionaire staatsobligaties leverde met -0,8%-punt de grootste negatieve bijdrage bij aan deze beleggingscategorie, terwijl de portefeuille discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties juist de grootste positieve bijdrage liet zien van 0,8%-punt.

Ontwikkeling (inflatie-gerelateerde) Staatsobligaties

In de verslagperiode behaalden de portefeuille discretionaire nominale staatsobligaties een negatief rendement terwijl de portefeuille discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties een positief rendement liet noteren.

Nominale Europese staatsobligaties lieten een daling zien als gevolg van de licht opgelopen staatsrente. Een belangrijke reden voor de hogere rente was de scherp oplopende inflatie, welke vooral werd veroorzaakt door het heropenen van de economie na verschillende lockdowns door COVID-19. De extra vraag naar goederen en diensten zorgde voor een opstuwende inflatie.

De inflatie-component van de inflatie-gerelateerde staatsobligaties bracht een positieve performance met zich mee, doordat de gerealiseerde inflatie over het jaar positief was. Mede dankzij de opkoopprogramma's van centrale banken, daalde de reële rente iets, wat een positief resultaat voor de absolute performance meebracht.

Ontwikkeling Bedrijfsobligaties

Binnen de categorie bedrijfsobligaties werd de grootste negatieve bijdrage behaald door het MM Global Credit Ex Financials Fund. Dit fonds kent een passieve beleggingsstijl. Het fonds kan, in tegenstelling tot de benchmark naar BBB afgewaardeerde obligaties aanhouden om transactiekosten te beperken. Eind 2021 is 9% belegd in obligaties met een rating van BBB+ of BBB.

⁹ Voor de meeste beleggingscategorieën wordt passief belegd. Doordat de benchmark geen rekening houdt met transactiekosten is het rendement van de passief beheerde fondsen, als gevolg van de transactiekosten, meestal iets lager dan de gehanteerde benchmark.

Het aanhouden van deze obligaties had een licht positief effect op het rendement. Transactiekosten hadden een licht negatief effect. Tevens zorgde de kaspositie, die aangehouden moet worden als onderpand voor de valuta afdekking, voor een licht positieve bijdrage aan het relatieve rendement omdat kas beter rendeert dan de bedrijfsobligaties.

Ontwikkeling Nederlandse hypotheek

Het rendement van de belegging in het MM Dutch Mortgage Fund was in 2021 aanzienlijk beter dan dat van Nederlandse staatsobligaties. Hypotheekverstrekkers hebben per saldo de hypotheekrente verlaagd ondanks de gestegen rente op staatsobligaties in 2021. Hierdoor nam het renteverskil tussen staatsobligaties en hypotheekrentes af met circa 0,3%-punt waardoor het rendement op hypotheekrentes hoger was dan dat van staatsobligaties. De huizenmarkt in Nederland was, ondanks COVID-19 zeer positief met een prijsstijging van circa 20% in 2021. Betalingsachterstanden op hypotheekrentes zijn zeer laag.

Ontwikkelingen liquiditeiten

Voor het Morgan Stanley Euro Liquidity Fund en het Fidelity Institutional Liquidity Fund was de primaire focus om te kunnen voorzien in liquiditeit vanwege de aanhoudende onzekerheden in de financiële markten. Om dit te bewerkstelligen hield men vast aan een hogere allocatie naar dagelijks opvraagbare deposito's, rond de 30-35% met daarnaast een kleine allocatie naar posities met een looptijd van maximaal één week. Het behaalde rendement was negatief en in lijn met de rentes op de geldmarkt.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps, heeft voornamelijk als doel om de dekkingsgraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2021 -1,4%-punt bij aan het totale rendement. Dit werd veroorzaakt door een stijging van de swaprente in 2021.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2021		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,0	0,2
Vastrentende waarden	0,0	1,0
Liquiditeiten	0,0	-
Totaal	-0,1	1,1

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM Emerging Markets Fund, dat belegt in aandelen van opkomende markten, droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,07% binnen de categorie aandelen. Binnen de categorie vastrentende waarden draagt het MM Dutch Mortgage Fund met 1,01% bij.

2.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	422	412	0,19	0,21
Kosten vermogensbeheer	742	718	0,34	0,36
Transactiekosten	146	120	0,07	0,06
Totaal	1.310	1.250	0,60	0,63

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Administratiekostenvergoeding	282	282	0,13	0,14
Administratiekostenvergoeding meerwerk	17	20	0,00	0,01
Exploitatiekosten Stap	172	156	0,08	0,08
Overige kosten	3	1	0,00	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-52	-47	-0,02	-0,02
Totaal	422	412	0,19	0,21

De administratiekostenvergoeding meerwerk bestaat in 2021 uit een vergoeding voor eenmalige werkzaamheden om de datakwaliteit van de pensioenadministratie verder te verhogen. Hierin zijn tevens kosten opgenomen voor de advisering omtrent de Wet toekomst pensioenen en de uitvoering van de campagne om het aantal e-mail adressen van deelnemers te verhogen.

De exploitatiekosten zijn in 2021 toegenomen door de jaarlijkse indexatie van de vaste exploitatiekosten, de trainingskosten voor de toetsing van de nieuwe leden van het Belanghebbendenorganen en hogere accountantskosten dan vorig jaar.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten pensioenbeheer per actieve deelnemer/pensioengerechtigde¹⁰ zijn in de volgende tabel weergegeven.

¹⁰ Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief de kosten vermogensbeheer.

	Uitvoeringskosten pensioenbeheer		Per actieve deelnemer / pensioengerechtigde	
	in € 1.000		in €	
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	2021	2020	2021	2020
Totaal	422	412	684	688

De kosten per deelnemer zijn ten opzichte van 2020 op totaalniveau licht gedaald, terwijl de totale uitvoeringskosten licht zijn gestegen.

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen, omdat de meerwaarde van het laten uitvoeren van een benchmark op dit moment niet opweegt tegen de vergoeding die daarvoor gevraagd wordt. Op basis van een vergelijking met een analyse uit de markt¹¹ zijn de uitvoeringskosten per deelnemer/pensioengerechtigde van de Pensioenkring lager dan de uitvoeringskosten bij een pensioenfonds van vergelijkbare omvang als de Pensioenkring.

Kosten vermogensbeheer

Het bedrag van 742 betreft alle door de Pensioenkring betaalde kosten vermogensbeheer (direct en indirect).

Kosten vermogensbeheer (in € 1.000)	2021	2020
Directe kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	413	415
Indirecte kosten vermogensbeheer	329	303
Totale kosten vermogensbeheer	742	718

De directe kosten vermogensbeheer bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder;
 - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
 - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De hoogte van directe kosten vermogensbeheer (413) wijkt af van de weergave in de financiële opstelling (474). Een deel van deze directe kosten vermogensbeheer betreffen transactiekosten (31) en deze zijn hierna in de paragraaf Transactiekosten verantwoord. Daarnaast wordt een deel van de overige kosten (30) bij de vermogensbeheerder en in het bestuursverslag onder indirecte kosten verantwoord. De verschillen tussen de financiële opstelling en het bestuursverslag betreffen verschuivingen in de weergave en hebben geen invloed op het totaal aan kosten vermogensbeheer.

De indirecte kosten vermogensbeheer bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager.
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabel geeft dit per beleggingscategorie weer.

¹¹ Bron: Rapport "Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2021" van LCP van 16 september 2021.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gem. belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Aandelen	184	186	0,09	0,09
Vastrentende waarden	286	260	0,13	0,13
Overig	220	226	0,10	0,12
Totaal	690	671	0,32	0,34
Allocatie vanuit pensioenbeheer	52	47	0,02	0,02
Totaal	742	718	0,34	0,36

De kosten vermogensbeheer zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in 2021 0,02%-punt lager dan in 2020 (0,36%). Dit is voornamelijk veroorzaakt door de gedaalde performance fees voor de beleggingen.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn, worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's en als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Aandelen	26	26	0,01	0,01
Vastrentende waarden	48	75	0,02	0,04
Derivaten	72	19	0,04	0,01
Totaal	146	120	0,07	0,06

In bovenstaande kosten is een bedrag van 11 (2020: 20) begrepen voor toe- en uittredingskosten van de Pensioenkring. Het restant betreft werkelijke en geschatte transactiekosten van de beleggingen.

De transactiekosten zijn in 2021 0,01%-punt hoger dan vorig jaar. Dit wordt vooral veroorzaakt door de toegenomen transacties in derivaten.

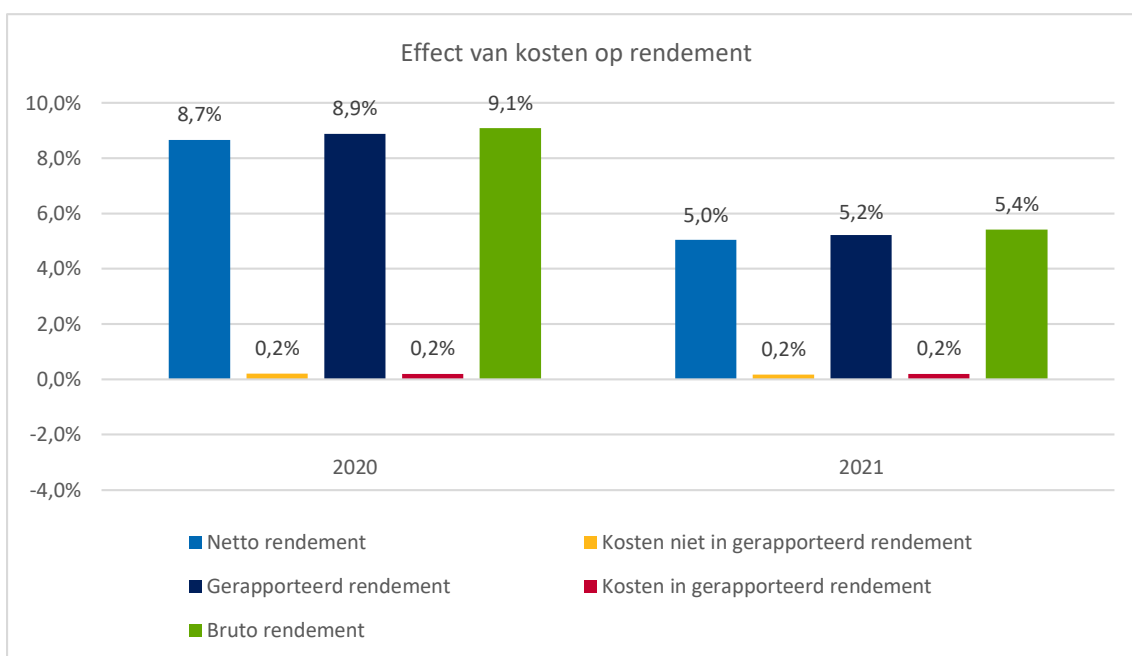
Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

De totale kosten vermogensbeheer in 2021 bedroegen 0,34% van het gemiddeld belegd vermogen. Van deze totale kosten bestaat 0,04%-punt uit prestatieafhankelijke vergoedingen. Een deel van de beleggingsportefeuille wordt namelijk actief beheerd, met als uitgangspunt dat actief beheer voor de geselecteerde beleggingscategorieën op termijn een hoger rendement oplevert.

Hier stond tegenover een gerealiseerd relatief rendement op de actieve beleggingen van 0,05%-punt ten opzichte van de benchmarks. Deze percentages zijn berekend op basis van de gemiddelde standen in 2021 en op basis van de totale portefeuille. In absolute getallen een opbrengst van 116 ten opzicht van 83 aan kosten.

Op totaalniveau is het actief risico in de beleggingsportefeuille beperkt. De ex-ante tracking error op jaarbasis per eind 2021 bedraagt 0,2%. Een tracking error van 0,2% geeft aan dat de kans dat het rendement van de portefeuille met maximaal 0,2% afwijkt van het rendement van de benchmark ongeveer 2/3 is. Er is ongeveer 5% kans dat de portefeuille met meer dan 0,3% (twee maal de tracking error) afwijkt van de benchmark.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken en op basis van een analyse uit de markt¹².

¹² Bron: Rapport “Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2021” van LCP van 16 september 2021.

2.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2021 is de rentetermijnstructuur (RTS) gestegen, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gedaald. De invoering van de Ultimate Forward Rate (UFR) per 1 januari 2021 heeft dit effect licht getemperd, maar per saldo heeft de rente in 2021 een positief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Ook het beleggingsrendement van 5,2% heeft voor een stijging van de feitelijke dekkingsgraad gezorgd. De dekkingsgraad is in 2021 gestegen van 106,4% naar 118,7%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2021 gestegen van 101,4% naar 114,2% en is lager dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 114,3%, maar hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist vermogen van 104,2%. Daarmee is ultimo 2021 sprake van een reservetekort. Ultimo 2021 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 118,3%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de TV op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2021	2020
Beleidsdekkingsgraad	114,2	101,4
Feitelijke dekkingsgraad	118,7	106,4
Dekkingsgraad op basis van marktrente	118,3	99,4
Reële dekkingsgraad	91,9	82,7
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2	104,2
Vereiste dekkingsgraad	114,3	113,9
Rekenrente vaststelling TV	0,58	0,20

Herstelplan

De Pensioenkring heeft op 25 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In dat herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 108,6% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 107,5%. Op 19 mei 2021 heeft DNB ingestemd met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad (118,7%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan werd verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 114,2%.

DNB heeft op 28 januari 2022 laten weten dat voor Pensioenkring Eastman geen geactualiseerd herstelplan ingediend hoefde te worden. Waar eerder de beleidsdekkingsgraad leidend was, heeft DNB besloten dat ondanks het feit dat er wettelijk gezien een tekort is, geen herstelplan ingediend hoeft te worden als de gerapporteerde feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2021 (119,3%) hoger is dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen (114,3%).

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en –rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad (114,2%) hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist vermogen (104,2%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Pensioenkring Eastman niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat het beschikbare vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% bepalend is om een bepaalde toeslag levenslang toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van het verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarop de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2021 voor Pensioenkring Eastman gelijk aan 125,3%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Pensioenkring Eastman is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op pensioen van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de maand september voorafgaande aan de toeslagverlening en de maand september van het daaraan voorafgaande jaar. Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 75% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Ultimo 2021 is een toeslag van 0,25% verleend (2020: 0,00%) aan de deelnemers van Pensioenkring Eastman. De gemiste toeslag per 31 december 2021 bedraagt 2,32%.

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Pensioenkring Eastman worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en is afhankelijk van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring. Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur. Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.
- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
 - Bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend.
 - Bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens kan de volledige toeslag worden verleend.
 - Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven welke naar verwachting in de toekomst te realiseren is.
- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag conform het ambitieniveau te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist vermogen.
- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

De verjaringstermijn van niet verleende toeslagen is vijf jaar. Hierbij wordt de periode voor toetreding tot Stap meegenomen. De kosten van de inhaaltoeslagen mogen in enig jaar niet meer bedragen dan 20% van het vermogen wat aanwezig is boven de toekomstbestendige toeslaggrens. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand over de direct voorafgaande periode van vijf jaar en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand.

Indexatiedepot

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het indexatiedepot en de verleende toeslag lager is dan de maatstaf, kan het Bestuur besluiten uit die middelen een extra toeslag te verlenen aan actieve deelnemers, zodanig dat de verleende toeslag niet hoger is dan de maatstaf. Het bedrag dat onttrokken wordt aan de bestemmingsreserve wordt 'dekkingsgraad neutraal' vastgesteld op basis van de actieve deelnemers per 31 december van dat jaar.

Toeslagverlening per eind 2020 uit het indexatiedepot was niet mogelijk, omdat de Pensioenkring gezien de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2020 niet voldeed aan de gestelde eisen ten aanzien van het (minimaal) vereist vermogen. Per 30 april 2021 is de beleidsdekkingsgraad weer boven het niveau van het minimaal vereist vermogen gekomen en is er vanuit het indexatiedepot een toeslag van 0,99% toegekend.

2.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorzieningen werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van markttrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2021 (in € 1.000)	2020 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	11.668	17.169
Resultaat op wijziging RTS	14.463	-26.851
Resultaat op premie	-1.727	-904
Resultaat op waardeoverdrachten	60	-9
Resultaat op kosten	0	0
Resultaat op uitkeringen	-12	-5
Resultaat op kanssystemen	242	952
Resultaat op toeslagverlening	-586	134
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	-806	4.690
Resultaat op andere oorzaken	-8	-1
Totaal saldo van baten en lasten	23.294	-4.825

Toelichting actuariële resultaat

In 2021 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen wordt verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten vermogensbeheer;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 11.668. Voor een gedetailleerde onderbouwing van dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het resultaat op de beleggingen draagt in 2021 positief bij aan de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2021 ligt gemiddeld genomen onder de RTS ultimo 2020. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2021 met circa 1,2%-punt gestegen wat leidt tot een afname van de technische voorzieningen en dus tot een positief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt 16.125.

Daarnaast heeft DNB er in 2020 voor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Hiervan is het resultaat -1.662. Het totale resultaat van de wijziging van de rente bedraagt 14.463.

Premie

In 2021 is de opbouw van pensioenverplichtingen gefinancierd op basis van een doorsneepremie van 18,2% van de totale pensioengevende salarissen. Deze premie ligt onder het niveau van de kostendekkende premie (zie ook "Kostendekkende premie"). Het resultaat op de premie bedraagt -1.727.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 242.

Toeslagverlening

Per 30 april 2021 is aan de actieve deelnemers een aanvullende toeslag vanuit het indexatiedepot van 0,99% toegekend. Ultimo 2021 is aan alle deelnemers een reguliere toeslag verleend van 0,25%. Dit leidt in het boekjaar tot een resultaat op toeslagverlening van -586.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt -806. Dit resultaat wordt veroorzaakt doordat de kostenvoorziening ultimo 2021 is geactualiseerd.

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie bestaat uit een actuariel benodigde premie voor de pensioenopbouw, de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid en de opslag voor uitvoeringskosten.

In de volgende tabel is een overzicht met de premies opgenomen. De kostendekkende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur. De gedempte premie is gebaseerd op de rendementscurve die is vastgesteld met het verwacht rendement op basis van het strategisch beleggingsbeleid en daarna gecorrigeerd is voor inflatie. Deze curve geldt voor de periode 1 januari 2020 tot 1 januari 2025. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan het vereist vermogen gebaseerd op het strategische beleggingsbeleid. Als peildatum voor het vereist vermogen geldt het jaareinde van het jaar voorafgaand aan het gerapporteerde verslagjaar.

		Premie RTS in € 1.000	Premie gedempt in € 1.000	Premie feitelijk in € 1.000
Premie voor risico Pensioenkring				
Actuariel benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen van de regeling	regulier	5.834	2.644	4.209
	risicopremie overlijden	519	519	519
Opslag voor toekomstige uitvoeringskosten		169	77	139
De risicopremie voor WIA-excedent en premie vrijstelling bij invaliditeit		236	236	236
De risicopremie Anw aanvulling		0	0	0
Solvabiliteitsopslag		811	368	585
Actuariel benodigde premie voor inkoop voorwaardelijke onderdelen van de regeling		0	1.668	0
Toetswaarde premie		7.569	5.512	5.688
Overige premie				
Toevoeging aan indexatiedepot (incl. afrekening)		0	0	0
Directe uitvoeringskosten		219	219	219
Opslag weerstandsvermogen		0	0	0
Totaal feitelijke premie		7.788	5.731	5.907

De Pensioenkring voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte premie.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op de strategische portefeuilles en is vastgesteld op 114,3%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille is deze 115,0%.

2.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2021 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In de onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Pensioenkring Eastman weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Eastman
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	De minimale premiedekkingsgraad van Pensioenkring Eastman voldoet aan de afspraken die zijn gemaakt met de sociale partners (opdrachtaanvaarding).
Behoud nominale aanspraken binnen de Pensioenkring.	<i>Risicobereidheid korte termijn</i> De risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het vereist eigen vermogen (VEV). Deze is gelijk aan 14% met een bandbreedte tussen 10% en 18%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Pensioenkring Eastman is dit vertaald naar: een voorwaardelijke toeslagambitie van 75% van de afgeleide consumentenprijsindex (CPI alle bestedingen).	<i>Risicobereidheid korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van VEV. Deze is gelijk aan 14% met een bandbreedte tussen 10% en 18%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Risicobereidheid lange termijn</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de "aanvangs"-haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de financiële positie waarbij aan het VEV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 90% voor de mediaan uit de HBT. • Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 91% voor de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie; • Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 29%.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Eastman
Niet-financiële doelstellingen	
<p>Adequate communicatie.</p> <p>Specifiek voor Pensioenkring Eastman is dit vertaald naar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen. 2. Kennis en inzicht verschaffen aan de werkgever voor een passende arbeidsvoorwaarde pensioen. 	<p>De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers en werkgever juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.</p>

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Pensioenkring Eastman is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN en wordt jaarlijks getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Voor boekjaar 2021 heeft de RSA begin 2021 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt. Daaronder zijn de Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden begrepen.

Risico's met mogelijke impact op financiële positie Pensioenkring Eastman

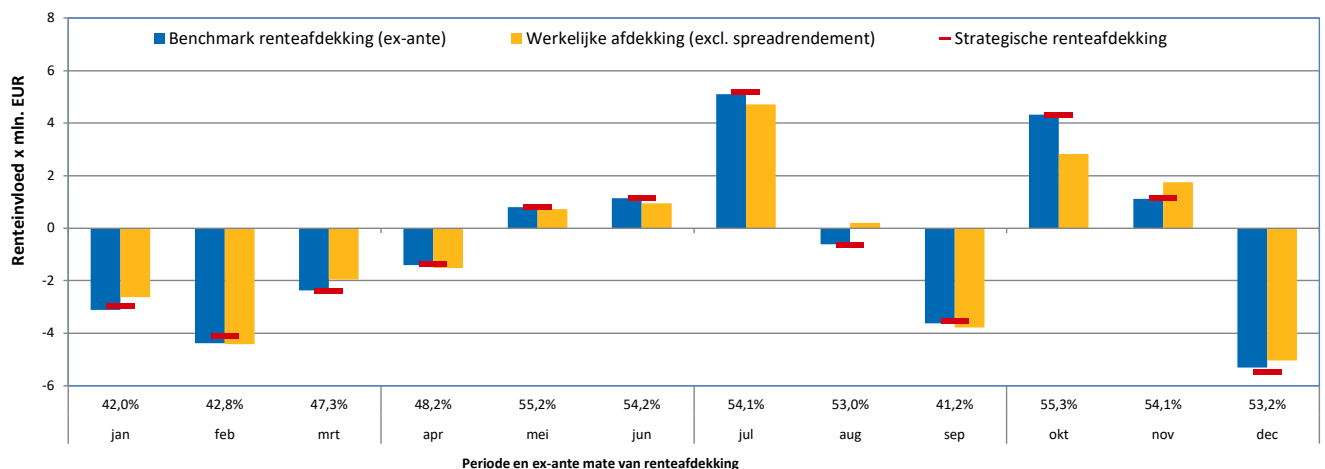
Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen te behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

Matchings-/Renterisico

Pensioenkring Eastman loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de markrentre. Om het renterisico af te dekken maakt Pensioenkring Eastman gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt, zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardeverhoging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico dat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Het percentage van het renterisico van de verplichtingen dat wordt afgedekt is afhankelijk van het renteniveau. Via een rentestafel wordt bij lagere renteniveaus een lager percentage van het renterisico afgedekt en vice versa bij hogere renteniveaus. Rondom de strategische mate van renteaafdekking wordt een bandbreedte van 3%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteaafdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteaafdekking zich buiten deze marges bevindt vindt bijsturing plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kan opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt Pensioenkring Eastman gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. Per looptijdbucket wordt gemonitord of de renteaafdekking zich binnen de vooraf gestelde bandbreedtes bevindt. Wanneer de vooraf gestelde bandbreedtes worden overschreden vindt bijsturing plaats.

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteaafdekking ten opzichte van de strategische renteaafdekking en de ex-ante mate van renteaafdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. Zichtbaar is dat gedurende 2021 zowel de benchmark voor de renteaafdekking als de werkelijke renteaafdekking dicht bij strategische mate van renteaafdekking bevonden. Indien de benchmark voor de renteaafdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 3%-punt) bevindt, worden transacties uitgevoerd om de renteaafdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteaafdekking.

Toelichting grafiek:

- De donkerblauwe balken tonen de ex-ante mate van renteaafdekking (benchmark afdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteaafdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteaafdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.
- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteaafdekking. De strategische mate van renteaafdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteaafdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteaafdekking bevindt.
- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteaafdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen

Gedurende 2021 heeft zich de volgende gebeurtenis voor dit risico voorgedaan:

- De marktrente is in 2021 per saldo gestegen. Als gevolg van het dynamische rente afdekking beleid is de renteafdekking gedurende 2021 verhoogd van 40% naar 55%.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Eastman heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelenbeleggingen. Hierbij vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2021

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. De actuele portefeuille geldt als uitgangspunt. Dat wil zeggen dat de actuele mate van renterisicoafdekking wordt gehanteerd. Er wordt verondersteld dat beide risico's zich manifesteren als een instantane schok, dus als een schok ineens zonder tussenstappen. De renteafdekking blijft dan ook in de gehele schok hetzelfde en wordt dus niet gedurende de schok aangepast conform de rentestaffel. Verder wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
Aandelen							
20%	111,5	116,0	120,9	126,3	132,2	138,5	145,2
10%	108,7	112,9	117,5	122,6	128,0	133,9	140,3
0%	105,9	109,8	114,1	118,7	123,9	129,4	135,3
-10%	103,1	106,7	110,7	115,0	119,8	124,9	130,3
-20%	100,3	103,6	107,3	111,3	115,6	120,3	125,4

Gedurende 2021 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2021 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- Afgelopen jaar was zeer positief voor de aandelenmarkten. Aandelenkoersen in ontwikkelde markten stegen met circa 24%. Verschillende records werden verbroken. Accomoderend beleid van overheden en centrale banken leverde een gunstig klimaat voor zakelijke waarden categorieën. Dit heeft een positief effect gehad op de dekkingsgraad.

ESG-risico

ESG-risico's zijn risico's die verband houden met milieu, sociale verhoudingen en ondernemingsbestuur. De risico's vloeien voort uit de invloed die de activiteiten van een onderneming hebben op de omgeving (bijvoorbeeld land, water, lucht en ecosystemen), de maatschappij en de manier waarop ondernemingen beheerd zijn. Materialisatie van deze risico's kan, naast reputatie schade, materiële invloed hebben op de waarde van een onderneming.

De mate waarin de Pensioenkring is blootgesteld aan de ESG-risico's en de beheersing daarvan is afhankelijk van de samenstelling van de beleggingsportefeuille. In beginsel wordt een combinatie van meerdere instrumenten ingezet om deze risico's te beperken, dan wel mitigeren: stemmen, screening en dialoog, uitsluitingen en ESG-integratie. Het MVB-beleid van Stap bevat richtlijnen met betrekking tot ESG-risicobeheersing op portefeuille niveau. Daarnaast is MVB een vast onderdeel van de investment cases die gehanteerd worden voor het vaststellen van het strategisch beleid per beleggingscategorie.

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico heeft betrekking op alle verzekeringstechnische grondslagen die voor de Pensioenkring een risico vormen. Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico voor de Pensioenkring is het langlevensrisico. Dit betreft het risico dat deelnemers langer leven dan verondersteld bij de vaststelling van de technische voorzieningen. Bij de vaststelling van het verzekeringstechnisch risico (S6) als onderdeel van het vereist eigen vermogen wordt voor het sterfterisico onderscheid gemaakt tussen procesrisico, trendsterfteonzekerheid en negatieve stochastische afwijkingen.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. De Pensioenkring is een open Pensioenkring met premie inkomsten. Dit betekent dat de uitkeringen vanuit de premie inkomsten en aanvullend vanuit de kasstromen van de vastrentende waarden en het belegd vermogen gefinancierd dienen te worden.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten. Eén keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget.

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap op instellingsniveau uitgewerkt in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende belangrijkste niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector.

Stap is, net als de gehele pensioensector, onderhevig aan diverse ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, volatiliteit op de financiële markten, het nieuwe pensioenstelsel, de overgang naar een CO₂ neutrale samenleving en overige nieuwe (Europese) wet- en regelgeving. Het Bestuur van Stap volgt de ontwikkelingen (pro-)actief, in afstemming met de strategische partners, en draagt zorg voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders van Stap.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het ICT-beleid, het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. In 2021 heeft de externe partij Quint voor Stap een onderzoek gedaan naar het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. Hierbij is geconcludeerd dat het beleid een goede basis is. Quint heeft geadviseerd het beleid, gezien de technologische ontwikkelingen, te actualiseren en een meer onafhankelijke positie in te nemen ten opzichte van TKP. De benodigde wijzigingen die hieruit naar voren zijn gekomen, zijn meegenomen bij de actualisatie van betreffende beleidsdocumenten. Genoemde beleidsdocumenten zijn gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid van Stap en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages. Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberrisico's en datakwaliteit.

Bij de beheersing van de IT-risico's is voldoende deskundigheid binnen de organisatie van Stap op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity van belang, zodat sprake is van voldoende 'countervailing power' ten opzichte van de uitbestedingspartners. Vanuit zowel de SIRA als de RSA ICT is als aanvullende beheersmaatregel onderkend dat externe expertise gewenst is voor de beoordeling van de toereikendheid van het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. In 2021 heeft Quint diverse kennissessies voor het Bestuur, de Raad van Toezicht, de directie en de Manager Risk gehouden. Deze kennissessies zijn bedoeld om de deskundigheid op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity, waaronder de belangrijkste IT-risico's en beheersingsmaatregelen, voor Stap te borgen.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. Om dit risico te mitigeren heeft Stap het ICT- en Informatiebeveiligings-beleid geïmplementeerd en maatregelen getroffen. Zo laat de uitvoeringsorganisatie periodiek penetratietesten uitvoeren en worden (mogelijke) beveiligingsproblemen direct opgevolgd. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2021 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor tijdig aangepast dienen te worden. TKP informeert Stap periodiek over de voortgang van de wijzigingen die doorgevoerd moeten worden in de (administratieve) systemen als gevolg van de Wet toekomst pensioenen en de herijking van haar veranderportfolio. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor het TKP programma Wet toekomst pensioenen.

Juridisch risico

Financiële instellingen opereren in een omgeving die de komende jaren flink verandert. Ook de pensioensector krijgt te maken met aangepaste wetgeving. Zo staat voor pensioenfondsen de uitwerking van het pensioenakkoord centraal. Daarnaast is sprake van toenemende vereisten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Tevens lanceert de Europese Commissie (EC) de komende jaren regelgeving om digitale weerbaarheid te vergroten en om financieel-economische criminaliteit effectiever tegen te gaan. Voor het vergroten van de digitale weerbaarheid van de sector heeft de EC een voorstel gedaan voor een verordening: de Digital Operational Resilience Act (DORA). DORA stelt eisen aan financiële organisaties ten aanzien van: IT-risicomanagement, IT-incidenten, periodiek testen van digitale weerbaarheid, de beheersing van risico's bij uitbesteding aan (kritieke) derden. Daarbij wordt rekening gehouden met de grootte, het risicoprofiel en het systeembelang van individuele organisaties.

Ook werkt de EC aan een nieuw anti-witwasraamwerk. Het doel hiervan is een gelijk spelveld te creëren tussen EU-jurisdicties voor het toezicht, gericht op het voorkomen van financieel-economische criminaliteit. Tevens wordt gewerkt aan een Europese toezichthouder op dit vlak. Ondertussen zet Nederland in op meer mogelijkheden voor instellingen om onderling informatie uit te wisselen. Kennisdeling vergroot het zicht op financieel-economische criminaliteit. Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot een verhoogd risico dat Stap niet voldoet aan wet- en regelgeving.

Ter beheersing van het juridisch risico maakt Stap gebruik van binnen het Bestuur, Bestuursbureau en bij de uitbestedingspartners aanwezige (juridische) kennis en kunde. Tevens heeft Stap een externe Compliance Officer aangesteld en wordt waar nodig juridische expertise ingehuurd.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de nadrukkelijke aandacht van Stap. Het door Stap ingerichte Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, de extra overleggen met de uitbestedingspartners en de informatieverstrekking aan de verschillende stakeholders zijn in 2021 afgeschaald. De belangrijkste risico's die door het CMT waren onderkend zijn in 2021 gemonitord. Op het niveau van Stap zijn de betreffende risico's beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, heeft de financiële positie van de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. En door het behaalde rendement en de gestegen rente is de financiële positie van de Pensioenkring in 2021 sterk verbeterd. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen in 2021 wekelijks met nadrukkelijke aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van de Pensioenkringen met nieuwsberichten en via de website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2022

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. Pensioenkring Eastman verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden uit Rusland, maar Pensioenkring Eastman heeft wel beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,14% van de totale portefeuille belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,13% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

In 2020 is het project Pensioenakkoord binnen Stap gestart. In de oriëntatiefase (2020/2021) zijn er door Stap drie werkgroepen gevormd: techniek, governance en propositie. Door de werkgroep techniek zijn verkennende kwantitatieve analyses uitgevoerd. De onderwerpen invaren en transitie FTK zijn uitvoerig aan bod gekomen. De werkgroep governance heeft voor de verschillende Pensioenkringen een inventarisatie gemaakt van de rollen en verantwoordelijkheden bij een overgang naar het nieuwe stelsel. De werkgroep propositie heeft een analyse uitgevoerd ten aanzien van de proposities die Stap aan gaat bieden. In 2021 zijn de uitkomsten van oriëntatiefase gepresenteerd aan de Belanghebbendenorganen. In februari 2021 heeft Stap ook gereageerd op de internetconsultatie 'Wet toekomst pensioenen', gepubliceerd op 16 december 2020. Stap onderschrijft en ondersteunt de noodzaak van de voorgestelde herziening van de tweede pijler.

Stap ziet in de complexe overgang van het oude stelsel naar het nieuwe stelsel voor algemeen pensioenfondsen een belangrijke rol weggelegd. Algemeen pensioenfondsen kunnen oplossingen bieden in het nieuwe stelsel en daarnaast ook collectiviteiten vanuit het verleden borgen. Alhoewel de wetgeving nog niet definitief is, gaat Stap wel door met de projectmatige voorbereiding op de Wet toekomst pensioenen. De Wtp is een vast agendapunt geworden bij alle commissievergaderingen en hiermee onderdeel van de governance van Stap. Er is een coördinatieteam gevormd dat bestaat uit twee bestuursleden en de directie van het Bestuursbureau, dat onder andere zorgt voor volledige dekking qua onderwerpen via de commissies en het binnen de gestelde kaders prioriteren van onderwerpen en uitzetten van opdrachten. Tevens bewaakt het coördinatieteam de tijdlijnen, afhankelijkheden en volledigheid van uitwerking.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring Eastman per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer – 1,1%-punt.

2.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Eastman

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Eastman

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Eastman is per 1 oktober 2016 ingesteld. Dat is de datum waarop Pensioenkring Eastman van start is gegaan.

Benoeming leden Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Eastman

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit vier leden en de leden vertegenwoordigen de geledingen van de werkgever, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. De samenstelling van het Belanghebbendenorgaan is als volgt:

- Harold de Kruijf (voorzitter) – namens de werkgever
- Lucy van der Wolf – namens de werkgever
- Remy Franquinet – namens de pensioengerechtigden
- Vacature – namens de werknemers

Het afgelopen jaar hebben er een aantal wijzigingen plaatsgevonden in de samenstelling van het Belanghebbendenorgaan.

Axel Wagemans heeft in 2021 besloten dat hij niet beschikbaar is voor een volgende termijn. Zijn zittingstermijn eindigde op 1 januari 2022. Axel was lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever en voorzitter van het Belanghebbendenorgaan. Het Bestuur heeft Harold de Kruijf op voordracht van de werkgever benoemt als lid van het Belanghebbendenorgaan. Harold de Kruijf is vanaf die datum ook de voorzitter van het Belanghebbendenorgaan. Axel Wagemans is voorafgaand aan de benoeming van Harold de Kruijf vervroegd teruggetreden als lid en voorzitter van het Belanghebbendenorgaan.

Op 1 januari 2021 eindigde de eerste zittingstermijn van Camiel van der Heijden als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever. Camiel van der Heijden was niet beschikbaar voor een volgende termijn. Het Bestuur heeft Lucy van der Wolf op voordracht van de werkgever op 22 april 2021 benoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever.

Nico van den Bosch heeft besloten om terug te treden als lid van het Belanghebbendenorgaan per 31 december 2021. De reden hiervoor is dat hij niet meer in dienst is bij de werkgever. Nico van den Bosch was lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werknemers. De Ondernemingsraad heeft een nieuwe kandidaat voorgedragen en de procedure voor de benoeming loopt.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2021

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het deel-jaarverslag 2020 met de financiële opstelling van Pensioenkring Eastman. De tweede vergadering vond plaats in december. In deze vergadering zijn onderwerpen zoals het beleggingsplan 2022, de pensioenopbouw en premie voor 2022, het pensioenreglement 2022, de toeslagverlening, het communicatiejaarplan en het jaarplan 2022 van de Pensioenkring behandeld.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 zeven eigen vergaderingen gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen behandeld die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden. Verder zijn onder meer de volgende onderwerpen behandeld:

- de Wet toekomst pensioenen;
- het herstelplan;
- de haalbaarheidstoets;
- de uitkomsten van het onderzoek naar de actuariële grondslagen partnerfrequenties, leeftijdsverschil en opslag wezenpensioen;
- maatschappelijk verantwoord beleggen (waaronder ook de uitkomsten van de enquête die onder deelnemers en pensioengerechtigden is gehouden);
- de rapportages van Pensioenkring Eastman;
- de gevolgen van de verkoop van een bedrijfsonderdeel van Eastman voor Pensioenkring Eastman.

Informatie-uitwisseling

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via iBabs. Elk lid van het Belanghebbendenorgaan is hiervoor geautoriseerd.

Verslag over 2021

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 goedkeuring verleend aan:

- het herstelplan van de Pensioenkring;
- het beleggingsplan 2022;
- het jaarplan 2022 van de Pensioenkring;
- het uitvoeren van een communicatiecampagne gericht op het vergroten van het aantal emailadressen.
-

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 advies gegeven over:

- het deel-jaarverslag 2020 met de financiële opstelling van de Pensioenkring over 2020;
- het pensioenreglement 2022 van de Pensioenkring;
- het communicatiejaarplan 2022 van de Pensioenkring.
- de ABTN 2021 van de Pensioenkring;
- de actuariële grondslagen partnerfrequentie, leeftijdsverschil partners en opslag wezenpensioen.

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan zijn verder onder meer de maand- en kwartaalrapportages en de risicomanagementrapportages van de Pensioenkring behandeld. Het Belanghebbendenorgaan heeft in de eigen vergaderingen verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van deze rapportages. Deze zijn door het Bestuursbureau beantwoord.

Zelfevaluatie

Het Belanghebbendenorgaan heeft in maart 2022 onder begeleiding van een externe partij een zelfevaluatie over 2021 uitgevoerd en vastgesteld. De uitkomst van de zelfevaluatie was dat het BO goed functioneert, betrokken is en goed samenwerkt met respect voor elkaar. Het BO beschikt over een goed kennisniveau waarbij het belang van permanente educatie wordt ingezien. Met name op het gebied van het nieuwe pensioenstelsel wordt gewerkt aan het verdiepen van de kennis. Daarnaast zal het BO in 2022 aandacht besteden aan het onderling verdelen van de accentgebieden binnen het werkveld van het BO. Er is een goede relatie met het Bestuur. Het BO is van mening dat de interactie met de RvT beperkt is, maar wel als voldoende wordt beschouwd. Het BO zou wel meer inzicht willen hebben in de afwegingen die de RvT maakt bij de uitvoering van haar rol.

Bevindingen

Deze verklaring heeft betrekking op het verslagjaar 2021. Het Belanghebbendenorgaan heeft de volgende bevindingen.

Financieel

Het Belanghebbenden is tevreden over de ontwikkeling van de financiële positie van de Pensioenkring in 2021. De actuele dekkingsgraad steeg van 106,4% (eind 2020) naar 118,7% (eind 2021). De stijging van de actuele dekkingsgraad had ook tot gevolg dat de beleidsdekkingsgraad sterk is gestegen; van 101,4% eind 2020 naar 114,2% eind 2021. De stijging van de dekkingsgraad was te denken aan de positieve beleggingsrendementen en de gestegen rekenrente.

Toeslagverlening

De financiële situatie van de Pensioenkring was per 30 september 2021 goed genoeg voor een gedeeltelijke toeslag. De pensioenen en de aanspraken werden op 31 december 2021 verhoogd met 0,25%. Het is weliswaar een beperkte verhoging maar toch is het Belanghebbendenorgaan blij dat de pensioenen weer verhoogd konden worden. Een jaar eerder konden de pensioenen helemaal niet verhoogd worden.

Voor de actieve deelnemers is er nog een aanvullende toeslag vanuit het toeslagdepot verleend. Deze aanvullende toeslag bedroeg 1,45%. Het toeslagdepot is hierna leeg. Voor de komende jaren wordt een beperkte premiemarge verwacht die in het toeslagdepot gestort wordt. Dit heeft gevolgen voor de hoogte van de aanvullende toeslag voor de actieve deelnemers.

Beleggingen

Het totale beleggingsrendement in 2021 bedroeg 5,2%. Het rendement komt lager uit dan in 2020 (8,9%). De gestegen rente had een negatief effect op het behaalde rendement van de Pensioenkring. De renteafdekking leidde tot een negatief effect op het rendement van -1,4%. Zonder de rente-afdekking bedroeg het rendement 6,6%. Dit was hoger dan de benchmark (5,5%).

De rente had meer invloed kunnen hebben op het behaalde resultaat wanneer de Pensioenkring het renterisico niet had afgedekt. De overgang naar meer maatschappelijk verantwoordelijk beleggen heeft als verwacht neveneffect dat de investeringsopbrengst van aandelen licht zal stijgen ten opzichte van niet overgaan naar meer verantwoordelijk beleggen. Het rendement in het beleggingsjaar 2021 is naar tevredenheid geweest niettegenstaande de turbulentie op de aandelenmarkten.

Verder is eind 2021, als onderdeel van het beleggingsplan 2022, besloten om voor de beleggingscategorie aandelen een volgende stap te zetten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Er is voor de aandelen wereldwijd in ontwikkelde markten overgestapt op de MSCI World SRI Index. Deze bevat de 25% best presterende ondernemingen op het gebied van milieu, maatschappij en bestuur (governance). Het Belanghebbendenorgaan heeft op basis van een business case ingestemd met deze wijziging.

Verslaglegging en verantwoording

Het Belanghebbendenorgaan is van mening dat de verslaglegging en het afleggen van verantwoording goed en professioneel geregeld zijn. De maandelijkse verslaglegging en de kwartaalrapportages stellen het Belanghebbendenorgaan voldoende in staat het Bestuur en de uitvoerders te beoordelen.

Het totale oordeel

Op grond van het voorgaande komt het Belanghebbendenorgaan tot het volgende totale oordeel.

Zoals ook in de voorgaande jaren heeft het Belanghebbendenorgaan de samenwerking met het Bestuur en het Bestuursbureau, als constructief en plezierig ervaren. Met name in gevallen waar al of niet ingrijpende veranderingen moesten beoordeeld en/of besloten worden, hebben interne experts het Belanghebbendenorgaan goed van aanvullende informatie voorzien en het Belanghebbendenorgaan voorgelicht. Binnen het Belanghebbendenorgaan is de samenwerking constructief en in goede harmonie verlopen.

Tot slot nog het volgende. Het coronavirus blijft de wereld nog in zijn greep zouden, zie de recente uitbraken in China. Daarnaast veroorzaakt de oorlog in de Oekraïne veel onrust en onzekerheid waarvan de invloed zeker een stempel zal drukken op de financiële wereld in het jaar 2022. Door de hogere rente is de dekkinggraad van de Pensioenkring verbeterd. Daarnaast zijn we positief over de maatregelen die het Bestuur van Stap, de medewerkers en de uitbestedingspartners hebben getroffen om het werk voortgang te laten vinden en tevens de te verwachten problemen het hoofd te kunnen bieden.

Utrecht, 11 mei 2022
Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Eastman

Harold de Kruijf (voorzitter)
Lucy van der Wolf
Remy Franquinet

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Eastman en het positieve oordeel over het in 2021 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Eastman voor de verrichte werkzaamheden en kijkt er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

3. Pensioenkring SVG

3.1 Kerngegevens

	2021	2020	2019	2018	2017
Aantallen Deelnemers					
Actieven en arbeidsongeschikten	41	47	52	64	84
Gewezen deelnemers	4.749	4.929	5.104	5.264	5.498
Pensioengerechtigden	2.748	2.632	2.540	2.439	2.214
Totaal	7.538	7.608	7.696	7.767	7.796
Dekkingsgraad					
Beleidsdekkingsgraad	119,9%	105,5%	109,0%	110,0%	107,7%
Feitelijke dekkingsgraad	125,0%	110,5%	113,0%	107,3%	110,6%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,0%	104,0%	104,0%	104,1%
Vereiste dekkingsgraad	115,0%	114,7%	118,4%	118,6%	119,2%
Financiële positie (in € 1.000)					
Pensioenvermogen	751.571	725.050	702.526	620.733	657.765
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	599.204	653.917	619.872	576.816	592.676
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	1.962	2.171	2.039	1.859	2.177
Eigen vermogen	150.405	68.962	80.615	42.058	62.912
Minimaal vereist vermogen	24.015	26.217	24.858	23.172	24.295
Vereist vermogen	90.262	96.150	114.670	107.906	114.324
Premies en pensioenuitkeringen (in € 1.000)					
Kostendeekkende premie	0	0	0	0	0
Gedempte premie	0	0	0	0	0
Feitelijke premie	0	0	0	0	0
Pensioenuitkeringen ¹³	21.573	21.174	20.855	20.600	20.019
Toeslagen					
Deelnemers	1,32%	0,00%	0,00%	0,04%	0,00%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	1,32%	0,00%	0,00%	0,04%	0,00%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief)	6,96%	5,64%	4,60%	2,91%	1,46%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief) ¹⁴	6,96%	5,64%	4,60%	2,91%	1,46%
Beleggingsrendement					
Per jaar	7,2%	6,7%	17,2%	-2,1%	6,2%
Kostenratio's					
Pensioenuitvoeringskosten	0,08%	0,08%	0,08%	0,08%	0,08%
Vermogensbeheerkosten	0,32%	0,36%	0,32%	0,31%	0,34%
Transactiekosten	0,07%	0,10%	0,08%	0,13%	0,20%

¹³ Vanaf 2021 worden de uitkeringen inclusief de afkopen opgenomen in de kerngegevens. In eerdere jaren was dit exclusief de afkopen. Voor de vergelijking zijn de uitkeringen voor de jaren 2017 t/m 2020 hierop aangepast.

¹⁴ Vanaf 1 december 2016 (het moment van toetreding).

	2021	2020	2019	2018	2017
Gemiddelde duration (in jaren)					
Actieve Deelnemers	17,1	17,7	17,0	16,2	15,3
Gewezen Deelnemers	20,2	21,0	20,8	20,5	20,4
Pensioengerechtigden	10,6	11,1	10,9	10,6	10,7
Totaal gemiddelde duration	14,4	15,2	15,1	14,6	14,9
Gemiddelde rekenrente	0,49%	0,04%	0,59%	1,26%	1,38%

3.2 Algemene informatie

Pensioenkring SVG is vanaf 1 december 2016 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van de voormalige Stichting Voorzieningsfonds Getronics overgedragen aan Stap Pensioenkring SVG door middel van een collectieve waardeoverdracht.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Ab Ribbink (1957), voorzitter namens de werknemers	01-12-2016	01-12-2020	01-12-2024	01-12-2028
Bert Mögelin (1950), secretaris namens de pensioengerechtigden	01-12-2016	01-12-2019	01-12-2023	01-12-2027
Ed de Bruijn (1967), lid namens de werkgever	01-04-2017	01-12-2021	01-12-2025	01-12-2029

De eerste zittingstermijn van Ed de Bruijn als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever eindigde op 1 december 2021. De werkgever heeft Ed de Bruijn voorgedragen voor een volgende termijn. Het Bestuur heeft Ed de Bruijn daarop herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG heeft in 2021 twee keer overleg gehad met het Bestuur. In mei 2021 heeft een overleg plaatsgevonden met als belangrijkste onderwerp het jaarverslag 2020. In november 2021 heeft een tweede overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2022, het jaarplan 2022, de toeslagverlening per 31 december 2021, het communicatiejaarplan 2022 en het pensioenreglement 2022 zijn behandeld. Naast de overlegvergadering met het Bestuur heeft het Belanghebbendenorgaan zes eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was.

3.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

Op de pensioenaanspraken en pensioenrechten zijn de pensioenreglementen zoals deze laatstelijk golden bij de voormalige Stichting Voorzieningsfonds Getronics van toepassing.

De belangrijkste kenmerken van de regeling luiden als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst. Het betreft een zogenoemde gesloten Pensioenkring. Er vindt geen actieve pensioenopbouw plaats met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.
Pensioenleeftijd	De pensioenregeling kent verschillende pensioenaanspraken met verschillende pensioenleeftijden.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actieven	Arbeidsongeschiktheidspensioenen	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Gewezen deelnemers	Totaal
Per 31 december 2020	47	56	2.491	85	4.929	7.608
Bij	0	0	200	13	12	225
Af	6	12	62	23	192	295
Per 31 december 2021	41	44	2.629	75	4.749	7.538

Financieringsbeleid

Binnen Pensioenkring SVG is geen sprake van opbouw van pensioen en daarmee geen sprake van premiebetaling. In Pensioenkring SVG zijn de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Voorzieningsfonds Getronics overgenomen. Daarnaast wordt de premievrije pensioenopbouw wegens (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid, zoals deze laatstelijk werd genoten bij de voormalige Stichting Voorzieningsfonds Getronics, voorgezet bij Pensioenkring SVG. De daarvoor benodigde premie wordt gefinancierd uit een aparte voorziening voor arbeidsongeschiktheid. Deze voorziening voor de vrijgestelde premie bij arbeidsongeschiktheid is overgedragen vanuit de voormalige Stichting Voorzieningsfonds Getronics naar Pensioenkring SVG.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Pensioenkring SVG bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit weerstandsvermogen is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van de Pensioenkring.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Pensioenkring SVG, komen ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Pensioenkring SVG.

3.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix ultimo 2021 en 2020 opgenomen.

Beleggingsmix ¹⁵						
	2021			2020		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	248,5	33,3	31,2	245,7	34,2	31,2
Opkomende markten	41,5	5,6	5,5	48,0	6,7	5,5
Europa	64,4	8,6	8,0	60,0	8,4	8,0
Wereldwijd	142,7	19,2	17,7	137,7	19,2	17,7
Vastgoed	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0
Vastrentende waarden (% is inclusief liquiditeiten en overlay)	485,7	66,6	68,8	466,1	64,9	68,8
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials)	81,2	10,9	11,7	81,1	11,3	11,7
Bedrijfsobligaties Europa	84,0	11,3	11,7	81,8	11,4	11,7
Hypotheke Nederland	143,1	19,2	19,8	140,7	19,6	19,8
Staatsleningen opkomende markten	38,2	5,1	5,3	39,5	5,5	5,3
Discretionaire inflatie- gerelateerde staatsobligaties	62,1	8,3	8,1	56,6	7,9	8,1
Discretionaire staatsobligaties	77,1	10,3		66,4	9,2	
Liquiditeiten	10,9	1,5		1,9	0,3	
Overlay	0,0	0,0	12,3	3,9	0,5	12,3
Renteafdekking	0,0	0,0		3,9	0,5	
Futures	-	0,0		0,0	0,0	
Valuta-afdekking	-	0,0		0,0	0,0	
Totaal	745,3¹⁶	100,0	100,0	717,9	100,0	100,0

In december 2021 is, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2022 vastgesteld. Het beleggingsplan 2022 heeft als ingangsdatum 1 januari 2022.

Ten opzichte van het beleggingsplan 2021 zijn de volgende wijzigingen in de strategische asset allocatie aangebracht voor het beleggingsplan 2022:

- De bandbreedte rondom de categorie nominale staatsobligaties plus de kas exposure wordt aangepast in: 20% van het strategisch gewicht van de categorie plus het verschil in het niveau tussen de maximale en neutrale fysieke kas die voortvloeit uit de onderpandbehoefte voor interest rate swaps.
- De separate Europa allocatie binnen aandelen wordt beëindigd. Tot op heden werd een overweging naar Europa aangehouden om het grote gewicht van de Verenigde Staten in de wereldindex te vermijden. Globalisering en het internationale karakter van bedrijven hebben ertoe geleid dat de locatie van de beursnotering geen goede indicator is voor de werkelijke economische blootstelling van een bedrijf. Het grote gewicht van de Verenigde Staten in de MSCI World index leidt niet tot bovenmatige economische exposure naar de Verenigde Staten. De oorspronkelijke aanleiding voor een overweging naar Europa is niet meer relevant en de actieve regiokeuzes binnen ontwikkelde markten worden beëindigd.

¹⁵ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

¹⁶ Dit betreft de eindstand van de beleggingen inclusief de negatieve derivaten.

- Besloten is ESG-integratie toe te passen binnen de aandelen ontwikkelde markten door deze portefeuille om te zetten. Dit heeft als gevolg dat er een overstap is gemaakt van een brede benchmark naar een benchmark waar ESG-karakteristieken van bedrijven meegenomen worden bij het bepalen van de samenstelling van de index (MSCI World SRI Index).
- Er wordt een valuta-overlay geïmplementeerd.

Resultaten beleggingen

In onderstaande tabel worden de beleggingsresultaten van 2021 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2021				
Cijfers in %	Pensioenkring ¹⁷	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	23,3	22,6	0,5	7,3
Aandelen opkomende markten (MM Emerging Markets Fund)	6,1	4,9	1,2	0,5
Aandelen Europa (MM European Equity Fund)	25,7	25,1	0,4	1,0
Aandelen Europa afgedekt (MM European Equity Afdekking Fund – EUR)	23,5	23,2	0,3	1,0
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	31,7	31,1	0,5	2,7
Aandelen wereldwijd afgedekt (MM World Equity Index Fund – EUR)	24,4	24,0	0,3	2,2
Vastgoed	4,6	4,6	0,0	0,0
Vastgoed (CBRE Eurosis Fund)	4,6	4,6	0,0	0,0
Vastrentende waarden	-0,2	-1,8	1,6	-0,2
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Fund)	-0,9	-1,0	0,1	-0,1
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Index Fund)	-1,3	-1,0	-0,3	0,0
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials) (MM Global Credit Ex Financials Fund)	-2,3	-2,4	0,1	-0,3
Hypotheek Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	1,7	-3,5	5,4	0,3
Staatsleningen opkomende markten (MM Emerging Market Debt Fund)	-3,1	-2,9	-0,2	-0,2
Discretionaire staatsobligaties	-5,1	-5,1	0,0	-0,6
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	8,1	8,1	0,0	0,7
Liquiditeiten				0,0
Totaal exclusief overlay	7,1	5,8	1,2	7,1
Totaal overlay				0,1
Renteafdekking				0,1
Totaal inclusief overlay	7,2			7,2

¹⁷ De getoonde rendementen zijn door de Pensioenkring behaald, via participaties in de genoemde beleggingsfondsen.

Toelichting resultaten beleggingen 2021

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring¹⁸. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 7,3%-punt het meest positief bij aan het totaal rendement. Het MM World Equity Index Fund, dat belegt in aandelen van ontwikkelde markten, leverde met 2,7%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund belegt wereldwijd in aandelen van ondernemingen uit ontwikkelde markten. Het uitsluitingsbeleid behorend bij het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement van circa 0,1%. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingslijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement. De variant van het fonds die de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen naar de euro afdekt, droeg minder positief bij aan het resultaat door een negatief resultaat op de valuta afdekking.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

De managers in het MM Emerging Markets Fund maken voornamelijk gebruik van bottom-up aandelselectie. In het fonds werd in 2021 vooral geprofiteerd van positieve selectie in China, Hong Kong en Taiwan. Een negatieve bijdrage kwam van het niet hebben van exposure naar Saudi-Arabië. Gemeten naar sectoren werd vooral waarde toegevoegd in de informatie technologie sector.

Toelichting resultaten vastgoed

De bijdrage aan het rendement van de beleggingen in vastgoed was 0,0%-punt. De Pensioenkring belegt in Europees, niet-beursgenoteerd, vastgoed via het Eurosiris fonds van CBRE. De beleggingen behaalden in 2021 een rendement van 4,6%. Dit rendement wordt vooral veroorzaakt door een lagere voorziening voor de verwachte liquidatiekosten van het fonds. Het fonds bevindt zich al een aantal jaren in een afbouwfase. Het fonds was per ultimo 2021 nagenoeg geheel afgebouwd. CBRE verwacht dat de finale liquidatie van CBRE Eurosiris in 2022 zal plaatsvinden.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen -0,2%-punt bij aan het totaal rendement. De portefeuille discretionaire staatsobligaties leverde met -0,6%-punt de grootste negatieve bijdrage bij aan deze beleggingscategorie, terwijl de portefeuille discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties juist de grootste positieve bijdrage liet zien van 0,7%-punt.

Ontwikkeling (inflatie-gerelateerde) Staatsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille discretionaire nominale staatsobligaties een negatief rendement terwijl de portefeuille discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties een positief rendement liet noteren.

Nominale Europese staatsobligaties lieten een daling zien als gevolg van de licht opgelopen staatsrente. Een belangrijke reden voor de hogere rente was de scherp oplopende inflatie, welke vooral werd veroorzaakt door het heropenen van de economie na verschillende lockdowns door COVID-19. De extra vraag naar goederen en diensten zorgde voor een opstuwende inflatie.

De inflatie-component van de inflatie gerelateerde staatsobligaties bracht een positieve performance met zich mee, doordat de gerealiseerde inflatie over het jaar positief was. Mede dankzij de opkoopprogramma's van centrale banken, daalde de reële rente iets, wat een positief resultaat voor de absolute performance meebracht.

¹⁸ Voor de meeste beleggingscategorieën wordt passief belegd. Doordat de benchmark geen rekening houdt met transactiekosten is het rendement van de passief beheerde fondsen, als gevolg van de transactiekosten, meestal iets lager dan de gehanteerde benchmark.

Ontwikkeling Staatsobligaties opkomende landen

Het rendement van het actief beheerde MM Emerging Market Debt Fund, dat belegt in staatsleningen van opkomende markten en daarbij de Amerikaanse dollar exposure afdekt naar euro, bleef in 2021 licht achter bij het rendement van de benchmark. Het fonds kende wat meer risicovollere posities dan de benchmark. Dit werd echter in 2021 niet beloond, omdat de risicopremies licht opliepen. Het beleggingsfonds had meer dan de benchmark belegd in Oekraïne en El Salvador. Deze posities droegen negatief bij aan het relatieve rendement. De overwogen posities in Costa Rica en Angola droegen positief bij. Ook de kaspositie, die dient als onderpand voor de valuta-afdekking, had een positief effect op het relatieve rendement, omdat kas beter rendeerd dan de staatsleningen van opkomende markten.

Ontwikkeling Bedrijfsobligaties

Binnen de categorie bedrijfsobligaties werd de grootste negatieve bijdrage behaald door het MM Global Credit Ex Financials Fund. Dit fonds kent een passieve beleggingsstijl. Het fonds kan, in tegenstelling tot de benchmark naar BBB afgewaardeerde obligaties aanhouden om transactiekosten te beperken. Eind 2021 is 9% belegd in obligaties met een rating van BBB+ of BBB. Het aanhouden van deze obligaties had een licht positief effect op het rendement. Transactiekosten hadden een licht negatief effect. Tevens zorgde de kaspositie, die aangehouden moet worden als onderpand voor de valuta afdekking, voor een licht positieve bijdrage aan het relatieve rendement omdat kas beter rendeerd dan de bedrijfsobligaties.

Ontwikkeling Nederlandse hypotheek

Het rendement van de belegging in het MM Dutch Mortgage Fund was in 2021 aanzienlijk beter dan dat van Nederlandse staatsobligaties. Hypotheekverstrekkers hebben per saldo de hypotheekrente verlaagd ondanks de gestegen rente op staatsobligaties in 2021. Hierdoor nam het renteverskil tussen staatsobligaties en hypotheek af met circa 0,3%-punt waardoor het rendement op hypotheek hoger was dan dat van staatsobligaties. De huizenmarkt in Nederland was, ondanks COVID-19 zeer positief met een prijsstijging van circa 20% in 2021. Betalingsachterstanden op hypotheek zijn zeer laag.

Ontwikkelingen liquiditeiten

Voor het Morgan Stanley Euro Liquidity Fund en het Fidelity Institutional Liquidity Fund was de primaire focus om te kunnen voorzien in liquiditeit vanwege de aanhoudende onzekerheden in de financiële markten. Om dit te bewerkstelligen hield men vast aan een hogere allocatie naar dagelijks opvraagbare deposito's, rond de 30-35% met daarnaast een kleine allocatie naar posities met een looptijd van maximaal één week. Het behaalde rendement was negatief en in lijn met de rentes op de geldmarkt.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps, heeft voornamelijk als doel om de dekkingsgraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2021 0,1%-punt bij aan het totaal rendement. Dit werd veroorzaakt door een lichte daling van de swaprente in 2021.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2021		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,0	0,2
Vastgoed	0,0	0,0
Vastrentende waarden	0,0	1,0
Liquiditeiten	0,0	-0,0
Totaal	0,0	1,2

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM Emerging Markets Fund, dat belegt in aandelen van opkomende markten, droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,07% binnen de categorie aandelen. Ook het MM World Equity Index Fund droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,05%. Binnen de categorie vastrentende waarden droeg het MM Dutch Mortgage Fund met 1,04% positief bij.

3.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	556	545	0,08	0,08
Kosten vermogensbeheer	2.328	2.428	0,32	0,36
Transactiekosten	486	659	0,07	0,10
Totaal	3.365	3.632	0,47	0,54

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Administratiekostenvergoeding	316	316	0,04	0,05
Administratiekostenvergoeding meerwerk	19	9	0,00	0,00
Exploitatiekosten Stap	300	295	0,04	0,04
Overige kosten	11	13	0,00	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-90	-88	-0,01	-0,01
Totaal	556	545	0,08	0,08

De administratiekostenvergoeding meerwerk bestaat in 2021 uit een vergoeding voor eenmalige werkzaamheden om de datakwaliteit van de pensioenadministratie verder te verhogen. Hierin zijn tevens kosten opgenomen voor de advisering omtrent de Wet toekomst pensioenen en de uitvoering van de campagne om het aantal e-mail adressen van deelnemers te verhogen.

De lichte stijging van de exploitatiekosten in 2021 wordt veroorzaakt door een stijging van de vaste exploitatiekosten als gevolg van een hoger belegd vermogen in 2021.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten pensioenbeheer per actieve deelnemer/pensioengerechtigde¹⁹ zijn in de volgende tabel weergegeven.

¹⁹ Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief de kosten vermogensbeheer.

	Uitvoeringskosten pensioenbeheer		Per actieve deelnemer / pensioengerechtigde	
	in € 1.000		in €	
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	2021	2020	2021	2020
Totaal	556	545	199	203

De kosten per deelnemer zijn ten opzichte van 2020 op totaalniveau iets gedaald, terwijl de totale uitvoeringskosten nagenoeg gelijk zijn gebleven. Een reden is dat het totaal aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden ten opzichte van 2020 met 110 is toegenomen.

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen, omdat de meerwaarde van het laten uitvoeren van een benchmark op dit moment niet opweegt tegen de vergoeding die daarvoor gevraagd wordt. Op basis van een analyse uit de markt²⁰ zijn de kosten per deelnemer/pensioengerechtigde van de Pensioenkring lager dan voor een pensioenfonds van vergelijkbare omvang als de Pensioenkring.

Kosten vermogensbeheer

Het bedrag van 2.328 betreft alle door de Pensioenkring betaalde kosten vermogensbeheer (direct en indirect).

Kosten van vermogensbeheer (in € 1.000)	2021	2020
Directe kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	1.136	1.131
Indirecte kosten vermogensbeheer	1.192	1.297
Totale kosten vermogensbeheer	2.328	2.428

De directe kosten vermogensbeheer bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder;
 - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
 - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De hoogte van directe kosten vermogensbeheer (1.136) wijkt af van de weergave in de financiële opstelling (1.220). Een deel van deze directe kosten vermogensbeheer betreffen transactiekosten (50) en deze zijn hierna in het bestuursverslag in de paragraaf Transactiekosten verantwoord. Daarnaast wordt een deel van de overige kosten (34) bij de vermogensbeheerder en in het bestuursverslag onder indirecte kosten verantwoord. De verschillen tussen de financiële opstelling en het bestuursverslag betreffen verschuivingen in de weergave en hebben geen invloed op het totaal aan kosten vermogensbeheer.

De indirecte kosten vermogensbeheer bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager.
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

²⁰ Bron: Rapport "Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2021" van LCP van 16 september 2021.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabel geeft dit per beleggingscategorie weer. Het aandeel aan geschatte kosten is beperkt. De schattingen zijn gebaseerd op opgaven van externe managers van kosten in onderliggende beleggingsstructuren.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Aandelen	686	762	0,09	0,11
Vastgoed	11	23	0,00	0,01
Vastrentende waarden	1.137	1.132	0,16	0,17
Overig	404	423	0,06	0,06
Totaal	2.238	2.340	0,31	0,35
Allocatie vanuit pensioenbeheer	90	88	0,01	0,01
Totaal	2.328	2.428	0,32	0,36

De kosten vermogensbeheer zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in 2021 0,04%-punt lager dan in 2020 (0,36%). Dit is voornamelijk veroorzaakt door de gedaalde performance fees voor de beleggingen.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn, worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;
- niet-beursgenoteerd vastgoed: de transactiekosten zijn gebaseerd op werkelijke kosten, vanuit opgave van de manager. Voorbeelden van deze transactiekosten zijn acquisitie-, aan- en verkoopkosten en notariskosten.

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's en als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Aandelen	102	145	0,01	0,02
Vastrentende waarden	274	465	0,04	0,07
Derivaten	110	49	0,02	0,01
Totaal	486	659	0,07	0,10

In bovenstaande kosten is een bedrag van 56 (2020: 246) begrepen voor toe- en uittredingskosten van de Pensioenkring. Het restant betreft werkelijke en geschatte transactiekosten van de beleggingen.

De transactiekosten zijn in 2021 0,03%-punt lager dan vorig jaar. In 2020 heeft Pensioenkring SVG haar risicoprofiel, naar aanleiding van de in 2019 uitgevoerde ALM-studie, gewijzigd. De wijziging van het risicoprofiel resulteerde in een afbouw van de returnportefeuille met 10% ten gunste van de matchingportefeuille. Door de aankopen in de matchingportefeuille stegen de transactiekosten van vastrentende waarden in 2020, dit effect komt niet terug in 2021.

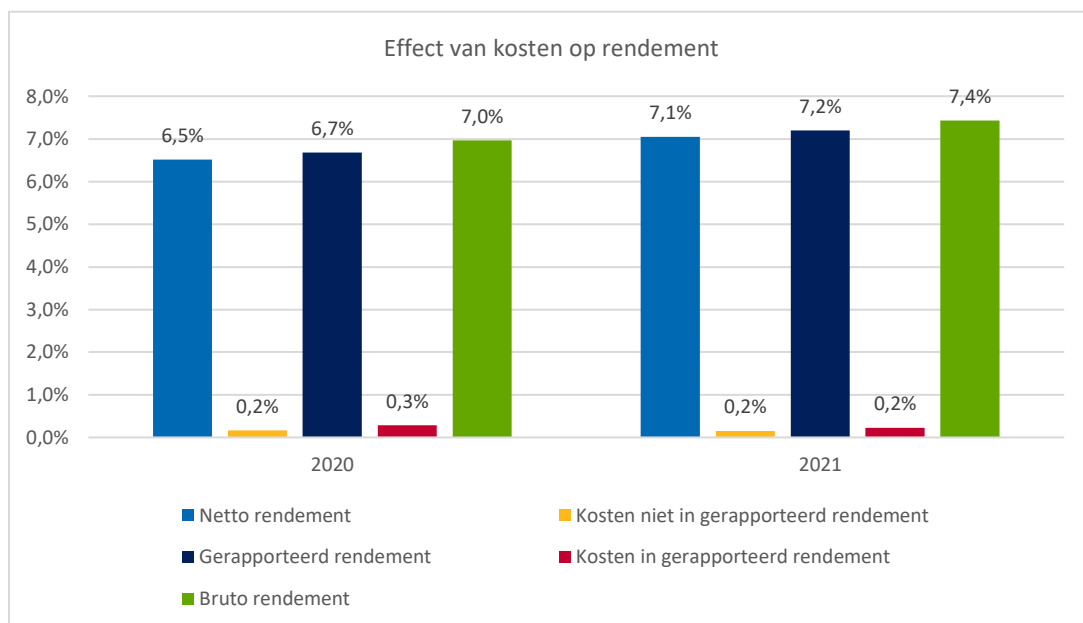
Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

De totale kosten vermogensbeheer in 2021 bedroegen 0,32% van het gemiddeld belegd vermogen. Van deze totale kosten bestaat 0,04%-punt uit prestatieafhankelijke vergoedingen. Een deel van de beleggingsportefeuille wordt namelijk actief beheerd, met als uitgangspunt dat actief beheer voor de geselecteerde beleggingscategorieën op termijn een hoger rendement oplevert.

Hier stond tegenover een gerealiseerd relatief rendement op de actieve beleggingen van 0,1%-punt ten opzichte van de benchmarks. Deze percentages zijn berekend op basis van de gemiddelde standen in 2021 en op basis van de totale portefeuille. In absolute getallen een opbrengst van 465 ten opzicht van 325 aan kosten.

Op totaalniveau is het actief risico in de beleggingsportefeuille beperkt. De ex-ante tracking error op jaarbasis per eind 2021 bedraagt 0,2%. Een tracking error van 0,2% geeft aan dat de kans dat het rendement van de portefeuille met maximaal 0,2% afwijkt van het rendement van de benchmark ongeveer 2/3^e is. Er is ongeveer 5% kans dat de portefeuille met meer dan 0,4% (twee maal de tracking error) afwijkt van de benchmark.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken en op basis van een analyse uit de markt²¹.

²¹ Bron: Rapport "Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2021" van LCP van 16 september 2021.

3.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2021 is de rentetermijnstructuur (RTS) gestegen, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gedaald. De invoering van de Ultimate Forward Rate (UFR) per 1 januari 2021 heeft dit effect licht getemperd, maar per saldo heeft de rente in 2021 een positief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Ook het beleggingsrendement van 7,2% heeft voor een stijging van de feitelijke dekkingsgraad gezorgd. De dekkingsgraad is in 2021 gestegen van 110,5% naar 125,0%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2021 gestegen van 105,5% naar 119,9% en is hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 115,0%. Daarmee is ultimo 2021 sprake van een toereikende solvabiliteit. Ultimo 2021 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 123,8%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de TV op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2021	2020
Beleidsdekkingsgraad	119,9	105,5
Feitelijke dekkingsgraad	125,0	110,5
Dekkingsgraad op basis van marktrente	123,8	107,9
Reële dekkingsgraad	98,6	87,7
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0	104,0
Vereiste dekkingsgraad	115,0	114,7
Rekenrente vaststelling TV	0,49	0,04

Herstelplan

De Pensioenkring heeft op 29 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 113,7% en werd een beleidsdekkingsgraad verwacht van 112,1%. Op 19 mei 2021 heeft DNB ingestemd met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad (125%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan werd verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 119,9%.

Voor de Pensioenkring is met ingang van 2022 het herstelplan niet meer van toepassing, omdat de beleidsdekkingsgraad (119,9%) per 31 december 2021 hoger ligt dan de dekkingsgraad die hoort bij het vereist vermogen (115,0%) per 31 december 2021. Daarmee is Pensioenkring SVG uit herstel.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en -rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden gespreid over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad (119,9%) hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist vermogen (104,0%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Pensioenkring SVG niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat het beschikbare vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% bepalend is om een bepaalde toeslag levenslang toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van het verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarbij de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2021 voor Pensioenkring SVG gelijk aan 122,8%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Pensioenkring SVG is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op pensioen van de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de periode oktober tot oktober van het jaar voorafgaande aan de toeslagverlening. Hiermee wordt bedoeld de stand van de consumentenprijsindex per 30 september van het voorafgaande jaar en de stand van dezelfde prijsindex per 30 september in het jaar van toekenning van de voorwaardelijke toeslag.

Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 70% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Per 31 december 2021 is een toeslag verleend van 1,32% (2020: 0,0%) aan de deelnemers van Pensioenkring SVG. De gemiste toeslag per 31 december 2021 bedraagt 1,25%.

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Pensioenkring SVG worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en afhankelijk van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring.
- Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur. Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.
- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
 - Bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend;
 - Bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens kan de volledige toeslag worden gegeven;
 - Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven welke naar verwachting in de toekomst te realiseren is.
- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag van de CPI te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist vermogen.
- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

Wanneer de beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens uitkomt, mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal in onderstaande volgorde worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand (vanaf 1 december 2016).

3.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorzieningen werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van markttrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2021 (in € 1.000)	2020 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	52.633	45.429
Resultaat op wijziging RTS	35.723	-57.675
Resultaat op premie	0	0
Resultaat op waardeoverdrachten	3	0
Resultaat op kosten	-17	-30
Resultaat op uitkeringen	-227	-104
Resultaat op kanssystemen	1.077	237
Resultaat op toeslagverlening	-7.657	0
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	377	-12
Resultaat op andere oorzaken	-469	502
Totaal saldo van baten en lasten	81.443	-11.653

Toelichting actuariële resultaat

In 2021 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen wordt verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten vermogensbeheer;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 52.633. Op dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het resultaat op de beleggingen draagt in 2021 positief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2021 ligt gemiddeld genomen onder de RTS ultimo 2020. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2021 met circa 0,8%-punt gestegen wat leidt tot een afname van de technische voorzieningen en dus tot een positief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt 37.469.

Daarnaast heeft DNB er in 2020 voor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Hiervan is het resultaat -1.746. Het totale resultaat van de wijziging van de rente bedraagt 35.723.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 1.077.

Toeslagverlening

In het boekjaar is een (gedeeltelijke) toeslag verleend van 1,32% aan de deelnemers van de Pensioenkring. Het resultaat op toeslagverlening in het boekjaar bedraagt -7.657.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt 377. Dit resultaat wordt veroorzaakt door een aanpassing in de gehanteerde partnerfrequenties en het leeftijdsverschil (1.255). Daarnaast is de kostenvoorziening ultimo 2021 geactualiseerd (-878).

Vereist vermogen

Het vereist vermogen, gebaseerd op de strategische portefeuille, is vastgesteld op 115,0%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 115,6%.

3.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2021 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Pensioenkring SVG weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring SVG
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	Niet van toepassing, Pensioenkring SVG is namelijk een gesloten Pensioenkring.
Behoud nominale pensioenaanspraken binnen de Pensioenkring.	<i>Risicobereidheid korte termijn:</i> De risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het vereist eigen vermogen (VEV) met een bandbreedte van 12% en 18%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Pensioenkring SVG is dit vertaald naar: een toeslagambitie van 70 % consumentenprijsindex (CPI alle bestedingen).	<i>Risicobereidheid korte termijn:</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het VEV met een bandbreedte van 12% en 18%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Risicobereidheid lange termijn:</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de "aanvang" haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none">• Vanuit de financiële positie waarbij aan het VEV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau voor het verwacht pensioenresultaat 90% van de mediaan uit de HBT.• Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau voor het verwacht pensioenresultaat 90% van de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie;• Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 35%.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring SVG
Niet-financiële doelstellingen	
Adequate communicatie. Specifiek voor Pensioenkring SVG is dit vertaald naar: en proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen.	De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Pensioenkring SVG is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN en wordt jaarlijks getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Voor boekjaar 2021 heeft de RSA begin 2021 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt. Daaronder zijn de Systematische Integriteitrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden begrepen.

Risico's met mogelijke impact op de financiële positie Pensioenkring SVG

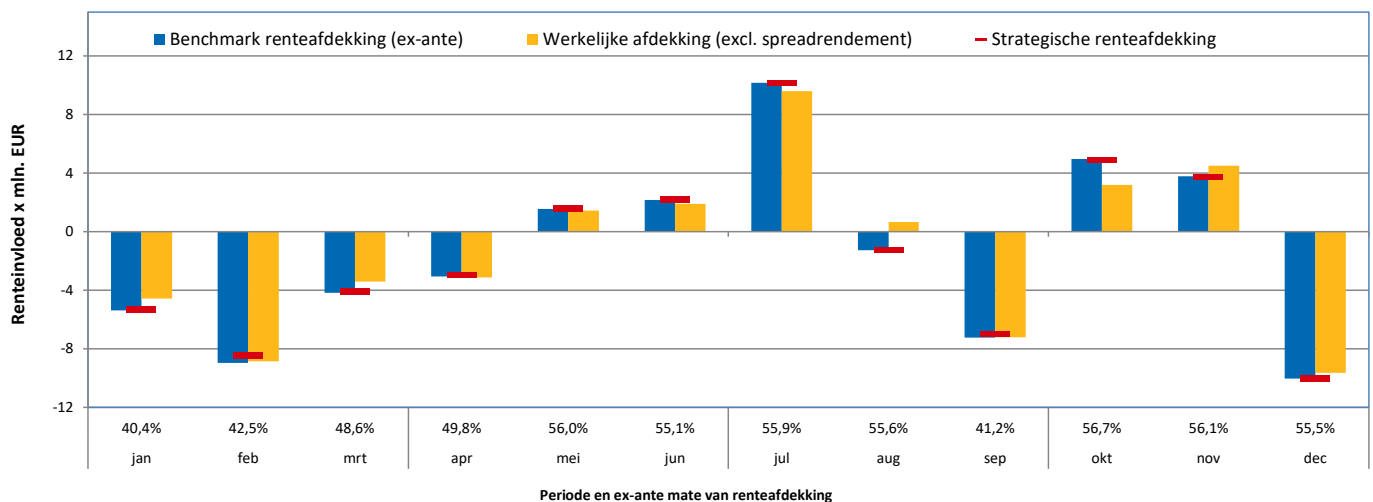
Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

Matchings-/Renterisico

Pensioenkring SVG loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Om het renterisico af te dekken maakt Pensioenkring SVG gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt, zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardestijging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico wat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Welk percentage van het renterisico wordt afgedekt is afhankelijk van het renteniveau. Via een rentestafel wordt bij lagere renteniveaus een lager percentage van het renterisico afgedekt en vice versa bij hogere renteniveaus. Rondom de strategische mate van renteafdekking wordt een bandbreedte van 3%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteafdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteafdekking zich buiten de marges bevindt, vindt bijsturing plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kan opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt een Pensioenkring SVG gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. De looptijdbuckets beslaan ongeveer 7 jaren en voor deze buckets wordt gemonitord dat ze zich binnen de vooraf vastgestelde bandbreedtes bevinden. Wanneer de gestelde bandbreedtes worden overschreden vindt bijsturing plaats.

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteafdekking ten opzichte van de strategische renteafdekking en de ex-ante mate van renteafdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. Zichtbaar is dat gedurende 2021 zowel de benchmark voor de renteafdekking als de werkelijke renteafdekking zich dicht bij strategische mate van renteafdekking bevonden. Indien de benchmark voor de renteafdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 3%-punt) bevindt, worden transacties uitgevoerd om de renteafdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteafdekking.

Toelichting grafiek:

- De blauwe balken tonen de ex-ante mate van renteafdekking (benchmark afdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteafdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteafdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.

- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteafdekking. De strategische mate van renteafdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteafdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteafdekking bevindt.
- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteafdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2021 heeft zich de volgende gebeurtenis voor dit risico voorgedaan:

- De marktrente is in 2021 per saldo licht is gestegen. Als gevolg van het dynamische rente afdekking beleid de renteafdekking is verhoogd van 40% naar 56%.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor de Pensioenkring SVG heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelen- en vastgoedbeleggingen. Bij aandelenbeleggingen vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Vastgoed wordt belegd door middel van Europese vastgoedfondsen in Europa. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico's per eind 2021

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. De actuele portefeuille geldt als uitgangspunt. Dat wil zeggen dat de actuele mate van renterisicoafdekking wordt gehanteerd. Er wordt verondersteld dat beide risico's zich manifesteren als een instantane schok, dus als een schok ineens zonder tussenstappen. De renteafdekking blijft dan ook in de gehele schok hetzelfde en wordt dus niet gedurende de schok aangepast conform de rentestaffel. Verder wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
Aandelen							
20%	120,1	124,3	128,7	133,3	138,1	143,0	148,2
10%	116,8	120,7	124,8	129,2	133,7	138,3	143,1
0%	113,4	117,1	121,0	125,0	129,2	133,6	138,1
-10%	110,0	113,5	117,1	120,9	124,8	128,9	133,1
-20%	106,7	109,9	113,2	116,7	120,4	124,2	128,1

Gedurende 2021 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2021 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- Afgelopen jaar was zeer positief voor de aandelenmarkten. Aandelenkoersen in ontwikkelde markten stegen met circa 24% (gemeten in lokale valuta). Verschillende records werden verbroken. Accomoderend beleid van overheden en centrale banken leverde een gunstig klimaat voor zakelijke waarden categorieën. Dit heeft een positief effect gehad op de dekkingsgraad.

ESG-risico

ESG-risico's zijn risico's die verband houden met milieu, sociale verhoudingen en ondernemingsbestuur. De risico's vloeien voort uit de invloed die de activiteiten van een onderneming hebben op de omgeving (bijvoorbeeld land, water, lucht en ecosystemen), de maatschappij en de manier waarop ondernemingen beheerd zijn. Materialisatie van deze risico's kan, naast reputatie schade, materiële invloed hebben op de waarde van een onderneming.

De mate waarin de Pensioenkring is blootgesteld aan de ESG-risico's en de beheersing daarvan is afhankelijk van de samenstelling van de beleggingsportefeuille. In beginsel wordt een combinatie van meerdere instrumenten ingezet om deze risico's te beperken, dan wel te mitigeren: stemmen, screening en dialoog, uitsluitingen en ESG-integratie. Het MVB-beleid van Stap bevat richtlijnen met betrekking tot ESG-risicobeheersing op portefeuilleniveau. Daarnaast is MVB een vast onderdeel van de investment cases, die gehanteerd worden voor het vaststellen van het strategisch beleid per beleggingscategorie.

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico heeft betrekking op alle verzekeringstechnische grondslagen die voor de Pensioenkring een risico vormen. Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico voor de Pensioenkring is het langlevensrisico. Dit betreft het risico dat deelnemers langer leven dan verondersteld bij de vaststelling van de technische voorzieningen. Bij de vaststelling van het verzekeringstechnisch risico (S6) als onderdeel van het vereist eigen vermogen wordt voor het sterfterisico onderscheid gemaakt tussen procesrisico, trendsterfteonzekerheid en negatieve stochastische afwijkingen.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. De Pensioenkring is een open Pensioenkring met premie inkomsten. Dit betekent dat de uitkeringen vanuit de premie inkomsten en aanvullend vanuit de kasstromen van de vastrentende waarden en het belegd vermogen gefinancierd dienen te worden.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten. Een keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap op instellingsniveau uitgewerkt in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende belangrijkste niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector.

Stap is, net als de gehele pensioensector, onderhevig aan diverse ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, volatiliteit op de financiële markten, het nieuwe pensioenstelsel, de overgang naar een CO₂ neutrale samenleving en overige nieuwe (Europese) wet- en regelgeving. Het Bestuur van Stap volgt de ontwikkelingen (pro-)actief, in afstemming met de strategische partners, en draagt zorg voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders van Stap.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het ICT-beleid, het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. In 2021 heeft de externe partij Quint voor Stap een onderzoek gedaan naar het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. Hierbij is geconcludeerd dat het beleid een goede basis is. Quint heeft geadviseerd het beleid, gezien de technologische ontwikkelingen, te actualiseren en een meer onafhankelijke positie in te nemen ten opzichte van TKP. De benodigde wijzigingen die hieruit naar voren zijn gekomen, zijn meegenomen bij de actualisatie van betreffende beleidsdocumenten. Genoemde beleidsdocumenten zijn gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid van Stap en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages. Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberrisico's en datakwaliteit.

Bij de beheersing van de IT-risico's is voldoende deskundigheid binnen de organisatie van Stap op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity van belang, zodat sprake is van voldoende 'countervailing power' ten opzichte van de uitbestedingspartners. Vanuit zowel de SIRA als de RSA ICT is als aanvullende beheersmaatregel onderkend dat externe expertise gewenst is voor de beoordeling van de toereikendheid van het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. In 2021 heeft Quint diverse kennissessies voor het Bestuur, de Raad van Toezicht, de directie en de Manager Risk gehouden. Deze kennissessies zijn bedoeld om de deskundigheid op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity, waaronder de belangrijkste IT-risico's en beheersingsmaatregelen, voor Stap te borgen.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. Om dit risico te mitigeren heeft Stap het ICT- en Informatiebeveiligings-beleid geïmplementeerd en maatregelen getroffen. Zo laat de uitvoeringsorganisatie periodiek penetratietesten uitvoeren en worden (mogelijke) beveiligingsproblemen direct opgevolgd. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2021 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor tijdig aangepast dienen te worden. TKP informeert Stap periodiek over de voortgang van de wijzigingen die doorgevoerd moeten worden in de (administratieve) systemen als gevolg van de Wet toekomst pensioenen en de herijking van haar veranderportfolio. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor het TKP programma Wet toekomst pensioenen.

Juridisch risico

Financiële instellingen opereren in een omgeving die de komende jaren flink verandert. Ook de pensioensector krijgt te maken met aangepaste wetgeving. Zo staat voor pensioenfondsen de uitwerking van het pensioenakkoord centraal. Daarnaast is sprake van toenemende vereisten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Tevens lanceert de Europese Commissie (EC) de komende jaren regelgeving om digitale weerbaarheid te vergroten en om financieel-economische criminaliteit effectiever tegen te gaan. Voor het vergroten van de digitale weerbaarheid van de sector heeft de EC een voorstel gedaan voor een verordening: de Digital Operational Resilience Act (DORA). DORA stelt eisen aan financiële organisaties ten aanzien van: IT-risicomanagement, IT-incidenten, periodiek testen van digitale weerbaarheid, de beheersing van risico's bij uitbesteding aan (kritieke) derden. Daarbij wordt rekening gehouden met de grootte, het risicoprofiel en het systeembelang van individuele organisaties.

Ook werkt de EC aan een nieuw anti-witwasraamwerk. Het doel hiervan is een gelijk spelveld te creëren tussen EU-jurisdicties voor het toezicht, gericht op het voorkomen van financieel-economische criminaliteit. Tevens wordt gewerkt aan een Europese toezichthouder op dit vlak. Ondertussen zet Nederland in op meer mogelijkheden voor instellingen om onderling informatie uit te wisselen. Kennisdeling vergroot het zicht op financieel-economische criminaliteit. Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot een verhoogd risico dat Stap niet voldoet aan wet- en regelgeving.

Ter beheersing van het juridisch risico maakt Stap gebruik van binnen het Bestuur, Bestuursbureau en bij de uitbestedingspartners aanwezige (juridische) kennis en kunde. Tevens heeft Stap een externe Compliance Officer aangesteld en wordt waar nodig juridische expertise ingehuurd.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de nadrukkelijke aandacht van Stap. Het door Stap ingerichte Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, de extra overleggen met de uitbestedingspartners en de informatieverstrekking aan de verschillende stakeholders zijn in 2021 afgeschaald. De belangrijkste risico's die door het CMT waren onderkend zijn in 2021 gemonitord. Op het niveau van Stap zijn de betreffende risico's beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, heeft de financiële positie van de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. En door het behaalde rendement en de gestegen rente is de financiële positie van de Pensioenkring in 2021 sterk verbeterd. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen in 2021 wekelijks met nadrukkelijke aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van de Pensioenkringen met nieuwsberichten en via de website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2022

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. Pensioenkring SVG verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden uit Rusland, maar Pensioenkring SVG heeft wel beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties.

De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,15% van de totale portefeuille belegt in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,19% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

In 2020 is het project Pensioenakkoord binnen Stap gestart. In de oriëntatiefase (2020/2021) zijn er door Stap drie werkgroepen gevormd: techniek, governance en propositie. Door de werkgroep techniek zijn verkennende kwantitatieve analyses uitgevoerd. De onderwerpen invaren en transitie FTK zijn uitvoerig aan bod gekomen. De werkgroep governance heeft voor de verschillende Pensioenkringen een inventarisatie gemaakt van de rollen en verantwoordelijkheden bij een overgang naar het nieuwe stelsel. De werkgroep propositie heeft een analyse uitgevoerd ten aanzien van de proposities die Stap aan gaat bieden. In 2021 zijn de uitkomsten van oriëntatiefase gepresenteerd aan de Belanghebbendenorganen. In februari 2021 heeft Stap ook gereageerd op de internetconsultatie 'Wet toekomst pensioenen', gepubliceerd op 16 december 2020. Stap onderschrijft en ondersteunt de noodzaak van de voorgestelde herziening van de tweede pijler.

Stap ziet in de complexe overgang van het oude stelsel naar het nieuwe stelsel voor algemeen pensioenfondsen een belangrijke rol weggelegd. Algemeen pensioenfondsen kunnen oplossingen bieden in het nieuwe stelsel en daarnaast ook collectiviteiten vanuit het verleden borgen. Alhoewel de wetgeving nog niet definitief is, gaat Stap wel door met de projectmatige voorbereiding op de Wet toekomst pensioenen. De Wtp is een vast agendapunt geworden bij alle commissievergaderingen en hiermee onderdeel van de governance van Stap. Er is een coördinatieteam gevormd dat bestaat uit twee bestuursleden en de directie van het Bestuursbureau, dat onder andere zorgt voor volledige dekking qua onderwerpen via de commissies en het binnen de gestelde kaders prioriteren van onderwerpen en uitzetten van opdrachten. Tevens bewaakt het coördinatieteam de tijdlijnen, afhankelijkheden en volledigheid van uitwerking.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring SVG per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer - 0,4%-punt.

3.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring SVG

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG is per 1 december 2016 ingesteld. Dat is de datum waarop Pensioenkring SVG van start is gegaan.

Benoeming leden Belanghebbendenorgaan Pensioenkring SVG

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit de vertegenwoordiging van de geledingen van de werkgever, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit drie leden. Het afgelopen jaar hebben er geen wijzigingen plaatsgevonden in de samenstelling van het Belanghebbendenorgaan.

De eerste zittingstermijn van Ed de Bruijn als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever eindigde op 1 december 2021. De werkgever heeft Ed de Bruijn voorgedragen voor een volgende termijn. Het Bestuur heeft Ed de Bruijn daarop herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2021

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het jaarverslag 2020 en de financiële opstelling van Pensioenkring SVG. De tweede vergadering vond plaats in november. In deze vergadering zijn onderwerpen zoals het beleggingsplan 2022, het pensioenreglement 2022, de toeslagverlening, het communicatiejaarplan en het jaarplan 2022 van de Pensioenkring behandeld.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 zes eigen vergaderingen gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen behandeld die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden. Verder zijn onder meer de het (nieuwe) pensioenakkoord, het MVB-beleid, de ABTN, het herstelplan van de Pensioenkring, de haalbaarheidstoets, de uitkomsten van het uitgevoerde grondslagenonderzoek en de rapportages van de Pensioenkring behandeld.

Informatie-uitwisseling

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via een eigen digitale vergaderomgeving. Dit betreft onder andere maand- en kwartaalrapportages en per kwartaal een risicomanagementrapportage. Daarnaast ontvangt het Belanghebbendenorgaan tenminste maandelijks een nieuwsbrief over de actualiteiten. Deze frequentie wordt verhoogd wanneer hiertoe aanleiding is. Daarnaast hebben de leden van Belanghebbendenorgaan toegang SPO-Perform.

Stap heeft in 2021 twee themadagen voor leden van Belanghebbendenorganen georganiseerd. Op de themadagen zijn onderwerpen behandeld zoals het pensioenakkoord, beleggingsbeleid in het nieuwe pensioenstelsel, compliance en activerende pensioencommunicatie. De leden van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG hebben deze themadagen bijgewoond.

Verslag over 2021

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 goedkeuring verleend aan:

- het herstelplan van de Pensioenkring;
- het beleggingsplan 2022 van de Pensioenkring;
- het jaarplan 2022 van de Pensioenkring;
- het uitvoeren van een campagne om het aantal e-mailadressen te vergroten.

Het belanghebbenden orgaan heeft in 2021 advies gegeven over:

- het jaarverslag 2020 en de financiële opstelling van de Pensioenkring over 2020;
- de ABTN 2021 van de Pensioenkring;
- de actuariële grondslagen partnerfrequentie, leeftijdsverschil partners en opslag wezenpensioen;
- het pensioenreglement 2022 van de Pensioenkring;
- het communicatiejaarplan 2022 van de Pensioenkring.

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan zijn de maand- en kwartaalrapportages en de risicomangementrapportage voor de Pensioenkring behandeld.

Zelfevaluatie

In het tweede kwartaal van 2022 heeft het Belanghebbendenorgaan haar eigen functioneren geëvalueerd onder externe begeleiding.

Het Belanghebbendenorgaan heeft onderling vastgesteld dat het zich voldoende deskundig en competent acht. Er is sprake van een prettige en constructieve manier van werken, zowel onderling als ook met het Bestuur en het Bestuursbureau. Gedurende 2021 zijn de gevolgen en de acties in verband met de uitbraak van het coronavirus op zowel de dekkingsgraad van de Pensioenkring als op de bedrijfsvoering regelmatig besproken.

Het Belanghebbendenorgaan zal in 2022 extra aandacht geven aan de eventuele gevolgen van de Wet toekomst pensioenen voor Pensioenkring SVG inclusief de eventuele noodzakelijke evenwichtige aanpassingen in de pensioenverplichtingen.

Bevindingen

Deze verklaring heeft betrekking op het verslagjaar 2021. Het Belanghebbendenorgaan heeft de volgende bevindingen.

Financieel

De financiële positie (actuele dekkingsgraad) van de Pensioenkring is in 2021 sterk verbeterd ten opzichte van 2020. De actuele dekkingsgraad bedroeg eind 2021 125,0%. Eind 2020 was dat nog 110,5%. De positieve beleggingsresultaten in 2021 hebben een bijdrage geleverd aan de stijging van de dekkingsgraad. Daarnaast zorgde de hogere rente ervoor dat de dekkingsgraad omhoog ging. De sterke stijging van de actuele dekkingsgraad leidde ook tot een hogere beleidsdekkingsgraad (gemiddelde over 12 maanden) van de Pensioenkring. Deze was eind 2021 119,9% tegenover 105,5% een jaar eerder.

Beleggingen

Het totale beleggingsrendement in 2021 bedroeg 7,2%. Het Belanghebbendenorgaan heeft geconcludeerd dat het verlagen van de risicohouding in 2020 en daarmee ook het aanpassen van het strategisch beleggingsbeleid in 2021 goed heeft uitgepakt. In 2022 wordt een nieuwe ALM-studie uitgevoerd.

Toeslagverlening

De pensioenen zijn per 31 december 2021 verhoogd met 1,32%. Dit was de eerste verhoging sinds 2018. Het verhogen van de pensioenen was te danken aan de sterk verbeterde financiële positie van de Pensioenkring. Het Belanghebbendenorgaan was blij met deze verhoging en spreekt de hoop uit dat ook dit jaar de pensioenen verhoogd kunnen worden.

Verslaglegging en verantwoording

Het Belanghebbendenorgaan heeft zoals gebruikelijk de maand- en kwartaalrapportages ontvangen. Het Belanghebbendenorgaan is tevreden over de kwaliteit van de rapportages. Vragen van het Belanghebbendenorgaan zijn tijdig en goed beantwoord.

Vooruitblik

In 2022 staat een ALM-studie gepland voor Pensioenkring SVG. Het Belanghebbendenorgaan zal voorafgaand aan de ALM-studie de onderzoeksvragen en uitgangspunten beoordelen en gebruik maken van de gelegenheid om eventueel aanvullende vragen op te nemen. Het Belanghebbendenorgaan zal de uitkomsten van de ALM-studie bestuderen en eventuele beleidswijzigingen zorgvuldig afwegen.

Daarnaast zal het Belanghebbendenorgaan de ontwikkelingen met betrekking tot de Wet toekomst pensioenen op de voet volgen. Voor Pensioenkring SVG is, als gesloten Pensioenkring zijnde, op basis van het huidige wetsvoorstel nog niet duidelijk of de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel mogelijk is.

Het totale oordeel

Op grond van het voorgaande komt het Belanghebbendenorgaan tot het volgende totale oordeel:

- het Bestuur heeft voldoende informatie verstrekt waarmee het Belanghebbendenorgaan zich een positief oordeel heeft kunnen vormen over het gevoerde beleid in 2021;
- en waar van toepassing zijn de adviezen van het Belanghebbendenorgaan Pensioenkring SVG overgenomen.

Utrecht, 11 mei 2022

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring SVG

Ab Ribbink (voorzitter)

Ed de Bruijn

Bert Mögelin

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG en het positieve oordeel over het in 2021 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring SVG voor de verrichte werkzaamheden en kijkt er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

4. Pensioenkring Holland Casino

4.1 Kerngegevens

	2021	2020	2019	2018	2017
Aantallen Deelnemers					
Actieven en arbeidsongeschikten	3.576	3.821	4.034	3.997	3.937
Gewezen deelnemers	6.013	5.665	5.647	5.518	5.201
Pensioengerechtigden	1.197	1.128	1.030	950	783
Totaal	10.786	10.614	10.711	10.465	9.921
Dekkingsgraad					
Beleidsdekkingsgraad	117,5%	98,3%	105,1%	111,8%	109,3%
Feitelijke dekkingsgraad	125,3%	105,5%	107,6%	107,2%	112,7%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2%	104,1%	104,1%	104,2%	104,4%
Vereiste dekkingsgraad	121,6%	121,4%	123,0%	123,2%	123,6%
Financiële positie (in € 1.000)					
Pensioenvermogen	2.276.482	2.067.373	1.858.308	1.558.954	1.569.955
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	1.816.311	1.959.053	1.726.348	1.454.158	1.393.189
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	104	170	209	280	351
Eigen vermogen	460.066	108.150	131.751	104.516	176.415
Minimaal vereist vermogen	75.434	80.759	71.172	61.046	60.774
Vereist vermogen	392.405	419.915	396.489	337.039	328.441
Premies en uitkeringen (in € 1.000)					
Kostendeekkende premie	37.158	42.066	32.053	30.254	14.999
Gedempte premie	18.355	26.663	24.955	24.584	11.720
Feitelijke premie	25.855	28.049	26.734	25.512	11.800
Pensioenuitkeringen ²²	21.619	19.624	17.673	16.480	7.446
Toeslagen					
Deelnemers	0,38%	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,38%	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief)	14,48%	13,93%	11,97%	10,02%	8,46%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief)	14,48%	13,93%	11,97%	10,02%	8,46%
Beleggingsrendement					
Per jaar	10,2%	11,0%	19,0%	-1,2%	5,3%
Kostenratio's					
Pensioenuitvoeringskosten	0,04%	0,04%	0,05%	0,05%	0,04%
Vermogensbeheerkosten	0,30%	0,31%	0,30%	0,25%	0,12%
Transactiekosten	0,06%	0,06%	0,10%	0,11%	0,08%

²² Vanaf 2021 worden de uitkeringen inclusief de afkopen opgenomen in de kerngegevens. In eerdere jaren was dit exclusief de afkopen. Voor de vergelijking zijn de uitkeringen voor de jaren 2018 t/m 2020 hierop aangepast.

	2021	2020	2019	2018	2017
Gemiddelde duration (in jaren)					
Actieve Deelnemers	25,9	25,9	25,9	25,4	26,3
Gewezen Deelnemers	23,8	25,0	24,9	24,6	24,3
Pensioengerechtigden	11,9	12,5	12,3	11,7	11,8
Totaal gemiddelde duration	22,3	23,1	23,1	22,6	23,2
Gemiddelde rekenrente	0,58	0,20%	0,78%	1,45%	1,59%

4.2 Algemene informatie

Pensioenkring Holland Casino is vanaf 1 juli 2017 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van de voormalige Stichting Pensioenfonds Holland Casino overgedragen aan Stap Pensioenkring Holland Casino door middel van een collectieve waardeoverdracht. De werkgever Holland Casino en Stap zijn per 1 juli 2017 een uitvoeringsovereenkomst aangegaan voor een periode van vijf jaar.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Ed Roijers (1957), voorzitter namens de werkgever	05-12-2019	01-07-2021	01-07-2025	01-07-2029
Willem Kooijman (1949), lid namens de werkgever	01-07-2017	01-07-2020	01-07-2024	01-01-2028
Rob Oosterhout (1954), lid namens de werkgever	01-07-2019	01-07-2023	01-07-2027	01-07-2031
Hessel Hollema (1952), lid namens de pensioengerechtigden	01-03-2019	01-07-2021	01-07-2025	01-07-2029
Carola Coelemans (1968), lid namens de deelnemers	01-08-2017	01-08-2020	01-08-2024	01-08-2028
Corry van Herpen (1967), lid namens de deelnemers	14-03-2019	01-08-2021	01-08-2025	01-08-2029

De eerste zittingstermijn van Ed Roijers als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever eindigde op 1 juli 2021. Ed Roijers is de voorzitter van het Belanghebbendenorgaan. De werkgever heeft Ed Roijers voorgedragen voor een volgende termijn. Het Bestuur heeft daarop Ed Roijers herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever.

Voor Corry van Herpen eindigde de eerste zittingstermijn als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de deelnemers op 1 augustus 2021. De ondernemingsraad van Holland Casino heeft Corry van Herpen voorgedragen voor een volgende termijn. Het Bestuur heeft Corry van Herpen herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de deelnemers.

De eerste zittingstermijn van Hessel Hollema als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de pensioengerechtigden eindigde op 1 juli 2021. Hessel Hollema heeft zich beschikbaar gesteld voor een tweede termijn. In het tweede kwartaal van 2021 zijn alle pensioengerechtigden aangeschreven om zich kandidaat te stellen. Behalve Hessel Hollema hebben zich geen andere pensioengerechtigden kandidaat gesteld. Het Bestuur heeft daarop Hessel Hollema herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de pensioengerechtigden.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino heeft in 2021 twee keer overleg gehad met het Bestuur. In mei 2021 heeft een overleg plaatsgevonden met als voornaamste onderwerp het jaarverslag 2020. In december 2021 heeft een tweede overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2022, het jaarplan 2022, de pensioenpremie 2022, de toeslagverlening per 31 december 2021, het communicatiejaarplan 2022 en het pensioenreglement 2022 zijn behandeld. Naast de overlegvergaderingen met het Bestuur, heeft het Belanghebbendenorgaan ook zeven eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was. Verder heeft het Belanghebbendenorgaan in december een vergadering gehad met de Raad van Toezicht

4.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

De belangrijkste kenmerken van de regeling zijn als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een zogeheten Collective Defined Contribution (CDC) regeling. Het is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. Wanneer de premie in enig jaar niet toereikend is om de beoogde regeling te financieren, dan wordt het opbouwpercentage van de voorwaardelijke middelloonregeling in het betreffende jaar aangepast. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst.
Pensioenleeftijd	Leeftijd 67 jaar
Toetredingsleeftijd	Leeftijd 21 jaar
Pensioengevend salaris	100% van het bruto pensioeninkomen zoals omschreven in de CAO van Holland Casino. Het maximum pensioengevend salaris voor het ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen zal nooit hoger zijn dan fiscaal toelaatbaar en bedraagt (in 2021) maximaal € 112.189 op jaarbasis, bij een voltijds dienstverband en wordt aangepast aan de fiscale maximering.
Franchise	€ 14.581 (2021). De franchise wordt jaarlijks door het bestuur procentueel verhoogd met de maatstaf voor het toeslagpercentage.
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris minus de franchise. De pensioengrondslag wordt vermenigvuldigd met de parttimefactor.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Het beoogd opbouwpercentage is 1,4% (2021). Het feitelijk opbouwpercentage is 1,4 % (2021).
Partnerpensioen	Vanaf 1 januari 2021 is het partnerpensioen verzekerd op risicobasis. Het opgebouwde partnerpensioen tot 1 januari 2021 blijft ongewijzigd. De risicodekking bedraagt voor een actieve deelnemer 1,25% voor elk deelnemersjaar (vanaf 1 januari 2021), van de pensioengrondslag in het betreffende jaar. Voor de bepaling van het aantal deelnemersjaren wordt aangenomen dat de deelnemer tot de pensioendatum in dienst blijft.
Wezenpensioen	Per kind tot uiterlijk 18 jaar 14% van het opgebouwde ouderdomspensioen verhoogd met 0,20% van de pensioengrondslag op de overlijdensdatum voor ieder deelnemersjaar dat de werknemer tussen de overlijdensdatum en de pensioendatum zou kunnen behalen.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.
Arbeitsongeschiktheids-pensioen	70% van het salaris boven maximum WIA-loon, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actief	Arbeidsongeschiktheidspensioen	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Gewezen	Totaal
Per 31 december 2020	3.821	139	891	98	5.665	10.614
Bij	638	9	115	16	777	1.555
Af	883	15	39	17	429	1.383
Per 31 december 2021	3.576	133	967	97	6.013	10.786

Financieringsbeleid

Sociale partners komen de premiehoogte en premieperiode overeen. Voor 2021 bedraagt de premie 24% van de pensioengrondslagsom.

Feitelijke premie

De feitelijke jaarpremie is voor 2021 vastgesteld op 24% van de pensioengrondslagsom. De premie wordt jaarlijks door het Bestuur getoetst om vast te stellen of het beoogd opbouwpercentage kan worden verstrekt. Indien de feitelijke premie lager is dan de gedempte premie, dan wordt het opbouwpercentage zodanig verlaagd dat de feitelijke premie hoger is dan de gedempte premie.

Gedempte premie

Om conform de Pensioenwet te toetsen in hoeverre de feitelijke premie voldoet aan de wettelijke eisen, hanteert de Pensioenkring een gedempte premie. De gedempte premie wordt vastgesteld op basis van onder andere de volgende uitgangspunten en wordt uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslagsom.

Basispremie	Actuariële koopsom voor het in het jaar op te bouwen pensioen vermeerderd met de risicopremies voor het partnerpensioen en wezenpensioen, premievrijstelling en arbeidsongeschiktheidspensioen.
Rekenrente	<p>De berekening van de gedempte premie is gebaseerd op een verwacht rendement op basis van het huidige strategisch beleggingsbeleid.</p> <p>Hierbij geldt dat het rendement op vastrentende waarden gelijk is aan de rentetermijnstructuur van 31 december 2018. Het rendement op vastrentende waarden staat voor de periode 1 januari 2019 tot 1 januari 2024 vast. Voor de zakelijke waarden zijn de rendementen gelijk gesteld aan de maximale rendementsparameters zoals vastgesteld in artikel 23a van het Besluit FTK en geldend per 1 januari 2019 met een afslag op het rendement voor zakelijke waarden van 1,65%-punt. De curve is verlaagd met circa 2% in verband met inflatie op basis van een ingroeipad CPI zoals deze door De Nederlandsche Bank is gepubliceerd.</p> <p>Tot 1 januari 2021 gold een minimale grens van 95% ten aanzien van de premiedekkingsgraad. Voor 2019 en 2020 heeft dit ertoe geleid dat er een afslag op de rendementscurve werd toegepast. Met ingang van 1 januari 2021 is de minimale grens van 95% ten aanzien van de premiedekkingsgraad komen te vervallen.</p>

Solvabiliteit	De solvabiliteitsopslag is gelijk aan nul, tenzij de verlaging van de rekenrente door rekening te houden met de inflatie leidt tot een lagere opslag op de premie dan een solvabiliteitsopslag ter hoogte van het vereist eigen.
Sterftekansen	Ontleend aan de Prognosetafel AG2020, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap. Bij gebruik van de prognosetafel wordt rekening gehouden met leeftijdsafhankelijke ervaringssterftefactoren op basis van het Demographic Horizons™ Model (Aon).

Kostendeckende premie

Naast de gedempte premie wordt jaarlijks ook de kostendeckende premie bepaald. De kostendeckende premie wordt op dezelfde grondslagen berekend als de gedempte premie, met uitzondering van de rekenrente en de solvabiliteitsopslag. Bij de kostendeckende premie wordt de actuele rentetermijnstructuur gebruikt zoals deze door DNB gepubliceerd wordt per 31 december van het voorafgaande jaar.

VEB-regeling

Pensioenkring Holland Casino kent binnen het pensioenreglement een regeling inzake vrijwillige eigen bijdragen (VEB-regeling). De VEB-regeling kent een nominaliteitsgarantie waarbij het pensioenkapitaal ten minste gelijk is aan het nominale bedrag van de voor de deelnemer aan het pensioenkapitaal toegevoegde vrijwillige eigen bijdragen. In de voorziening wordt rekening gehouden met deze nominaliteitsgarantie. De beleggingen die aangehouden worden ten behoeve van de VEB-regeling, worden binnen de totale beleggingsportefeuille belegd. De voorziening voor deze regeling is opgenomen in de totale technische voorzieningen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Pensioenkring Holland Casino bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit weerstandsvermogen is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring Holland Casino.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Pensioenkring Holland Casino, komen ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Pensioenkring Holland Casino.

4.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix per ultimo 2021 en 2020 opgenomen.

Beleggingsmix ²³						
	2021			2020		
	Werkelijk		Strategisch	Werkelijk		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	1.184,4	52,1	48,5	1.051,3	50,9	48,5
Opkomende markten	196,1	8,6	8,5	188,2	9,1	8,5
Europa	300,6	13,2	12,5	270,9	13,1	12,5
Wereldwijd	687,7	30,3	27,5	592,2	28,7	27,5
Vastgoed	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Niet-beursgenoteerd	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Alternatives	17,8	0,8	0,0	19,9	1,0	0,0
Vastrentende waarden (inclusief liquiditeiten en overlay)	1.070,0	47,1	51,5	885,6	42,9	51,5
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials)	145,3	6,4	7,5	134,6	6,5	7,5
Bedrijfsobligaties Europa	146,7	6,5	7,5	140,2	6,8	7,5
Hypotheke Nederland	398,9	17,6	20,0	378,5	18,3	20,0
Staatsleningen opkomende markten	75,7	3,3	4,0	71,9	3,5	4,0
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	193,7	8,5	8,5	153,3	7,4	8,5
Discretionaire staatsobligaties	-	-		7,0	0,3	
Liquiditeiten	119,9	5,3		45,8	2,3	
Overlay	-10,2	-0,4	4,0	61,4	3,0	4,0
Renteafdekking	-4,9	-0,2		50,0	2,4	
Futures	-	-		11,5	0,6	
Valuta-afdekking	-5,3	-0,2		0,0	0,0	
Totaal	2.272,3²⁴	100,0	100,0	2.064,0	100,0	100,0

In december 2021 is, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2022 vastgesteld. Het beleggingsplan 2022 heeft als ingangsdatum 1 januari 2022.

Ten opzichte van het beleggingsplan 2021 zijn de volgende wijzigingen in de strategische asset allocatie aangebracht voor het beleggingsplan 2022:

- De bandbreedte rondom de categorie nominale staatsobligaties plus kas exposure wordt aangepast in: 20% van het strategisch gewicht van de categorie plus het verschil in het niveau tussen de maximale en neutrale fysieke kas die voortvloeit uit de onderpandbehoefte voor interest rate swaps.

²³ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

²⁴ Dit betreft de eindstand van de beleggingen inclusief negatieve derivaten.

- De separate Europa allocatie binnen aandelen wordt beëindigd. Tot op heden werd een overweging naar Europa aangehouden om het grote gewicht van de Verenigde Staten in de wereldindex te vermijden. Globalisering en het internationale karakter van bedrijven hebben ertoe geleid dat de locatie van de beursnotering geen goede indicator is voor de werkelijke economische blootstelling van een bedrijf. Het grote gewicht van de Verenigde Staten in de MSCI World index leidt niet tot bovenmatige economische exposure naar de Verenigde Staten. De oorspronkelijke aanleiding voor een overweging naar Europa is niet meer relevant en de actieve regiokeuzes binnen ontwikkelde markten worden beëindigd.
- Besloten is ESG-integratie toe te passen binnen de aandelen ontwikkelde markten door deze portefeuille om te zetten . Dit heeft als gevolg dat er een overstap is gemaakt van een brede benchmark naar een benchmark waar ESG-karakteristieken van bedrijven meegenomen worden bij het bepalen van de samenstelling van de index (MSCI World SRI Index).
- Er wordt een valuta-overlay geïmplementeerd.

Resultaten beleggingen

In de onderstaande tabel worden beleggingsresultaten van 2021 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2021				
Cijfers in %	Pensioenkring ²⁵	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	25,2	24,4	0,6	12,5
Aandelen opkomende markten (MM Emerging Markets Fund)	6,2	4,9	1,3	0,7
Aandelen Europa (MM European Equity Fund)	25,7	25,1	0,4	3,3
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	31,7	31,1	0,5	8,6
Vastgoed	8,4	8,4	0,0	0,0
Niet-beursgenoteerd vastgoed (CBRE - Retail Property Fund France Belgium)	8,4	8,4	0,0	0,0
Private equity	26,4	26,4	0,0	0,2
Private equity (UnigestionFlex – Euro Choice III)	0,3	0,3	0,0	0,0
Private equity (UnigestionFlex – Euro Choice IV)	10,9	10,9	0,0	0,0
Private equity (UnigestionFlex – Euro Choice V)	30,2	30,2	0,0	0,2
Vastrentende waarden	2,5	0,4	2,1	1,1
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Index Fund)	-1,3	-1,0	-0,2	-0,1
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials) (MM Global Credit Ex Financials Fund) – Unhedged	1,8	1,7	0,1	0,1
Hypotheken Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	1,7	-3,5	5,4	0,3
Staatsleningen opkomende markten (MM Emerging Market Debt Fund - USD)	5,3	5,6	-0,3	0,2
Discretionaire staatsobligaties	-6,3	-6,3	0,0	-0,1
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	8,3	8,3	0,0	0,7
Liquiditeiten				0,0
Totaal exclusief overlay	13,8	12,3	1,3	13,8
Totaal overlay	-3,3			-3,3
Renteafdekking	-1,9			-1,9
Valuta-afdekking	-1,5			-1,5
Totaal	10,2			10,2

²⁵ De getoonde rendementen zijn door de Pensioenkring behaald, via participaties in de genoemde beleggingsfondsen.

Toelichting resultaten beleggingen 2021

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring²⁶. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 12,3%-punt het meest positief bij aan het totaal rendement. Het MM World Equity Index Fund, dat belegt in aandelen van ontwikkelde markten, leverde met 8,6%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund belegt wereldwijd in aandelen van ondernemingen uit ontwikkelde markten. Het uitsluitingsbeleid behorend bij het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement van circa 0,1%. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingslijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

De managers in het MM Emerging Markets Fund maken voornamelijk gebruik van bottom-up aandelselectie. In het fonds werd in 2021 vooral geprofiteerd van positieve selectie in China, Hong Kong en Taiwan. Een negatieve bijdrage kwam van het niet hebben van exposure naar Saudi-Arabië. Gemeten naar sectoren werd vooral waarde toegevoegd in de informatie technologie sector.

Toelichting resultaten vastgoed

Beleggingen in vastgoed droegen door hun beperkte aandeel in de totale portefeuille niet significant bij aan het rendement. Op 31 december 2021 had Pensioenkring Holland Casino nog een beperkt aandeel in het CBRE Retail Property Fund France Belgium met een marktwaarde van € 73.000. Het vastgoed van dit beleggingsfonds is inmiddels verkocht. De waarde bestond per jaareinde enkel nog uit vorderingen in de vorm van uitstaande garanties die bij verkoop van de beleggingen zijn afgegeven.

Toelichting resultaten private equity

Beleggingen in private equity hebben door hun beperkte aandeel in de totale portefeuille niet significant bij aan het rendement bijgedragen. Pensioenkring Holland Casino belegt in private equity via drie verschillende Unigestion fondsen. Dit zijn zogenoemde fund of funds. Dat betekent dat deze Unigestion fondsen beleggen in private equity fondsen, in dit geval Europese. EuroChoice III bevindt zich in de liquidatiefase. EuroChoice IV en EuroChoice V zijn in de distributiefase. De rendementen bij deze fondsen zijn uitstekend en er wordt gestaag geld uitgekeerd.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen 1,1%-punt bij aan het totaal rendement. De portefeuille discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties leverde met 0,7%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling (inflatie-gerelateerde) Staatsobligaties

In de verslagperiode behaalden de portefeuille discretionaire nominale staatsobligaties een negatief rendement terwijl de portefeuille discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties een positief rendement liet noteren.

²⁶ Voor de meeste beleggingscategorieën wordt passief belegd. Doordat de benchmark geen rekening houdt met transactiekosten is het rendement van de passief beheerde fondsen, als gevolg van de transactiekosten, meestal iets lager dan de gehanteerde benchmark.

Nominale Europese staatsobligaties lieten een daling zien als gevolg van de licht opgelopen staatsrente. Een belangrijke reden voor de hogere rente was de scherp oplopende inflatie, welke vooral werd veroorzaakt door het heropenen van de economie na verschillende lockdowns door COVID-19. De extra vraag naar goederen en diensten zorgde voor een opstuwende inflatie.

De inflatie-component van de inflatie-gerelateerde staatsobligaties bracht een positieve performance met zich mee, doordat de gerealiseerde inflatie over het jaar positief was. Mede dankzij de opkoopprogramma's van centrale banken, daalde de reële rente iets, wat een positief resultaat voor de absolute performance meebracht.

Ontwikkelingen Nederlandse hypotheke

Het rendement van de belegging in het MM Dutch Mortgage Fund was in 2021 aanzienlijk beter dan dat van Nederlandse staatsobligaties. Hypotheekverstrekkers hebben per saldo de hypotheekrente verlaagd ondanks de gestegen rente op staatsobligaties in 2021. Hierdoor nam het renteverskil tussen staatsobligaties en hypotheke af met circa 0,3%-punt waardoor het rendement op hypotheke hoger was dan dat van staatsobligaties. De huizenmarkt in Nederland was, ondanks COVID-19 zeer positief met een prijsstijging van circa 20% in 2021. Betalingsachterstanden op hypotheke zijn zeer laag.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps en valuta-afdekking, heeft voornamelijk als doel om de dekkingsgraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2021 met -3,3%-punt negatief bij aan het totale rendement. De bijdrage van de renteswaps was met -1,9%-punt de laagste binnen de overlay en werd veroorzaakt door een stijging van de swaprente in 2021. De valuta-afdekking droeg met -1,5%-punt eveneens negatief bij aan het totale beleggingsresultaat.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2021 ²⁷		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,0	0,3
Vastgoed	0,0	0,0
Alternatives	0,0	0,0
Vastrentende waarden	0,0	1,0
Liquiditeiten	0,0	-
Totaal	0,0	1,3

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM World Equity Index Fund, droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,14% binnen de categorie aandelen. Binnen de categorie vastrentende waarden droeg het MM Dutch Mortgage Fund met 0,97% positief bij.

²⁷ Als gevolg van afrondingen is het mogelijk dat de optelling van de verschillende effecten niet overeenkomt met het eerder getoonde relatieve rendement.

4.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten inzake pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	917	868	0,04	0,05
Kosten vermogensbeheer	6.487	5.936	0,30	0,31
Transactiekosten	1.359	1.093	0,06	0,06
Totaal	8.763	7.897	0,40	0,42

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen ²⁸	
	2021	2020	2021	2020
Administratiekostenvergoeding	670	657	0,03	0,03
Administratiekostenvergoeding meerwerk	41	11	0,00	0,00
Exploitatiekosten Stap	254	248	0,01	0,01
Overige kosten	17	15	0,00	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-65	-63	0,00	0,00
Totaal	917	868	0,04	0,05

De administratiekostenvergoeding is in 2021 toegenomen als gevolg van de jaarlijkse indexatie. Deze bedroeg in 2021 2,69%. De administratiekostenvergoeding meerwerk bestaat in 2021 uit een vergoeding voor het doorvoeren van de wijziging in de pensioenregeling en eenmalige werkzaamheden om de datakwaliteit van de pensioenadministratie verder te verhogen. Hierin zijn tevens kosten opgenomen voor de advisering omtrent de Wet toekomst pensioenen en de uitvoering van de campagne om het aantal e-mail adressen van deelnemers te verhogen

De exploitatiekosten zijn in 2021 toegenomen door de jaarlijkse indexatie van de vaste exploitatiekosten

²⁸ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten pensioenbeheer per actieve deelnemer/pensioengerechtigde²⁹ zijn in de volgende tabel weergegeven.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	Uitvoeringskosten pensioenbeheer in € 1.000		Per actieve deelnemer / pensioengerechtigde In €	
	2021	2020	2021	2020
Totaal	917	868	192	175

De stijging van de kosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde is toe te wijzen aan de toegenomen pensioenuitvoeringskosten en de afname van het aantal actieve deelnemers (176) in 2021 ten opzichte van 2020.

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen, omdat de meerwaarde van het laten uitvoeren van een benchmark op dit moment niet opweegt tegen de vergoeding die daarvoor gevraagd wordt. Op basis van een vergelijking met een analyse uit de markt³⁰ zijn de uitvoeringskosten per deelnemer/pensioengerechtigde van de Pensioenkring lager dan de uitvoeringskosten bij een pensioenfonds van vergelijkbare omvang als de Pensioenkring.

Kosten vermogensbeheer

Het bedrag van 6.487 betreft alle door de Pensioenkring betaalde kosten vermogensbeheer (direct en indirect).

Kosten vermogensbeheer (in € 1.000)	2021	2020
Directe kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	2.330	2.109
Indirecte kosten vermogensbeheer	4.157	3.827
Totale kosten van vermogensbeheer	6.487	5.936

De directe kosten vermogensbeheer bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder;
 - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
 - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De hoogte van directe kosten vermogensbeheer (2.330) wijkt af van de weergave in de financiële opstelling (2.763). Een deel van deze directe kosten vermogensbeheer betreffen transactiekosten (295) en deze zijn hierna in het bestuursverslag in de paragraaf Transactiekosten verantwoord. Daarnaast wordt een deel van de overige kosten (138) bij de vermogensbeheerder en in het bestuursverslag onder indirecte kosten verantwoord. De verschillen tussen de financiële opstelling en het bestuursverslag betreffen verschuivingen in de weergave en hebben geen invloed op het totaal aan kosten vermogensbeheer.

²⁹ Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief de kosten vermogensbeheer.

³⁰ Bron: Rapport "Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2021" van LCP van 16 september 2021.

De indirecte kosten vermogensbeheer bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager.
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabel geeft dit per beleggingscategorie weer.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Aandelen	3.164	2.747	0,15	0,15
Vastrentende waarden	2.357	2.241	0,11	0,12
Vastgoed	2	4	0,00	0,00
Alternatives	315	365	0,01	0,02
Overig	584	516	0,03	0,02
Totaal	6.422	5.873	0,30	0,31
Allocatie vanuit pensioenbeheer	65	63	0,00	0,00
Totaal	6.487	5.936	0,30	0,31

De kosten vermogensbeheer zijn als percentage van het gemiddeld belegd vermogen in 2021 0,01%-punt lager dan in 2020 (0,31%). Er is een stijging in de absolute kosten binnen de aandelen, de vastrentende waarden en de overige categorieën. Omdat dit afgezet wordt tegen het hogere gemiddelde belegde vermogen blijft het kostenpercentage nagenoeg gelijk aan dat van 2020.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- *aandelen*: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte geschatte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- *vastrentende waarden en derivaten*: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;
- *niet-beursgenoteerd vastgoed*: de transactiekosten zijn gebaseerd op werkelijke kosten, vanuit opgave van de manager. Voorbeelden van deze transactiekosten zijn acquisitie-, aan- en verkoopkosten en notariskosten;

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Aandelen	242	416	0,01	0,02
Vastrentende waarden	343	546	0,01	0,03
Vastgoed	0	0	0,00	0,00
Alternatives	0	0	0,00	0,00
Derivaten	774	131	0,04	0,01
Totaal	1.359	1.093	0,06	0,06

In bovenstaande kosten is een bedrag van 90 (2020: 189) begrepen voor toe- en uittredingskosten van de beleggingsfondsen. Het restant betreft werkelijke en geschatte transactiekosten van de beleggingen.

De transactiekosten zijn in 2021, in %-punt, nagenoeg gelijk aan vorig jaar (2020: 0,06%). Er is een verschuiving naar hogere transactiekosten binnen de categorie derivaten. Dit komt door een hoger transactievolume in de derivaten en een lager volume in aandelen en vastrentende waarden in vergelijking met 2020.

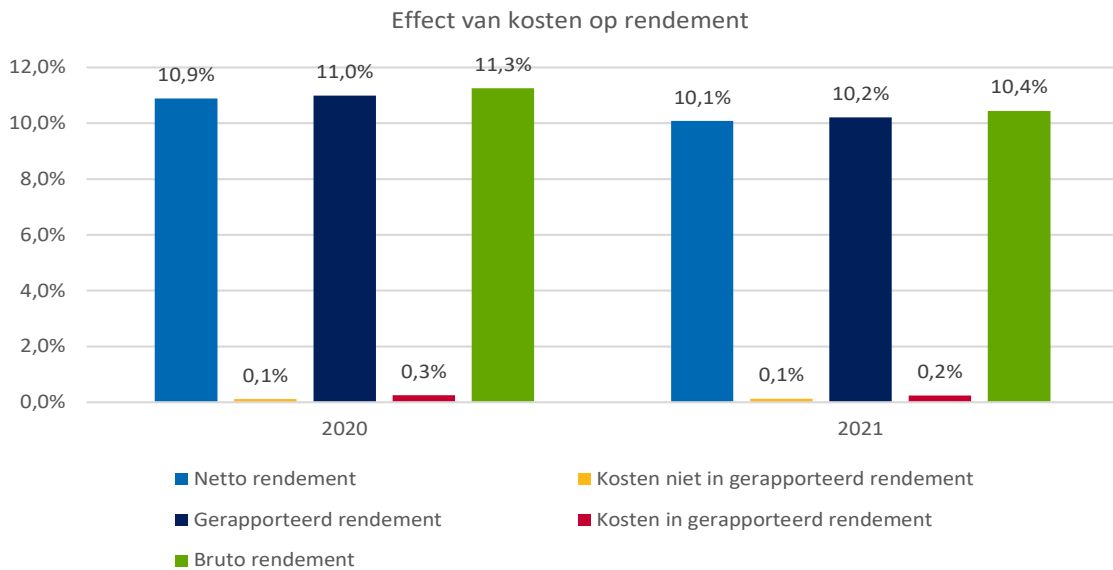
Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

De totale kosten vermogensbeheer in 2021 bedroegen 0,30% van het gemiddeld belegd vermogen. Van deze totale kosten bestaat 0,06%-punt uit prestatieafhankelijke vergoedingen. Een deel van de beleggingsportefeuille wordt namelijk actief beheerd, met als uitgangspunt dat actief beheer voor de geselecteerde beleggingscategorieën op termijn een hoger rendement oplevert.

Hier stond tegenover een gerealiseerd relatief rendement op de actieve beleggingen van 0,11%-punt ten opzichte van de benchmarks. Deze percentages zijn berekend op basis van de gemiddelde standen in 2021 en op basis van de totale portefeuille. In absolute getallen een opbrengst van 2.304 ten opzichte van 1.399 aan kosten.

Op totaalniveau is het actief risico in de beleggingsportefeuille beperkt. De ex-ante tracking error op jaarbasis per eind 2021 bedraagt 0,3%. Een tracking error van 0,3% geeft aan dat de kans dat het rendement van de portefeuille met maximaal 0,3% afwijkt van het rendement van de benchmark ongeveer 2/3e is. Er is ongeveer 5% kans dat de portefeuille met meer dan 0,5% (twee maal de tracking error) afwijkt van de benchmark.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken en op basis van een analyse uit de markt³¹.

³¹ Bron: Rapport "Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2021" van LCP van 16 september 2021.

4.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2021 is de rentetermijnstructuur (RTS) gestegen, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gedaald. De invoering van de Ultimate Forward Rate (UFR) per 1 januari 2021 heeft dit effect licht getemperd, maar per saldo heeft de rente in 2021 een positief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Ook het beleggingsrendement van 10,2% heeft voor een stijging van de feitelijke dekkingsgraad gezorgd. De feitelijke dekkingsgraad is ultimo 2021 gestegen van 105,5% naar 125,3%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2021 gestegen van 98,3% naar 117,5% en is lager dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 121,6%, maar hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist vermogen van 104,1%. Daarmee is ultimo 2021 sprake van een reservetekort. Ultimo 2021 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 121,5%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de TV op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2021	2020
Beleidsdekkingsgraad	117,5	98,3
Feitelijke Dekkingsgraad	125,3	105,5
Dekkingsgraad op basis van marktrente	121,5	98,6
Reële dekkingsgraad ³²	94,4	80,1
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2	104,1
Vereiste dekkingsgraad	121,6	121,4
Rekenrente vaststelling TV	0,58	0,20

Herstelplan

De Pensioenkring heeft op 25 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 109,1% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 107,2%. Op 19 mei 2021 heeft DNB ingestemd met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad (125,3%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 117,5%.

DNB heeft op 28 januari 2022 laten weten dat voor Pensioenkring Holland Casino geen geactualiseerd herstelplan ingediend hoefde te worden. Waar eerder de beleidsdekkingsgraad leidend was, heeft DNB besloten dat ondanks het feit dat er wettelijk gezien een tekort is, geen herstelplan ingediend hoeft te worden als de gerapporteerde feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2021 (125,3%) hoger is dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen (121,6%).

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en –rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden gespreid over (maximaal) 10 jaar.

³² Bij het bepalen van de reële dekkingsgraad per 31 december 2019 is uitgegaan van de nieuwe parameters die gelden vanaf 2020.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad (117,5%) hoger dan de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen (104,2%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Pensioenkring Holland Casino niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat het beschikbare vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% bepalend is om een bepaalde toeslag levenslang toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van het verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarop de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2021 voor Pensioenkring Holland Casino gelijk aan 127,4%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Pensioenkring Holland Casino is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op pensioen van de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden wordt gebaseerd op:

- de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de maand oktober voorafgaande aan de verlening en de maand oktober van het daaraan voorafgaande jaar.
- de algemene loonsverhoging bij de werkgever in het voorgaande kalenderjaar.

De maatstaf voor het toeslagpercentage is vastgesteld op de som van de helft van de twee uitgangspunten.

Per 31 december 2021 is een toeslag verleend van 0,38% aan de deelnemers van Pensioenkring Holland Casino. De gemiste toeslag per 31 december 2021 bedraagt 1,66%.

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Pensioenkring Holland Casino worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en is afhankelijk van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring. Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur.
- Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.
- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
 - bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend;
 - bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens kan de volledige toeslag worden gegeven;
 - bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven die naar verwachting in de toekomst te realiseren is (ongeveer naar rato).
- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag van de CPI te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist vermogen.
- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

Vanaf een beleidsdekkingsgraad van boven de toekomstbestendige toeslaggrens mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand (verjaringstermijn 10 jaar).

4.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorzieningen werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van markttrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2021 (in € 1.000)	2020 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	216.873	206.440
Resultaat op wijziging RTS	141.164	-269.205
Resultaat op premie	-3.592	-5.547
Resultaat op waardeoverdrachten	-263	-165
Resultaat op kosten	2	12
Resultaat op uitkeringen	-142	-62
Resultaat op kanssystemen	825	443
Resultaat op toeslagverlening	-7.325	0
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	4.387	44.431
Resultaat op andere oorzaken	-13	52
Totaal saldo van baten en lasten	351.916	-23.601

Toelichting actuariële resultaat

In 2021 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen wordt verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten vermogensbeheer;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 216.873. Op dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het rendement op de beleggingen draagt in 2021 positief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2021 ligt gemiddeld genomen boven de RTS ultimo 2020. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2021 met circa 0,38%-punt gestegen wat leidt tot een afname van de technische voorzieningen en dus tot een positief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt 157.038.

Daarnaast heeft DNB er in 2020 voor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Hiervan is het resultaat -15.874. Het totale resultaat van de wijziging van de rente bedraagt 141.164.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kans systemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 825.

Toeslagverlening

Bij de Pensioenkring is sprake van voorwaardelijke toeslagverlening op basis van CPI voor actieve en inactieve deelnemers. Uitgaande van de financiële positie van de Pensioenkring per 30 september 2021 is per 31 december 2021 aan zowel de actieve als inactieve deelnemers een (gedeeltelijke) toeslag toegekend. De referentieperiode voor de CPI is hierbij september-september en bedroeg 2,04%. Er is een gedeeltelijke toeslag toegekend van 0,38%. Deze toeslag is opgenomen in de voorziening ultimo huidig boekjaar en leidt tot een resultaat van -7.325.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt 4.387. Dit resultaat wordt veroorzaakt door de wijziging van de pensioenregeling (1.419) waarbij het nabestaandenpensioen op risicobasis wordt gefinancierd in plaats van op opbouwbasis. Daarnaast is de revalidatiekans gelijkgesteld aan de revalidatiekans van 20% die gehanteerd wordt bij de waardering van het arbeidsongeschiktheidspensioen (2.593) en is de kostenvoorziening ultimo 2021 geactualiseerd.

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie bestaat uit een actuariael benodigde premie voor de pensioenopbouw, de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid, de solvabiliteitsopslag en opslag voor toekomstige uitvoeringskosten en premie VEB 2021.

In de volgende tabel is een overzicht van de kostendekkende premie opgenomen. De kostendekkende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur. De gedempte premie is gebaseerd op de rendementscurve die is vastgesteld met het verwacht rendement op basis van het strategisch beleggingsbeleid en daarna gecorrigeerd is voor inflatie. Deze curve geldt voor de periode 1 januari 2019 tot 1 januari 2024. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan het vereist vermogen gebaseerd op het strategische beleggingsbeleid. Als peildatum voor het vereist eigen vermogen geldt het jaareinde van het jaar voorafgaand aan het gerapporteerde verslagjaar.

		Premie RTS in € 1.000	Premie gedempt in € 1.000	Premie feitelijk in € 1.000
Premie voor risico Pensioenkring				
Actuarieel benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen van de regeling	regulier	27.446	9.055	9.055
	risicopremie overlijden	377	192	192
Opslag voor toekomstige uitvoeringskosten		583	407	407
De risicopremie voor WIA-excedent en premiervrijstelling bij invaliditeit		2.201	947	947
Solvabiliteitsopslag		6.425	2.182	2.182
Premie VEB 2021		10	10	10
Toetswaarde premie		37.042	12.793	12.793
Overige premie				
Premiemarge		0	0	7.500
Opslag uitvoeringskosten		116	116	116
Actuarieel benodigde premie voor inkoop voorwaardelijke onderdelen van de regeling		0	5.446	5.446
Totaal		37.158	18.355	25.855

De Pensioenkring voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte premie.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op de strategische portefeuilles en is vastgesteld op 121,6%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 123,6%.

4.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2021 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In de onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Pensioenkring Holland Casino weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Holland Casino
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	De minimale premiedekkingsgraad van Pensioenkring Holland Casino voldoet aan de afspraken die zijn gemaakt met de sociale partners (opdrachtaanvaarding).
Behoud nominale aanspraken binnen de Pensioenkring.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van vereist eigen vermogen (VEV). Deze kan tussen de 20% en 26% liggen. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Pensioenkring Holland Casino is dit vertaald naar: een voorwaardelijke toeslagambitie van 50% de som van de helft van het consumentenprijsindexcijfer (CPI) alle bestedingen (afgeleid) van de maand oktober van het voorafgaande jaar ten opzichte van de maand oktober van het daaraan voorafgaande jaar en de helft van het percentage van de algemene loonsverhoging bij de werkgever in het voorgaande jaar.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van VEV. Deze kan tussen de 20% en 26% liggen. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Risicobereidheid op lange termijn:</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de "aanvangs"-haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de financiële positie waarbij aan het VEV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 90% voor de mediaan uit de HBT. • Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 86% voor de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie; • Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 42%.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Holland Casino
<i>Niet-financiële doelstellingen</i>	
Adequate communicatie. Specifiek voor Pensioenkring Holland Casino is dit vertaald naar: 1. Een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen. 2. Kennis en inzicht verschaffen aan de werkgever voor een passende arbeidsvoorwaarde pensioen.	De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers en werkgever juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Pensioenkring Holland Casino is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN en wordt jaarlijks getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Ten behoeve van boekjaar 2021 heeft de RSA begin 2021 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt, daaronder begrepen de Systematische Integriteitrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden.

Risico's met mogelijke impact op financiële positie Pensioenkring Holland Casino

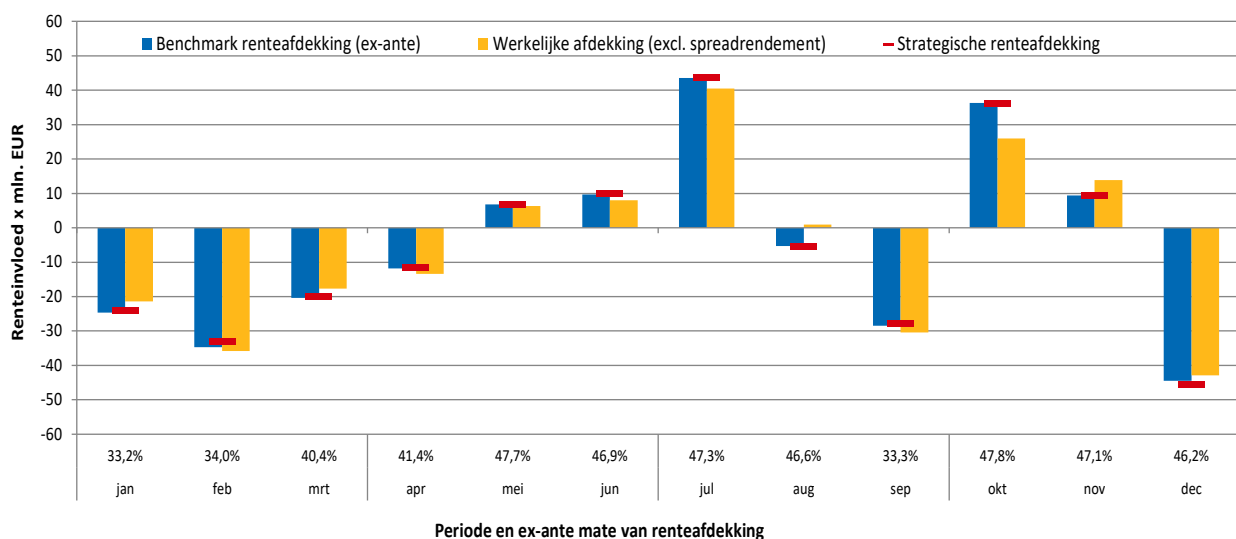
Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen te behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

Matchings-/Renterisico

Pensioenkring Holland Casino loopt renterisico over de verplichtingen omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Om het renterisico af te dekken maakt Pensioenkring Holland Casino gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardeverhoging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico dat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Het percentage van het renterisico van de verplichtingen dat wordt afgedekt is afhankelijk van het renteniveau. Via een rentestafel wordt bij lagere renteniveaus een lager percentage van het renterisico afgedekt en vice versa bij hogere renteniveaus. Rondom de strategische mate van renteafdekking wordt een bandbreedte van 3%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteafdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteafdekking zich buiten deze marges bevindt vindt bijsturing plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kan opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt Pensioenkring Holland Casino gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. Per looptijdbucket wordt gemonitord of de renteafdekking zich binnen de vooraf gestelde bandbreedtes bevindt. Wanneer de gestelde bandbreedtes worden overschreden vindt bijsturing plaats.

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteafdekking ten opzichte van de strategische renteafdekking en de ex-ante mate van renteafdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. Zichtbaar is dat gedurende 2021 zowel de benchmark voor de renteafdekking als de werkelijke renteafdekking dicht bij strategische mate van renteafdekking bevonden. Indien de benchmark voor de renteafdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 3%-punt) bevindt, worden transacties uitgevoerd om de renteafdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteafdekking.

Toelichting grafiek:

- De donkerblauwe balken tonen de ex-ante mate van renteafdekking (benchmark afdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteafdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteafdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.
- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteafdekking. De strategische mate van renteafdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteafdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteafdekking bevindt.

- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteafdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2021 heeft zich de volgende gebeurtenis voor dit risico voorgedaan:

- De marktrente is in 2021 per saldo licht is gestegen. Als gevolg van het dynamische rente afdekking beleid de renteafdekking is verhoogd van 32,5% naar 47,5%.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Holland Casino heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelenbeleggingen. Hierbij vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2021

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. De actuele portefeuille geldt als uitgangspunt. Dat wil zeggen dat de actuele mate van renterisicoafdekking wordt gehanteerd. Er wordt verondersteld dat beide risico's zich manifesteren als een instantane schok, dus als een schok ineens zonder tussenstappen. De renteafdekking blijft dan ook in de gehele schok hetzelfde en wordt dus niet gedurende de schok aangepast conform de rentestaffel. Verder wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
Aandelen							
20%	118,0	124,1	130,9	138,4	146,5	155,2	164,6
10%	113,1	118,8	125,0	131,9	139,3	147,3	155,9
0%	108,3	113,4	119,1	125,3	132,1	139,4	147,3
-10%	103,5	108,1	113,2	118,8	124,9	131,6	138,7
-20%	98,6	102,7	107,3	112,3	117,8	123,7	130,1

Gedurende 2021 hebben zich de volgende gebeurtenissen ten aanzien van dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2021 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- Afgelopen jaar was zeer positief voor de aandelenmarkten. Aandelenkoersen in ontwikkelde markten stegen met circa 31% (gemeten in lokale valuta). Verschillende records werden verbroken. Accomoderend beleid van overheden en centrale banken leverde een gunstig klimaat voor zakelijke waarden categorieën. Dit heeft een positief effect gehad op de dekkingsgraad.

ESG-*risico*

ESG-*risico's* zijn risico's die verband houden met milieu, sociale verhoudingen en ondernemingsbestuur. De risico's vloeien voort uit de invloed die de activiteiten van een onderneming hebben op de omgeving (bijvoorbeeld land, water, lucht en ecosystemen), de maatschappij en de manier waarop ondernemingen beheerd zijn. Materialisatie van deze risico's kan, naast reputatie schade, materiële invloed hebben op de waarde van een onderneming.

De mate waarin de Pensioenkring is blootgesteld aan de ESG-risico's en de beheersing daarvan is afhankelijk van de samenstelling van de beleggingsportefeuille. In beginsel wordt een combinatie van meerdere instrumenten ingezet om deze risico's te beperken, dan wel te mitigeren: stemmen, screening en dialoog, uitsluitingen en ESG-integratie. Het MVB-beleid van Stap bevat richtlijnen met betrekking tot ESG-risicobeheersing op portefeuilleniveau. Daarnaast is MVB een vast onderdeel van de investment cases, die gehanteerd worden voor het vaststellen van het strategisch beleid per beleggingscategorie.

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico heeft betrekking op alle verzekeringstechnische grondslagen die voor de Pensioenkring een risico vormen. Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico voor de Pensioenkring is het langlevensrisico. Dit betreft het risico dat deelnemers langer leven dan verondersteld bij de vaststelling van de technische voorzieningen. Bij de vaststelling van het verzekeringstechnisch risico (S6) als onderdeel van het vereist eigen vermogen wordt voor het sterfterisico onderscheid gemaakt tussen procesrisico, trendsterfteonzekerheid en negatieve stochastische afwijkingen.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. De Pensioenkring is een open Pensioenkring met premie inkomsten. Dit betekent dat de uitkeringen vanuit de premie inkomsten en aanvullend vanuit de kasstromen van de vastrentende waarden en het belegd vermogen gefinancierd dienen te worden.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten. Een keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap op instellingsniveau uitgewerkt in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende belangrijkste niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector.

Stap is, net als de gehele pensioensector, onderhevig aan diverse ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, volatiliteit op de financiële markten, het nieuwe pensioenstelsel, de overgang naar een CO₂ neutrale samenleving en overige nieuwe (Europese) wet- en regelgeving. Het Bestuur van Stap volgt de ontwikkelingen (pro-)actief, in afstemming met de strategische partners, en draagt zorg voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders van Stap.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het ICT-beleid, het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. In 2021 heeft de externe partij Quint voor Stap een onderzoek gedaan naar het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. Hierbij is geconcludeerd dat het beleid een goede basis is. Quint heeft geadviseerd het beleid, gezien de technologische ontwikkelingen, te actualiseren en een meer onafhankelijke positie in te nemen ten opzichte van TKP. De benodigde wijzigingen die hieruit naar voren zijn gekomen, zijn meegenomen bij de actualisatie van betreffende beleidsdocumenten. Genoemde beleidsdocumenten zijn gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid van Stap en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages. Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberrisico's en datakwaliteit.

Bij de beheersing van de IT-risico's is voldoende deskundigheid binnen de organisatie van Stap op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity van belang, zodat sprake is van voldoende 'countervailing power' ten opzichte van de uitbestedingspartners. Vanuit zowel de SIRA als de RSA ICT is als aanvullende beheersmaatregel onderkend dat externe expertise gewenst is voor de beoordeling van de toereikendheid van het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. In 2021 heeft Quint diverse kennissessies voor het Bestuur, de Raad van Toezicht, de directie en de Manager Risk gehouden. Deze kennissessies zijn bedoeld om de deskundigheid op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity, waaronder de belangrijkste IT-risico's en beheersingsmaatregelen, voor Stap te borgen.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. Om dit risico te mitigeren heeft Stap het ICT- en Informatiebeveiligings-beleid geïmplementeerd en maatregelen getroffen. Zo laat de uitvoeringsorganisatie periodiek penetratietesten uitvoeren en worden (mogelijke) beveiligingsproblemen direct opgevolgd. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2021 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor tijdig aangepast dienen te worden. TKP informeert Stap periodiek over de voortgang van de wijzigingen die doorgevoerd moeten worden in de (administratieve) systemen als gevolg van de Wet toekomst pensioenen en de herijking van haar veranderportfolio. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor het TKP programma Wet toekomst pensioenen.

Juridisch risico

Financiële instellingen opereren in een omgeving die de komende jaren flink verandert. Ook de pensioensector krijgt met krijgt te maken met aangepaste wetgeving. Zo staat voor pensioenfondsen de uitwerking van het pensioenakkoord centraal. Daarnaast is sprake van toenemende vereisten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Tevens lanceert de Europese Commissie (EC) de komende jaren regelgeving om digitale weerbaarheid te vergroten en om financieel-economische criminaliteit effectiever tegen te gaan. Voor het vergroten van de digitale weerbaarheid van de sector heeft de EC een voorstel gedaan voor een verordening: de Digital Operational Resilience Act (DORA). DORA stelt eisen aan financiële organisaties ten aanzien van: IT-risicomanagement, IT-incidenten, periodiek testen van digitale weerbaarheid, de beheersing van risico's bij uitbesteding aan (kritieke) derden. Daarbij wordt rekening gehouden met de grootte, het risicoprofiel en het systeembelang van individuele organisaties.

Ook werkt de EC aan een nieuw anti-witwasraamwerk. Het doel hiervan is een gelijk spelveld te creëren tussen EU-jurisdicties voor het toezicht, gericht op het voorkomen van financieel-economische criminaliteit. Tevens wordt gewerkt aan een Europese toezichthouder op dit vlak. Ondertussen zet Nederland in op meer mogelijkheden voor instellingen om onderling informatie uit te wisselen. Kennisdeling vergroot het zicht op financieel-economische criminaliteit. Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot een verhoogd risico dat Stap niet voldoet aan wet- en regelgeving.

Ter beheersing van het juridisch risico maakt Stap gebruik van binnen het Bestuur, Bestuursbureau en bij de uitbestedingspartners aanwezige (juridische) kennis en kunde. Tevens heeft Stap een externe Compliance Officer aangesteld en wordt waar nodig juridische expertise ingehuurd.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de nadrukkelijke aandacht van Stap. Het door Stap ingerichte Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, de extra overleggen met de uitbestedingspartners en de informatieverstrekking aan de verschillende stakeholders zijn in 2021 afgeschaald. De belangrijkste risico's die door het CMT waren onderkend zijn in 2021 gemonitord. Op het niveau van Stap zijn de betreffende risico's beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, heeft de financiële positie van de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. En door het behaalde rendement en de gestegen rente is de financiële positie van de Pensioenkring in 2021 sterk verbeterd. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen in 2021 wekelijks met nadrukkelijke aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van de Pensioenkringen met nieuwsberichten en via de website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2022

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. Pensioenkring Holland Casino verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden uit Rusland, maar Pensioenkring Holland Casino heeft wel beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,20% van de totale portefeuille belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,13% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

In 2020 is het project Pensioenakkoord binnen Stap gestart. In de oriëntatiefase (2020/2021) zijn er door Stap drie werkgroepen gevormd: techniek, governance en propositie. Door de werkgroep techniek zijn verkennende kwantitatieve analyses uitgevoerd. De onderwerpen invaren en transitie FTK zijn uitvoerig aan bod gekomen. De werkgroep governance heeft voor de verschillende Pensioenkringen een inventarisatie gemaakt van de rollen en verantwoordelijkheden bij een overgang naar het nieuwe stelsel. De werkgroep propositie heeft een analyse uitgevoerd ten aanzien van de proposities die Stap aan gaat bieden. In 2021 zijn de uitkomsten van oriëntatiefase gepresenteerd aan de Belanghebbendenorganen. In februari 2021 heeft Stap ook gereageerd op de internetconsultatie 'Wet toekomst pensioenen', gepubliceerd op 16 december 2020. Stap onderschrijft en ondersteunt de noodzaak van de voorgestelde herziening van de tweede pijler.

Stap ziet in de complexe overgang van het oude stelsel naar het nieuwe stelsel voor algemeen pensioenfondsen een belangrijke rol weggelegd. Algemeen pensioenfondsen kunnen oplossingen bieden in het nieuwe stelsel en daarnaast ook collectiviteiten vanuit het verleden borgen. Alhoewel de wetgeving nog niet definitief is, gaat Stap wel door met de projectmatige voorbereiding op de Wet toekomst pensioenen. De Wtp is een vast agendapunt geworden bij alle commissievergaderingen en hiermee onderdeel van de governance van Stap. Er is een coördinatieteam gevormd dat bestaat uit twee bestuursleden en de directie van het Bestuursbureau, dat onder andere zorgt voor volledige dekking qua onderwerpen via de commissies en het binnen de gestelde kaders prioriteren van onderwerpen en uitzetten van opdrachten. Tevens bewaakt het coördinatieteam de tijdlijnen, afhankelijkheden en volledigheid van uitwerking.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring Holland Casino per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer – 1,1%-punt.

4.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Holland Casino

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino is per 1 juli 2017 ingesteld. Dat is de datum waarop Pensioenkring Holland Casino van start is gegaan.

Samenstelling Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Holland Casino

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit zes leden en deze leden vertegenwoordigen de geledingen van de werkgever, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. De samenstelling van het Belanghebbendenorgaan is als volgt:

- Ed Roijers (voorzitter) – namens de werkgever
- Willem Kooiman – namens de werkgever
- Rob Oosterhout – namens de werkgever
- Hessel Hollema – namens de pensioengerechtigden
- Carola Coeleman – namens de deelnemers
- Corry van Herpen – namens de deelnemers

In 2021 hebben er geen wijzigingen in de samenstelling van het Belanghebbendenorgaan plaatsgevonden.

De eerste zittingstermijn van Ed Roijers als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgever eindigde op 1 juli 2021. Het Bestuur heeft Ed Roijers, op voordracht van de werkgever, herbenoemd voor een volgende termijn.

Voor Corry van Herpen eindigde de eerste zittingstermijn als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de deelnemers op 1 augustus 2021. Het Bestuur heeft Corry van Herpen, op voordracht van de ondernemingsraad van Holland Casino, herbenoemd voor een volgende termijn.

De eerste zittingstermijn van Hessel Hollema als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de pensioengerechtigden eindigde op 1 juli 2021. Hessel Hollema heeft zich beschikbaar gesteld voor een tweede termijn. In het tweede kwartaal van 2021 zijn alle pensioengerechtigden aangeschreven om zich kandidaat te stellen. Behalve Hessel Hollema hebben zich geen andere pensioengerechtigden kandidaat gesteld. Het Bestuur heeft daarop Hessel Hollema herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de pensioengerechtigden.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2021

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het deel-jaarverslag 2020 met de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino. De tweede vergadering vond plaats in december. In deze vergadering zijn onderwerpen zoals het beleggingsplan 2022, de pensioenopbouw en premie voor 2022, het pensioenreglement 2022, de toeslagverlening, het communicatiejaarplan en het jaarplan 2022 van de Pensioenkring behandeld.

Ook heeft het Belanghebbendenorgaan in december een overleg gehad met de Raad van Toezicht. Daarin is onder andere aandacht besteed aan de focus van de Raad van Toezicht op specifieke onderwerpen, de processen in het kader van uitbestedingsovereenkomsten en de daarmee samenhangende kosten en de wisselwerking met het Bestuur.

Bij de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan is een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen behandeld die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden. Verder zijn onder meer de volgende onderwerpen behandeld:

- de ALM-studie die in 2021 is uitgevoerd;
- de Wet toekomst pensioenen;
- het herstelplan;
- de haalbaarheidstoets;
- maatschappelijk verantwoord beleggen (waaronder ook de uitkomsten van de enquête die onder deelnemers en pensioengerechtigden is gehouden);
- de rapportages van Pensioenkring Holland Casino.

Permanente educatie

Sommige leden van het Belanghebbendenorgaan namen deel aan de Themadagen die in 2021 zijn georganiseerd door Stap. Daarnaast hebben de leden toegang tot SPO Perform. Het Belanghebbendenorgaan ontvangt ook marktstudies en economische analyse van Aegon Asset Management.

Informatie-uitwisseling

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via iBabs. Elk lid van het Belanghebbendenorgaan is hiervoor geautoriseerd.

Verslag over 2021

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 goedkeuring verleend aan:

- het herstelplan van de Pensioenkring;
- het beleggingsplan 2022;
- het jaarplan 2022 van de Pensioenkring.
- het uitvoeren van een communicatiecampagne gericht op het vergroten van het aantal emailadressen.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 advies gegeven over:

- het deel-jaarverslag 2020 met de financiële opstelling van de Pensioenkring over 2020;
- de ABTN 2021 van de Pensioenkring;
- de actuariële grondslag kans op revalideren;
- het pensioenreglement 2022 van de Pensioenkring;
- het communicatiejaarplan 2022 van de Pensioenkring.

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan zijn de maand- en kwartaalrapportages en de risicorapportage van de Pensioenkring behandeld. Het Belanghebbendenorgaan heeft in de eigen vergaderingen verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van deze rapportages. Deze zijn door het Bestuursbureau beantwoord.

In 2021 is een ALM-studie uitgevoerd. Voor het starten van de ALM-studie heeft het Belanghebbendenorgaan de voorgestelde onderzoeksvragen en uitgangspunten ontvangen en beoordeeld. In de vergadering op 5 november 2021 zijn de uitkomsten van de ALM-studie behandeld. Op basis van de ALM-studie heeft het Belanghebbendenorgaan ingestemd met het wijzigingen van de renteafdekking beleid. De dynamisch rentestafel is vervangen door een vaste renteafdekking van 70%. Uit de ALM-resultaten kwam naar voren dat met het oog op de naderende overgang naar de Wet Toekomst Pensioenen een vaste rente afdekking van 70% de kans op korten aanzienlijk vermindert terwijl de kans op indexatie ongeveer gelijk blijft.

Zelfevaluatie

Het Belanghebbendenorgaan heeft in mei 2022 onder begeleiding van een externe partij een zelfevaluatie over 2021 uitgevoerd en vastgesteld.

In algemene zin zijn de leden tevreden over de gestelde prioriteiten, de juiste kritische houding en de onderlinge samenwerking binnen het Belanghebbendenorgaan. De verhouding met het Bestuur en Bestuursbureau wordt als goed ervaren. Er is wel behoefte aan meer inzicht in de wijze waarop de Raad van Toezicht tot zijn afwegingen en conclusies komt. Een voorstel om hieraan tegemoet te komen wordt gedaan. Het Belanghebbendenorgaan is ook tevreden over de wijze waarop Stap de route in het kader van de Wet toekomst pensioenen aanpakt, mede waardoor het Belanghebbendenorgaan zich goed kan inwerken in deze problematiek.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2022 extra aandacht besteed aan het verwerven van voldoende kennis voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Ook is aandacht besteed aan het onderwerp kostenbeheersing van vermogensbeheer en pensioenuitvoering.

In het evaluatiegesprek is wel de behoefte geformuleerd om in een tripartite overleg tussen het Bestuur, sociale partners en Belanghebbendenorgaan contact te hebben over het transitieproces en afweegpunten voor ieder gremium. Deze behoefte is gedeeld met het Bestuur.

In 2021 heeft het Belanghebbendenorgaan een eigen 'benen op tafel' meeting gehad, waarin onder meer accenten zijn geformuleerd voor de te leveren inbreng in de vergaderingen met het Bestuur. Dit zal in 2022 ook weer gebeuren.

Bevindingen

Deze verklaring heeft betrekking op het verslagjaar 2021. Het Belanghebbendenorgaan heeft de volgende bevindingen.

Financieel

De financiële positie van de Pensioenkring is sterk verbeterd ten opzichte van een jaar eerder. De actuele dekkingsgraad bedroeg eind 2021 125,3%. Dit was eind 2020 nog 105,5%. Een stijging van bijna 20%-punt. Deze stijging werd aan de ene kant veroorzaakt door het positieve beleggingsresultaat en aan de andere kant de hogere rente. De rente steeg in 2021 behoorlijk waardoor de waardering van de verplichtingen afnam. Dit had een positief effect op de dekkingsgraad.

Naast de actuele dekkingsgraad steeg ook de beleidsdekkingsgraad. Deze bedroeg eind 2021 117,5% terwijl dat een jaar eerder 98,3% was.

Toeslagverlening

De financiële situatie van de Pensioenkring was per 30 september 2021 goed genoeg voor een gedeeltelijke toeslag. De pensioenen werden op 31 december 2021 verhoogd met 0,38%. Dit was de eerste verhoging sinds 2019.

Beleggingen

Het totale beleggingsrendement in 2021 bedroeg 10,2%. Dit was nagenoeg gelijk aan het behaalde rendement in 2020 (11,0%). De renteafdekking had vanwege de hogere rente een negatief effect op het rendement en dat gold ook voor de valuta-afdekking. Exclusief de renteafdekking en valuta afdekking bedroeg het rendement 13,8%. Dit is ruim hoger dan de benchmark (12,3%).

Het Belanghebbendenorgaan spreekt zijn tevredenheid uit over het behaalde rendement. Het jaar 2021 was in zijn algemeenheid een goed beleggingsjaar door sterk gestegen beurzen, ondanks de voortgaande corona crisis. Het resultaat op aandelen voor Pensioenkring Holland Casino is erg goed te noemen en gemiddeld zelfs nog wat hoger dan de benchmarks. De verhouding matching versus return leverde ook een bijdrage. De relatief grote portefeuille hypotheek en een beperkte portefeuille staatsleningen zorgden ervoor dat per saldo de vastrentende waarden een positieve bijdrage leverden aan het totaalresultaat. Naast de stijging van de rente droeg het gerealiseerde resultaat bij aan een flinke stijging van de dekkingsgraad.

Als onderdeel van het beleggingsplan 2022 is het renteafdeckingsbeleid gewijzigd. Dit is gedaan op basis van de ALM-studie die in 2021 is uitgevoerd. Er geldt nu een vaste rente afdekking van 70%.

Verder is eind 2021, als onderdeel van het beleggingsplan 2022, besloten om voor de beleggingscategorie aandelen een volgende stap te zetten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Er is voor de aandelen wereldwijd in ontwikkelde markten overgestapt op de MSCI World SRI Index. Deze bevat de 25% best presterende ondernemingen op het gebied van milieu, maatschappij en bestuur (governance). Het Belanghebbendenorgaan heeft op basis van een business case ingestemd met deze wijziging.

Verslaglegging en verantwoording

Het Belanghebbendenorgaan is van mening dat de verslaglegging en het afleggen van verantwoording goed en professioneel geregeld zijn. De maandelijkse verslaglegging en de kwartaalrapportages stellen het Belanghebbendenorgaan voldoende in staat het Bestuur en de uitvoerders te beoordelen.

Kostenbeheersing

Het Belanghebbenden orgaan heeft extra aandacht besteed aan het onderwerp kostenbeheersing van vermogensbeheer en pensioenuitvoering.

Het totale oordeel

Mede op grond van het voorgaande komt het Belanghebbendenorgaan tot het volgende oordeel.

Het Belanghebbendenorgaan adviseert op grond van het voorgaande positief ten aanzien het deel-jaarverslag 2021 met de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino en spreekt tevens zijn waardering uit naar het Bestuur van Stap over de wijze waarop het zich in het tweede jaar van de corona problematiek ingezet heeft om Pensioenkring Holland Casino tijdig en zorgvuldig te betrekken bij en te informeren over het te voeren beleid.

Hoofddorp, 3 mei 2022

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Holland Casino

Ed Roijers (voorzitter)

Willem Kooiman

Rob Oosterhout

Hessel Hollema

Carola Coleman

Corry van Herpen

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino en het positieve oordeel over het in 2021 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Holland Casino voor de verrichte werkzaamheden en kijkt er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

5. Pensioenkring Douwe Egberts

5.1 Kerngegevens

	2021	2020	2019	2018
Aantallen Deelnemers³³				
Actieven en arbeidsongeschikten	85	94	100	111
Gewezen deelnemers	4.956	5.151	5.319	5.482
Pensioengerechtigden	4.285	4.284	4.272	4.280
Totaal	9.326	9.529	9.691	9.873
Dekkingsgraad				
Beleidsdekkingsgraad	129,0%	108,5%	114,8%	119,9%
Feitelijke Dekkingsgraad	134,9%	116,6%	117,6%	115,0%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,0%	104,0%	104,0%
Vereiste dekkingsgraad	119,4%	119,3%	120,0%	120,0%
Financiële positie (in € 1.000)				
Pensioenvermogen	2.149.555	2.000.181	1.925.188	1.713.236
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	1.593.518	1.715.170	1.636.851	1.490.402
Eigen vermogen	556.037	286.112	297.430	230.822
Minimaal vereist vermogen	63.899	68.775	65.705	59.922
Vereist vermogen	308.887	330.667	327.317	297.730
Premies en uitkeringen (in € 1.000)				
Kostendeekkende premie	0	0	0	0
Gedempte premie	0	0	0	0
Feitelijke premie	0	0	0	0
Pensioenuitkeringen ³⁴	56.130	55.988	55.379	41.514
Toeslagen				
Basis (alle deelnemers)	2,57%	0,00%	0,88%	1,10%
Aanvullend (Tra-gerechtigd) ³⁵	0,25%	1,92%	0,00%	1,90%
Inhaal (actieve deelnemers per 1-1-2012)	0,08%	0,00%	0,00%	0,45%
Inhaal (inactieve deelnemers per 1-1-2012)	0,21%	0,00%	0,00%	0,00%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief) ³⁶	6,31%	8,79%	9,21%	8,38%
Beleggingsrendement³⁷				
Per jaar	10,5%	6,9%	16,0%	-0,3%
Kostenratio's				
Pensioenuitvoeringskosten	0,04%	0,04%	0,04%	0,03%
Vermogensbeheerkosten	0,24%	0,27%	0,24%	0,19%
Transactiekosten	0,05%	0,06%	0,07%	0,06%

³³ In 2018 werden deelnemers met niet-opgevraagde pensioenen verantwoord onder "Pensioengerechtigden". In 2019 zijn deze verantwoord onder "Gewezen Deelnemers", waardoor er een kleine verschuiving van 133 deelnemers heeft plaatsgevonden. De cijfers ultimo 2018 zijn in bovenstaande tabel hierop aangepast.

³⁴ Vanaf 2020 worden de uitkeringen inclusief de afkopen opgenomen in de kerngegevens. In eerdere jaren was dit exclusief de afkopen. Voor de vergelijking zijn de uitkeringen voor de jaren 2019 en 2018 hierop aangepast.

³⁵ In 2021 is besloten om per 31-12-2020 een aanvullende toeslag van 0,25% toe te kennen aan Tra-gerechtigde deelnemers. Dit is onderdeel van het jaarwerk over 2021.

³⁶ In de niet toegekende toeslagen zijn tevens de toeslagen uit het verleden meegenomen bij Stichting Pensioenfonds Douwe Egberts.

³⁷ Het beleggingsrendement van 2018 betreft de periode 1 april 2018 t/m 31 december 2018.

	2021	2020	2019	2018
Gemiddelde duration (in jaren)				
Actieve Deelnemers	18,9	19,6	19,8	19,0
Gewezen Deelnemers	23,3	23,8	23,6	23,0
Pensioengerechtigden	9,7	10,1	10,0	9,6
Totaal gemiddelde duration	16,1	16,9	16,6	15,8
Gemiddelde rekenrente	0,52%	0,11%	0,66%	1,31%

5.2 Algemene informatie

Pensioenkring Douwe Egberts is vanaf 1 april 2018 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van de voormalige Stichting Pensioenfonds Douwe Egberts overgedragen aan Stap Pensioenkring Douwe Egberts door middel van een collectieve waardeoverdracht.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Quirijn Ligtenstein (1948), voorzitter namens de pensioengerechtigden	01-04-2018	01-07-2022	01-07-2026	01-07-2030
Wim Bakkers (1949), lid namens de pensioengerechtigden	01-04-2018	01-07-2020	01-07-2024	01-07-2028
Menno Vink (1989), lid namens de gewezen deelnemers	01-04-2018	01-07-2019	01-07-2023	01-07-2027
Elvin van den Hoek (1965), secretaris namens de gewezen deelnemers	01-04-2018	01-07-2021	01-07-2025	01-07-2029

De eerste zittingstermijn van Elvin van den Hoek liep af op 1 april 2021. De ondernemingsraad van Jacobs Douwe Egberts heeft Elvin van den Hoek voorgedragen voor een volgende zittingstermijn. Het Bestuur heeft Elvin van den Hoek daarom herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gewezen deelnemers.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in overleg met het Bestuur de einddata voor de zittingstermijnen in het rooster van aftreden gewijzigd van 1 april in 1 juli.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Douwe Egberts heeft in 2021 twee keer overleg gehad met een delegatie van het Bestuur. In mei 2021 heeft een overleg plaatsgevonden met als voornaamste onderwerp het jaarverslag 2020. In november 2021 heeft een tweede overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2022, het jaarplan 2022, de toeslagverlening per 31 december 2021, het communicatiejaarplan 2022 en het pensioenreglement 2022 zijn behandeld. Naast de overlegvergaderingen met het Bestuur heeft het Belanghebbendenorgaan zeven eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was.

5.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

Op de pensioenaanspraken en pensioenrechten zijn de pensioenreglementen zoals deze laatstelijk golden bij de voormalige Stichting Pensioenfonds Douwe Egberts van toepassing.

De belangrijkste kenmerken van de regeling luiden als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst. Het betreft een zogenoemde gesloten Pensioenkring. Er vindt geen actieve pensioenopbouw plaats met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.
Pensioenleeftijd	De pensioenregelingen kennen verschillende pensioenaanspraken met verschillende pensioenleeftijden.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actieven en arbeidsongeschikten	Arbeidsongeschiktheidspensioen	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Gewezen	Totaal
Per 31 december 2020	94	0	4.255	29	5.151	9.529
Bij	0	0	239	13	12	264
Af	9	0	245	6	207	467
Per 31 december 2021	85	0	4.249	36	4.956	9.326

Financieringsbeleid

Binnen Pensioenkring Douwe Egberts is geen sprake van opbouw van pensioen en daarmee geen sprake van premiebetaling. In Pensioenkring Douwe Egberts zijn de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Douwe Egberts Pensioenfonds overgenomen. Daarnaast wordt de premievrije pensioenopbouw wegens (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid, zoals deze laatstelijk werd genoten bij de voormalige Stichting Douwe Egberts Pensioenfonds voortgezet bij Pensioenkring Douwe Egberts. De daarvoor benodigde premie wordt gefinancierd uit een aparte voorziening voor arbeidsongeschiktheid. Deze voorziening voor de vrijgestelde premie bij arbeidsongeschiktheid is overgedragen vanuit de voormalige Stichting Douwe Egberts Pensioenfonds naar Pensioenkring Douwe Egberts.

Indexatiedepot – Toeslagreserve actieven

Bij de start van Pensioenkring Douwe Egberts is een indexatiedepot gevormd, waar uit hoofde van de collectieve waardeoverdracht de Toeslagreserve actieven (Tra) van voormalig Stichting Douwe Egberts Pensioenfonds is ingebracht. De Tra is een bestemde reserve ten behoeve van aanvullende toeslagverlening voor Tra-gerechtigde deelnemers. Het bedrag van het indexatiedepot wordt bij de berekening van de feitelijke en beleidsdekkingsgraad niet meegerekend. De middelen in dit indexatiedepot worden separaat belegd. De mate van aanvullende toeslagverlening voor de Tra-gerechtigde deelnemers wordt jaarlijks door het Bestuur vastgesteld en is afhankelijk van zowel de financiële positie van de Pensioenkring als de hoogte van de Tra.

Ultimo 2020 is vanuit de Tra een toeslag verleend van 0,25% aan Tra-gerechtigde deelnemers. Deze toeslag is onderdeel van het jaarwerk 2021 en is in februari 2021 verwerkt. Na toekenning van deze aanvullende toeslag is het indexatiedepot leeg.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor de Pensioenkring Douwe Egberts bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit weerstandsvermogen is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van de Pensioenkring Douwe Egberts.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Pensioenkring Douwe Egberts, komen ten goede aan, respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Pensioenkring Douwe Egberts.

5.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix ultimo 2021 en 2020 opgenomen.

Beleggingsmix ³⁸						
	2021			2020		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	1.005,5	46,8	43,0	904,6	45,8	43,0
Ontwikkelde markten	836,1	38,9	35,5	720,8	36,0	35,5
Opkomende markten	169,4	7,9	7,5	183,8	9,8	7,5
Vastrentende waarden (% is inclusief liquiditeiten en overlay)	1.144,8	53,2	57,0	1.067,8	53,4	57,0
Bedrijfsobligaties Europa	386,8	18,0	20,0	378,5	18,9	20,0
Hypotheek Nederland	297,4	13,8	15,0	292,5	14,6	15,0
Staatsleningen opkomende markten	101,8	4,7	5,0	95,8	4,8	5,0
Discretionaire inflatie- gerelateerde staatsobligaties	207,5	9,6	9,5	121,7	6,1	7,5
Discretionaire staatsobligaties	115,0	5,4	7,5	179,3	9,0	9,5
Liquiditeiten	37,5	1,7		14,3	0,7	
Overlay	-1,3	-0,1		13,9	0,7	
Renteafdekking	0,3	0,0		10,7	0,5	
Valuta-afdekking	-1,6	-0,1		3,2	0,2	
Totaal³⁹	2.150,3	100,0	100,0	2.000,6	100,0	100,0

In december 2021 is, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2022 vastgesteld. Het beleggingsplan 2022 heeft als ingangsdatum 1 januari 2022. Ten opzichte van het beleggingsplan 2021 zijn de volgende wijzigingen in de strategische asset allocatie aangebracht voor het beleggingsplan 2022:

- De bandbreedte rondom de categorie nominale staatsobligaties plus kas exposure wordt aangepast in: 20% van het strategisch gewicht van de categorie plus het verschil in het niveau tussen de maximale en neutrale fysieke kas die voortvloeit uit de onderpandbehoefte voor interest rate swaps.
- De separate Europa allocatie binnen aandelen wordt beëindigd. Tot op heden werd een overweging naar Europa aangehouden om het grote gewicht van de Verenigde Staten in de wereldindex te vermijden. Globalisering en het internationale karakter van bedrijven hebben ertoe geleid dat de locatie van de beursnotering geen goede indicator is voor de werkelijke economische blootstelling van een bedrijf. Het grote gewicht van de Verenigde Staten in de MSCI World index leidt niet tot bovenmatige economische exposure naar de Verenigde Staten. Oorspronkelijke aanleiding voor een overweging naar Europa is niet meer relevant en actieve regiokeuzes binnen ontwikkelde markten worden beëindigd.
- Besloten is ESG-integratie toe te passen binnen de aandelen ontwikkelde markten door deze portefeuille om te zetten. Dit heeft als gevolg dat er een overstap is gemaakt van een brede benchmark naar een benchmark waar ESG-karakteristieken van bedrijven meegenomen worden bij het bepalen van de samenstelling van de index (MSCI World SRI Index).
- Het dynamisch renterisico-afdekkingsbeleid wordt aangepast. Beleidsmatig wordt ervoor gekozen om de renterisicoafdekking niet meer te verlagen nadat deze is verhoogd.

³⁸ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

³⁹ Dit betreft de eindstand van de beleggingen inclusief de negatieve derivaten.

Resultaten beleggingen

In de onderstaande tabel worden de beleggingsresultaten van 2021 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2021				
Cijfers in %	Pensioenkring ⁴⁰	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	25,5	24,7	0,6	11,1
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	31,7	31,1	0,5	7,7
Aandelen Europa (MM European Equity Fund)	25,7	25,1	0,4	2,8
Aandelen opkomende markten (MM Emerging Markets Fund)	6,2	4,9	1,3	0,6
Vastrentende waarden	1,2	0,0	1,2	0,6
Bedrijfsobligaties (MM Credit Index Fund)	-1,3	-1,0	-0,2	-0,2
Hypotheek Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	1,7	-3,5	5,4	0,3
Staatsleningen opkomende markten (MM Emerging Market Debt Fund - USD)	5,3	5,6	-0,3	0,3
Discretionaire staatsobligaties	-5,0	-5,0	0,0	-0,4
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties	8,2	8,2	0,0	0,8
Liquiditeiten				
Liquiditeiten (Fidelity Institutional Liquidity Fund)	-0,7	-0,5	-0,1	0,0
Liquiditeiten (Morgan Stanley Liquidity Fund)	-0,7	-0,5	-0,1	0,0
Kasrekeningen				
Totaal exclusief overlay	11,8	10,8	0,9	11,8
Totaal Overlay	-1,2			-1,2
Renteafdekking	0,0			0,0
Valuta-afdekking	-1,2			-1,2
Totaal inclusief overlay	10,5			10,5

⁴⁰ De getoonde rendementen zijn door de Pensioenkring behaald, via participaties in de genoemde beleggingsfondsen.

Toelichting resultaten beleggingen 2021

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 11,1%-punt het meest positief bij aan het totaal rendement. Het MM World Equity Index Fund, dat belegt in aandelen van ontwikkelde markten, leverde met 7,7%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund belegt wereldwijd in aandelen van ondernemingen uit ontwikkelde markten. Het uitsluitingsbeleid behorend bij het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement van circa 0,1%. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingslijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement. De variant van het fonds die de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen naar de euro afdekt, droeg minder positief bij aan het resultaat door een negatief resultaat op de valuta afdekking.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

De managers in het MM Emerging Markets Fund maken voornamelijk gebruik van bottom-up aandelselectie. In het fonds werd in 2021 vooral geprofiteerd van positieve selectie in China, Hong Kong en Taiwan. Een negatieve bijdrage kwam van het niet hebben van exposure naar Saudi-Arabië. Gemeten naar sectoren werd vooral waarde toegevoegd in de informatie technologie sector.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen 0,6%-punt bij aan het totaal rendement. De portefeuille discretionaire staatsobligaties leverde met -0,4%-punt de grootste negatieve bijdrage bij aan deze beleggingscategorie, terwijl de portefeuille discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties juist de grootste positieve bijdrage liet zien van 0,8%-punt.

Ontwikkeling (inflatie-gerelateerde) Staatsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille discretionaire nominale staatsobligaties een negatief rendement terwijl de portefeuille discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties een positief rendement liet noteren.

Nominale Europese staatsobligaties lieten een daling zien als gevolg van de licht opgelopen staatsrente. Een belangrijke reden voor de hogere rente was de scherp oplopende inflatie, welke vooral werd veroorzaakt door het heropenen van de economie na verschillende lockdowns door COVID-19. De extra vraag naar goederen en diensten zorgde voor een opstuwende inflatie.

De inflatie-component van de inflatie gerelateerde staatsobligaties bracht een positieve performance met zich mee, doordat de gerealiseerde inflatie over het jaar positief was. Mede dankzij de opkoopprogramma's van centrale banken, daalde de reële rente iets, wat een positief resultaat voor de absolute performance meebracht.

Ontwikkelingen Nederlandse hypotheeklen

Het rendement van de belegging in het MM Dutch Mortgage Fund was in 2021 aanzienlijk beter dan dat van Nederlandse staatsobligaties. Hypotheekverstrekkers hebben per saldo de hypotheekrente verlaagd ondanks de gestegen rente op staatsobligaties in 2021. Hierdoor nam het renteverschil tussen staatsobligaties en hypotheeklen af met circa 0,3%-punt waardoor het rendement op hypotheeklen hoger was dan dat van staatsobligaties. De huizenmarkt in Nederland was, ondanks COVID-19 zeer positief met een prijsstijging van circa 20% in 2021. Betalingsachterstanden op hypotheeklen zijn zeer laag.

Ontwikkeling staatsleningen opkomende markten

Het rendement van het actief beheerde MM Emerging Market Debt Fund, dat belegt in staatsleningen van opkomende markten en daarbij de Amerikaanse dollar exposure afdekt naar euro, bleef in 2021 licht achter bij het rendement van de benchmark. Het fonds kende wat meer risicovollere posities dan de benchmark. Dit werd echter in 2021 niet beloond, omdat de risicopremies licht opliepen. Het beleggingsfonds had meer dan de benchmark belegd in Oekraïne en El Salvador. Deze posities droegen negatief bij aan het relatieve rendement. De overwogen posities in Costa Rica en Angola droegen positief bij. Ook de kaspositie, die dient als onderpand voor de valuta-afdekking, had een positief effect op het relatieve rendement, omdat kas beter rendeert dan de staatsleningen van opkomende markten.

Ontwikkelingen liquiditeiten

Voor het Morgan Stanley Euro Liquidity Fund en het Fidelity Institutional Liquidity Fund was de primaire focus om te kunnen voorzien in liquiditeit vanwege de aanhoudende onzekerheden in de financiële markten. Om dit te bewerkstelligen hield men vast aan een hogere allocatie naar dagelijks opvraagbare deposito's, rond de 30-35% met daarnaast een kleine allocatie naar posities met een looptijd van maximaal één week. Het behaalde rendement was negatief en in lijn met de rentes op de geldmarkt.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps, valuta-afdekking en futures, heeft voornamelijk als doel om de dekkingsgraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2021 -1,2%-punt bij aan het totaal rendement. De valuta-afdekking droeg met -1,2%-punt negatief bij als gevolg van sterker geworden euro ten opzichte van de Amerikaanse dollar. De renteswaps droegen met 0,0%-punt nauwelijks bij aan het totale beleggingsresultaat.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2021 ⁴¹		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,0	0,3
Vastrentende waarden	0,0	0,7
Liquiditeiten	-0,1	-
Totaal	-0,1	1,0

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM World Equity Index Fund, dat belegt in aandelen van ontwikkelde markten, droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,13% binnen de categorie aandelen. Binnen de categorie vastrentende waarden draagt het MM Dutch Mortgage Fund met 0,77% bij.

⁴¹ Als gevolg van afrondingen is het mogelijk dat de optelling van de verschillende effecten niet overeenkomt met het eerder getoonde relatieve rendement.

5.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	818	810	0,04	0,04
Vermogensbeheerkosten	5.044	5.073	0,24	0,27
Transactiekosten	1.085	1.090	0,05	0,06
Totaal	6.947	6.973	0,33	0,37

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen ⁴²	
	2021	2020	2021	2020
Administratiekostenvergoeding	440	434	0,02	0,02
Administratiekostenvergoeding meerwerk	15	9	0,00	0,00
Exploitatiekosten Stap	469	466	0,02	0,02
Overige kosten	35	40	0,00	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-141	-139	-0,01	-0,01
Totaal	818	810	0,04	0,04

De administratiekostenvergoeding is in 2021 toegenomen als gevolg van de jaarlijkse indexatie. Deze bedroeg in 2021 2,69%. De administratiekostenvergoeding meerwerk bestaat in 2021 uit een vergoeding voor eenmalige werkzaamheden om de datakwaliteit van de pensioenadministratie verder te verhogen. Hierin zijn tevens kosten opgenomen voor de advisering omtrent de Wet toekomst pensioenen en de uitvoering van de campagne om het aantal e-mail adressen van deelnemers te verhogen.

De lichte stijging van de exploitatiekosten in 2021 wordt veroorzaakt door de jaarlijkse indexatie van de vaste exploitatiekosten.

⁴² Afgerond komen de uitvoeringskosten pensioenbeheer op basis van een % van het belegd vermogen uit op 0,03%, onafgerond komen de cijfers uit op 0,04%.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten pensioenbeheer per actieve deelnemer/pensioengerechtigde⁴³ zijn in de volgende tabel weergegeven.

	Uitvoeringskosten pensioenbeheer		Per actieve deelnemer / pensioengerechtigde	
	in € 1.000		in €	
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	2021	2020	2021	2020
Totaal	818	810	187	185

De kosten per deelnemer zijn ten opzichte van 2020 op totaalniveau licht gestegen, evenals de totale uitvoeringskosten.

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen, omdat de meerwaarde van het laten uitvoeren van een benchmark op dit moment niet opweegt tegen de vergoeding die daarvoor gevraagd wordt. Op basis van een analyse uit de markt⁴⁴ zijn de kosten per deelnemer/pensioengerechtigde van de Pensioenkring lager dan voor een pensioenfonds van vergelijkbare omvang als de Pensioenkring.

Kosten vermogensbeheer

Het bedrag van 5.044 betreft alle door de Pensioenkring betaalde kosten vermogensbeheer (direct en indirect).

Kosten vermogensbeheer (in € 1.000)	2021	2020
Directe kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	1.578	1.622
Indirecte kosten vermogensbeheer	3.467	3.451
Totale kosten van vermogensbeheer	5.044	5.073

De directe kosten vermogensbeheer bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder;
 - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
 - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De hoogte van directe kosten vermogensbeheer (1.578) wijkt af van de weergave in de financiële opstelling (1.837). Een deel van deze directe kosten vermogensbeheer betreffen transactiekosten (158) en deze zijn hierna in het bestuursverslag in de paragraaf Transactiekosten verantwoord. Daarnaast wordt een deel van de overige kosten (101) bij de vermogensbeheerder en in het bestuursverslag verantwoord onder indirecte kosten. De verschillen tussen de financiële opstelling en het bestuursverslag betreffen verschuivingen in de weergave en hebben geen invloed op het totaal aan kosten vermogensbeheer.

⁴³ Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief de kosten vermogensbeheer.

⁴⁴ Bron: Rapport "Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2021" van LCP van 16 september 2021.

De indirecte kosten vermogensbeheer bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager.
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabel geeft dit per beleggingscategorie weer. Het aandeel aan geschatte kosten is beperkt. De schattingen zijn gebaseerd op opgaven van externe managers van kosten in onderliggende beleggingsstructuren.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Aandelen	2.428	2.264	0,12	0,12
Vastrentende waarden	1.991	2.198	0,10	0,12
Overig	484	472	0,02	0,02
Totaal	4.903	4.934	0,24	0,26
Allocatie vanuit pensioenbeheer	141	139	0,01	0,01
Totaal	5.044	5.073	0,24⁴⁵	0,27

De kosten vermogensbeheer zijn 0,24% uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in 2021. Dit is 0,03%-punt lager dan in 2020 (0,27%). Dit verschil is voornamelijk veroorzaakt door een lagere base fee en performance fee binnen de vastrentende waarden portefeuille.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- *aandelen*: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte geschatte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- *vastrentende waarden en derivaten*: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;
- *niet-beursgenoteerd vastgoed*: de transactiekosten zijn gebaseerd op werkelijke kosten, vanuit opgave van de manager. Voorbeelden van deze transactiekosten zijn acquisitie-, aan- en verkoopkosten en notariskosten.

⁴⁵ Afgerond komen de kosten van vermogensbeheer op basis van een % van het belegd vermogen uit op 0,25%, onafgerond komen de cijfers uit op 0,24%..

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's en als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Aandelen	245	349	0,01	0,02
Vastrentende waarden	427	670	0,02	0,04
Derivaten	413	71	0,02	0,00
Totaal	1.085	1.090	0,05	0,06

In bovenstaande kosten is een bedrag van 95 (2020: 37) begrepen voor toe- en uittredingskosten van de Pensioenkring. Het restant betreft werkelijke en geschatte transactiekosten van de beleggingen.

De transactiekosten zijn in 2021 0,01%-punt lager dan vorig jaar. Deze relatieve afname wordt verklaard door de afgenomen transactiekosten in de categorie aandelen en vastrentende waarden en een stijging in de transactiekosten in de categorie derivaten. In 2021 is de renteafdekking verhoogd waardoor meer transactiekosten zijn gemaakt dan in 2020, waarin de rente afdekking gelijk is gebleven. De toe- en uittredingsvergoedingen in zowel de categorie aandelen als de categorie vastrentende waarden zijn toegenomen door het bijsturen van de portefeuille.

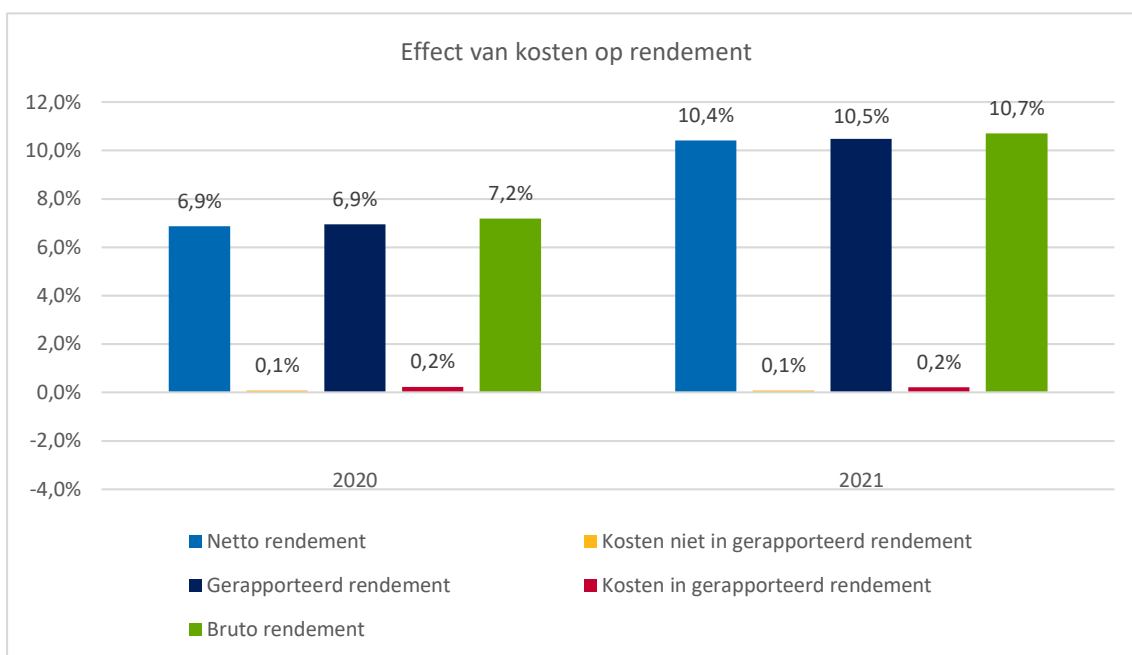
Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

De totale kosten vermogensbeheer in 2021 bedroegen 0,24% van het gemiddeld belegd vermogen. Van deze totale kosten bestaat 0,06%-punt uit prestatieafhankelijke vergoedingen. Een deel van de beleggingsportefeuille wordt namelijk actief beheerd, met als uitgangspunt dat actief beheer voor de geselecteerde beleggingscategorieën op termijn een hoger rendement oplevert.

Hier stond tegenover een gerealiseerd relatief rendement op de actieve beleggingen van 0,09%-punt ten opzichte van de benchmarks. Deze percentages zijn berekend op basis van de gemiddelde standen in 2021 en op basis van de totale portefeuille. In absolute getallen een opbrengst van 1.843 ten opzichte van 1.244 aan kosten.

Op totaalniveau is het actief risico in de beleggingsportefeuille beperkt. De ex-ante tracking error op jaarbasis per eind 2021 bedraagt 0,3%. Een tracking error van 0,3% geeft aan dat de kans dat het rendement van de portefeuille met maximaal 0,3% afwijkt van het rendement van de benchmark ongeveer 2/3e is. Er is ongeveer 5% kans dat de portefeuille met meer dan 0,5% (twee maal de tracking error) afwijkt van de benchmark.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken en op basis van een analyse uit de markt⁴⁶.

⁴⁶ Bron: Rapport "Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2021" van LCP van 16 september 2021.

5.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2021 is de rentetermijnstructuur (RTS) gestegen, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gedaald. De invoering van de Ultimate Forward Rate (UFR) per 1 januari 2021 heeft dit effect licht getemperd, maar per saldo heeft de rente in 2021 een positief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Ook het beleggingsrendement van 10,5% heeft voor een stijging van de feitelijke dekkingsgraad gezorgd. De dekkingsgraad is in 2021 uiteindelijk gestegen van 116,6% naar 134,9%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2021 gestegen van 108,5% naar 129,0% en is hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 119,3%. Daarmee is ultimo 2021 sprake van een toereikende solvabiliteit. Ultimo 2021 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 132,7%. De dekkingsgraad op basis van de marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de TV op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2021	2020
Beleidsdekkingsgraad	129,0	108,5
Feitelijke dekkingsgraad	134,9	116,6
Dekkingsgraad op basis van marktrente	132,7	112,4
Reële dekkingsgraad	105,8	90,0
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0	104,0
Vereiste dekkingsgraad	119,4	119,3
Rekenrente vaststelling TV	0,52	0,11

Herstelplan

De Pensioenkring heeft op 29 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In dat herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 120,2% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 118,4%. Op 19 mei 2021 heeft DNB ingestemd met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad (134,9%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan werd verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 129,0%.

Voor de Pensioenkring is met ingang van 2022 het herstelplan niet meer van toepassing, omdat de beleidsdekkingsgraad (129,0%) per 31 december 2021 hoger ligt dan de dekkingsgraad die hoort bij het vereist vermogen (119,4%) per 31 december 2021. Daarmee is Pensioenkring Douwe Egberts uit herstel.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en –rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad (129,0%) hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist vermogen (104,0%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Pensioenkring Douwe Egberts niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat het beschikbare vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% bepalend is om een bepaalde toeslag levenslang toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van het verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarop de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2021 voor Pensioenkring Douwe Egberts gelijk aan 123,2%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Pensioenkring Douwe Egberts is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op pensioen van de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de periode oktober tot oktober van het jaar voorafgaande aan de toeslagverlening. Hiermee wordt bedoeld de stand van de consumentenprijsindex per 30 september van het voorafgaande jaar en de stand van dezelfde prijsindex per 30 september in het jaar van toekenning van de voorwaardelijke toeslag.

Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Een eventuele deflatie in enig jaar zal bij het vaststellen van de cumulatieve toeslagachterstand wel in aanmerking genomen worden. Omdat in 2021 de Toeslagreserve actieven volledig is toegekend is het streven voor alle deelnemers een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn 100% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Per 31 december 2021 is een toeslag verleend van 2,57% (2020: 0,00%) aan de deelnemers van Pensioenkring Douwe Egberts. Daarnaast is er een inhaaltoeslag verleend die hierna in paragraaf 'Inhaaltoeslagen' wordt toegelicht. De gemiste toeslag per 31 december 2021 voor de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden bedraagt 6,31%.

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Pensioenkring Douwe Egberts worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en is afhankelijk van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring.
- Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur. Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.
- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
 - Bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend;
 - Bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens kan de volledige toeslag worden gegeven;
 - Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven die naar verwachting in de toekomst te realiseren is (ongeveer naar rato).
- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag per 31 december.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag van de CPI te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist vermogen.

- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

Wanneer de beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens uitkomt, mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal in onderstaande volgorde worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand (verjaringstermijn 10 jaar).

Per 31 december is een inhaaltoeslag verleend van 0,21% (2020: 0,00%) aan de inactieve deelnemers van Pensioenkring Douwe Egberts. Daarnaast is er aan de Tra-gerechtigden een inhaaltoeslag verleend van 0,08% (2020: 0,00%).

Toeslagreserve actieven

Bij de start van Pensioenkring Douwe Egberts is een indexatiedepot gevormd, waar uit hoofde van de collectieve waardeoverdracht de Toeslagreserve actieven (Tra) van voormalig Stichting Douwe Egberts Pensioenfonds is ingebracht. Het bedrag van het indexatiedepot wordt bij de berekening van de feitelijke en beleidsdekkingsgraad niet meegerekend. De middelen in het indexatiedepot worden separaat belegd. De mate van aanvullende toeslagverlening voor de Tra-gerechtigde deelnemers wordt jaarlijks door het Bestuur vastgesteld en is afhankelijk van zowel de financiële positie van de Pensioenkring als de hoogte van de Tra. Eind 2020 is uit de Tra de laatste toeslagverlening toegekend en is de Tra opgeheven.

5.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorziening werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van markttrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2021 (in € 1.000)	2020 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	214.050	128.716
Resultaat op wijziging RTS	98.116	-171.453
Resultaat op premie	0	0
Resultaat op waardeoverdrachten	-10	47
Resultaat op kosten	0	-33
Resultaat op uitkeringen	-143	-5
Resultaat op kanssystemen	2.374	2.843
Resultaat op toeslagverlening	-43.987	1.476
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	636	35.023
Resultaat op andere oorzaken	-1.111	-7.932
Saldo van baten en lasten	269.925	-11.318

Toelichting actuariële resultaat

In 2021 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen worden verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten vermogensbeheer;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 214.050. Op dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het resultaat op beleggingen draagt in 2021 positief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2021 ligt gemiddeld genomen boven de RTS ultimo 2020. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2021 met circa 0,4%-punt gestegen wat leidt tot een daling van de voorziening en dus tot een positief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt 105.468.

Daarnaast heeft DNB er in 2020 voor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Hiervan is het resultaat -7.352. Het totale resultaat van de wijziging van de rente bedraagt 98.116.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte, pensionering en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 2.374.

Toeslagverlening

Per 31 december 2021 is aan actieve en inactieve deelnemers een toeslag verleend van 2,57%. Daarnaast is een inhaaltoeslag verleend aan op 1 januari 2012 actieve en inactieve deelnemers van respectievelijk 0,08% en 0,21%. Het resultaat op toeslagverlening bedraagt -43.987.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt 636. Dit resultaat wordt veroorzaakt doordat de kostenvoorziening ultimo 2021 is geactualiseerd.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op de strategische portefeuilles en is vastgesteld op 119,4%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 120,7%.

5.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2021 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Pensioenkring Douwe Egberts weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Douwe Egberts
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	Niet van toepassing, Pensioenkring Douwe Egberts is namelijk een gesloten Pensioenkring.
Behoud nominale aanspraken binnen de Pensioenkring.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het vereist eigen vermogen (VEV) met een bandbreedte van 15% tot 22%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Pensioenkring Douwe Egberts is dit vertaald naar: een toeslagambitie van het consumentenprijsindexcijfer (CPI alle bestedingen) voor actieve en inactieve deelnemers.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van VEV met een bandbreedte van 15% tot 22%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Lange termijn:</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de "aanvangs"-haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de financiële positie waarbij aan het VV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 96% voor de mediaan uit de HBT. • Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 95% voor de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie; • Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 35%.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Douwe Egberts
Niet-financiële doelstellingen	
Adequate communicatie. Specifiek voor Pensioenkring Douwe Egberts is dit vertaald naar: een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen.	De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Pensioenkring Douwe Egberts is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN en wordt jaarlijks getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Voor boekjaar 2021 heeft de RSA begin 2021 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt. Daaronder zijn de Systematische Integriteitrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden begrepen.

Risico's met mogelijke impact op financiële positie Pensioenkring Douwe Egberts

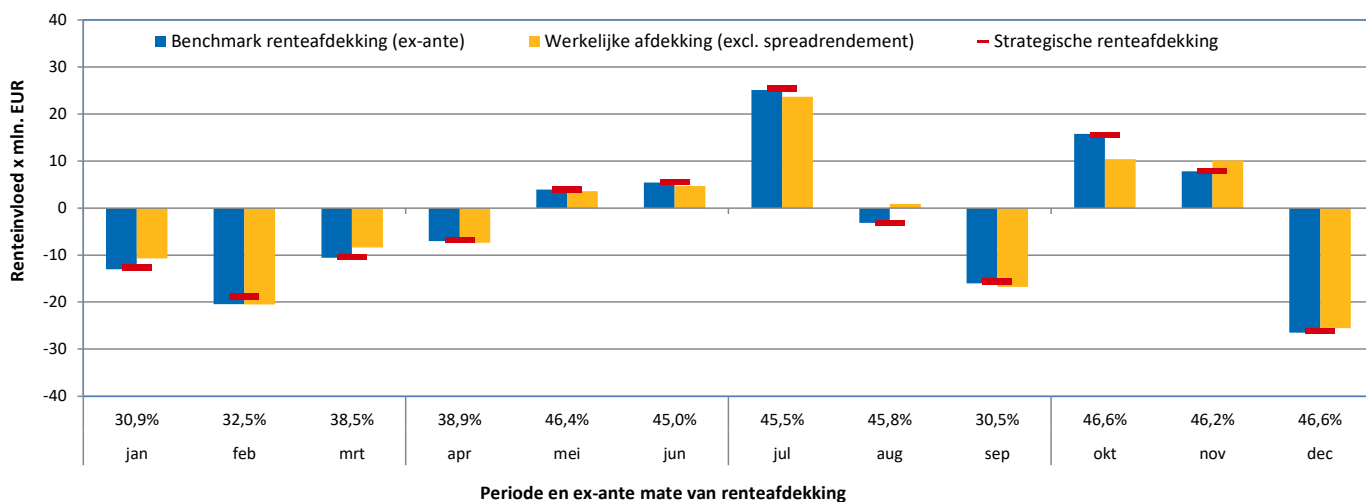
Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

Matchings-/Renterisico

Pensioenkring Douwe Egberts loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de markrentre. Om het renterisico af te dekken maakt Pensioenkring Douwe Egberts gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt, zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardeverhoging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico dat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Het percentage van het renterisico van de verplichtingen dat wordt afgedekt is afhankelijk van het renteniveau. Via een rentestaffel wordt bij lagere renteniveaus een lager percentage van het renterisico afgedekt en vice versa bij hogere renteniveaus. Rondom de strategische mate van renteaftdekking wordt een bandbreedte van 3%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteaftdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteaftdekking zich buiten deze marges bevindt, vindt bijsturing plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kan opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt Pensioenkring Douwe Egberts gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. Per looptijdbucket wordt gemonitord of de renteaftdekking zich binnen de vooraf gestelde bandbreedtes bevindt. Wanneer de gestelde bandbreedte wordt overschreden vindt bijsturing plaats

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteaftdekking ten opzichte van de strategische renteaftdekking en de ex-ante mate van renteaftdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. Zichtbaar is dat gedurende 2021 zowel de benchmark renteaftdekking als de werkelijke renteaftdekking dicht bij strategische mate van renteaftdekking bevonden. Indien de benchmark renteaftdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 3%-punt) bevindt, dan worden transacties uitgevoerd om de renteaftdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteaftdekking.

Toelichting grafiek:

- De blauwe balken tonen de ex-ante mate van renteaftdekking (benchmark afdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteaftdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteaftdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.
- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteaftdekking. De strategische mate van renteaftdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteaftdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteaftdekking bevindt.

- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteafdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2021 heeft zich de volgende gebeurtenis voor dit risico voorgedaan:

- De marktrente is in 2021 per saldo licht gestegen. Als gevolg van het dynamische rente afdekking beleid is de renteafdekking verhoogd van 30% naar 46%.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Douwe Egberts heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat geheel uit aandelenbeleggingen. Hierbij vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2021

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. De actuele portefeuille geldt als uitgangspunt. Dat wil zeggen dat de actuele mate van renterisicoafdekking wordt gehanteerd. Er wordt verondersteld dat beide risico's zich manifesteren als een instantane schok, dus als een schok ineens zonder tussenstappen. De renteafdekking blijft dan ook in de gehele schok hetzelfde en wordt dus niet gedurende de schok aangepast conform de rentestafel. Verder wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
Aandelen							
20%	128,7	134,6	140,9	147,5	154,4	161,6	169,1
10%	123,7	129,2	135,1	141,2	147,6	154,3	161,3
0%	118,7	123,8	129,2	134,9	140,9	147,1	153,5
-10%	113,7	118,4	123,3	128,6	134,1	139,8	145,7
-20%	108,7	112,9	117,5	122,3	127,3	132,5	138,0

Gedurende 2021 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2021 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- Afgelopen jaar was zeer positief voor de aandelenmarkten. Aandelenkoersen in ontwikkelde markten stegen met circa 24% (gemeten in lokale valuta). Verschillende records werden verbroken. Accomoderend beleid van overheden en centrale banken leverde een gunstig klimaat voor zakelijke waarden categorieën. Dit heeft een positief effect gehad op de dekkingsgraad.

ESG-risico

ESG-risico's zijn risico's die verband houden met milieu, sociale verhoudingen en ondernemingsbestuur. De risico's vloeien voort uit de invloed die de activiteiten van een onderneming hebben op de omgeving (bijvoorbeeld land, water, lucht en ecosystemen), de maatschappij en de manier waarop ondernemingen beheerd zijn. Materialisatie van deze risico's kan, naast reputatie schade, materiële invloed hebben op de waarde van een onderneming.

De mate waarin de Pensioenkring is blootgesteld aan de ESG-risico's en de beheersing daarvan is afhankelijk van de samenstelling van de beleggingsportefeuille. In beginsel wordt een combinatie van meerdere instrumenten ingezet om deze risico's te beperken, dan wel te mitigeren: stemmen, screening en dialoog, uitsluitingen en ESG-integratie. Het MVB-beleid van Stap bevat richtlijnen met betrekking tot ESG-risicobeheersing op portefeuille niveau. Daarnaast is MVB een vast onderdeel van de investment cases, die gehanteerd worden voor het vaststellen van het strategisch beleid per beleggingscategorie.

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico heeft betrekking op alle verzekeringstechnische grondslagen die voor de Pensioenkring een risico vormen. Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico voor de Pensioenkring is het langlevensrisico. Dit betreft het risico dat deelnemers langer leven dan verondersteld bij de vaststelling van de technische voorzieningen. Bij de vaststelling van het verzekeringstechnisch risico (S6) als onderdeel van het vereist eigen vermogen wordt voor het sterfterisico onderscheid gemaakt tussen procesrisico, trendsterfteonzekerheid en negatieve stochastische afwijkingen.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. De Pensioenkring is een gesloten Pensioenkring zonder premie inkomsten. Dit betekent dat de uitkeringen vanuit de kasstromen van de vastrentende waarden en het belegd vermogen gefinancierd dienen te worden.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten. Een keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget.

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap op instellingsniveau uitgewerkt in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende belangrijkste niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector.

Stap is, net als de gehele pensioensector, onderhevig aan diverse ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, volatiliteit op de financiële markten, het nieuwe pensioenstelsel, de overgang naar een CO₂ neutrale samenleving en overige nieuwe (Europese) wet- en regelgeving. Het Bestuur van Stap volgt de ontwikkelingen (pro-)actief, in afstemming met de strategische partners, en draagt zorg voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders van Stap.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het ICT-beleid, het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. In 2021 heeft de externe partij Quint voor Stap een onderzoek gedaan naar het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. Hierbij is geconcludeerd dat het beleid een goede basis is. Quint heeft geadviseerd het beleid, gezien de technologische ontwikkelingen, te actualiseren en een meer onafhankelijke positie in te nemen ten opzichte van TKP. De benodigde wijzigingen die hieruit naar voren zijn gekomen, zijn meegenomen bij de actualisatie van betreffende beleidsdocumenten. Genoemde beleidsdocumenten zijn gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid van Stap en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages. Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberrisico's en datakwaliteit.

Bij de beheersing van de IT-risico's is voldoende deskundigheid binnen de organisatie van Stap op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity van belang, zodat sprake is van voldoende 'countervailing power' ten opzichte van de uitbestedingspartners. Vanuit zowel de SIRA als de RSA ICT is als aanvullende beheersmaatregel onderkend dat externe expertise gewenst is voor de beoordeling van de toereikendheid van het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. In 2021 heeft Quint diverse kennissessies voor het Bestuur, de Raad van Toezicht, de directie en de Manager Risk gehouden. Deze kennissessies zijn bedoeld om de deskundigheid op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity, waaronder de belangrijkste IT-risico's en beheersingsmaatregelen, voor Stap te borgen.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. Om dit risico te mitigeren heeft Stap het ICT- en Informatiebeveiligings-beleid geïmplementeerd en maatregelen getroffen. Zo laat de uitvoeringsorganisatie periodiek penetratietesten uitvoeren en worden (mogelijke) beveiligingsproblemen direct opgevolgd. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2021 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor tijdig aangepast dienen te worden. TKP informeert Stap periodiek over de voortgang van de wijzigingen die doorgevoerd moeten worden in de (administratieve) systemen als gevolg van de Wet toekomst pensioenen en de herijking van haar veranderportfolio. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor het TKP programma Wet toekomst pensioenen.

Juridisch risico

Financiële instellingen opereren in een omgeving die de komende jaren flink verandert. Ook de pensioensector krijgt te maken met aangepaste wetgeving. Zo staat voor pensioenfondsen de uitwerking van het pensioenakkoord centraal. Daarnaast is sprake van toenemende vereisten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Tevens lanceert de Europese Commissie (EC) de komende jaren regelgeving om digitale weerbaarheid te vergroten en om financieel-economische criminaliteit effectiever tegen te gaan. Voor het vergroten van de digitale weerbaarheid van de sector heeft de EC een voorstel gedaan voor een verordening: de Digital Operational Resilience Act (DORA). DORA stelt eisen aan financiële organisaties ten aanzien van: IT-risicomanagement, IT-incidenten, periodiek testen van digitale weerbaarheid, de beheersing van risico's bij uitbesteding aan (kritieke) derden. Daarbij wordt rekening gehouden met de grootte, het risicoprofiel en het systeembelang van individuele organisaties.

Ook werkt de EC aan een nieuw anti-witwasraamwerk. Het doel hiervan is een gelijk spelveld te creëren tussen EU-jurisdicties voor het toezicht, gericht op het voorkomen van financieel-economische criminaliteit. Tevens wordt gewerkt aan een Europese toezichthouder op dit vlak. Ondertussen zet Nederland in op meer mogelijkheden voor instellingen om onderling informatie uit te wisselen. Kennisdeling vergroot het zicht op financieel-economische criminaliteit. Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot een verhoogd risico dat Stap niet voldoet aan wet- en regelgeving.

Ter beheersing van het juridisch risico maakt Stap gebruik van binnen het Bestuur, Bestuursbureau en bij de uitbestedingspartners aanwezige (juridische) kennis en kunde. Tevens heeft Stap een externe Compliance Officer aangesteld en wordt waar nodig juridische expertise ingehuurd.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de nadrukkelijke aandacht van Stap. Het door Stap ingerichte Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, de extra overleggen met de uitbestedingspartners en de informatieverstrekking aan de verschillende stakeholders zijn in 2021 afgeschaald. De belangrijkste risico's die door het CMT waren onderkend zijn in 2021 gemonitord. Op het niveau van Stap zijn de betreffende risico's beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, heeft de financiële positie van de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. En door het behaalde rendement en de gestegen rente is de financiële positie van de Pensioenkring in 2021 sterk verbeterd. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen in 2021 wekelijks met nadrukkelijke aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van de Pensioenkringen met nieuwsberichten en via de website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2022

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. Pensioenkring Douwe Egberts verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden uit Rusland, maar heeft beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven.

Per eind 2021 was 0,24% van de totale portefeuille belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,18% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

In 2020 is het project Pensioenakkoord binnen Stap gestart. In de oriëntatiefase (2020/2021) zijn er door Stap drie werkgroepen gevormd: techniek, governance en propositie. Door de werkgroep techniek zijn verkennende kwantitatieve analyses uitgevoerd. De onderwerpen invaren en transitie FTK zijn uitvoerig aan bod gekomen. De werkgroep governance heeft voor de verschillende Pensioenkringen een inventarisatie gemaakt van de rollen en verantwoordelijkheden bij een overgang naar het nieuwe stelsel. De werkgroep propositie heeft een analyse uitgevoerd ten aanzien van de proposities die Stap aan gaat bieden. In 2021 zijn de uitkomsten van oriëntatiefase gepresenteerd aan de Belanghebbendenorganen. In februari 2021 heeft Stap ook gereageerd op de internetconsultatie 'Wet toekomst pensioenen', gepubliceerd op 16 december 2020. Stap onderschrijft en ondersteunt de noodzaak van de voorgestelde herziening van de tweede pijler.

Stap ziet in de complexe overgang van het oude stelsel naar het nieuwe stelsel voor algemeen pensioenfondsen een belangrijke rol weggelegd. Algemeen pensioenfondsen kunnen oplossingen bieden in het nieuwe stelsel en daarnaast ook collectiviteiten vanuit het verleden borgen. Alhoewel de wetgeving nog niet definitief is, gaat Stap wel door met de projectmatige voorbereiding op de Wet toekomst pensioenen. De Wtp is een vast agendapunt geworden bij alle commissievergaderingen en hiermee onderdeel van de governance van Stap. Er is een coördinatieteam gevormd dat bestaat uit twee bestuursleden en de directie van het Bestuursbureau, dat onder andere zorgt voor volledige dekking qua onderwerpen via de commissies en het binnen de gestelde kaders prioriteren van onderwerpen en uitzetten van opdrachten. Tevens bewaakt het coördinatieteam de tijdlijnen, afhankelijkheden en volledigheid van uitwerking.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring Douwe Egberts per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer - 0,6%-punt.

5.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Douwe Egberts

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Douwe Egberts

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Douwe Egberts is per 1 april 2018 ingesteld. Dat is de datum waarop Pensioenkring Douwe Egberts van start is gegaan. Daarmee is 2021 het derde volledige verslagjaar voor Pensioenkring Douwe Egberts.

Samenstelling van het Belanghebbendenorgaan

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit de vertegenwoordiging van de geledingen van de gewezen deelnemers enerzijds en de pensioengerechtigden anderzijds. Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit vier leden:

- Quirijn Ligtenstein (voorzitter) – namens de pensioengerechtigden
- Wim Bakkers – namens de pensioengerechtigden
- Elvin van den Hoek – namens de gewezen deelnemers
- Menno Vink – namens de gewezen deelnemers

Louis Haring is sinds februari 2021 als aspirant lid betrokken bij het Belanghebbendenorgaan.

Het afgelopen jaar hebben geen wijzigingen plaatsgevonden in de samenstelling van het Belanghebbendenorgaan. Op verzoek van het Belanghebbendenorgaan wordt de einddatum van de zittingstermijnen vanaf 2022 verschoven van 1 april naar 1 juli. Daardoor kan de bestaande bezetting de verklaring bij de jaarrekening afgeven.

De eerste zittingstermijn van Elvin van den Hoek eindigde op 1 april 2021. De centrale ondernemingsraad van Jacobs Douwe Egberts heeft Elvin van den Hoek voorgedragen voor een volgende zittingstermijn. Het Bestuur heeft Elvin van den Hoek daarom voor een 4-jarige periode herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gewezen deelnemers. Daarmee wordt het einde van deze zittingstermijn 1 juli 2025.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2021

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via iBabs. Elk (aspirant) lid van het Belanghebbendenorgaan is hiervoor geautoriseerd.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het jaarverslag 2020. De tweede vergadering vond plaats in november. In deze vergadering zijn met name de onderwerpen beleggingsplan 2022, pensioenreglement 2022, (inhaal) toeslagverlening, het communicatiejaarplan en jaarplan 2022 van de Pensioenkring behandeld.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 zeven eigen vergaderingen gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen voorbereid, die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden. Verder zijn onder meer volgende onderwerpen behandeld:

- de ALM-studie en in het kader hiervan de ideeën over derisken bij een hoge dekkingsgraad;
- het voorstel Wet Toekomst Pensioenen (WTP) waarin een nieuwe pensioenstelsel verder wordt uitgewerkt;
- de laatste toeslagverlening vanuit de toeslagreserve actieven (TRA);
- het herstelplan;
- de haalbaarheidstoets;
- maatschappelijk verantwoord beleggen (waaronder ook de uitkomsten van de enquête die onder deelnemers en pensioengerechtigden is gehouden);
- de rapportages van de Pensioenkring Douwe Egberts.

Verslag over 2021

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 goedkeuring verleend aan de volgende voorstellen van het Bestuur ten aanzien van de Pensioenkring Douwe Egberts:

- het herstelplan;
- het beleggingsplan 2022;
- het jaarplan 2022;
- het uitvoeren van een communicatiecampagne om het aantal e-mailadressen te vergroten.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 positief advies gegeven over de volgende voorstellen van het Bestuur ten aanzien van Pensioenkring Douwe Egberts:

- het jaarverslag en de financiële opstelling over 2020;
- de Actuariële- en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) 2021;
- het pensioenreglement 2022;
- het communicatiejaarplan 2022.

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan zijn de maand- en kwartaalrapportages en de risicorapportages van de Pensioenkring behandeld. Het Belanghebbendenorgaan heeft in de eigen vergaderingen verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van deze rapportages. Deze zijn door het Bestuursbureau beantwoord.

Beoordeling en bevindingen

Deze beoordeling en bevindingen hebben betrekking op het verslagjaar 2021. Het Belanghebbendenorgaan heeft over deze periode het volgende oordeel en bevindingen.

Financieel

De financiële positie van de Pensioenkring is sterk verbeterd in 2021. De actuele dekkingsgraad bedroeg eind 2021 134,9%. Dit was eind 2020 nog 116,6%. De stijging van de actuele dekkingsgraad had ook tot gevolg dat de beleidsdekkingsgraad sterk is gestegen; van 108,5% eind 2020 naar 129,0% eind 2021.

De stijging van de dekkingsgraad kwam enerzijds door de positieve beleggingsrendementen en anderzijds door de gestegen rente. De gemiddelde rekenrente steeg van 0,11% in 2020 naar 0,52% in 2021. De stijging van de rente zorgde voor een daling van de waardering van de pensioenverplichtingen. Hierdoor steeg de dekkingsgraad.

Toeslagverlening

Begin 2021 is een laatste aanvullende toeslag vanuit de Tra verleend. De aanspraken van Tra-gerechtigden per 31 december 2020 zijn toen verhoogd met 0,25%. De Tra is na deze aanvullende toeslagverlening leeg.

Door de sterke verbetering van de financiële positie van de Pensioenkring kon per 31 december 2021 een volledige toeslag verleend worden. Deze bedroeg 2,57% voor alle deelnemers. De financiële positie van de Pensioenkring was zelfs zo goed dat er ruimte was om een deel van de gemiste toeslagen uit het verleden in te halen. Op basis van het toeslagbeleid betrof dit de gemiste toeslagen per 1 januari 2012. Voor de op dat moment gewezen deelnemers en pensioengerechtigden bedroeg de inhaaltoeslag 0,21%. Voor de op dat moment actieve deelnemers bedroeg de inhaaltoeslag 0,08%. De actieve deelnemers hadden per 1 januari 2012 vanwege de Tra minder toeslag gemist.

Het Belanghebbendenorgaan is verheugd met de hoogte van de toeslagverlening en de inhaaltoeslag die verleend is. Het Belanghebbendenorgaan heeft Stap verzocht om de communicatie over de inhaaltoeslag in het vervolg eerder te verzorgen. Bij voorkeur gelijktijdig met de communicatie over de reguliere toeslag.

Operationeel

Er zijn in 2021 voor zover bekend geen noemenswaardige operationele issues geweest. Het Belanghebbendenorgaan verzoekt Stap om na te gaan in hoeverre de datakwaliteit geborgd is. Indien de mogelijkheid van invaren in het nieuwe pensioenstelsel zich voordoet is het van groot belang dat de datakwaliteit geoptimaliseerd is.

Beleggingen

Het totale beleggingsrendement in 2021 bedroeg 10,5%. Daarmee heeft de Pensioenkring een hoger beleggingsrendement behaald dan in 2020 (6,9%) en ook hoger dan het gemiddelde van alle pensioenfondsen in Nederland.

In 2021 is voor Pensioenkring Douwe Egberts een ALM-studie uitgevoerd. De onderzoeksvragen en de uitkomsten van de ALM-studie zijn uitgebreid besproken met het Belanghebbendenorgaan. Uit de ALM-studie kwam naar voren dat de Pensioenkring minder beleggingsrisico's kan nemen en daarmee toch de toeslagambitie kan realiseren. Beleggingsrisico's kunnen verminderd worden door bijvoorbeeld minder te beleggen in aandelen en meer in (staats)obligaties. Het Belanghebbendenorgaan heeft dit zorgvuldig beoordeeld. Het Belanghebbendenorgaan hecht grote waarde aan het zoveel mogelijk kunnen inhalen van gemiste toeslagen uit het verleden. Het verlagen van beleggingsrisico's heeft effect op de naar verwachting te behalen beleggingsrendementen. Hierdoor kan dit ten koste gaan van de financiële ruimte die er is om gemiste toeslagen uit het verleden in te halen. Het Belanghebbendenorgaan is daarom tot het oordeel gekomen dat het nu nog te vroeg is om het strategisch beleggingsbeleid op dit punt aan te passen. Dit onderwerp blijft de komende periode wel de nadrukkelijke aandacht van het Belanghebbendenorgaan houden. Wel is gekozen voor een aanpassing bij de toepassing van de dynamische rentestafel. Bij stijgende rente wordt nog steeds bij het doorbreken van een triggerniveau het niveau van de afdekking van het renterisico verhoogd. Echter bij een dalende rente zal het niveau niet meer worden verlaagd.

Verder is eind 2021, als onderdeel van het beleggingsplan 2022, besloten om voor de beleggingscategorie aandelen een volgende stap te zetten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Er is voor de aandelen wereldwijd in ontwikkelde markten overgestapt op de MSCI World SRI Index. Deze bevat de 25% best presterende ondernemingen op het gebied van milieu, maatschappij en bestuur (governance). Het Belanghebbendenorgaan heeft op basis van een business case ingestemd met deze wijziging.

Risicomanagement

Een van de grootste risico's voor de komende periode is adequate en tijdige voorbereiding op de stelselwijziging voor de Wtp. Voor Pensioenkring Douwe Egberts ontstaan mogelijk meerdere scenario's waar de juiste keuze uit gemaakt moet worden. Het Belanghebbendenorgaan verzoekt Stap om de scenario's en de voors en tegens hiervan compleet in beeld te brengen. Op basis van evenwichtige belangenafweging en rekening houdend met de risicopreferentie van de deelnemers zal komende jaren een besluit genomen worden dat zeer relevant is voor de toekomst van de pensioenen van de deelnemers. Dit thema zal de komende jaren vast onderdeel van de agenda worden. Wij stellen op prijs dat Stap het Belanghebbendenorgaan, de werkgever, de OR en de VGDE in dit traject meeneemt, waarbij we de 3 fasen van Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming op gedegen wijze doorlopen.

Zelfevaluatie

Het Belanghebbendenorgaan heeft in maart 2022 onder begeleiding van een externe partij een zelfevaluatie over 2021 uitgevoerd en vastgesteld.

Beeld bij de sterke punten:

- goede onderlinge samenwerking;
- transparantie;
- positief kritische houding;
- historisch besef aanwezig;
- adequate kennis aanwezig;
- betrokkenheid.

Beeld bij de verbeterpunten

- weer meer fysiek bijeenkomen;
- behoefte om voorafgaand aan elke sessie een half uur ruimte te krijgen voor eigen overleg;
- taakverdeling bespreken;
- verdere kennisontwikkeling, met name ten aanzien van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

Kort overleg digitaal per MS Teams is een efficiënte optie voor snel te organiseren overleg of consultatie.

De volgende acties zijn naar aanleiding van de zelfevaluatie afgesproken:

- Bestuur bevragen inzake het functioneren van de Vergadering van Belanghebbendenorganen;
- Raad van Toezicht vragen een toelichting te geven op hun rapportage(s), zodat de relatie tussen het Belanghebbendenorgaan en de Raad van Toezicht meer “woord en gezicht” krijgt
- Conform planning verspreid over 2022- 2024 zoeken naar toehoorders in het kader van continuïteit van het Belanghebbendenorgaan
- Bij start nieuwe toehoorder nog wat meer aandacht hebben voor inwerken en uitleggen wat er verwacht wordt
- Diepgang educatie - en doordenken over gevolgen gesloten kring - bespreken in regulier overleg met het Bestuur en Bestuursbureau

Verslaglegging en verantwoording

Het Belanghebbendenorgaan is van mening dat de verslaglegging en het afleggen van verantwoording goed en professioneel geregeld zijn. De maandelijkse verslaglegging en de kwartaalrapportages stellen het Belanghebbendenorgaan voldoende in staat het Bestuur en de uitvoerders te beoordelen. Ook op het niveau van de Pensioenkring wordt gerapporteerd over risicomanagement.

Communicatie

Het Belanghebbendenorgaan is in het algemeen tevreden over de communicatie van Stap met de deelnemers. Wij zien wel dat meer verschuiving zal plaatsvinden richting keuzebegeleiding. Dit zal op korte termijn al spelen bij de extra mogelijkheid om rond pensioeningang een bedrag ineens op te nemen. Voor de komende jaren zien wij extra uitdagingen, waarbij tijdig de juiste tooling beschikbaar moet komen. Gelet op de vertraging bij TKP Connect verzoeken wij Stap hier alert op te zijn en bij TKP aan te dringen op een betrouwbare planning. Het Belanghebbendenorgaan ziet de oplossingen die Stap in samenwerking met TKP ontwikkelt vanwege de ervaring met TKP Connect met gematigd vertrouwen tegemoet.

Het totale oordeel

Op grond van het voorgaande komt het Belanghebbendenorgaan tot het volgende totale oordeel. Het Belanghebbendenorgaan concludeert dat het Bestuur professioneel, constructief en transparant opereert. Vooral nog lijkt het aantal Pensioenkringen goed behapbaar. Bij de COVID-19 crisis is gebleken dat het Bestuur en Bestuursbureau op de bal zitten en veel inspanningen verrichten om het beheer van het fondsvermogen en de pensioenadministratie ongestoord te continueren.

Het vertrouwen van het Belanghebbendenorgaan in Stap is door de transparante en open houding van het Bestuur verder versterkt. Wij vertrouwen op voortzetting van onze goede samenwerking in de toekomst.

Utrecht, 11 mei 2022
Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Douwe Egberts

Quirijn Ligtenstein (voorzitter)
Elvin van den Hoek (secretaris)
Menno Vink
Wim Bakkers

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Douwe Egberts en het positieve oordeel over het in 2021 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Douwe Egberts voor de verrichte werkzaamheden en kijkt er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

6. Pensioenkring Ballast Nedam

6.1 Kerngegevens

	2021	2020	2019
Aantallen Deelnemers			
Actieven en arbeidsongeschikten	26	29	34
Gewezen deelnemers	3.939	4.069	4.204
Pensioengerechtigden	2.589	2.547	2.495
Totaal	6.554	6.645	6.733
Dekkingsgraad			
Beleidsdekkingsgraad	116,9%	103,9%	108,0%
Feitelijke Dekkingsgraad	121,3%	109,4%	109,4%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,0%	104,0%
Vereiste dekkingsgraad	116,0%	115,2%	116,4%
Financiële positie (in € 1.000)			
Pensioenvermogen	1.206.494	1.193.196	1.125.366
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	992.081	1.087.436	1.025.535
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	2.724	3.003	2.983
Eigen vermogen	211.687	102.757	96.848
Minimaal vereistvermogen	39.792	43.622	41.169
Vereist eigen vermogen	158.989	166.231	169.050
Premies en uitkeringen (in € 1.000)			
Kostendeckende premie	0	0	0
Gedempte premie	0	0	0
Feitelijke premie	0	0	0
Pensioenuitkeringen ⁴⁷	32.914	32.615	31.815
Toeslagen			
Deelnemers	0,87%	0,0%	0,0%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,87%	0,0%	0,0%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief) ⁴⁸	36,78%	34,33%	32,85%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief)	40,76%	38,23%	36,71%
Beleggingsrendement			
Per jaar	4,4%	9,6%	16,0%
Kostenratio's			
Pensioenuitvoeringskosten	0,07%	0,08%	0,09%
Vermogensbeheerkosten	0,18%	0,17%	0,13%
Transactiekosten	0,02%	0,06%	0,02%
Gemiddelde duration (in jaren)			
Actieve Deelnemers	20,1	20,0	19,0
Gewezen Deelnemers	24,0	24,6	23,9
Pensioengerechtigden	10,1	10,5	10,2
Totaal gemiddelde duration	16,9	17,7	17,1
Gemiddelde rekenrente	0,53%	0,14%	0,68%

⁴⁷ Vanaf 2021 worden de uitkeringen inclusief de afkopen opgenomen in de kerngegevens. In eerdere jaren was dit exclusief de afkopen. Voor de vergelijking zijn de uitkeringen voor de jaren 2019 en 2020 hierop aangepast.

⁴⁸ De niet toegekende toeslagen hebben betrekking op de cumulatieve stand vanaf 1 juli 2006.

6.2 Algemene informatie

Pensioenkring Ballast Nedam is vanaf 1 januari 2019 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam overgedragen aan Stap Pensioenkring Ballast Nedam door middel van een collectieve waardeoverdracht.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Dick Vis (1969), voorzitter namens de gewezen deelnemers	01-01-2019	01-01-2023	01-01-2027	01-01-2031
Frank Poorthuis (1962), lid namens de gewezen deelnemers	01-01-2019	01-07-2021	01-07-2025	01-07-2029
Teun de Jong (1954), lid namens de gewezen deelnemers	01-01-2019	01-01-2022	01-01-2026	01-01-2030
Otbert de Jong (1962), lid namens de gewezen deelnemers	01-01-2019	01-01-2022	01-01-2026	01-01-2030
Arjen de Geus (1951), lid namens de pensioengerechtigden	01-01-2019	01-01-2022	01-01-2026	01-01-2030
Norma van den Berg (1959), lid namens de pensioengerechtigden	01-01-2019	01-01-2023	01-01-2027	01-01-2031

De eerste zittingstermijn van Frank Poorthuis als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gewezen deelnemers eindigde op 1 juli 2021. Voor die datum zijn alle gewezen deelnemers aangeschreven om zich kandidaat te stellen. Behalve Frank Poorthuis waren er geen andere kandidaten. Het Bestuur heeft Frank Poorthuis daarop herbenoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gewezen deelnemers.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam heeft in 2021 twee keer een overleg gehad met het Bestuur. In mei 2021 heeft een overleg plaatsgevonden met als belangrijkste onderwerp het jaarverslag 2020. In november 2021 heeft een tweede overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2022, het jaarplan 2022, de toeslagverlening per 31 december 2021, het communicatiejaarplan 2022 en het pensioenreglement 2022 zijn behandeld. Verder heeft het Belanghebbendenorgaan in mei 2021 ook een vergadering gehad met de Raad van Toezicht. Naast de overlegvergaderingen met het Bestuur en de Raad van Toezicht heeft het Belanghebbendenorgaan zes eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was.

6.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

Op de pensioenaanspraken en pensioenrechten zijn de pensioenreglementen zoals deze laatstelijk golden bij de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam van toepassing.

De belangrijkste kenmerken van de regeling luiden als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst. Het betreft een zogenaemde gesloten Pensioenkring. Er vindt geen actieve pensioenopbouw plaats met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.
Pensioenleeftijd	De pensioenregeling kent verschillende pensioenaanspraken met verschillende pensioenleeftijden.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actieven en arbeidsongeschikten	Arbeitsongeschikt-heidspensioen	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Gewezen	Totaal
Per 31 december 2020	29	0	2.515	32	4.069	6.645
Bij	1	0	202	6	65	274
Af	4	0	161	5	195	365
Per 31 december 2021	26	0	2.556	33	3.939	6.554

Financieringsbeleid

Binnen de Pensioenkring Ballast Nedam is geen sprake van opbouw van pensioen en daarmee geen sprake van premiebetaling. In Pensioenkring Ballast Nedam zijn de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam overgenomen. Daarnaast wordt de premievrije pensioenopbouw wegens (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid voortgezet bij Pensioenkring Ballast Nedam.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Pensioenkring Ballast Nedam bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit weerstandsvermogen is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring Ballast Nedam.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Pensioenkring Ballast Nedam, komen ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Pensioenkring Ballast Nedam.

6.4 Vermogensbeheer

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix ultimo 2021 en 2020 opgenomen.

Beleggingsmix ⁴⁹						
	2021			2020		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	444,8	36,9	35,0	429,4	36,1	35,0
Opkomende markten	98,1	8,1	7,9	95,5	8,0	7,9
Wereldwijd	346,7	28,8	27,1	333,9	28,0	27,1
Vastrentende waarden (% is inclusief liquiditeiten en overlay)	749,6	63,1	65,0	727,4	61,1	65,0
Bedrijfsobligaties Europa	186,0	15,4	16,3	188,3	15,8	16,3
Hypotheke Nederland	175,6	14,6	15,0	172,6	14,5	15,0
EMU Staatsobligaties	388,0	32,2	33,8	366,4	30,8	33,8
Liquiditeiten	16,7	1,4		8,4	0,7	0,0
Overlay	-6,7	-0,6		25,5	2,1	0,0
Renteswaps	-5,2	-0,4		22,4	1,9	0,0
Valuta-afdekking	-1,5	-0,1		3,1	0,3	0,0
Totaal	1.204,4⁵⁰	100,0	100,0	1.190,7	100,0	100,0

In december 2021 is, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2022 vastgesteld. Het beleggingsplan 2022 heeft als ingangsdatum 1 januari 2022.

In het beleggingsplan 2022 zijn wijzigingen meegenomen die onder andere uit de in 2021 uitgevoerde ALM-studie voortvloeien.

- In het kader van de ALM-studie is onder andere de toegevoegde waarde van additionele diversificatie binnen de portefeuille onderzocht en bevestigd. Om de diversificatie binnen de matching- en returnportefeuille te vergroten zijn de categorieën Emerging market debt, niet-beursgenoteerd vastgoed en inflatie-gerelateerde staatsobligaties toegevoegd ten koste van aandelen en nominale staatsobligaties. De uitruil tussen de diverse categorieën vindt in een zodanige verhouding plaats dat het risicoprofiel weer op het niveau komt van vóór de vorige herziening van het beleid waarbij het risicoprofiel werd verlaagd.
- Besloten is ESG-integratie toe te passen binnen de aandelen ontwikkelde markten door deze portefeuille om te zetten. Dit heeft als gevolg dat er een overstap is gemaakt van een brede benchmark naar een benchmark waar ESG-karakteristieken van bedrijven meegenomen worden bij het bepalen van de samenstelling van de index (MSCI World SRI Index).

⁴⁹ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

⁵⁰ Dit betreft de eindstand van de beleggingen inclusief de negatieve derivaten.

Resultaten beleggingen

In onderstaande tabel worden de beleggingsresultaten van 2021 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2021				
Cijfers in %	Pensioenkring	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	24,6	24,2	0,3	8,5
Aandelen opkomende markten (Northern Trust Emerging Markets ESG Fund)	3,5	3,7	-0,2	0,3
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	31,7	31,1	0,5	8,2
Vastrentende waarden	-2,5	-3,7	1,2	-1,6
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Index Fund)	-1,2	-1,0	-0,2	-0,2
Discretionaire staatsobligaties	-5,1	-5,1	0,0	-1,6
Hypotheek Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	1,7	-3,5	5,4	0,3
Liquiditeiten				0,0
Totaal exclusief overlay	6,9	6,0	0,8	6,8
Totaal overlay				-2,5
Swaps				-1,7
Valuta-afdekking				-0,8
Totaal inclusief overlay	4,4			4,4

Toelichting resultaten beleggingen 2021

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 8,5%-punt het meest positief bij aan het totaal rendement. Het MM World Equity Index Fund, dat wereldwijd belegd in aandelen in ontwikkelde landen, leverde met 8,2%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund belegt wereldwijd in aandelen van ondernemingen uit ontwikkelde markten. Het uitsluitingsbeleid behorend bij het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement van circa 0,1%. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingslijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

Het Northern Trust Emerging Markets ESG fonds is een passief beleggingsfonds dat als doel heeft het rendement van de benchmark zo nauwkeurig mogelijk te benaderen. Over 2021 behaalde het fonds een rendement dat lager lag dan het rendement van de benchmark. In Emerging Markets kan maar beperkt dividendbelasting worden teruggevorderd. Bij het berekenen van het benchmarkrendement wordt er vanuit gegaan dat er dividendbelasting wordt ingehouden over dividenduitkeringen. Omdat maar zeer beperkt dividendbelasting teruggevorderd kan worden en als gevolg van kosten in het fonds zal het rendement van het fonds doorgaans licht achterblijven bij het rendement van de benchmark. Het relatief rendement in 2021 kwam uit op -0,2% wat nagenoeg geheel wordt verklaard door de kostenratio van het fonds en hiermee presteerde het fonds in lijn met de verwachting.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen -1,6%-punt negatief bij aan het totaal rendement. De portefeuille discretionaire staatsobligaties leverde met -1,6%-punt de grootste negatieve bijdrage bij aan deze beleggingscategorie, terwijl het Dutch Mortgage Fund juist de grootste positieve bijdrage liet zien van 0,3%-punt.

Ontwikkeling Staatsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille discretionaire nominale staatsobligaties een negatief rendement. Europese staatsobligaties lieten een daling zien als gevolg van de licht opgelopen staatsrente. Een belangrijke reden voor de hogere rente was de scherp oplopende inflatie. Ondanks de hogere inflatie hebben de meeste Duitse staatsobligaties nog een negatief effectief rendement, alleen obligaties met een looptijd van 30 jaar kenden per eind 2021 een positief effectief rendement.

Ontwikkeling bedrijfsobligaties Europa

Het MM Credit Index Fund kent een passieve beleggingsstijl waardoor het rendement normaal gesproken fractioneel lager is dan dat van de benchmark. In tegenstelling tot de benchmark maakt het fonds kosten bij de transacties om het fonds in lijn te houden met de benchmark waardoor het fonds over het algemeen wat achterblijft. In 2021 bleef het rendement van het fonds meer dan gemiddeld achter bij dat van de benchmark. Reden hiervoor is de uitsluitingslijst, het lagere gewicht in minder liquide obligaties en de waarderingwijze van het fonds. Het fonds waardeert op midprijzen terwijl de benchmark op biedprijzen waardeert. Omdat het verschil tussen bied- en laatprijzen afnam, presteerde het fonds minder dan de benchmark.

Ontwikkeling Nederlandse hypotheek

Het rendement van de belegging in het MM Dutch Mortgage Fund was in 2021 aanzienlijk beter dan dat van Nederlandse staatsobligaties. Hypotheekverstrekkers hebben per saldo de hypotheekrente verlaagd ondanks de gestegen rente op staatsobligaties in 2021. Hierdoor nam het renteverskil tussen staatsobligaties en hypotheek af met circa 0,3%-punt waardoor het rendement op hypotheek hoger was dan dat van staatsobligaties. De huizenmarkt in Nederland was, ondanks COVID-19 zeer positief met een prijsstijging van circa 20% in 2021. Betalingsachterstanden op hypotheek zijn zeer laag.

Ontwikkelingen liquiditeiten

Voor het Morgan Stanley Euro Liquidity Fund en het Fidelity Institutional Liquidity Fund was de primaire focus om te kunnen voorzien in liquiditeit vanwege de aanhoudende onzekerheden in de financiële markten. Om dit te bewerkstelligen hield men vast aan een hogere allocatie naar dagelijks opvraagbare deposito's, rond de 35% met daarnaast een kleine allocatie naar posities met een looptijd van maximaal één week. Het behaalde rendement was negatief en in lijn met de rentes op de geldmarkt.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps en valuta-afdekking, heeft voornamelijk als doel om de dekkingsgraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2021 -2,5%-punt bij aan het rendement. De renteswaps droegen negatief bij aan het totale beleggingsresultaat. Dit werd veroorzaakt door een stijging van de swaprente in 2021. De valuta-afdekking droeg negatief bij als gevolg van zwakker geworden euro ten opzicht van de Amerikaanse dollar en het Britse pond.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2021		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,0	0,1
Vastrentende waarden	0,0	0,7
Liquiditeiten	0,0	0,0
Totaal	0,0	0,9

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM World Equity Index Fund, droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,14% binnen de categorie aandelen. Binnen de categorie vastrentende waarden droeg het MM Dutch Mortgage Fund met een selectie effect van 0,78% positief bij aan het rendement.

Uitvoering MVB beleid

Voor de Pensioenkring geldt dat, naast de genoemde uitvoering van het MVB beleid in het hoofdstuk 'Beleggingen', voor de beleggingen in het NT Emerging Markets Fund de volgende additionele activiteiten zijn uitgevoerd.

Voor de beleggingen in het Northern Trust Emerging Markets Fund voert de fondsbeheerder stem- en engagement activiteiten uit en bepaalt het de uitsluitingslijst. Het MVB-instrumentarium binnen het Northern Trust Emerging Markets Fund wordt hieronder toegelicht.

Uitsluitingen

- Het Global Sustainable Investing Team van Northern Trust is verantwoordelijk voor het bepalen van de uitsluitingen van ondernemingen die deel uitmaken van de MSCI Emerging Markets. Op basis van de uitsluitingen construeert MSCI de MSCI Emerging Markets Custom ESG Index.
- Ondernemingen binnen het fonds worden uitgesloten op basis van onderstaande criteria:
 - Het niet voldoen aan de UN's Global Compact Ten Principles;
 - Tabak (5% of meer van omzet);
 - Wapens;
 - Thermische kolen (productie & stroomopwekking) (5% of meer van omzet);
 - Unconventional Oil & Gas (>5% van de omzet) en Arctic Oil (>1% van de omzet);
 - Commerciële gevangenen (5% of meer van omzet);
 - Governance restricties:
 - Individuele aandeelhouder mag max 30% van het stemrecht hebben;
 - Minimaal de helft van de Raad van Bestuur moet onafhankelijk zijn;
 - Minimaal de helft van de audit commissie moet onafhankelijk zijn;
 - Minimaal de helft van de remuneratie commissie moet onafhankelijk zijn;
 - De ondernemingen moeten een clean (non-qualified) auditor opinion hebben.

Screening en engagement

- Het engagementbeleid van Northern Trust Asset Management is gericht op governance, risicobeheer, audit, bedrijfscultuur, energie, sociale & ethische waarden en duurzame waarde creatie. Engagement activiteiten worden uitgevoerd door een intern ESG team en via de stewardship service provider Hermes EOS.

Stembeleid

- Northern Trust stemt namens de beleggers in het fonds. De Northern Trust Policy heeft specifiek betrekking op SRI-richtlijnen die mensenrechten, dierenrechten, aandacht voor vrouwen in raden van bestuur, diversiteit en gelijke werkgelegenheid, milieu en duurzaamheid en liefdadigheidsbijstand overwegen. De Northern Trust's Proxy Committee is verantwoordelijk voor de inhoud, interpretatie en toepassing van de proxy voting guidelines.

6.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	889	862	0,07	0,08
Kosten vermogensbeheer	2.161	1.942	0,18	0,17
Transactiekosten	293	627	0,02	0,06
Totaal	3.343	3.431	0,28	0,30

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Administratiekostenvergoeding	570	556	0,05	0,05
Administratiekostenvergoeding meerwerk	14	8	0,00	0,00
Exploitatiekosten Stap	410	412	0,03	0,04
Overige kosten	18	10	0,00	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-123	-124	-0,01	-0,01
Totaal	889	862	0,07	0,08

De administratiekostenvergoeding is in 2021 toegenomen als gevolg van de jaarlijkse indexatie. Deze bedroeg in 2021 2,69%. De administratiekostenvergoeding meerwerk bestaat in 2021 uit een vergoeding voor eenmalige werkzaamheden om de datakwaliteit van de pensioenadministratie verder te verhogen. Hierin zijn tevens kosten opgenomen voor de advisering omtrent de Wet toekomst pensioenen en de uitvoering van de campagne om het aantal e-mail adressen van deelnemers te verhogen.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten pensioenbeheer per actieve deelnemer/pensioengerechtigde⁵¹ zijn in de volgende tabel weergegeven.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	Uitvoeringskosten pensioenbeheer in € 1.000		Per actieve deelnemer / pensioengerechtigde in €	
	2021	2020	2021	2020
Totaal	889	862	340	335

⁵¹ Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief de kosten vermogensbeheer.

De kosten per deelnemer zijn ten opzichte van 2020 op totaalniveau licht gestegen, evenals de totale uitvoeringskosten.

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen, omdat de meerwaarde van het laten uitvoeren van een benchmark op dit moment niet opweegt tegen de vergoeding die daarvoor gevraagd wordt. Op basis van een analyse uit de markt⁵² zijn de uitvoeringskosten per deelnemer/pensioengerechtigde van de Pensioenkring hoger dan voor een pensioenfonds van vergelijkbare omvang als de Pensioenkring doordat de Pensioenkring nog slechts een beperkt aantal actieve deelnemers heeft.

Kosten vermogensbeheer

Het bedrag van 2.162 betreft alle door de Pensioenkring betaalde kosten vermogensbeheer (direct en indirect).

Kosten vermogensbeheer (in € 1.000)	2021	2020
Directe kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	1.168	1.153
Indirecte kosten vermogensbeheer	993	789
Totale kosten van vermogensbeheer	2.161	1.942

De directe kosten vermogensbeheer bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder;
 - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
 - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De hoogte van directe kosten vermogensbeheer (1.168) wijkt af van de weergave in de financiële opstelling (1.320). Een deel van deze directe kosten vermogensbeheer betreffen de transactiekosten (48) en deze zijn hierna in het bestuursverslag in de paragraaf Transactiekosten verantwoord. Daarnaast wordt een deel van de overige kosten (104) bij de vermogensbeheerder en in het bestuursverslag verantwoord onder indirecte kosten. De verschillen tussen de financiële opstelling en het bestuursverslag betreffen verschuivingen in de weergave en hebben geen invloed op het totaal aan kosten vermogensbeheer.

De indirecte kosten vermogensbeheer bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager.
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabel geeft dit per beleggingscategorie weer. Het aandeel aan geschatte kosten is beperkt. De schattingen zijn gebaseerd op opgaven van externe managers van kosten in onderliggende beleggingsstructuren.

⁵² Bron: Rapport "Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2021" van LCP van 16 september 2021.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Aandelen	420	380	0,03	0,03
Vastrentende waarden	1.153	958	0,10	0,09
Overig	465	480	0,04	0,04
Totaal	2.038	1.818	0,17	0,16
Allocatie vanuit pensioenbeheer	123	124	0,01	0,01
Totaal	2.161	1.942	0,18	0,17

De kosten vermogensbeheer zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen en in 2021 0,01%-punt hoger dan in 2020 (0,17%). De stijging van de vermogensbeheerkosten is voornamelijk het gevolg van hogere kosten in de categorie vastrentende waarden. Binnen deze categorie is de totale beheervergoeding voor het fonds met Nederlandse hypotheek in 2021 hoger dan in 2020. De positie in dit fonds werd in 2020 opgebouwd, waardoor de gemiddelde participatie gedurende het jaar lager lag dan in 2021. Het gevolg hiervan is dat in 2020 de totale beheersvergoeding voor dit fonds lager uitviel.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte geschatte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Aandelen	1	35	0,00	0,00
Vastrentende waarden	172	437	0,01	0,04
Derivaten	121	155	0,01	0,02
Totaal	293	627	0,02	0,06

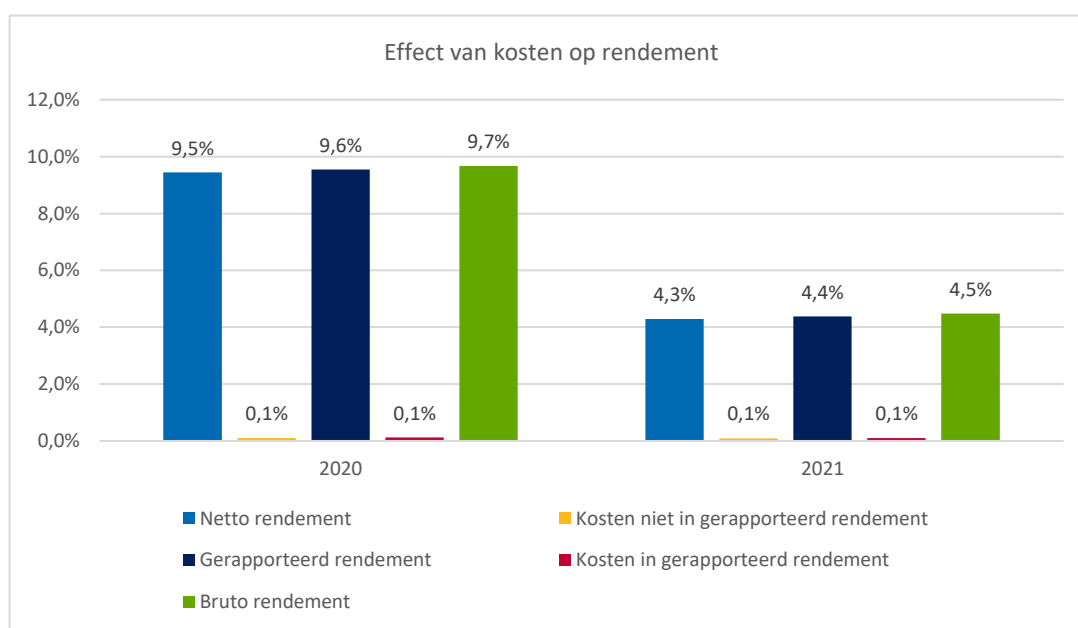
In bovenstaande kosten is een bedrag van 16 (2020: 41) begrepen voor toe- en uittredingskosten van de Pensioenkring. Het restant betreft werkelijke en geschatte transactiekosten van de beleggingen.

De transactiekosten in 2021 zijn 0,04%-punt lager dan vorig jaar (2020: 0,06%). Deze daling is voornamelijk veroorzaakt door de categorie vastrentende waarden. Binnen het MM Credit Index Fund zijn de transactiekosten gedaald in vergelijking met 2020. De transactiekosten voor dit fonds waren in 2020 bovengemiddeld hoog. Voor 2021 ligt het niveau in lijn met eerdere jaren.

Een ander deel van de daling van transactiekosten wordt verklaard doordat er minder gehandeld werd in de discretionaire portefeuille ten opzichte van 2020.

Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft de volgende grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken en op basis van een analyse uit de markt⁵³.

⁵³ Bron: Rapport “Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2021” van LCP van 16 september 2021.

6.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2021 is de rentetermijnstructuur (RTS) gestegen, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gedaald. De invoering van de Ultimate Forward Rate (UFR) per 1 januari 2021 heeft dit effect licht getemperd, maar per saldo heeft de rente in 2021 een positief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Ook het beleggingsrendement van 4,4% heeft voor een stijging van de feitelijke dekkingsgraad gezorgd. De feitelijke dekkingsgraad is gestegen van 109,4% naar 121,3%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2021 gestegen van 103,9% naar 116,9% en is hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 116,0%. Daarmee is ultimo 2021 sprake van een toereikende solvabiliteit. Ultimo 2021 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 119,0%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de TV op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2021	2020
Beleidsdekkingsgraad	116,9	103,9
Feitelijke dekkingsgraad	121,3	109,4
Dekkingsgraad op basis van marktrente	119,0	104,7
Reële dekkingsgraad	95,7	86,0
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0	104,0
Vereiste dekkingsgraad	116,0	115,2
Rekenrente vaststelling TV	0,53	0,14

Herstelplan

De Pensioenkring heeft op 25 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 112,3% en werd een beleidsdekkingsgraad verwacht van 110,6%. Op 19 mei 2021 heeft DNB ingestemd met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad (121,3%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan werd verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 116,9%.

Voor de Pensioenkring is met ingang van 2022 het herstelplan niet meer van toepassing, omdat de beleidsdekkingsgraad (116,9%) per 31 december 2021 hoger ligt dan de dekkingsgraad die hoort bij het vereist vermogen (116,0%) per 31 december 2021. Daarmee is Pensioenkring Ballast Nedam uit herstel.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en –rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden gespreid over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad (116,9%) hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist vermogen (104,0%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Pensioenkring Ballast Nedam niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat er een vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% aanwezig dient te zijn om een bepaalde toeslag levenslang toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van het verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid).

De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarbij de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2021 voor Pensioenkring Ballast Nedam gelijk aan 123,4%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Pensioenkring Ballast Nedam is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op pensioen van de gewezen deelnemers, gepensioneerden en uitkeringsgerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer (CPI) voor alle bestedingen. Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de periode oktober tot oktober van het jaar voorafgaande aan de toeslagverlening. Hiermee wordt bedoeld de stand van de consumentenprijsindex per 30 september van het voorafgaande jaar en de stand van dezelfde prijsindex per 30 september in het jaar van toekenning van de voorwaardelijke toeslag.

Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Een eventuele deflatie in enig jaar zal bij het vaststellen van de cumulatieve toeslagachterstand wel in aanmerking genomen worden. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn 100% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Per 31 december 2021 is een toeslag verleend van 0,87% (2020: 0,0%) aan de deelnemers van Pensioenkring Ballast Nedam. De gemiste toeslag per 31 december 2021 bedraagt 0,96%.

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Pensioenkring Ballast Nedam worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en is afhankelijk van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring.
- Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur. Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.
- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
 - Bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend;
 - Bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens kan de volledige toeslag worden gegeven;
 - Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven die naar verwachting in de toekomst te realiseren is (ongeveer naar rato).
- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag per 31 december.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag van de CPI te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist vermogen.
- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

De kosten van de inhaaltoeslagen mogen in enig jaar niet meer bedragen dan 20% van het vermogen wat aanwezig is boven de toekomstbestendige toeslaggrens. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal worden toegepast in de volgende volgorde:

- De korting op nominale pensioenaanspraken en pensioenrechten van 3% doorgevoerd op 31 december 2010 door Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam herstellen;
- Het herstellen van de openstaande inhaaltoeslagverlening of kortingen. Voor de (gedeeltelijke) inhaaltoeslagverlening wordt het meest recente jaar van een gemiste toeslag of korting het eerst ingehaald.
- De korting op nominale pensioenaanspraken en pensioenrechten van 7% doorgevoerd op 1 april 2013 door Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam herstellen.

6.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorzieningen werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van markttrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2021 (in € 1.000)	2020 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	55.221	106.066
Resultaat op wijziging RTS	62.099	-111.601
Resultaat op premie	0	0
Resultaat op waardeoverdrachten	143	117
Resultaat op kosten	-7	-31
Resultaat op uitkeringen	-149	-13
Resultaat op kanssystemen	2.186	1
Resultaat op toeslagverlening	-8.372	0
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	-2.189	11.363
Resultaat op andere oorzaken	-2	7
Totaal saldo van baten en lasten	108.930	5.909

Toelichting actuariële resultaat

In 2021 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen wordt verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 55.221. Op dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het resultaat op de beleggingen draagt in 2021 positief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2021 ligt gemiddeld genomen boven de RTS ultimo 2020. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2021 met circa 0,39%-punt gestegen wat leidt tot een afname van de technische voorzieningen en dus tot een positief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt 67.463.

Daarnaast heeft DNB er in 2020 voor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Hiervan is het resultaat -5.365. Het totale resultaat van de wijziging van de rente bedraagt 62.099.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen in 2021 2.186.

Toeslagverlening

In het boekjaar is een (gedeeltelijke) toeslag verleend van 0,87% aan de deelnemers van Pensioenkring Ballast Nedam. Het resultaat op toeslagverlening in het boekjaar bedraagt -8.372.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt - 2.189. Dit resultaat wordt veroorzaakt doordat de kostenvoorziening ultimo 2021 is geactualiseerd.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op de strategische portefeuilles en is vastgesteld op 116,0%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 116,2%.

6.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2021 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is tevens van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Pensioenkring Ballast Nedam weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Ballast Nedam
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	Niet van toepassing, Pensioenkring Ballast Nedam is namelijk een gesloten Pensioenkring.
Behoud nominale aanspraken binnen de Pensioenkring	<i>Risicobereidheid korte termijn:</i> De risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het vereist eigen vermogen (VEV) met een bandbreedte van 14% tot 20%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Pensioenkring Ballast Nedam is dit vertaald naar: een voorwaardelijke toeslagambitie van 100% van de afgeleide consumentenprijsindex (CPI alle bestedingen).	<i>Risicobereidheid korte termijn:</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het VEV met een bandbreedte van 14% tot 20%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Risicobereidheid lange termijn:</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de aanvangs-haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de financiële positie waarbij aan het VEV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau voor het verwacht pensioenresultaat 84% van de mediaan uit de HBT. • Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau voor het verwacht pensioenresultaat 80% van de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie; • Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 41%.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring Ballast Nedam
Niet-financiële doelstellingen	
Adequate communicatie. Specifiek voor Pensioenkring Ballast Nedam is dit vertaald naar: een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers zich bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen.	De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Pensioenkring Ballast Nedam is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN. Het Bestuur heeft het financieel crisisplan in 2020 geactualiseerd.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Voor boekjaar 2021 heeft de RSA begin 2021 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt. Daaronder zijn de Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden begrepen.

Risico's met mogelijke impact op de financiële positie Pensioenkring Ballast Nedam

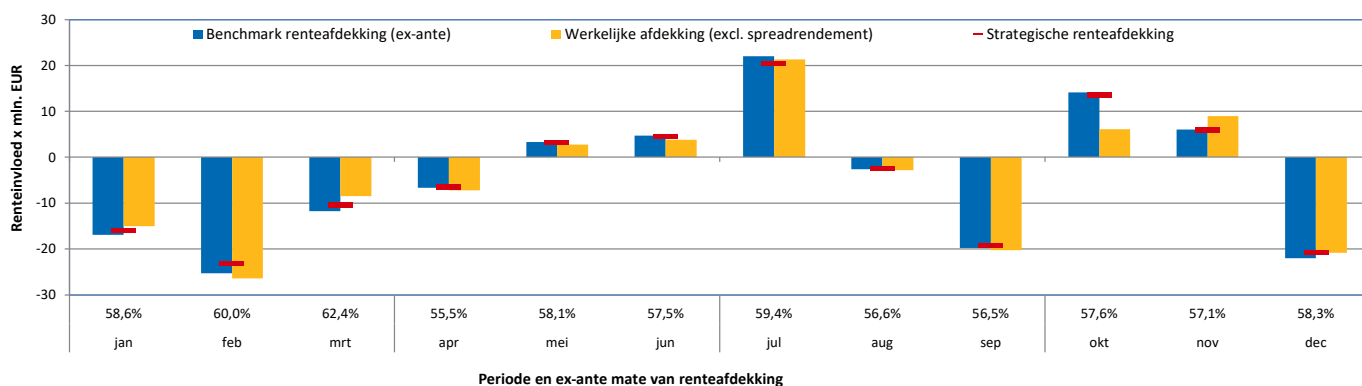
Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

Matchings-/Renterisico

Pensioenkring Ballast Nedam loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Om dit risico af te dekken maakt Pensioenkring Ballast Nedam gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardeverhoging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico dat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Pensioenkring Ballast Nedam dekt strategisch 55% van het renterisico van de nominale verplichtingen af. Rondom de strategische mate van renteaftdekking wordt een bandbreedte van 5%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteaftdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteaftdekking zich buiten deze marges bevindt vindt bijsturing plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kunnen opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt Pensioenkring Ballast Nedam gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. Per looptijdbucket wordt gemonitord of de renteaftdekking zich binnen de vooraf gestelde bandbreedtes bevindt. Wanneer de vooraf gestelde bandbreedtes worden overschreden vindt bijsturing plaats.

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteaftdekking ten opzichte van de strategische renteaftdekking en de ex-ante mate van renteaftdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. Zichtbaar is dat gedurende 2021 zowel de benchmark voor de renteaftdekking als de werkelijke renteaftdekking zich dicht bij strategische mate van renteaftdekking bevonden. Indien de benchmark voor de renteaftdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 5%-punt) bevindt, worden transacties uitgevoerd om de renteaftdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteaftdekking.

Toelichting grafiek:

- De blauwe balken tonen de ex-ante mate van renteaftdekking (benchmark aftdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteaftdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteaftdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.
- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteaftdekking. De strategische mate van renteaftdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteaftdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteaftdekking bevindt.
- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteaftdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2021 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- De marktrente is gedurende 2021 per saldo gestegen. De Pensioenkring hanteert een vast afdekking, waardoor het afdekkingspercentage onafhankelijk is van het renteniveau.
- Gedurende het jaar zijn de bandbreedtes op curverisico twee keer geraakt waardoor de afdekking binnen de looptijdbucket werd bijgestuurd richting het strategisch niveau.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Ballast Nedam heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelenbeleggingen. Hierbij vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkinggraad voor markt- en renterisico per eind 2021

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkinggraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
Aandelen							
20%	117,6	121,6	125,8	130,2	134,8	139,5	144,3
10%	114,0	117,8	121,7	125,8	130,0	134,3	138,8
0%	110,5	113,9	117,5	121,3	125,1	129,1	133,2
-10%	106,9	110,1	113,4	116,8	120,3	123,9	127,7
-20%	103,4	106,3	109,2	112,3	115,5	118,8	122,1

Gedurende 2021 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2021 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkinggraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkinggraad.
- Afgelopen jaar was zeer positief voor de aandelenmarkten. Aandelenkoersen in ontwikkelde markten stegen met circa 24% (gemeten in lokale valuta). Verschillende records werden verbroken. Accomoderend beleid van overheden en centrale banken leverde een gunstig klimaat voor zakelijke waarden categorieën. Dit heeft een positief effect gehad op de dekkinggraad.

ESG-*risico*

ESG-*risico's* zijn risico's die verband houden met milieu, sociale verhoudingen en ondernemingsbestuur. De risico's vloeien voort uit de invloed die de activiteiten van een onderneming hebben op de omgeving (bijvoorbeeld land, water, lucht en ecosystemen), de maatschappij en de manier waarop ondernemingen beheerd zijn. Materialisatie van deze risico's kan, naast reputatie schade, materiële invloed hebben op de waarde van een onderneming.

De mate waarin de Pensioenkring is blootgesteld aan de ESG-risico's en de beheersing daarvan is afhankelijk van de samenstelling van de beleggingsportefeuille. In beginsel wordt een combinatie van meerdere instrumenten ingezet om deze risico's te beperken, dan wel te mitigeren: stemmen, screening en dialoog, uitsluitingen en ESG-integratie. Het MVB-beleid van Stap bevat richtlijnen met betrekking tot ESG-risicobeheersing op portefeuilleniveau. Daarnaast is MVB een vast onderdeel van de investment cases, die gehanteerd worden voor het vaststellen van het strategisch beleid per beleggingscategorie.

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico heeft betrekking op alle verzekeringstechnische grondslagen die voor de Pensioenkring een risico vormen. Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico voor de Pensioenkring is het langlevensrisico. Dit betreft het risico dat deelnemers langer leven dan verondersteld bij de vaststelling van de technische voorzieningen. Bij de vaststelling van het verzekeringstechnisch risico (S6) als onderdeel van het vereist eigen vermogen wordt voor het sterfterisico onderscheid gemaakt tussen procesrisico, trendsterfteonzekerheid en negatieve stochastische afwijkingen.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. De Pensioenkring is een gesloten Pensioenkring zonder premie inkomsten. Dit betekent dat de uitkeringen vanuit de kasstromen van de vastrentende waarden en het belegd vermogen gefinancierd dienen te worden.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor de grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten. Eén keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget.

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap op instellingsniveau uitgewerkt in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende belangrijkste niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector.

Stap is, net als de gehele pensioensector, onderhevig aan diverse ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, volatiliteit op de financiële markten, het nieuwe pensioenstelsel, de overgang naar een CO₂ neutrale samenleving en overige nieuwe (Europese) wet- en regelgeving. Het Bestuur van Stap volgt de ontwikkelingen(pro-)actief, in afstemming met de strategische partners, en draagt zorg voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders van Stap.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het ICT-beleid, het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. In 2021 heeft de externe partij Quint voor Stap een onderzoek gedaan naar het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. Hierbij is geconcludeerd dat het beleid een goede basis is. Quint heeft geadviseerd het beleid, gezien de technologische ontwikkelingen, te actualiseren en een meer onafhankelijke positie in te nemen ten opzichte van TKP. De benodigde wijzigingen die hieruit naar voren zijn gekomen, zijn meegenomen bij de actualisatie van betreffende beleidsdocumenten. Genoemde beleidsdocumenten zijn gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid van Stap en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages. Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberrisico's en datakwaliteit.

Bij de beheersing van de IT-risico's is voldoende deskundigheid binnen de organisatie van Stap op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity van belang, zodat sprake is van voldoende 'countervailing power' ten opzichte van de uitbestedingspartners. Vanuit zowel de SIRA als de RSA ICT is als aanvullende beheersmaatregel onderkend dat externe expertise gewenst is voor de beoordeling van de toereikendheid van het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. In 2021 heeft Quint diverse kennissessies voor het Bestuur, de Raad van Toezicht, de directie en de Manager Risk gehouden. Deze kennissessies zijn bedoeld om de deskundigheid op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity, waaronder de belangrijkste IT-risico's en beheersingsmaatregelen, voor Stap te borgen.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. Om dit risico te mitigeren heeft Stap het ICT- en Informatiebeveiligings-beleid geïmplementeerd en maatregelen getroffen. Zo laat de uitvoeringsorganisatie periodiek penetratietesten uitvoeren en worden (mogelijke) beveiligingsproblemen direct opgevolgd. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2021 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor aangepast dienen te worden. TKP informeert Stap periodiek over de voortgang van de wijzigingen die doorgevoerd moeten worden in de (administratieve) systemen als gevolg van de Wet toekomst pensioenen en de herijking van haar veranderportfolio. . Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor het TKP programma Wet toekomst pensioenen.

Juridisch risico

Financiële instellingen opereren in een omgeving die de komende jaren flink verandert. Ook de pensioensector krijgt te maken met aangepaste wetgeving. Zo staat voor pensioenfondsen de uitwerking van het pensioenakkoord centraal. Daarnaast is sprake van toenemende vereisten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Tevens lanceert de Europese Commissie (EC) de komende jaren regelgeving om digitale weerbaarheid te vergroten en om financieel-economische criminaliteit effectiever tegen te gaan. Voor het vergroten van de digitale weerbaarheid van de sector heeft de EC een voorstel gedaan voor een verordening: de Digital Operational Resilience Act (DORA). DORA stelt eisen aan financiële organisaties ten aanzien van: IT-risicomanagement, IT-incidenten, periodiek testen van digitale weerbaarheid, de beheersing van risico's bij uitbesteding aan (kritieke) derden. Daarbij wordt rekening gehouden met de grootte, het risicoprofiel en het systeembelang van individuele organisaties.

Ook werkt de EC aan een nieuw anti-witwasraamwerk. Het doel hiervan is een gelijk spelveld te creëren tussen EU-jurisdicties voor het toezicht, gericht op het voorkomen van financieel-economische criminaliteit. Tevens wordt gewerkt aan een Europese toezichthouder op dit vlak. Ondertussen zet Nederland in op meer mogelijkheden voor instellingen om onderling informatie uit te wisselen. Kennisdeling vergroot het zicht op financieel-economische criminaliteit. Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot een verhoogd risico dat Stap niet voldoet aan wet- en regelgeving.

Ter beheersing van het juridisch risico maakt Stap gebruik van binnen het Bestuur, Bestuursbureau en bij de uitbestedingspartners aanwezige (juridische) kennis en kunde. Tevens heeft Stap een externe Compliance Officer aangesteld en wordt waar nodig juridische expertise ingehuurd.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de nadrukkelijke aandacht van Stap. Het door Stap ingerichte Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, de extra overleggen met de uitbestedingspartners en de informatieverstrekking aan de verschillende stakeholders zijn in 2021 afgeschaald. De belangrijkste risico's die door het CMT waren onderkend zijn in 2021 gemonitord. Op het niveau van Stap zijn de betreffende risico's beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, heeft de financiële positie van de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. En door het behaalde rendement en de gestegen rente is de financiële positie van de Pensioenkring in 2021 sterk verbeterd. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen in 2021 wekelijks met nadrukkelijke aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van de Pensioenkringen met nieuwsberichten en via de website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2022

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. Pensioenkring Ballast Nedam verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden uit Rusland, maar Pensioenkring Ballast Nedam heeft wel beleggingen in Rusland. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische bedrijven. Per eind 2021 was 0,29% van de totale portefeuille belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Oekraïne en Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

In 2020 is het project Pensioenakkoord binnen Stap gestart. In de oriëntatiefase (2020/2021) zijn er door Stap drie werkgroepen gevormd: techniek, governance en propositie. Door de werkgroep techniek zijn verkennende kwantitatieve analyses uitgevoerd. De onderwerpen invaren en transitie FTK zijn uitvoerig aan bod gekomen. De werkgroep governance heeft voor de verschillende Pensioenkringen een inventarisatie gemaakt van de rollen en verantwoordelijkheden bij een overgang naar het nieuwe stelsel. De werkgroep propositie heeft een analyse uitgevoerd ten aanzien van de proposities die Stap aan gaat bieden. In 2021 zijn de uitkomsten van oriëntatiefase gepresenteerd aan de Belanghebbendenorganen. In februari 2021 heeft Stap ook gereageerd op de internetconsultatie 'Wet toekomst pensioenen', gepubliceerd op 16 december 2020. Stap onderschrijft en ondersteunt de noodzaak van de voorgestelde herziening van de tweede pijler.

Stap ziet in de complexe overgang van het oude stelsel naar het nieuwe stelsel voor algemeen pensioenfondsen een belangrijke rol weggelegd. Algemeen pensioenfondsen kunnen oplossingen bieden in het nieuwe stelsel en daarnaast ook collectiviteiten vanuit het verleden borgen. Alhoewel de wetgeving nog niet definitief is, gaat Stap wel door met de projectmatige voorbereiding op de Wet toekomst pensioenen. De Wtp is een vast agendapunt geworden bij alle commissievergaderingen en hiermee onderdeel van de governance van Stap. Er is een coördinatieteam gevormd dat bestaat uit twee bestuursleden en de directie van het Bestuursbureau, dat onder andere zorgt voor volledige dekking qua onderwerpen via de commissies en het binnen de gestelde kaders prioriteren van onderwerpen en uitzetten van opdrachten. Tevens bewaakt het coördinatieteam de tijdlijnen, afhankelijkheden en volledigheid van uitwerking.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring Ballast Nedam per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer - 0,7%-punt.

6.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam

Verslag Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Ballast Nedam

Pensioenkring Ballast Nedam is vanaf 1 januari 2019 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam in liquidatie door middel van een collectieve waardeoverdracht overgedragen aan Stap Pensioenkring Ballast Nedam. De Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam is vervolgens geliquideerd.

Leden Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Ballast Nedam

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit zes leden en deze leden vertegenwoordigen de geledingen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De volgende leden hebben zitting in het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam:

- Dick Vis (voorzitter) – namens de gewezen deelnemers
- Frank Poorthuis – namens de gewezen deelnemers
- Teun de Jong – namens de gewezen deelnemers
- Otbert de Jong – namens de gewezen deelnemers
- Norma van den Berg – namens de pensioengerechtigden
- Arjen de Geus – namens de pensioengerechtigden

Er zijn gedurende het jaar geen wijzigingen opgetreden in de samenstelling van het Belanghebbendenorgaan.

Op 1 juli 2021 eindigde de eerste zittingstermijn van Frank Poorthuis. Hij heeft zich beschikbaar gesteld voor een tweede termijn. Daarnaast zijn alle gewezen deelnemers aangeschreven en uitgenodigd om zich kandidaat te stellen. Er waren naast Frank Poorthuis geen andere kandidaten. Daarop is Frank Poorthuis herbenoemd voor een volgende termijn van vier jaar.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfonds, de statuten en de reglementen van Stap. De taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in het Reglement Belanghebbendenorgaan Ballast Nedam.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2021

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het jaarverslag 2020 en de financiële positie van Pensioenkring Ballast Nedam. De tweede vergadering vond plaats in november. In deze vergadering zijn onder meer het beleggingsplan 2022, het pensioenreglement 2022, de toeslagverlening, het communicatiejaarplan en het jaarplan (inclusief begroting) 2022 van de Pensioenkring behandeld. Het Belanghebbendenorgaan heeft daarnaast in mei een vergadering gehad met de Raad van Toezicht. Deze vergadering stond in het teken van de verantwoording van de Raad van Toezicht.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 zes eigen vergaderingen gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen behandeld die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden. Verder zijn onder meer de ALM-studie, het pensioenakkoord, het MVB-beleid, de ABTN, het herstelplan van de Pensioenkring, de haalbaarheidstoets en de rapportages van de Pensioenkring behandeld.

Zelfevaluatie

Het Belanghebbendenorgaan zal in september 2022 onder begeleiding van een externe een zelfevaluatie over 2021 uitvoeren en vaststellen.

Informatie-uitwisseling

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via een eigen digitale vergaderomgeving. Dit betreft onder andere maand- en kwartaalrapportages en per kwartaal een risicomangementrapportage. Daarnaast ontvangt het Belanghebbendenorgaan tenminste maandelijks een nieuwsbrief over de actualiteiten. Deze frequentie wordt verhoogd wanneer hiertoe aanleiding is. Daarnaast hebben de leden van Belanghebbendenorgaan toegang SPO-Perform.

Stap heeft in 2021 twee themadagen voor leden van Belanghebbendenorganen georganiseerd. Op de themadagen zijn onderwerpen behandeld zoals het pensioenakkoord, beleggingsbeleid in het nieuwe pensioenstelsel, compliance en activerende pensioencommunicatie. Een aantal leden van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam heeft deze themadagen bijgewoond.

Verslag over 2021

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 goedkeuring verleend aan:

- het herstelplan van de Pensioenkring;
- het beleggingsplan 2022;
- het jaarplan (inclusief jaarbegroting) 2022 van de Pensioenkring;
- het uitvoeren van een campagne om het aantal e-mailadressen te vergroten.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 advies gegeven over:

- de ABTN 2021 van de Pensioenkring;
- het deel-jaarverslag 2020 met de financiële opstelling 2020 van de Pensioenkring;
- het pensioenreglement 2022 (actualisatie);
- het communicatiejaarplan 2022 van de Pensioenkring.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 ook de uitgevoerde ALM-studie behandeld. Op verzoek van het Belanghebbendenorgaan zijn enkele aanvullende analyses uitgevoerd. De uitkomsten van de ALM-studie zijn meegenomen in het beleggingsplan 2022.

In 2021 is er een enquête onder (gewezen) deelnemers en gepensioneerden uitgevoerd over Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Het Belanghebbendenorgaan heeft de uitkomsten van de enquête bestudeerd. De uitkomsten van de enquête zijn meegenomen in de voorbereidingen op het beleggingsplan 2022.

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan zijn de maand- en kwartaalrapportages van de Pensioenkring en de risicomangementrapportages behandeld. Het Belanghebbendenorgaan heeft bij de behandeling hiervan verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van deze rapportages. Deze zijn door het Bestuursbureau naar tevredenheid beantwoord.

Bevindingen

Deze verklaring heeft betrekking op het verslagjaar 2021. Wij hebben over deze periode de volgende bevindingen.

Financieel

De financiële positie (actuele dekkingsgraad) van de Pensioenkring is in 2021 sterk verbeterd ten opzichte van 2020. De actuele dekkingsgraad bedroeg eind 2021 122,4%. Eind 2020 was dat nog 109,4%. Aan de ene kant hebben de positieve beleggingsresultaten geleid tot een stijging van de dekkingsgraad. Daarnaast zorgde ook de hogere rente ervoor dat de dekkingsgraad omhoog ging. De sterke stijging van de actuele dekkingsgraad leidde ook tot een hogere beleidsdekkingsgraad (gemiddelde over 12 maanden) van de Pensioenkring. Deze was eind 2021 116,4% tegenover 103,9% een jaar eerder.

Beleggingen

Het totale beleggingsrendement in 2021 bedroeg 4,4%.

In 2021 is voor Pensioenkring Ballast Nedam een ALM-studie uitgevoerd. De onderzoeksvragen en de uitkomsten van de ALM-studie zijn uitgebreid besproken met het Belanghebbendenorgaan. De uitkomsten van de ALM-studie zijn ook meegenomen in het Beleggingsplan 2022. Dit heeft geleid tot een verdere diversificatie van strategische matching- en returnportefeuille door het in de toekomst toevoegen van de categorieën Emerging market debt, niet-beursgenoteerd vastgoed en inflatie-gerelateerde staatsobligaties ten koste van aandelen en nominale staatsobligaties. Daarnaast is besloten om ESG-integratie toe te passen binnen de aandelen ontwikkelde markten door deze portefeuille om te zetten. Dit heeft als gevolg dat er een overstap is gemaakt van een brede benchmark naar een benchmark waar ESG-karakteristieken van bedrijven meegenomen worden bij het bepalen van de samenstelling van de index (MSCI World SRI Index).

Toeslagverlening

Door de verbeterde financiële positie van de Pensioenkring, konden de pensioenen verhoogd worden. De hoogte van de toeslagverlening bedroeg 0,87%. Het Belanghebbendenorgaan is verheugd dat de pensioenen weer verhoogd konden worden nadat dit een aantal jaren niet mogelijk is geweest.

Verslaglegging en verantwoording

Ten aanzien van verslagleggingen en verantwoording is het Belanghebbendenorgaan van mening dat er adequate maand- en kwartaalrapportages en risicomangementrapportages worden verstrekt die ruim voldoende diepgang verschaffen om de taken en verantwoordelijkheden uit te voeren. Het Belanghebbendenorgaan heeft voorts een professionele indruk van het Bestuur, de Raad van Toezicht en het Bestuursbureau. Wij spreken ons vertrouwen uit dat dit in de toekomst in het belang van de deelnemers wordt gecontinueerd.

Komende periode

2022 zal in het teken staan van de voorbereidingen op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Hoewel in het wetsvoorstel nog steeds niet goed rekening is gehouden met gesloten pensioenfondsen of Pensioenkringen is een voorbereiding van groot belang. Vanuit de pensioensector wordt blijvend aandacht gevraagd voor de situatie van deze fondsen. Het Bestuur is op tijd gestart met deze voorbereidingen en het Belanghebbendenorgaan zal dit traject nauwgezet blijven monitoren.

Het totale oordeel

Op grond van het voorgaande komt het Belanghebbendenorgaan tot het volgende integrale oordeel. Het Belanghebbendenorgaan adviseert positief ten aanzien van het deel-jaarverslag met de financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam. De samenwerking binnen het Belanghebbendenorgaan en met het Bestuur, de Raad van Toezicht en het Bestuursbureau van Stap is professioneel en constructief. Er wordt met wederzijds respect en met oog voor ieders verantwoordelijkheid gewerkt. Het Belanghebbendenorgaan spreekt haar vertrouwen uit naar het Bestuur van Stap en ziet uit naar een continuering van de samenwerking.

Utrecht, 11 mei 2022

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Ballast Nedam

Dick Vis (voorzitter)
Frank Poorthuis
Teun de Jong
Otbert de Jong
Norma van den Berg
Arjen de Geus

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam en het positieve oordeel over het in 2021 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Ballast Nedam voor de verrichte werkzaamheden en kijkt er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

7. Pensioenkring GE Nederland

7.1 Kerngegevens

	2021
Aantallen Deelnemers	
Actieven en arbeidsongeschikten	500
Gewezen deelnemers	1.868
Pensioengerechtigden	158
Totaal	2.526
Dekkingsgraad	
Beleidsdekkingsgraad	116,4%
Feitelijke dekkingsgraad	122,4%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1%
Vereiste dekkingsgraad	127,6%
Financiële positie (in € 1.000)	
Pensioenvermogen	635.768
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	515.857
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	2.503
Technische voorzieningen risico deelnemers	991
Eigen vermogen	116.417
Minimaal vereist vermogen	21.121
Vereist vermogen	143.162
Premies en uitkeringen (in € 1.000)	
Kostendeekkende premie	9.684
Gedempte premie	7.766
Feitelijke premie	7.766
Pensioenuitkeringen	1.045
Toeslagen	
Deelnemers	2,00%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	2,70%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief)	0,00%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief)	0,00%
Beleggingsrendement⁵⁴	
Per jaar	0,00%
Kostenratio's	
Pensioenuitvoeringskosten	0,04%
Vermogensbeheerkosten	0,06%
Transactiekosten	0,04%
Gemiddelde duration (in jaren)	
Actieve Deelnemers	26,0
Gewezen Deelnemers	26,7
Pensioengerechtigden	12,8
Totaal gemiddelde duration	24,7
Gemiddelde rekenrente	0,60

⁵⁴ Het beleggingsrendement van 2021 betreft de periode 1 september 2021 t/m 31 december 2021.

7.2 Algemene informatie

Pensioenkring GE Nederland is vanaf 1 september 2021 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland in liquidatie overgedragen aan Stap Pensioenkring GE Nederland door middel van een collectieve waardeoverdracht. De aangesloten werkgevers en Stap zijn per 1 september 2021 een uitvoeringsovereenkomst aangegaan voor een periode van vijf jaar.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Y.M.M. den Bakker (1967), voorzitter namens de werkgever	01-09-2021	01-09-2022		
T.A. Sardar (1978), lid namens de werkgever	01-09-2021	01-09-2025	01-09-2029	01-09-2033
B. Vroegh (1965), lid namens de werkgever	01-09-2021	01-09-2022		
N. Nijs (1953), lid namens de deelnemers	01-09-2021	01-09-2022		
S. Lousberg (1981), lid namens de deelnemers	01-09-2021	01-09-2025	01-09-2029	01-09-2033
D. van Unnik (1964), lid namens de deelnemers	01-09-2021	01-09-2022		
F. Bos (1945), lid namens de pensioengerechtigden	01-09-2021	01-09-2022		

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland heeft in 2021 voorafgaand aan de start van Pensioenkring GE Nederland een eerste overleg gehad. In dit overleg zijn onderwerpen zoals het strategisch beleggingsbeleid, het toeslagbeleid, de premiebeleid en het pensioenreglement. Het Belanghebbendenorgaan heeft bij aanvang van de Pensioenkring goedkeuring verleend aan het strategisch beleggingsbeleid, het premiebeleid en het toeslagbeleid van de Pensioenkring.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland heeft in 2021 één keer overleg gehad met het Bestuur. In december 2021 heeft een overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2022, de pensioenpremie 2022, het jaarplan 2022, de toeslagverlening per 31 december 2021, het communicatiejaarplan 2022 en het pensioenreglement 2022 zijn behandeld. Naast de overlegvergadering met het Bestuur, heeft het Belanghebbendenorgaan vanaf de start van de Pensioenkring in 2021 één eigen vergadering gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was. Verder heeft het Belanghebbendenorgaan in december 2021 een overleg gehad met de Raad van Toezicht. Deze stond in het teken van kennismaking.

7.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

De belangrijkste kenmerken van de regeling zijn als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een onvoorwaardelijke middelloonregeling voor actieve deelnemers en voorwaardelijke toeslagen voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst.
Pensioenleeftijd	Leeftijd 68 jaar
Toetredingsleeftijd	Leeftijd 21 jaar
Pensioengevend salaris	12 maal het overeengekomen basissalaris en de overeengekomen ploegentoeslag, alsmede de door de werkgever schriftelijk aangewezen vaste (persoonlijke) toeslagen vermeerderd met de bijbehorende vakantietoeslag en de dertiende maand. Het pensioengevend is gemaximeerd € 112.189 (2021).
Franchise	€ 14.544 (2021), verhoging volgt het bruto minimumloon.
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris minus de franchise. De pensioengrondslag wordt vermenigvuldigd met de parttimefactor.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Het opbouwpercentage is 1,875%.
Partnerpensioen	Het partnerpensioen bedraagt 70% van het bereikbare ouderdomspensioen.
Wezenpensioen	Het wezenpensioen bedraagt per kind 14% van het bereikbare ouderdomspensioen. Het totale bedrag aan wezenpensioen bedraagt niet meer dan 70% van het bereikbare ouderdomspensioen.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.
Arbeitsongeschiktheids-pensioen	70% van het positieve verschil tussen het pensioengevend salaris en het maximum jaarloon waarover uitkeringen ingevolge de WIA worden genoten, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actieven en arbeidsongeschikten	Arbeitsongeschiktheidspensioen	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Gewezen	Totaal
Per 1 september 2021	504	7	136	12	1.849	2.508
Bij	18	1	3	2	23	47
Af	22	0	1	2	4	29
Per 31 december 2021	500	8	138	12	1.868	2.526

Financieringsbeleid

Pensioenfondsen zijn verplicht om een kostendekkende premie te berekenen. De kostendekkende premie is het (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie.

Feitelijke premie

De feitelijke premie is gelijk aan de gedempte premie. Om het weerstandsvermogen op peil te houden dient er tevens een bijdrage te worden geleverd aan het weerstandsvermogen. Deze opslag is geen onderdeel van de gedempte premie of het vermogen in de Pensioenkring.

Gedempte premie

Om conform de Pensioenwet te toetsen in hoeverre de feitelijke premie voldoet aan de wettelijke eisen, hanteert de Pensioenkring de zogenoemde gedempte premie. De gedempte premie wordt vastgesteld op basis van onder andere de volgende uitgangspunten en wordt uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslagsom.

Basispremie	Actuariële koopsom voor het in het jaar op te bouwen ouderdomspensioen en de toegekende toeslagen vermeerderd met de risicopremies voor nog niet opgebouwde aanspraken op partnerpensioenen en wezenpensioenen en de premievrijstelling en het arbeidsongeschiktheidspensioen.
Premie extra pensioenaanspraak	Dit betreft inkoop van een extra pensioenaanspraak op grond van het addendum bij het Pensioenreglement 67 jaar.
Aanvullende werkgeversbijdrage	De premie wordt elk jaar verhoogd met een aanvullende werkgeversbijdrage van 0,8% van de brutoloon van alle actieve deelnemers in de Pensioenkring. De brutoloon bestaat uit de som van de bruto jaarsalarissen van de actieve deelnemers. In dit bruto jaarsalaris wordt het vakantiegeld meegenomen, maar worden variabele emolumenten (zoals onder andere bonus betalingen, toeslagen, overwerk- en/of onregelmatigheidstoeslagen) buiten beschouwing gelaten. Peildatum is 1 oktober van het jaar voorafgaand aan het jaar waarover de aanvullende werkgeversbijdrage wordt betaald. Over deze bijdrage is geen opslag voor toekomstige uitvoeringskosten en solvabiliteitsopslag verschuldigd.
Rekenrente	<p>De berekening van de gedempte premie is gebaseerd op een disconteringsvoet van 1,7%, die is vastgesteld op basis van:</p> <ul style="list-style-type: none">• een verwacht nominaal rendement op basis van de huidige strategische beleggingsmix;• een rendement op vastrentende waarden dat gelijk is aan de rentetermijnstructuur van 31 augustus 2019. Het rendement op vastrentende waarden staat voor de periode 1 januari 2020 tot 1 januari 2025 vast;• een opslag voor toekomstbestendig indexeren. <p>De risicopremies zijn gelijkgesteld aan de maximale rendementparameters zoals vastgesteld in artikel 23a van het Besluit FTK en geldend per 1 januari 2020 inclusief nieuwe UFR.</p>
Solvabiliteit	De solvabiliteitsopslag is gelijk aan het percentage dat behoort bij het vereist eigen vermogen op basis van het strategische beleggingsbeleid.

Sterftekansen

Ontleend aan de meest recente prognosetafel, zoals gepubliceerd door het Koninklijke Actuarieel Genootschap. Bij gebruik van de prognosetafel wordt rekening gehouden met leeftijdsafhankelijke ervaringssterftefactoren die zijn vastgesteld met behulp van het model van Sprenkels & Verschuren op basis van inkomensklassen.

Kostendekkende premie

Naast de gedempte premie wordt jaarlijks ook de kostendekkende premie bepaald. De kostendekkende premie wordt op dezelfde grondslagen berekend als de gedempte premie, met uitzondering van de rekenrente. Bij de kostendekkende premie wordt de actuele rentetermijnstructuur gebruikt zoals door DNB gepubliceerd wordt per 31 december van het voorafgaande jaar.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Pensioenkring GE Nederland bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit weerstandsvermogen is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring GE Nederland.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Pensioenkring GE Nederland, komen ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Pensioenkring GE Nederland.

7.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix ultimo 2021 opgenomen.

Beleggingsmix ⁵⁵			
	2021		
	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	350,8	52,3	50,0
Ontwikkelde markten	309,1	46,1	43,5
Opkomende markten	41,7	6,2	6,5
Vastrentende waarden (inclusief liquiditeiten en overlay)	320,4	47,7	50,0
Hypotheek Nederland	21,4	3,2	5,0
Discretionaire bedrijfsobligaties	90,0	13,4	15,0
Discretionaire staatsobligaties	203,2	30,3	30,0
Liquiditeiten	7,3	1,1	
Overlay	-1,4	-0,2	
Valuta-afdekking	-1,4	-0,2	
Totaal⁵⁶	671,2	100,0	100,0

In december 2021 is, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2022 vastgesteld. Het beleggingsplan 2022 heeft als ingangsdatum 1 januari 2022.

Ten opzichte van het beleggingsplan 2021 zijn er geen wijzigingen aangebracht in het strategisch beleggingsbeleid voor het beleggingsplan 2022.

⁵⁵ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

⁵⁶ Dit betreft de eindstand van de beleggingen inclusief de negatieve derivaten.

Resultaten beleggingen

In de onderstaande tabel worden beleggingsresultaten van 2021 weergegeven. De rendementen hebben betrekking op de periode in 2021 vanaf de start van de Pensioenkring.

Beleggingsresultaten 2021				
Cijfers in %	Pensioenkring ⁵⁷	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	6,3	6,1	0,2	3,2
Aandelen ontwikkelde markten (MM World Equity Index Fund)	7,6	7,3	0,2	3,4
Aandelen opkomende markten (Northern Trust - Emerging Markets Custom ESG EI FGR-HE-)	-2,2	-1,8	-0,4	-0,1
Vastrentende waarden	-3,3	-2,9	-0,4	-1,7
Hypotheek Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	0,2	0,1	0,1	0,0
Hypotheek Nederland (ASR Mortgage Fund - zonder NHG-garantie)	0,4	-1,6	2,0	0,0
Discretionaire bedrijfsobligaties	-3,0	-1,3	-1,7	-0,4
Discretionaire staatsobligaties	-3,9	-3,9	0,0	-1,3
Liquiditeiten				0,0
Totaal exclusief overlay	1,5	1,6	-0,1	1,5
Totaal overlay	-1,6			-1,6
Valuta-afdekking	-1,6			-1,6
Totaal inclusief overlay	0,0			0,0

Toelichting resultaten beleggingen 2021

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring in de verslagperiode van 1 september 2021 tot en met 31 december 2021. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 3,2%-punt het meest positief bij aan het totaal rendement. Het MM World Equity Index Fund, dat wereldwijd belegt in aandelen ontwikkelde markten, leverde met 3,4%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund belegt wereldwijd in aandelen van ondernemingen uit ontwikkelde markten. Het uitsluitingsbeleid behorend bij het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een licht positieve impact op het relatieve rendement van circa 0,1%. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingslijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement

⁵⁷ De getoonde rendementen zijn door de Pensioenkring behaald, via participaties in de genoemde beleggingsfondsen. De getoonde rendementen betreffen geen volledig jaarrendement maar een rendement sinds de start van de Pensioenkring.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

Het Northern Trust Emerging Markets ESG fonds is een passief beleggingsfonds dat als doel heeft het rendement van de benchmark zo nauwkeurig mogelijk te benaderen. Gedurende de periode van 1 september tot eind 2021 behaalde het fonds een rendement dat lager lag dan het rendement van de benchmark. In Emerging Markets kan maar zeer beperkt dividendbelasting worden teruggevorderd. Bij het berekenen van het benchmarkrendement wordt er vanuit gegaan dat er dividendbelasting wordt ingehouden over dividenduitkeringen. Omdat maar zeer beperkt dividendbelasting teruggevorderd kan worden en als gevolg van kosten in het fonds zal het rendement van het fonds doorgaans licht achterblijven bij het rendement van de benchmark.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen -1,7%-punt bij aan het totaal rendement. De portefeuille discretionaire staatsobligaties leverde met -1,3%-punt de grootste negatieve bijdrage bij aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling discretionaire staatsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille discretionaire nominale staatsobligaties een negatief rendement. Nominale Europese staatsobligaties lieten een daling zien als gevolg van de licht opgelopen staatsrente. Een belangrijke reden voor de hogere rente was de scherp oplopende inflatie. Ondanks de hogere inflatie hebben de meeste Duitse staatsobligaties nog een negatief effectief rendement, alleen obligaties met een looptijd van 30 jaar kenden per eind 2021 een positief effectief rendement.

Ontwikkeling discretionaire bedrijfsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille discretionaire bedrijfsobligaties een negatief rendement. Doordat in november van het afgelopen jaar de nieuwe COVID-19 variant Omicron sterk opzette, kregen vooral de spreads op bedrijfsobligaties een tik. Vanwege de verhoogde kans op nieuwe lockdowns om zo de nieuwe variant onder controle te krijgen, werden de spreads op een hoger level herprijsd. Dit werd in december alweer deels hersteld, toen bleek dat de ziekenhuisopnames meevielen van deze variant.

Ontwikkelingen Nederlandse hypotheek

Het rendement van de belegging in het MM Dutch Mortgage Fund was in de periode tussen 1 september en 31 december 2021 aanzienlijk beter dan het rendement op Nederlandse staatsobligaties. Hypotheekverstrekkers hebben per saldo de hypotheekrente verlaagd ondanks de gestegen rente op staatsobligaties in 2021. Hierdoor nam het renteverskil tussen staatsobligaties en hypotheek af waardoor het rendement op hypotheek hoger was dan dat van staatsobligaties. De huizenmarkt in Nederland was, ondanks COVID-19 zeer positief met een prijsstijging van circa 20% in 2021. Betalingsachterstanden op hypotheek zijn zeer laag.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit valuta-afdekking, heeft voornamelijk als doel om de dekkingsgraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2021 met -1,6%-punt negatief bij aan het totaal rendement.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2021 ⁵⁸		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,0	0,1
Vastrentende waarden	0,0	-0,2
Liquiditeiten	0,0	-
Totaal	0,0	-0,1

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM World Equity Index Fund, dat belegt in aandelen van ontwikkelde markten, droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,11% binnen de categorie aandelen. Binnen de categorie vastrentende waarden draagt het discretionaire fonds met bedrijfsobligaties -0,25% negatief bij.

Uitvoering MVB beleid

Voor de Pensioenkring geldt dat, naast de genoemde uitvoering van het MVB beleid in het hoofdstuk 'Beleggingen', voor de beleggingen in het NT Emerging Markets Fund de volgende additionele activiteiten zijn uitgevoerd.

Voor de beleggingen in het Northern Trust Emerging Markets Fund voert de fondsbeheerder stem- en engagement activiteiten uit en bepaalt het de uitsluitingslijst. Het MVB-instrumentarium binnen het Northern Trust Emerging Markets Fund wordt hieronder toegelicht.

Uitsluitingen

- Het Global Sustainable Investing Team van Northern Trust is verantwoordelijk voor het bepalen van de uitsluitingen van ondernemingen die deel uitmaken van de MSCI Emerging Markets. Op basis van de uitsluitingen construeert MSCI de MSCI Emerging Markets Custom ESG Index.
- Ondernemingen binnen het fonds worden uitgesloten op basis van onderstaande criteria:
 - Het niet voldoen aan de UN's Global Compact Ten Principles
 - Tabak (5% of meer van omzet)
 - Wapens
 - Thermische kolen (productie & stroomopwekking) (5% of meer van omzet)
 - Unconventional Oil & Gas (>5% van de omzet) en Arctic Oil (>1% van de omzet).
 - Commerciële gevangenissen (5% of meer van omzet)
 - Governance restricties:
 - Individuele aandeelhouder mag max 30% van het stemrecht hebben
 - Minimaal de helft van de Raad van Bestuur moet onafhankelijk zijn
 - Minimaal de helft van de audit commissie moet onafhankelijk zijn
 - Minimaal de helft van de remuneratie commissie moet onafhankelijk zijn
 - De ondernemingen moeten een clean (non-qualified) auditor opinion hebben.

Screening en engagement

- Het engagementbeleid van Northern Trust Asset Management is gericht op governance, risicobeheer, audit, bedrijfscultuur, energie, sociale & ethische waarden en duurzame waarde creatie. Engagement activiteiten worden uitgevoerd door een intern ESG team en via de stewardship service provider Hermes EOS.

⁵⁸ Als gevolg van afrondingen is het mogelijk dat de optelling van de verschillende effecten niet overeenkomt met het eerder getoonde relatieve rendement.

Stembeleid

- Northern Trust stemt namens de beleggingen in het fonds. De Northern Trust Policy heeft specifiek betrekking op SRI-richtlijnen die mensenrechten, dierenrechten, aandacht voor vrouwen in raden van bestuur, diversiteit en gelijke werkgelegenheid, milieu en duurzaamheid en liefdadigheidsbijstand overwegen. De Northern Trust's Proxy Committee is verantwoordelijk voor de inhoud, interpretatie en toepassing van de proxy voting guidelines.

7.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000	% van gemiddeld belegd vermogen ⁵⁹
	2021	2021
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	240	0,04
Kosten vermogensbeheer	369	0,06
Transactiekosten	262	0,04
Totaal	871	0,13

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000	% van gemiddeld belegd vermogen ⁵⁹
	2021	2021
Administratiekostenvergoeding	137	0,02
Administratiekostenvergoeding meerwerk	26	0,02
Exploitatiekosten Stap	105	0,00
Overige kosten	3	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-31	0,00
Totaal	240	0,04

De uitvoeringskosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde⁶⁰ bedragen 365 in 2021. Deze kosten per deelnemer zijn vastgesteld over de periode van 1 september 2021 tot en met 31 december 2021 en geven daardoor een vertekend beeld.

Kosten vermogensbeheer

Het bedrag van 369 betreft alle door de Pensioenkring betaalde kosten vermogensbeheer (direct en indirect).

Kosten vermogensbeheer (in € 1.000)	2021 ⁵⁹
Directe kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	274
Indirecte kosten vermogensbeheer	95
Totale kosten van vermogensbeheer	369

⁵⁹ De Pensioenkring is 1 september 2021 opgericht en daarom zijn uitsluitend van september 2021 tot en met december 2021 kosten gerealiseerd, wat door afronding voor een vertekend beeld kan zorgen bij de berekening van de kosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

⁶⁰ Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief de kosten vermogensbeheer.

De directe kosten vermogensbeheer bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder;
 - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
 - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De hoogte van directe kosten vermogensbeheer (274) wijkt af van de weergave in de financiële opstelling (276). Een deel van deze directe kosten vermogensbeheer betreffen transactiekosten (2) en deze zijn hierna in de paragraaf Transactiekosten verantwoord. Het betreft een verschuiving in de weergave en heeft geen invloed op het totaal aan kosten vermogensbeheer.

De indirecte kosten vermogensbeheer bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager.
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabel geeft dit per beleggingscategorie weer.

Categorie beleggingen	in € 1.000	% van gemiddeld belegd vermogen ⁶¹
	2021	2021
Aandelen	118	0,02
Vastrentende waarden	98	0,01
Overig	122	0,02
Totaal	338	0,05
Allocatie vanuit pensioenbeheer	31	0,01
Totaal	369	0,06

De kosten vermogensbeheer zijn als percentage van het gemiddeld belegd vermogen in 2021 0,06%. De kosten en het gemiddeld belegd vermogen zijn bepaald over de periode van 1 september 2021 tot en met 31 december 2021.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

⁶¹ De Pensioenkring is 1 september 2021 opgericht en daarom zijn uitsluitend van september 2021 tot en met december 2021 kosten gerealiseerd, wat door afronding voor een vertekend beeld kan zorgen bij de berekening van de kosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte geschatte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;
- niet-beursgenoteerd vastgoed: de transactiekosten zijn gebaseerd op werkelijke kosten, vanuit opgave van de manager. Voorbeelden van deze transactiekosten zijn acquisitie-, aan- en verkoopkosten en notariskosten;

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen ⁶²	
	2021	2021	2021	2021
Aandelen	252		0,04	
Vastrentende waarden	1		0,00	
Derivaten	9		0,00	
Totaal	262		0,04	

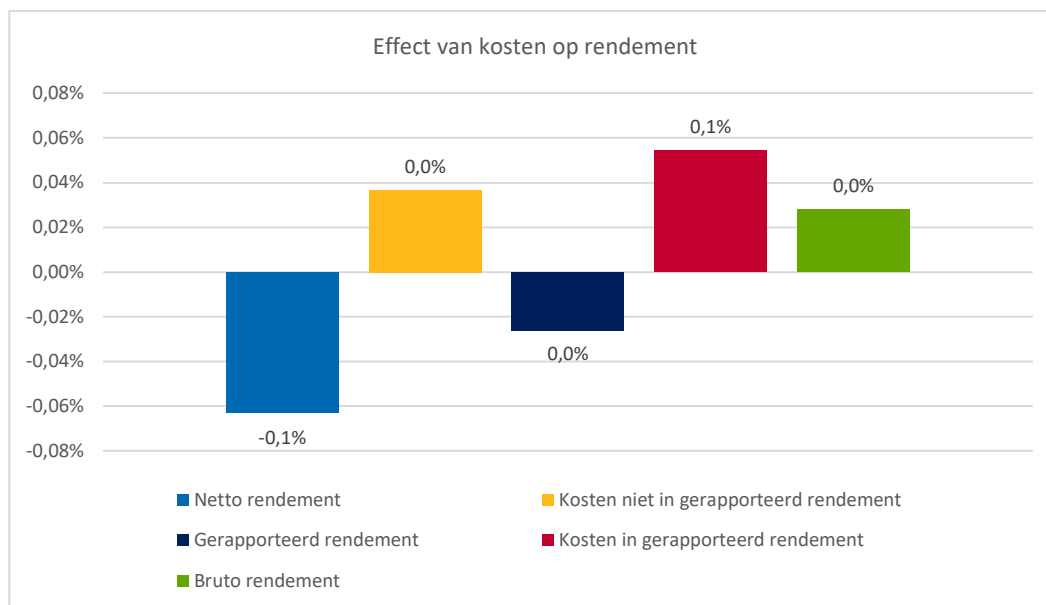
In bovenstaande kosten is een bedrag van 173 begrepen voor toe- en uittredingskosten van de beleggingsfondsen. Het restant betreft werkelijke en geschatte transactiekosten van de beleggingen. Het grootste deel van deze kosten zijn gemaakt bij de start van de Pensioenkring in september 2021.

Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

De totale kosten vermogensbeheer in 2021 bedroegen 0,06% van het gemiddeld belegd vermogen. De Pensioenkring belegt in 2021 niet actief in aandelen en obligaties. Als gevolg daarvan is er geen prestatieafhankelijke vergoeding betaald.

⁶² De Pensioenkring is 1 september 2021 opgericht en daarom zijn uitsluitend van september 2021 tot en met december 2021 kosten gerealiseerd, wat door afronding voor een vertekend beeld kan zorgen bij de berekening van de kosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken.

7.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2021 is de rentetermijnstructuur (RTS) gestegen. Dit geldt tevens voor de periode vanaf de oprichting van Pensioenkring GE Nederland per 1 september 2021. Hierdoor zijn de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring gedaald. Dit heeft in 2021 een positief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Het beleggingsrendement van 0,0% heeft geen effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. In de periode van 1 september 2021 tot en met 31 december 2021 is de feitelijke dekkingsgraad gestegen naar 122,4%.

Voor de bepaling van de beleidsdekkingsgraad zijn de dekkingsgraden van het latende Pensioenfonds General Electric Nederland tot september 2021 meegenomen. Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad van 116,4% lager dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 127,6%, maar hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist vermogen van 104,1%. Daarmee is er ultimo 2021 sprake van een reservetekort. Ultimo 2021 bedraagt de dekkingsgraad op basis van markttrente 117,9%. De dekkingsgraad op basis van markttrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de TV op marktwaarde en de extracomptabele posten.

Dekkingsgraad- en renteniveaus	
Cijfers in %	2021
Beleidsdekkingsgraad	116,4
Feitelijke Dekkingsgraad	122,4
Dekkingsgraad op basis van markttrente	117,9
Reële dekkingsgraad	93,1
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1
Vereiste dekkingsgraad	127,6
Rekenrente vaststelling TV	0,60

Herstelplan

Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland heeft begin 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In samenspraak met DNB hebben de besturen van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland en Stap afgesproken in 2021 het herstelplan van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland eveneens bij Stap te hanteren. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 110,7% en werd een beleidsdekkingsgraad verwacht van 108,9%.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad (122,4%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan werd verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 116,4%.

Herstelplan 2022

Voor Pensioenkring GE Nederland dient de cyclus van het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 30 maart 2022 het herstelplan geactualiseerd en bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Pensioenkring GE Nederland in 2023 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Pensioenkring GE Nederland zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

Op 19 mei 2022 heeft Pensioenkring GE Nederland het bericht van DNB ontvangen, dat DNB instemt met het in 2022 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en –rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad (116,4%) hoger dan de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen (104,1%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Pensioenkring GE Nederland niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

De Nederlandsche Bank heeft aan Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap voor Pensioenkring GE Nederland ontheffing verleend van het bij of krachtens artikel 137, lid 2 van de Pensioenwet bepaalde onder de volgende voorwaarden:

1. Het verlenen van de voorwaardelijke toeslagen is alleen mogelijk als de dekkingsgraad ligt boven het niveau behorend bij het minimaal vereist vermogen;
2. De ontheffing vervalt met ingang van het moment dat de voorwaardelijke toeslagverlening niet langer wordt gefinancierd door een opslag op de premie;
3. De ontheffing vervalt met ingang van het moment dat de verplichting van de aangesloten ondernemingen om herstellpremies te betalen, wordt aangepast, tenzij Stap ten genoegen van DNB kan onderbouwen dat de aanpassing geen gevolgen heeft voor de herstellpremies die Stap voor de Pensioenkring GE Nederland ontvangt of zal ontvangen.

De verleende ontheffing heeft tot doel dat Stap jaarlijks de door de ondernemingen betaalde premie voor toeslagverlening voor de inactieve deelnemers behorend bij Pensioenkring GE Nederland kan aanwenden voor toeslagverlening aan de inactieve deelnemers, voor zover de feitelijke dekkingsgraad boven het niveau behorend bij het minimaal vereist vermogen ligt. DNB kan de verleende ontheffing wijzigen of intrekken, bijvoorbeeld indien gewijzigde omstandigheden daartoe aanleiding geven of omstandigheden/feiten bekend worden, waar DNB op het tijdstip van het verlenen van de ontheffing, niet van op de hoogte was.

Toeslagbeleid

De indexatie van de aanspraken van actieve en arbeidsongeschikte deelnemers maakt deel uit van de pensioenovereenkomst, en is derhalve onvoorwaardelijk. De toeslag voor actieve deelnemers wordt gefinancierd uit de premie.

De indexatie van de aanspraken van gewezen deelnemers en van de pensioenrechten van pensioengerechtigden (waaronder arbeidsongeschiktheidspensioenen) is voorwaardelijk. De toeslag wordt gefinancierd uit de premie. De Nederlandsche Bank heeft voor Pensioenkring GE Nederland aan Stap ontheffing verleend voor de toepassing van de methodiek van toekomstbestendig indexeren (TBI), zoals vastgelegd in artikel 137 lid 2 van de Pensioenwet. Dat betekent dat de opgebouwde pensioenaanspraken voor gewezen deelnemers en ingegane pensioenrechten van pensioengerechtigden voorwaardelijk (gedeeltelijk) kunnen worden verhoogd bij een feitelijke dekkingsgraad die hoger is dan behorend bij het minimaal vereist vermogen.

Ultimo 2021 is een volledige toeslag van 2,0% verleend aan de actieve deelnemers van Pensioenkring GE Nederland. Aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is een volledige toeslag van 2,7% verleend.

Richtlijnen voor toeslagen

Zowel de onvoorwaardelijke toeslag voor de deelnemers als de voorwaardelijke toeslag voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt uit de premie gefinancierd.

Eenmalige bijdrage bij uittreding (sub)onderneming

Indien en nadat een onderneming al dan niet als gevolg van een overdracht de status van aangesloten onderneming verliest, is deze onderneming aan de Pensioenkring een eenmalige bijdrage verschuldigd ter dekking van de lasten voor de toekomstige toeslagverlening aan de gewezen deelnemers die op het moment waarop de onderneming niet langer kan worden aangemerkt als aangesloten onderneming, in dienst zijn van deze onderneming.

Inhaaltoeslag

De Nederlandsche Bank heeft voor de Pensioenkring aan Stap ontheffing verleend voor de toepassing van de methodiek van toekomstbestendig indexeren (TBI). Dat betekent dat de opgebouwde pensioenaanspraken voor gewezen deelnemers en ingegane pensioenrechten van pensioengerechtigden voorwaardelijk (gedeeltelijk) kunnen worden verhoogd bij een feitelijke dekkingsgraad die hoger is dan behorend bij het minimaal vereist vermogen. Indien er een toeslag wordt gemist doordat de feitelijke dekkingsgraad lager is dan behorend bij het minimaal vereist vermogen kan deze toeslag worden ingehaald op het moment dat de feitelijke dekkingsgraad hoger is dan behorend bij het minimaal vereist vermogen. Voorwaarde hierbij is wel dat ook na de toekenning, de feitelijke dekkingsgraad hoger is dan (of gelijk aan) behorend bij het minimaal vereist vermogen.

Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand (verjaringstermijn 10 jaar).

7.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorziening werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van markttrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2021 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	-497
Resultaat op wijziging RTS	20.371
Resultaat op premie	1.349
Resultaat op waardeoverdrachten	95.879
Resultaat op kosten	0
Resultaat op uitkeringen	81
Resultaat op kanssystemen	768
Resultaat op toeslagverlening	-1.531
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	0
Resultaat op andere oorzaken	-3
Totaal saldo van baten en lasten	116.417

Toelichting actuariële resultaat

In 2021 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen worden verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt -497. Op dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het rendement op de beleggingen draagt in 2021 negatief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2021 ligt gemiddeld genomen boven de RTS per 31 augustus 2021. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in de laatste 4 maanden van 2021 met circa 0,13%-punt gestegen wat leidt tot een afname van de technische voorzieningen en dus tot een positief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt 20.371.

Waardeoverdrachten

Het resultaat op waardeoverdrachten bedraagt 95.879. Het resultaat bestaat voor het grootste deel uit de collectieve waardeoverdracht die per 1 september 2021 heeft plaatsgevonden.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte, pensionering en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 768.

Toeslagverlening

In het boekjaar is aan de actieve deelnemers een toeslag van 2,00% verleend per 1 januari 2022. Daarnaast is per 1 januari 2022 aan de niet-actieve deelnemers een toeslag van 2,70% verleend. Het resultaat op toeslagverlening in het boekjaar bedraagt -1.531.

Kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie bestaat uit een actuariel benodigde premie voor de pensioenopbouw, de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid, de solvabiliteitsopslag en de opslag voor directe en toekomstige uitvoeringskosten.

In de volgende tabel is een overzicht van de kostendeekkende premie opgenomen. De kostendeekkende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur. De gedempte premie bestaat uit dezelfde componenten als de kostendeekkende premie. Bij de gedempte premie wordt uitgegaan van een vaste disconteringsvoet van 1,70%. Deze curve geldt voor de periode 1 januari 2020 tot 1 januari 2025. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan het vereist vermogen gebaseerd op het strategische beleggingsbeleid ultimo 2020 zoals vastgesteld in het jaarverslag 2020 van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland. Als peildatum voor het vereist eigen vermogen geldt het jaareinde van het jaar voorafgaand aan het gerapporteerde verslagjaar.

		Premie RTS in € 1.000	Premie gedempt in € 1.000	Premie feitelijk in € 1.000
Premie voor risico Pensioenkring				
Actuariel benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen van de regeling	regulier	2.005	1.342	1.342
	risicopremie overlijden	125	95	95
Opslag voor toekomstige uitvoeringskosten		64	44	44
De risicopremie voor WIA-excedent en premie vrijstelling bij invaliditeit		164	123	123
Solvabiliteitsopslag		634	431	431
Toetswaarde premie		2.992	2.035	2.035
Overige premie				
Directe uitvoeringskosten		609	609	609
Actuariel benodigde premie voor inkoop voorwaardelijke onderdelen van de regeling		6.083	5.122	5.122
Totaal		9.684	7.766	7.766

De Pensioenkring voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte premie.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op de strategische portefeuilles en is vastgesteld op 127,6%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 128,3%.

7.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2021 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In de onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van Pensioenkring GE Nederland weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring GE Nederland
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	De minimale premiedekkingsgraad van Pensioenkring GE Nederland voldoet aan de afspraken die zijn gemaakt met de sociale partners (opdrachtaanvaarding).
Behoud nominale aanspraken binnen de Pensioenkring.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van vereist eigen vermogen (VEV). Deze is gelijk aan 25,5% met een bandbreedte tussen 20,5% en 30,5%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Bijstortingsverplichting</i> Op basis van de bijstortingsverplichting van de aangesloten onderneming is korting van aanspraken in principe nooit aan de orde. Uitsluitend indien de aangesloten ondernemingen onevenredig worden geschaad kan het Fonds het instrument van korten toepassen.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Pensioenkring GE Nederland is dit vertaald naar: een onvoorwaardelijke toeslagambitie van 100% van de loonstijging voor actieve en arbeidsongeschikte deelnemers en een voorwaardelijke toeslagambitie van 100% van de prijsstijging (de procentuele jaarstijging van het consumentenprijsindexcijfer (CPI) alle bestedingen per 30 september (niet afgeleid) voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van VEV. Deze is gelijk aan 25,5% met een bandbreedte tussen 20,5% en 30,5%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Risicobereidheid op lange termijn:</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de "aanvang" haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none">• Vanuit de financiële positie waarbij aan het VEV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 90% voor de mediaan uit de HBT.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring GE Nederland
	<ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat 90% voor de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie; • Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 15%.
Niet-financiële doelstellingen	
<p>Adequate communicatie.</p> <p>Specifiek voor Pensioenkring GE Nederland is dit vertaald naar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen. 2. Kennis en inzicht verschaffen aan de werkgever voor een passende arbeidsvoorwaarde pensioen. 	<p>De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers en werkgevers juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.</p>

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Pensioenkring GE Nederland is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN en wordt jaarlijks getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Ten behoeve van boekjaar 2021 heeft de RSA begin 2021 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt, daaronder begrepen de Systematische Integriteitrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden.

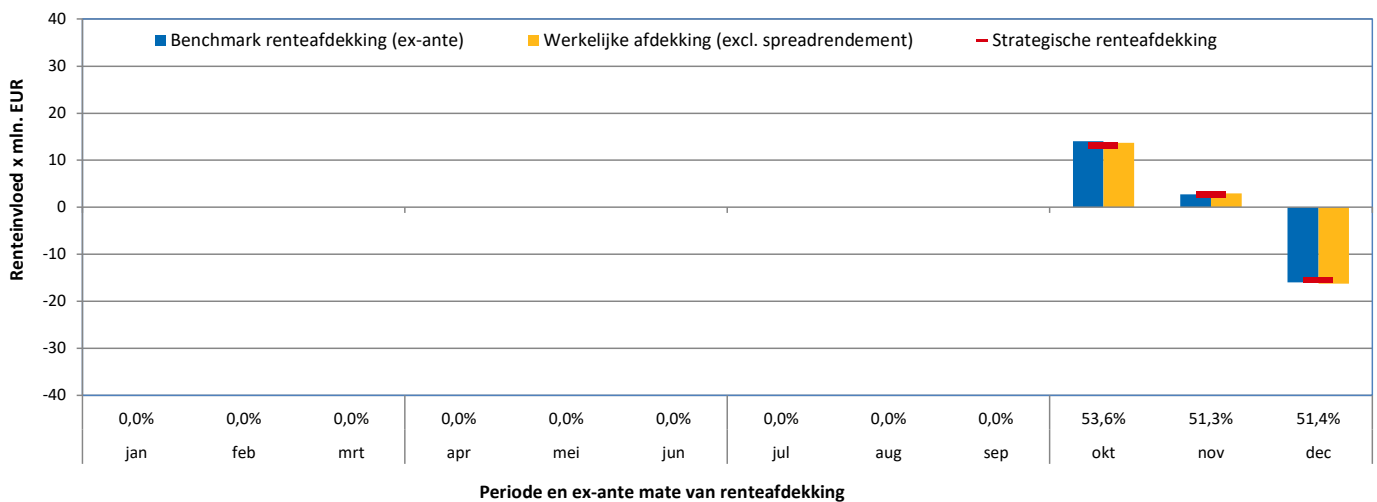
Risico's met mogelijke impact op financiële positie Pensioenkring GE Nederland

Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen te behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

Matchings-/Renterisico

Pensioenkring General Electric loopt renterisico over de verplichtingen omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Om het renterisico af te dekken maakt Pensioenkring General Electric gebruik van vastrentende waarden producten. Wanneer de rente daalt zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardeverhoging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico dat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. De Pensioenkring dekt strategisch 50% van het renterisico van de nominale verplichtingen af. Hierbij geldt een marge van 5%-punt boven en onder het gewenste niveau van de renterisico-afdekking. Het gewenste niveau van de renterisico-afdekking is gebaseerd op de rentegevoeligheid van de verplichtingen onder de swapcurve zonder UFR.

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteafdekking ten opzichte van de strategische renteafdekking en de ex-ante mate van renteafdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. Zichtbaar is dat gedurende 2021 zowel de benchmark voor de renteafdekking als de werkelijke renteafdekking dicht bij strategische mate van renteafdekking bevonden. Indien de benchmark voor de renteafdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 5%-punt) bevindt, worden transacties uitgevoerd om de renteafdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteafdekking.

Toelichting grafiek:

- De donkerblauwe balken tonen de ex-ante mate van renteafdekking (benchmark afdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteafdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteafdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.
- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteafdekking. De strategische mate van renteafdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteafdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteafdekking bevindt.
- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteafdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2021 heeft zich de volgende gebeurtenis voor dit risico voorgedaan:

- De marktrente is in 2021 per saldo licht is gestegen. Aangezien de Pensioenkring 50% van het renterisico afdekt heeft dit per saldo een positief effect gehad op de dekkingsgraad.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring General Electric heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelenbeleggingen. Hierbij vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2021

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
Aandelen							
20%	117,6	123,0	129,1	136,1	143,9	152,6	162,2
10%	112,7	117,5	123,0	129,3	136,4	144,3	153,0
0%	107,8	112,0	116,9	122,4	128,8	135,9	143,8
-10%	102,9	106,5	110,8	115,7	121,3	127,6	134,6
-20%	98,0	101,1	104,7	109,0	113,8	119,3	125,3

Gedurende 2021 hebben zich de volgende gebeurtenissen ten aanzien van dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2021 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- Afgelopen jaar was zeer positief voor de aandelenmarkten. Aandelenkoersen in ontwikkelde markten stegen met circa 24% (gemeten in lokale valuta). Verschillende records werden verbroken. Accomoderend beleid van overheden en centrale banken leverde een gunstig klimaat voor zakelijke waarden categorieën. Dit heeft een positief effect gehad op de dekkingsgraad.

ESG-*risico*

ESG-*risico's* zijn risico's die verband houden met milieu, sociale verhoudingen en ondernemingsbestuur. De risico's vloeien voort uit de invloed die de activiteiten van een onderneming hebben op de omgeving (bijvoorbeeld land, water, lucht en ecosystemen), de maatschappij en de manier waarop ondernemingen beheerd zijn. Materialisatie van deze risico's kan, naast reputatie schade, materiële invloed hebben op de waarde van een onderneming.

De mate waarin de Pensioenkring is blootgesteld aan de ESG-*risico's* en de beheersing daarvan is afhankelijk van de samenstelling van de beleggingsportefeuille. In beginsel wordt een combinatie van meerdere instrumenten ingezet om deze risico's te beperken, dan wel te mitigeren: stemmen, screening en dialoog, uitsluitingen en ESG-integratie. Het MVB-beleid van Stap bevat richtlijnen met betrekking tot ESG-*risicobeheersing* op portefeuilleniveau. Daarnaast is MVB een vast onderdeel van de investment cases, die gehanteerd worden voor het vaststellen van het strategisch beleid per beleggingscategorie.

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico heeft betrekking op alle verzekeringstechnische grondslagen die voor de Pensioenkring een risico vormen. Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico voor de Pensioenkring is het langlevensrisico. Dit betreft het risico dat deelnemers langer leven dan verondersteld bij de vaststelling van de technische voorzieningen. Bij de vaststelling van het verzekeringstechnisch risico (S6) als onderdeel van het vereist eigen vermogen wordt voor het sterfterisico onderscheid gemaakt tussen procesrisico, trendsterfteonzekerheid en negatieve stochastische afwijkingen.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. De Pensioenkring is een open Pensioenkring met premie inkomsten. Dit betekent dat de uitkeringen vanuit de premie inkomsten en aanvullend vanuit de kasstromen van de vastrentende waarden en het belegd vermogen gefinancierd dienen te worden.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten. Eén keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget.

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap op instellingsniveau uitgewerkt in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende belangrijkste niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector.

Stap is, net als de gehele pensioensector, onderhevig aan diverse ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, volatiliteit op de financiële markten, het nieuwe pensioenstelsel, de overgang naar een CO₂ neutrale samenleving en overige nieuwe (Europese) wet- en regelgeving. Het Bestuur van Stap volgt de ontwikkelingen (pro-)actief, in afstemming met de strategische partners, en draagt zorg voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders van Stap.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het ICT-beleid, het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. In 2021 heeft de externe partij Quint voor Stap een onderzoek gedaan naar het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. Hierbij is geconcludeerd dat het beleid een goede basis is. Quint heeft geadviseerd het beleid, gezien de technologische ontwikkelingen, te actualiseren en een meer onafhankelijke positie in te nemen ten opzichte van TKP. De benodigde wijzigingen die hieruit naar voren zijn gekomen, zijn meegenomen bij de actualisatie van betreffende beleidsdocumenten. Genoemde beleidsdocumenten zijn gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid van Stap en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages. Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberrisico's en datakwaliteit.

Bij de beheersing van de IT-risico's is voldoende deskundigheid binnen de organisatie van Stap op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity van belang, zodat sprake is van voldoende 'countervailing power' ten opzichte van de uitbestedingspartners. Vanuit zowel de SIRA als de RSA ICT is als aanvullende beheersmaatregel onderkend dat externe expertise gewenst is voor de beoordeling van de toereikendheid van het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. In 2021 heeft Quint diverse kennissessies voor het Bestuur, de Raad van Toezicht, de directie en de Manager Risk gehouden. Deze kennissessies zijn bedoeld om de deskundigheid op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity, waaronder de belangrijkste IT-risico's en beheersingsmaatregelen, voor Stap te borgen.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. Om dit risico te mitigeren heeft Stap het ICT- en Informatiebeveiligings-beleid geïmplementeerd en maatregelen getroffen. Zo laat de uitvoeringsorganisatie periodiek penetratietesten uitvoeren en worden (mogelijke) beveiligingsproblemen direct opgevolgd. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2021 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor tijdig aangepast dienen te worden. TKP informeert Stap periodiek over de voortgang van de wijzigingen die doorgevoerd moeten worden in de (administratieve) systemen als gevolg van de Wet toekomst pensioenen en de herijking van haar veranderportfolio. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor het TKP programma Wet toekomst pensioenen.

Juridisch risico

Financiële instellingen opereren in een omgeving die de komende jaren flink verandert. Ook de pensioensector krijgt te maken met aangepaste wetgeving. Zo staat voor pensioenfondsen de uitwerking van het pensioenakkoord centraal. Daarnaast is sprake van toenemende vereisten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Tevens lanceert de Europese Commissie (EC) de komende jaren regelgeving om digitale weerbaarheid te vergroten en om financieel-economische criminaliteit effectiever tegen te gaan. Voor het vergroten van de digitale weerbaarheid van de sector heeft de EC een voorstel gedaan voor een verordening: de Digital Operational Resilience Act (DORA). DORA stelt eisen aan financiële organisaties ten aanzien van: IT-risicomanagement, IT-incidenten, periodiek testen van digitale weerbaarheid, de beheersing van risico's bij uitbesteding aan (kritieke) derden. Daarbij wordt rekening gehouden met de grootte, het risicoprofiel en het systeembelang van individuele organisaties.

Ook werkt de EC aan een nieuw anti-witwasraamwerk. Het doel hiervan is een gelijk spelveld te creëren tussen EU-jurisdicties voor het toezicht, gericht op het voorkomen van financieel-economische criminaliteit. Tevens wordt gewerkt aan een Europese toezichthouder op dit vlak. Ondertussen zet Nederland in op meer mogelijkheden voor instellingen om onderling informatie uit te wisselen. Kennisdeling vergroot het zicht op financieel-economische criminaliteit. Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot een verhoogd risico dat Stap niet voldoet aan wet- en regelgeving.

Ter beheersing van het juridisch risico maakt Stap gebruik van binnen het Bestuur, Bestuursbureau en bij de uitbestedingspartners aanwezige (juridische) kennis en kunde. Tevens heeft Stap een externe Compliance Officer aangesteld en wordt waar nodig juridische expertise ingehuurd.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de nadrukkelijke aandacht van Stap. Het door Stap ingerichte Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, de extra overleggen met de uitbestedingspartners en de informatieverstrekking aan de verschillende stakeholders zijn in 2021 afgeschaald. De belangrijkste risico's die door het CMT waren onderkend zijn in 2021 gemonitord. Op het niveau van Stap zijn de betreffende risico's beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, heeft de financiële positie van de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. En door het behaalde rendement en de gestegen rente is de financiële positie van de Pensioenkring in 2021 sterk verbeterd. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen in 2021 wekelijks met nadrukkelijke aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van de Pensioenkringen met nieuwsberichten en via de website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2022

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. Pensioenkring GE Nederland verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden in Rusland, maar heeft wel beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,18% van de totale portefeuille belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,00% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

In 2020 is het project Pensioenakkoord binnen Stap gestart. In de oriëntatiefase (2020/2021) zijn er door Stap drie werkgroepen gevormd: techniek, governance en propositie. Door de werkgroep techniek zijn verkennende kwantitatieve analyses uitgevoerd. De onderwerpen invaren en transitie FTK zijn uitvoerig aan bod gekomen. De werkgroep governance heeft voor de verschillende Pensioenkringen een inventarisatie gemaakt van de rollen en verantwoordelijkheden bij een overgang naar het nieuwe stelsel. De werkgroep propositie heeft een analyse uitgevoerd ten aanzien van de proposities die Stap aan gaat bieden. In 2021 zijn de uitkomsten van oriëntatiefase gepresenteerd aan de Belanghebbendenorganen. In februari 2021 heeft Stap ook gereageerd op de internetconsultatie 'Wet toekomst pensioenen', gepubliceerd op 16 december 2020. Stap onderschrijft en ondersteunt de noodzaak van de voorgestelde herziening van de tweede pijler.

Stap ziet in de complexe overgang van het oude stelsel naar het nieuwe stelsel voor algemeen pensioenfondsen een belangrijke rol weggelegd. Algemeen pensioenfondsen kunnen oplossingen bieden in het nieuwe stelsel en daarnaast ook collectiviteiten vanuit het verleden borgen. Alhoewel de wetgeving nog niet definitief is, gaat Stap wel door met de projectmatige voorbereiding op de Wet toekomst pensioenen. De Wtp is een vast agendapunt geworden bij alle commissievergaderingen en hiermee onderdeel van de governance van Stap. Er is een coördinatieteam gevormd dat bestaat uit twee bestuursleden en de directie van het Bestuursbureau, dat onder andere zorgt voor volledige dekking qua onderwerpen via de commissies en het binnen de gestelde kaders prioriteren van onderwerpen en uitzetten van opdrachten. Tevens bewaakt het coördinatieteam de tijdlijnen, afhankelijkheden en volledigheid van uitwerking.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring GE Nederland per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer $-1,3\%$.

7.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland

Start Belanghebbendenorgaan Pensioenkring GE Nederland

Pensioenkring GE Nederland is gestart op 1 september 2021 en vanaf deze datum operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland overgedragen aan Stap Pensioenkring GE Nederland door middel van een collectieve waardeoverdracht. Vervolgens is Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland in liquidatie gegaan. Stap is met de betrokken aangesloten ondernemingen per 1 september 2021 een uitvoeringsovereenkomst aangegaan voor een periode van vijf jaar.

Benoeming leden Belanghebbendenorgaan Pensioenkring GE Nederland

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit de vertegenwoordiging van de geledingen van de aangesloten werkgevers, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. De leden van het Belanghebbendenorgaan zijn, na toetsing van De Nederlandsche Bank (DNB), bij de start van de Pensioenkring benoemd. De volgende leden hebben zitting in het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland:

- Yvonne den Bakker (voorzitter) - namens de werkgevers
- Taugir Sardar – namens de werkgevers
- Bas Vroegh – namens de werkgevers
- Nina Nijs – namens de deelnemers
- Sjoerd Lousberg – namens de deelnemers
- Dirk van Unnik – namens de deelnemers
- Fred Bos – namens de pensioengerechtigden

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfonds, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2021

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland heeft in 2021 voorafgaand aan de start van Pensioenkring GE Nederland een eerste overleg gehad. In dit overleg zijn onderwerpen zoals de borging van het “as is” overgang, het strategisch beleggingsbeleid, het toeslagbeleid, de premiebeleid en het pensioenreglement behandeld. Bij alle onderwerpen zijn – in lijn met de “as is” overgang – bestaande afspraken waar afgesproken vastgelegd conform bestaande afspraken en reglementen.

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland heeft in 2021 één keer overleg gehad met het Bestuur. In december 2021 heeft een overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2022, de pensioenpremie 2022, het jaarplan 2022, de toeslagverlening per 31 december 2021, het communicatiejaarplan 2022 en het pensioenreglement 2022 zijn behandeld. Naast de overlegvergadering met het Bestuur, heeft het Belanghebbendenorgaan vanaf de start van de Pensioenkring in 2021 één eigen vergadering gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was. Verder heeft het Belanghebbendenorgaan in december 2021 een overleg gehad met de Raad van Toezicht. Deze stond in het teken van kennismaking.

Informatie-uitwisseling

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via een eigen digitale vergaderomgeving. Dit betreft onder andere maand- en kwartaalrapportages en per kwartaal een risicomangementrapportage. Daarnaast ontvangt het Belanghebbendenorgaan tenminste maandelijks een nieuwsbrief over de actualiteiten. Deze frequentie wordt verhoogd wanneer hiertoe aanleiding is.

Verslag over 2021

Het Belanghebbendenorgaan heeft bij aanvang van de Pensioenkring goedkeuring verleend aan het strategisch beleggingsbeleid, het premiebeleid en het toeslagbeleid van de Pensioenkring. Dit beleid is voor de meeste onderwerpen identiek aan het bestaande beleid van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland in liquidatie.

Na de start van de Pensioenkring heeft het Belanghebbendenorgaan in 2021 goedkeuring verleend aan:

- het beleggingsplan 2022 van de Pensioenkring;
- het jaarplan 2022 van de Pensioenkring;
- de pensioenpremie 2022.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 advies gegeven over:

- het pensioenreglement 2022 van de Pensioenkring;
- het communicatiejaarplan 2022 van de Pensioenkring.

In de eigen vergadering van het Belanghebbendenorgaan zijn de rapportages van de Pensioenkring behandeld. Daarnaast is ook de voortgang van de transitie van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland naar Pensioenkring GE Nederland behandeld.

Bevindingen

Deze verklaring heeft betrekking op het verslagjaar 2021 vanaf de start van de Pensioenkring per 1 september 2021. Het Belanghebbendenorgaan heeft de volgende bevindingen.

Financieel

De financiële positie (actuele dekkingsgraad) van de Pensioenkring is eind 2021 verbeterd ten opzichte van de start van de Pensioenkring per 1 september 2021. De actuele dekkingsgraad per eind 2021 bedroeg 122,4%. De stijging van de dekkingsgraad kwam voornamelijk voort uit de hogere rente. Hierdoor daalde de waarde van de pensioenverplichtingen. Dit had een positief effect op de dekkingsgraad.

Beleggingen

Het totale beleggingsrendement over de periode van 1 september 2021 tot en met 31 december 2021 bedroeg 0,0%. Zonder rekening te houden met de valuta-afdekking bedroeg het rendement 1,5%. De valuta afdekking had een negatief beleggingsresultaat van – 1,5%. Het Belanghebbendenorgaan stelt dat de periode van de start van de Pensioenkring per 1 september 2021 tot eind 2021 te kort is geweest om een oordeel over de performance te geven.

Toeslagverlening

De pensioenen zijn per 31 december 2021 verhoogd met respectievelijk 2,00% (actieve deelnemers) en 2,70% (gewezen deelnemers en pensioengerechtigden). De toeslagverlening wordt gefinancierd uit de premie. De aangesloten werkgevers betalen een koopsom voor toeslagverlening aan zowel de actieve deelnemers als de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Het Belanghebbendenorgaan heeft vastgesteld dat het beleid correct is uitgevoerd

Transitie

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 ook de transitie van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland naar Pensioenkring GE Nederland gemonitord. De transitie van de beleggingen is conform het vastgestelde transitieplan en de planning uitgevoerd in 2021. De bevindingen zijn vastgelegd in het transitieverslag. De transitie van de pensioenaanspraken- en rechten heeft een langere doorlooptijd. Dit onderdeel van de transitie wordt in het tweede kwartaal van 2022 afgerond. Het Belanghebbendenorgaan blijft de voortgang en afronding van dit deel van de transitie monitoren.

Vooruitblik

In 2022 staat een ALM-studie gepland voor Pensioenkring GE Nederland. Het Belanghebbendenorgaan zal voorafgaand aan de ALM-studie de onderzoeksvragen en uitgangspunten beoordelen en gebruik maken van de gelegenheid om eventueel aanvullende vragen op te nemen. Het Belanghebbendenorgaan zal de uitkomsten van de ALM-studie bestuderen en eventuele beleidswijzigingen zorgvuldig afwegen.

Daarnaast zal het Belanghebbendenorgaan de ontwikkelingen met betrekking tot de Wet toekomst pensioenen op de voet volgen.

Een belangrijk onderwerp voor 2022 wordt de opsplitsing van het General Electric concern en de gevolgen die dat gaat hebben voor Pensioenkring GE Nederland. Het belanghebbendenorgaan zal dit onderwerp en eventuele scenario's nauwgezet bestuderen en belangen van alle belanghebbenden zorgvuldig wegen op ieder moment tijdens dit complexe proces en waar nodig het Bestuur ook pro-actief adviseren.

Het totale oordeel

Op grond van het voorgaande komt het Belanghebbendenorgaan tot het volgende totale oordeel. Vanaf 1 september 2021 is Pensioenkring GE Nederland actief. Het Belanghebbendenorgaan heeft reeds voorafgaand aan deze datum een eerste kennismakingsgesprek kunnen voeren met het Bestuur, hetgeen als zeer positief is ervaren.

In 2021 is het Belanghebbendenorgaan enige malen door het Bestuur geïnformeerd over alle ontwikkelingen ten aanzien van de transitie, de financiële situatie van het fonds en overige onderwerpen. De overleggen zijn constructief en het Belanghebbendenorgaan voelt zich gehoord op deze momenten en heeft ervaren dat de bijdragen van het Belanghebbendenorgaan hebben geleid tot aanpassing van beleidsvoorstellen of andere wijzigingen. De toegevoegde waarde van het Belanghebbendenorgaan wordt daardoor bevestigd.

Op basis van de ontvangen informatie en de toelichtingen die in de overleggen zijn gegeven, komt het Belanghebbendenorgaan tot een positief oordeel over het beleid en uitvoering door het Bestuur over de periode van 1 september 2021 tot en met 31 december 2021. Daarbij doet het BO de volgende aanbevelingen:

- Aandacht voor borging van de kennis en achtergronden van bestaande regelingen en processen. Bij de samenstelling van het huidige Belanghebbendenorgaan is kennisoverdracht en transitie een belangrijke factor geweest. Het belanghebbendenorgaan verzoekt het Bestuur en bestuursondersteuning om pro-actief gebruik te maken van deze kennis en ervaring bij bijvoorbeeld wijzigingsvoorstellen of toekomstontwikkelingen.
- Blijvende aandacht voor de Pensioenkringspecifieke regelingen en waar nodig afspraken over bijvoorbeeld ALM en risicobereidheidsonderzoeken hierop af te stemmen en deze afstemming expliciet te benoemen bij presentatie van voorstellen.
- Continue focus op governance en een aantoonbare en uitlegbare evenwichtige belangenafweging bij alle onderwerpen.

Het oordeel van het belanghebbendenorgaan over de periode 1 september 2021 tot en met 31 december 2021 luidt positief.

Utrecht, 18 mei 2022
Belanghebbendenorgaan Pensioenkring GE Nederland

Yvonne den Bakker (voorzitter)
Taugir Sardar
Bas Vroegh
Nina Nijs
Sjoerd Lousberg
Dirk van Unnik
Fred Bos

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland en het positieve oordeel over het in 2021 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland voor de verrichte werkzaamheden en kijkt er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

8. Multi-client Pensioenkring 2

8.1 Kerngegevens

	2021	2020	2019	2018
Aantallen Deelnemers				
Actieven en arbeidsongeschikten	1.182	1.095	995	722
Gewezen deelnemers	8.765	4.555	3.462	3.439
Pensioengerechtigden	1.343	1.139	679	638
Totaal	11.290	6.789	5.136	4.799
Dekkingsgraad				
Beleidsdekkingsgraad	108,7%	97,0%	103,0%	109,1%
Feitelijke Dekkingsgraad	113,3%	102,1%	104,4%	105,3%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1%	104,1%	104,1%	104,3%
Vereiste dekkingsgraad	113,5%	113,3%	114,4%	114,4%
Financiële positie (in € 1.000)				
Pensioenvermogen	1.136.448	1.044.065	648.801	547.415
Technische voorzieningen risico Pensioenkring	1.003.405	1.022.559	621.226	519.742
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-	501	-	-
Eigen vermogen	133.043	21.506	27.575	27.673
Minimaal vereist vermogen	40.725	41.785	25.678	22.203
Vereist vermogen	135.485	135.679	89.493	74.926
Premies en uitkeringen (in € 1.000)				
Kostendeekkende premie	13.354	13.063	11.100	6.030
Gedempte premie	8.351	8.622	8.806	4.954
Feitelijke premie	12.069	11.623	10.465	5.960 ⁶³
Pensioenuitkeringen ⁶⁴	17.672	14.502	11.100	5.074
Toeslagen				
Deelnemers	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief)	6,84%	4,16%	3,13%	1,47%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief)	6,84%	4,16%	3,13%	1,47%
Beleggingsrendement				
Per jaar	3,6%	8,4%	15,9%	0,3%
Kostenratio's				
Pensioenuitvoeringskosten	0,12%	0,15%	0,13%	0,08%
Vermogensbeheerkosten	0,27%	0,29%	0,30%	0,19%
Transactiekosten	0,08%	0,14%	0,07%	0,10%
Gemiddelde duration (in jaren)				
Actieve Deelnemers	26,7	25,8	26,4	24,5
Gewezen Deelnemers	24,5	24,7	25,4	24,9
Pensioengerechtigden	10,9	11,4	11,2	10,9
Totaal gemiddelde duration	20,2	20,6	20,6	19,8
Gemiddelde rekenrente	0,56%	0,16%	0,74%	1,41%

⁶³ In 2018 is de opslag inzake het weerstandsvermogen meegenomen in de opstelling van de feitelijke premie. Met ingang van 2019 en met terugwerkende kracht is deze opslag uit de feitelijke premie gehaald.

⁶⁴ Vanaf 2021 worden de uitkeringen inclusief de afkopen opgenomen in de kerngegevens. In eerdere jaren was dit exclusief de afkopen. Voor de vergelijking zijn de uitkeringen voor de jaren 2018 t/m 2020 hierop aangepast.

8.2 Algemene informatie

Multi-client Pensioenkring 2 is vanaf 1 januari 2018 operationeel. Meerdere werkgevers hebben de Pensioenregeling ondergebracht in deze Pensioenkring. De voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland heeft de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenverplichtingen in mei 2018 overgedragen aan de Pensioenkring.

Per 1 maart 2020 heeft de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten en de bijbehorende pensioenverplichtingen overgedragen aan de Pensioenkring. De werkgever die bij dat pensioenfonds was aangesloten heeft de pensioenregeling per 1 maart 2020 ook ondergebracht bij de Pensioenkring.

Verder heeft de Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten en de bijbehorende pensioenverplichtingen in september 2020 overgedragen aan de Pensioenkring.

De samenstelling en zittingstermijnen van het Belanghebbendenorgaan zijn als volgt:

Naam lid Belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} zittingstermijn	Einddatum 1 ^{ste} Herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Paul van Driessen (1954), lid namens de pensioengerechtigden	18-03-2020	18-03-2024	18-03-2028	18-03-2032
Vacature, lid namens de gewezen deelnemers	nader te bepalen	01-10-2023	01-10-2027	01-10-2031
Jelmer Dijkstra (1971), lid namens de werkgevers	15-12-2021	15-12-2025	15-12-2029	15-12-2033
Lia van der Plaat – de Jongh (1970), lid namens de deelnemers	15-12-2021	15-12-2025	15-12-2029	15-12-2033

Lucas Bussink was tot 9 oktober 2021 lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gewezen deelnemers en heeft besloten om zijn huidige zittingstermijn niet af te maken. De gewezen deelnemers van Pensioenkring 2 zijn aangeschreven om zich kandidaat te stellen. Er heeft zich een gewezen deelnemer kandidaat gesteld. De procedure voor de benoeming van de kandidaat loopt nog.

Jelmer Dijkstra is per 15 december 2021 benoemd tot lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgevers. Jelmer Dijkstra vervangt Leo Witkamp. Leo Witkamp was tot januari 2021 lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgevers. In 2021 zijn de aangesloten werkgevers aangeschreven om een kandidaat voor te dragen voor het Belanghebbendenorgaan. Er zijn geen kandidaten voorgedragen. Het Bestuur heeft daarop Jelmer Dijkstra benoemd tot lid van het Belanghebbendenorgaan namens de aangesloten werkgever.

Lia van der Plaat – de Jongh is per 15 december 2021 benoemd tot lid van het Belanghebbendenorgaan namens de deelnemers. Lia van der Plaat vervangt Caspar Vlaar. Caspar Vlaar was tot 15 december 2021 lid van het Belanghebbendenorgaan namens de deelnemers. In het tweede kwartaal zijn de (gewezen) deelnemers aangeschreven om zich kandidaat te stellen. Er hebben zich meerdere (gewezen) deelnemers zich kandidaat gesteld. In het derde kwartaal zijn er daarom verkiezingen georganiseerd. Lia van der Plaat heeft de verkiezingen gewonnen en is vervolgens benoemd tot lid van het Belanghebbendenorgaan namens de deelnemers.

Het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 2 heeft in 2021 twee keer een overleg gehad met het Bestuur. In mei 2021 heeft een overleg plaatsgevonden met als voornaamste onderwerp het jaarverslag 2020. In december 2021 heeft een tweede overleg plaatsgevonden waarin diverse onderwerpen zoals de pensioenpremie 2022, het beleggingsplan 2022, het jaarplan 2022, de toeslagverlening per 31 december 2021, het communicatiejaarplan 2022 en het pensioenreglement 2022 zijn behandeld. Naast de overlegvergaderingen met het Bestuur heeft het Belanghebbendenorgaan ook acht eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het Bestuursbureau aanwezig was.

8.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

De belangrijkste kenmerken van de regeling luiden als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst.
Pensioenleeftijd	Leeftijd 68 jaar (en 67 jaar voor de (gewezen) deelnemers van Sanoma)
Pensioengevend salaris	Het pensioengevend salaris is gelijk aan: <ol style="list-style-type: none">1. het via de loonaangiftesystematiek voor de belastingdienst doorgegeven SV loon, of;2. de opgave van de werkgever over de loonbestanddelen die volgens de afspraken tussen de werkgever en de deelnemers meetellen voor de pensioenopbouw. Het totaal van het pensioengevend salaris waarover pensioen wordt opgebouwd is een keuze van de aangesloten onderneming. Het maximum pensioengevend salaris zal nooit hoger zijn dan fiscaal toelaatbaar en bedraagt (in 2021) maximaal € 112.189 op jaarbasis, bij een voltijds dienstverband en wordt aangepast aan de fiscale maximering.
Franchise	De hoogte van de franchise is een keuze van de aangesloten onderneming. De franchise zal nooit lager zijn dan de fiscaal minimaal toegestane franchise (€ 14.544 per 1 januari 2021 bij een maximaal opbouwpercentage van 1,875%).
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris minus de franchise. De pensioengrondslag wordt vermenigvuldigd met de parttimefactor.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen is door de aangesloten onderneming vrij te kiezen tot een maximum van 1,875%.
Partnerpensioen	Het percentage voor het partnerpensioen is door de aangesloten onderneming vrij te kiezen tot een maximum van 1,313%. De financiering voor het partnerpensioen is een keuze van de aangesloten onderneming en kan op opbouwbasis of risicobasis geschieden.
Wezenpensioen	20% van het partnerpensioen.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.
Arbidsongeschiktheids-pensioen (optioneel)	70% van het salaris boven maximum WIA-loon, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid. De aangesloten onderneming maakt zelf de keuze om dit pensioen wel of niet aan te bieden.
Anw-hiaatpensioen (optioneel)	Het Anw-hiaatpensioen wordt jaarlijks vastgesteld aan de hand van de ontwikkeling van de wettelijke Anw-uitkering. Het Anw-hiaatpensioen gaat in bij overlijden en eindigt op de laatste dag van de maand waarin de partner: <ul style="list-style-type: none">• de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, of• 68 jaar wordt als dat eerder is, of• komt te overlijden als dat eerder is. De aangesloten onderneming maakt zelf de keuze om dit pensioen wel of niet aan te bieden.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actief	Arbeidsongeschikt	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Gewezen	Totaal
Per 31 december 2020	1.095	7	1.094	38	4.555	6.789
Bij	218	1	218	18	4.339	4.794
Af	131	1	26	6	129	293
Per 31 december 2021	1.182	7	1.286	50	8.765	11.290

Financieringsbeleid

Voor de pensioenregeling wordt door de aangesloten onderneming jaarlijks een premie per deelnemer betaald op basis van een gedempte premie, zoals onderstaand onder feitelijke premie is uitgewerkt.

Feitelijke premie

De feitelijke jaarpremie in 2021 is minimaal gelijk aan de som van de berekende premies voor de individuele deelnemers op basis van onderstaande uitgangspunten.

Basispremie	Actuariële koopsom voor het in het jaar op te bouwen ouderdomspensioen en eventueel het partnerpensioen, indien de aangesloten onderneming heeft gekozen voor een partnerpensioen op opbouwbasis.
Rekenrente	De rentetermijnstructuur zoals vastgesteld door DNB inclusief de UFR methode met een 12-maands middeling (periode oktober – september).
Sterftekansen	<ul style="list-style-type: none">- Ontleend aan Prognosetafel AG2020, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuariel Genootschap.- Bij gebruik van de Prognosetafel AG2020 wordt rekening gehouden met leeftijdsafhankelijke ervaringssterfte op basis van het Demographic Horizons TM Model van Aon.- Voor kinderen worden de sterftekansen verwaarloosd.
Kostenopslag	Ter dekking van toekomstige administratiekosten en excassokosten is een opslag opgenomen van 2,5% over de totale netto premie. Daarnaast wordt voor elke actieve deelnemer een bedrag van € 72,93 (in 2021) gerekend.
Toeslagen	De premie bevat geen opslag voor toekomstige toeslagen.
Weerstandsvermogen	Ten behoeve van het vormen van het weerstandsvermogen voor Stap wordt een opslag van 0,2% op de premie gelegd.
Leeftijd	Voor de actieve deelnemer wordt de leeftijd voor vaststelling van de premie op de berekeningsdatum vastgesteld in maanden nauwkeurig door de pensioenleeftijd te verminderen met de toekomstige duur tot aan de pensioenleeftijd.
Leeftijdsverschil	Voor wat betreft het partnerpensioen wordt verondersteld dat de man drie jaar ouder is dan de vrouw.

Nabestaandenpensioen	Voor het partner- en wezenpensioen worden jaarlijks herverzekeringspremies betaald dan wel een actuariële koopsom berekend afhankelijk van de keuze van de aangesloten onderneming voor de manier waarop het partnerpensioen is toegezegd.
Risico premievrijstelling	Voor het risico van premievrijstelling tijdens het deelnemerschap wordt de actuariële koopsom verhoogd met een opslag van: een percentage voor PVI, gelijk aan herverzekeringspremie. Deze premie wordt op werkgeversniveau vastgesteld. De opslag is zo bepaald dat deze gelijk is aan de aan de herverzekeraar verschuldigde premie.
Risico arbeidsongeschiktheidspensioen	Voor het risico van arbeidsongeschiktheidspensioen tijdens het deelnemerschap wordt de actuariële koopsom verhoogd met een opslag van: een percentage voor het WIA-excedent pensioen, gelijk aan de factor vanuit het herverzekeringscontract. Deze premie wordt op werkgeversniveau vastgesteld. De opslag wordt alleen vastgesteld wanneer een aangesloten onderneming voor deze optie heeft gekozen. In dat geval is de opslag zo bepaald dat deze gelijk is aan de aan de herverzekeraar verschuldigde premies.
Anw-hiaat pensioen	De factoren van de herverzekering worden toegepast wanneer een aangesloten onderneming voor deze optie gekozen heeft. Hiermee zijn de kosten gelijk aan de aan de herverzekeraar af te dragen premies voor dit pensioen.
Hertrouwkanen	Er wordt geen rekening gehouden met hertrouwkanen.
Solvabiliteit	De actuariële koopsom, inclusief de opslagen voor risico partnerpensioen en arbeidsongeschiktheid, wordt verhoogd met een opslag van 10% voor solvabiliteit.

Gedempte premie

Om te toetsen in hoeverre de feitelijke premie voldoet aan de wettelijke eisen, hanteert de Pensioenkring een gedempte premie. De gedempte premie wordt vastgesteld op basis van de bovenstaande uitgangspunten voor de vaststelling van de feitelijke premie met uitzondering van de volgende onderdelen:

Rekenrente	De rekenrente voor de berekening van de gedempte premie is gebaseerd op een verwacht rendement op basis van het huidige strategisch beleggingsbeleid. Hierbij geldt dat het rendement op vastrentende waarden gelijk is aan de rentetermijnstructuur van 30 september 2017. Voor de risicopremies (meetkundig) zijn de hoogtes gelijk gesteld aan de maximale rendementsparameters zoals vastgesteld in artikel 23a van het Besluit FTK en geldend per 30 september 2017. De curve is verlaagd met ca. 1,9% (hierbij is rekening gehouden met een ingroepad).
Solvabiliteitsopslag	De solvabiliteitsopslag is gelijk aan nul, tenzij de verlaging van de rekenrente door rekening te houden met de inflatie op basis van het ingroepad CPI leidt tot een lagere opslag op de premie dan een solvabiliteitsopslag ter hoogte van het vereist eigen. In dat geval dient de hoogte van de solvabiliteitsopslag gelijk te zijn aan het percentage dat behoort bij het vereist eigen vermogen op basis van het strategische beleggingsbeleid. De curve van de rekenrente wordt dan niet verlaagd met de inflatie (ca. 1,9).

Weerstandvermogen

De opslag wordt elk jaar toegevoegd aan het weerstandsvermogen van het fonds en is geen onderdeel van de gedempte premie of het vermogen in de Pensioenkring.

Kostendekkende premie

Naast de gedempte premie wordt jaarlijks ook de kostendekkende premie bepaald. De kostendekkende premie wordt op dezelfde grondslagen berekend als de gedempte premie, met uitzondering van de rekenrente. Bij de kostendekkende premie wordt de actuele rentetermijnstructuur gebruikt zoals deze door DNB gepubliceerd wordt per 31 december van het voorafgaande jaar.

Toeslagendepot(s)

Toeslagendepot A - Sanoma

Op 24 mei 2018 heeft de collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden van het vermogen en de verplichtingen van de voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland naar Multi-client Pensioenkring 2 van Stap. Om de overgang dekkingsgraadneutraal plaats te laten vinden is er een toeslagendepot (toeslagendepot A) gevormd voor de gewezen deelnemers, (gewezen) partners en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland. De middelen in het toeslagendepot worden tegen een laag risicoprofiel belegd.

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het toeslagendepot en de op grond van het pensioenreglement verleende toeslag lager is dan de consumentenprijsindex, kan het Bestuur besluiten uit deze middelen een extra toeslag te verlenen aan de gewezen deelnemers, (gewezen) partners en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland. Voorwaarden hierbij zijn dat de te verlenen toeslag is toegestaan volgens de fiscale wet- en regelgeving en dat de te verlenen toeslag, met inbegrip van de toeslag volgens het pensioenreglement, niet hoger is dan consumentenprijsindex.

Het bedrag dat onttrokken wordt aan het toeslagendepot wordt 'dekkingsgraadneutraal' vastgesteld per 31 december van dat jaar, zodanig dat de dekkingsgraad per 31 december, na verwerking van de reguliere toeslag, door verwerking van de extra toeslag ongewijzigd blijft.

Toeslagverlening uit het toeslagendepot was eind 2020 niet mogelijk omdat de Pensioenkring gegeven de hoogte van de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2020 niet voldeed aan de gestelde eisen voor het (minimaal) vereist eigen vermogen. Op 31 augustus 2021 is de beleidsdekkingsgraad boven het niveau van de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen uitgekomen en is er vanuit Toeslagendepot A een toeslag van 2,65% toegekend.

Toeslagendepot B - Fresenius

Per 15 september 2020 heeft de collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden van het vermogen en de verplichtingen van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland naar Multi-client Pensioenkring 2 van Stap. De collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland heeft plaatsgevonden op basis van de dekkingsgraad van Pensioenkring 2. De feitelijke dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 was per 15 september 2020 lager dan de feitelijke dekkingsgraad van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland.

Het saldo dat op basis van de dekkingsgraadneutraliteit toekomt aan de populatie van de Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland is gestort in toeslagendepot B. De middelen in toeslagendepot B worden risicovrij in liquide middelen belegd.

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het toeslagendepot en de op grond van het pensioenreglement verleende toeslag lager is dan de consumentenprijsindex, kan het Bestuur besluiten uit deze middelen een extra toeslag te verlenen aan de gewezen deelnemers, (gewezen) partners en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Pensioenfonds Fresenius. Voorwaarden hierbij zijn dat de te verlenen toeslag is toegestaan volgens de fiscale wet- en regelgeving en dat de te verlenen toeslag, met inbegrip van de toeslag volgens het pensioenreglement, niet hoger is dan consumentenprijsindex.

Het bedrag dat onttrokken wordt aan de toeslagendepot wordt 'dekkingsgraadneutraal' vastgesteld per 31 december van dat jaar, zodanig dat de dekkingsgraad per 31 december, na verwerking van de reguliere toeslag, door verwerking van de extra toeslag ongewijzigd blijft.

Toeslagverlening uit het toeslagdepot was eind 2020 niet mogelijk omdat de Pensioenkring gegeven de hoogte van de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2020 niet voldeed aan de gestelde eisen voor het (minimaal) vereist eigen vermogen. Op 31 augustus 2021 is de beleidsdekkingsgraad boven het niveau van de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen uitgekomen en is er vanuit Toeslagendepot B een toeslag van 0,99% toegekend.

Toeslagendepot C - Invista

Per 1 maart 2020 heeft de collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden van het vermogen en de verplichtingen van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista naar Multi-client Pensioenkring 2 van Stap. De collectieve waardeoverdracht van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista heeft plaatsgevonden op basis van de dekkingsgraad van Pensioenkring 2. De feitelijke dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 was per 1 maart 2020 lager dan de feitelijke dekkingsgraad van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista. Voorafgaand aan de collectieve waardeoverdracht zijn de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten door de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista zodanig verhoogd dat de overdracht dekkingsgraadneutraal plaatsvond. Bij deze verhoging is rekening gehouden met de fiscale ruimte op individueel niveau. De verhoogde pensioenaanspraken en rechten zijn overgedragen aan Pensioenkring 2 op basis van dekkingsgraadneutraliteit.

Ten financiering van de liquidatiekosten heeft de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista vanaf de overdrachtsdatum een liquidatiesaldo aangehouden. Bij de finale verdeling van het batig liquidatiesaldo van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista wordt dat batig liquidatiesaldo in een toeslagendepot gestort voor de populatie van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista (toeslagendepot C). De middelen in toeslagendepot C worden risicovrij in liquide middelen belegd.

De overboeking van het liquidatiesaldo heeft plaatsgevonden in januari 2021. Op dat moment is ook toeslagendepot C gevormd.

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het toeslagendepot en de op grond van het pensioenreglement verleende toeslag lager is dan de consumentenprijsindex, kan het Bestuur besluiten uit deze middelen een extra toeslag te verlenen aan de gewezen deelnemers, (gewezen) partners en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista. Voorwaarden hierbij zijn dat de te verlenen toeslag is toegestaan volgens de fiscale wet- en regelgeving en dat de te verlenen toeslag, met inbegrip van de toeslag volgens het pensioenreglement, niet hoger is dan consumentenprijsindex.

Het bedrag dat onttrokken wordt aan het toeslagendepot wordt 'dekkingsgraadneutraal' vastgesteld per 31 december van dat jaar, zodanig dat de dekkingsgraad per 31 december, na verwerking van de reguliere toeslag, door verwerking van de extra toeslag ongewijzigd blijft.

Toeslagverlening uit het toeslagdepot was eind 2020 niet mogelijk omdat de Pensioenkring gegeven de hoogte van de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2020 niet voldeed aan de gestelde eisen voor het (minimaal) vereist eigen vermogen. Op 31 augustus 2021 is de beleidsdekkingsgraad boven het niveau van de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen uitgekomen. Door de beperkte fiscale ruimte is er geen toeslag toegekend vanuit Toeslagendepot C.

Toeslagendepot D – Multi-client Pensioenkring 1

Per 31 december januari 2020 heeft de collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden van het vermogen en de verplichtingen van de voormalige Multi-client Pensioenkring 1 van Stap naar Multi-client Pensioenkring 2 van Stap. De collectieve waardeoverdracht van de voormalige Multi-client Pensioenkring 1 heeft plaatsgevonden op basis van de dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2. De feitelijke dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 was per 31 januari 2020 lager dan de feitelijke dekkingsgraad van de voormalige Multi-client Pensioenkring 1. Het dekkingsgraadverschil is in een toeslagdepot gestort voor de populatie van de voormalige Multi-client Pensioenkring 1 (toeslagdepot D).

Het saldo dat op basis van het dekkingsgraadverschil toekomt aan de populatie van de voormalige Multi-client Pensioenkring 1 is gestort in toeslagendepot D. De middelen in toeslagendepot B worden risicovrij in liquide middelen belegd.

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het toeslagendepot en de op grond van het pensioenreglement verleende reguliere toeslag lager is dan de stijging van de consumentenprijsindex (afgeleid), kan het Bestuur besluiten uit deze middelen een extra toeslag te verlenen. Voorwaarden hierbij zijn dat de verleende toeslag is toegestaan volgens de fiscale wet- en regelgeving en dat de te verlenen toeslag, met inbegrip van de toeslag volgens het pensioenreglement, niet hoger is dan de stijging van de consumentenprijsindex (afgeleid). Het bedrag dat onttrokken wordt aan het depot wordt 'dekkingsgraadneutraal' vastgesteld per 31 december van dat jaar. Dit gebeurt zodanig dat de dekkingsgraad per 31 december na verwerking van de reguliere toeslag, door verwerking van de extra toeslag ongewijzigd blijft. In tegenstelling tot de toeslagendepots A, B en C wordt er geen toeslag verleend indien en zolang de beleidsdekkingsgraad lager is dan de beleidsdekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van Multi-client Pensioenkring 2. Bij een beleidsdekkingsgraad tussen het niveau van het minimaal vereist vermogen en het vereist vermogen wordt er geen toeslag vanuit het toeslagendepot verleend.

Weerstandvermogen

Het weerstandsvermogen voor Multi-client Pensioenkring 2 bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Multi-client Pensioenkring 2.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Multi-client Pensioenkring 2, komen ten goede aan, respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Multi-client Pensioenkring 2.

8.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabellen zijn de actuele en strategische beleggingsmix per ultimo 2021 en 2020 opgenomen, alsmede de beleggingen voor de indexatiedepots.

Beleggingsmix ⁶⁵						
	2021			2020		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Aandelen	328,4	29,0	26,0	282,3	27,1	26,0
Opkomende markten	51,6	4,6	4,5	52,5	5,0	4,5
Europa	81,9	7,2	6,5	69,8	6,7	6,5
Wereldwijd	194,9	17,2	15,0	160,0	15,4	15,0
Alternatives	5,0	0,4	0,0	5,7	0,6	0,0
Vastrentende waarden (inclusief liquiditeiten en overlay)	799,1	70,6	74,0	691,9	66,5	74,0
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials)	172,6	15,2	16,5	166,6	16,0	16,5
Bedrijfsobligaties Europa	172,5	15,2	16,5	164,3	15,8	16,5
Hypotheke Nederland	181,1	16,0	17,0	170,7	16,4	17,0
Staatsleningen opkomende markten	40,1	3,5	4,0	40,2	3,9	4,0
Inflatie-gerelateerde staatsobligaties Duitsland	114,9	10,1	10,0	114,4	11,0	10,0
Discretionaire staatsobligaties	30,7	2,7		35,7	3,4	
Liquiditeiten	100,1	8,8	10,0	44,0	4,2	10,0
Overlay	-13,1	-1,2		16,8	1,6	
Renteafdekking	-13,1	-1,2		0,0	1,6	
Totaal	1.132,5⁶⁶	100,0	100,0	1040,6	100,0	100,0

Beleggingsmix Toeslagendepot Sanoma ²						
	2021			2020		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Vastrentende waarden	12,7	75,6	75,0	18,9	56,3	75,0
Inflatie-gerelateerde staatsobligaties Duitsland	12,7	75,6	75,0	18,9	56,3	-
Liquiditeiten	4,1	24,4	25,0	14,6	43,7	25,0
Totaal	16,8	100,0	100,0	33,5	100,0	100,0

⁶⁵ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

⁶⁶ Dit betreft de eindstand van de beleggingen inclusief de negatieve derivaten.

Beleggingsmix Toeslagendepot Fresenius ²						
	2021			2020		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Liquiditeiten	5,2	100,0	100,0	5,7	100,0	100,0
Totaal	5,2	100,0	100,0	5,7	100,0	100,0

Beleggingsmix Toeslagendepot Invista ²						
	2021			2020		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Liquiditeiten	1,2	100,0	100,0	-	-	-
Totaal	1,2	100,0	100,0	-	-	-

Beleggingsmix Toeslagendepot D (Kring 1) ²						
	2021			2020		
	Actueel		Strategisch	Actueel		Strategisch
	in € miljoen	in %	in %	in € miljoen	in %	in %
Liquiditeiten	0,2	100,0	100,0	-	-	-
Totaal	0,2	100,0	100,0	-	-	-

In december 2021 is, na goedkeuring van het Belanghebbendenorgaan, het beleggingsplan 2022 vastgesteld. Het beleggingsplan 2022 heeft als ingangsdatum 1 januari 2022.

Ten opzichte van het beleggingsplan 2021 zijn de volgende wijzigingen in de strategische asset allocatie aangebracht voor het beleggingsplan 2022:

- De bandbreedte rondom de categorie nominale staatsobligaties plus kas exposure wordt aangepast in: 20% van het strategisch gewicht van de categorie plus het verschil in het niveau tussen de maximale en neutrale fysieke kas niveau die voortvloeit uit de onderpandbehoefte voor interest rate swaps;
- Er wordt een valuta-overlay geïmplementeerd.
- Besloten is ESG-integratie toe te passen binnen de aandelen ontwikkelde markten door deze portefeuille om te zetten. Dit heeft als gevolg dat er een overstap is gemaakt van een brede benchmark naar een benchmark waar ESG-karakteristieken van bedrijven meegenomen worden bij het bepalen van de samenstelling van de index (MSCI World SRI Index).

Resultaten beleggingen

In de onderstaande tabellen worden beleggingsresultaten van 2021 weergegeven.

Beleggingsresultaten 2021				
Cijfers in %	Pensioenkring ⁶⁷	Benchmark	Relatief	Bijdrage van totaal rendement
Aandelen	23,3	22,6	0,5	6,0
Aandelen opkomende markten (MM Emerging Markets Fund)	6,2	4,9	1,3	0,3
Aandelen Europa (MM European Equity Fund)	25,7	25,1	0,4	0,9
Aandelen Europa afgedekt (MM European Equity Afdekking Fund – EUR)	23,5	23,2	0,3	0,8
Aandelen wereldwijd (MM World Equity Index Fund)	31,7	31,1	0,5	2,3
Aandelen wereldwijd afgedekt (MM World Equity Index Fund – EUR)	24,4	24,0	0,3	1,8
Alternatives	23,5	23,5	0,0	0,1
Private Equity (UnigestionFlex – Euro Choice IV)	9,6	9,6	0,0	0,0
Private Equity (UnigestionFlex – Euro Choice V)	29,9	29,9	0,0	0,1
Vastrentende waarden	0,1	-1,2	1,4	0,1
Bedrijfsobligaties Europa (MM Credit Index Fund)	-1,3	-1,0	-0,2	-0,2
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials) (MM Global Credit Ex Financials Fund)	-2,3	-2,4	0,1	-0,4
Hypotheek Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	1,7	-3,5	5,4	0,3
Staatsleningen opkomende markten (MM Emerging Market Debt Fund)	-3,1	-2,9	-0,2	-0,1
Discretionaire staatsobligaties	-4,7	-4,7	0,0	-0,3
Inflatie-gerelateerde staatsobligaties - Duitsland (MM Inflation Index Linked Bond Fund - Germany)	8,2	8,2	0,0	0,3
Discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties Duitsland	8,2	8,2	0,0	0,5
Liquiditeiten				-0,1
Totaal exclusief overlay	6,1	5,0	1,0	6,1
Totaal overlay	-2,5			-2,5
Swaps	-2,5			-2,5
Totaal inclusief overlay	3,6			3,6

⁶⁷ De getoonde rendementen zijn door de Pensioenkring behaald, via participaties in de genoemde beleggingsfondsen.

Beleggingsresultaten Toeslagendepot Sanoma 2021				
Cijfers in %	Pensioenkring ⁶⁸	Benchmark	Relatief	Bijdrage van totaal rendement
Vastrentende waarden	8,2	8,2	0,0	5,3
Duitse Inflatiegerelateerde obligaties (MM Inflation Index Linked Bond Fund - Germany)	8,2	8,2	0,0	5,3
Liquiditeiten				
Totaal Indexatiedepot A	5,0	6,0	-0,9	5,0

Beleggingsresultaten Toeslagendepot Fresenius 2021				
Cijfers in %	Pensioenkring ⁴	Benchmark	Relatief	Bijdrage van totaal rendement
Liquiditeiten	-0,7	-0,5	-0,2	-0,7
Totaal Indexatiedepot B	-0,7	-0,5	-0,2	-0,7

Beleggingsresultaten Toeslagendepot Invista 2021				
Cijfers in %	Pensioenkring ⁴	Benchmark	Relatief	Bijdrage van totaal rendement
Liquiditeiten	-0,6	-0,5	-0,1	-0,6
Totaal Indexatiedepot C	-0,6	-0,5	-0,1	-0,6

Beleggingsresultaten Toeslagendepot D (Pensioenkring 1) 2021				
Cijfers in %	Pensioenkring ⁴	Benchmark	Relatief	Bijdrage van totaal rendement
Liquiditeiten	-0,5	-0,5	-0,1	-0,5
Totaal Indexatiedepot D	-0,5	-0,5	-0,1	-0,5

Toelichting resultaten beleggingen 2021

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de Pensioenkring. De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden toegelicht.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 6,0%-punt het meest positief bij aan het totaal rendement. Het MM World Equity Index Fund, dat wereldwijd belegd in aandelen ontwikkelde markten, leverde met 2,3%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM World Equity Index Fund belegt wereldwijd in aandelen van ondernemingen uit ontwikkelde markten. Het uitsluitingsbeleid behorend bij het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen had dit jaar een positieve impact op het relatieve rendement van circa 0,1%. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Door deze positieve bijdrage, als gevolg van het terugvorderen van dividendbelasting en de positieve impact van de uitsluitingslijst, behaalde het fonds een positief relatief rendement. De variant van het fonds die de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen naar de euro afdekt, droeg minder positief bij aan het resultaat door een negatief resultaat op de valuta afdekking.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

De managers in het MM Emerging Markets Fund maken voornamelijk gebruik van bottom-up aandelselectie. In het fonds werd in 2021 vooral geprofiteerd van positieve selectie in China, Hong Kong en Taiwan. Een negatieve bijdrage kwam van het niet hebben van exposure naar Saudi-Arabië. Gemeten naar sectoren werd vooral waarde toegevoegd in de informatie technologie sector.

Toelichting resultaten private equity

Beleggingen in private equity droegen door hun beperkte aandeel in de totale portefeuille niet significant bij aan het rendement. Multi-client Pensioenkring 2 belegt in private equity via twee verschillende Unigestion fondsen. Dit zijn zogenoemde fund of funds. Dat betekent dat deze Unigestion fondsen beleggen in Europese private equity fondsen. De Unigestion fondsen bevinden zich in verschillende investeringsfasen.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen 0,1%-punt bij aan het rendement. Het discretionaire fonds met inflatie-gerelateerde staatsobligaties, leverde met 0,5%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling (inflatie-gerelateerde) Staatsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille discretionaire nominale staatsobligaties een negatief rendement terwijl de portefeuille discretionaire inflatie-gerelateerde staatsobligaties een positief rendement liet noteren.

Nominale Europese staatsobligaties lieten een daling zien als gevolg van de licht opgelopen staatsrente. Een belangrijke reden voor de hogere rente was de scherp oplopende inflatie, welke vooral werd veroorzaakt door het heropenen van de economie na verschillende lockdowns door COVID-19. De extra vraag naar goederen en diensten zorgde voor een opstuwende inflatie.

De inflatie-component van de inflatie gerelateerde staatsobligaties bracht een positieve performance met zich mee, doordat de gerealiseerde inflatie over het jaar positief was. Mede dankzij de opkoopprogramma's van centrale banken, daalde de reële rente iets, wat een positief resultaat voor de absolute performance meebracht.

Ontwikkeling Bedrijfsobligaties

Binnen de categorie bedrijfsobligaties werd de grootste negatieve bijdrage behaald door het MM Global Credit Ex Financials Fund. Dit fonds kent een passieve beleggingsstijl. Het fonds kan, in tegenstelling tot de benchmark naar BBB afgewaardeerde obligaties aanhouden om transactiekosten te beperken. Eind 2021 is 9% belegd in obligaties met een rating van BBB+ of BBB. Het aanhouden van deze obligaties had een licht positief effect op het rendement. Transactiekosten hadden een licht negatief effect. Tevens zorgde de kaspositie, die aangehouden moet worden als onderpand voor de valuta afdekking, voor een licht positieve bijdrage aan het relatieve rendement omdat kas beter rendeert dan de bedrijfsobligaties.

Ontwikkeling Nederlandse hypotheek

Het rendement van de belegging in het MM Dutch Mortgage Fund was in 2021 aanzienlijk beter dan dat van Nederlandse staatsobligaties. Hypotheekverstrekkers hebben per saldo de hypotheekrente verlaagd ondanks de gestegen rente op staatsobligaties in 2021. Hierdoor nam het renteverskil tussen staatsobligaties en hypotheek af met circa 0,3%-punt waardoor het rendement op hypotheek hoger was dan dat van staatsobligaties. De huizenmarkt in Nederland was, ondanks COVID-19 zeer positief met een prijsstijging van circa 20% in 2021. Betalingsachterstanden op hypotheek zijn zeer laag.

Ontwikkelingen liquiditeiten

Voor het Morgan Stanley Euro Liquidity Fund en het Fidelity Institutional Liquidity Fund was de primaire focus om te kunnen voorzien in liquiditeit vanwege de aanhoudende onzekerheden in de financiële markten. Om dit te bewerkstelligen hield men vast aan een hogere allocatie naar dagelijks opvraagbare deposito's, rond de 30-35% met daarnaast een kleine allocatie naar posities met een looptijd van maximaal één week. Het behaalde rendement was negatief en in lijn met de rentes op de geldmarkt.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps, heeft voornamelijk als doel om de dekkingsgraad van de Pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2021 -2,5%-punt bij aan het totaal rendement. Dit werd veroorzaakt door een stijging van de swaprente in 2021.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2021 ⁶⁹		
Cijfers in %	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	0,0	0,2
Alternatives	0,0	0,0
Vastrentende waarden	0,1	0,9
Liquiditeiten	0,0	-
Totaal	0,1	1,0

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM Emerging Markets Fund, dat belegt in aandelen van opkomende markten, droeg positief bij aan het rendement met een selectie effect van 0,06% binnen de categorie aandelen. Binnen de categorie vastrentende waarden draagt het MM Dutch Mortgage Fund met 0,88% bij.

⁶⁹ Als gevolg van afrondingen is het mogelijk dat de optelling van de verschillende effecten niet overeenkomt met het eerder getoonde relatieve rendement.

8.5 Kostentransparantie

Onderstaande overzichten zijn opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (voor Stap 30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskost voor pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	1.304	1.304	0,12	0,15
Kosten vermogensbeheer	3.045	2.649	0,27	0,29
Transactiekosten	859	1.224	0,08	0,14
Totaal	5.208	5.177	0,46	0,58

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen ⁷⁰	
	2021	2020	2021	2020
Administratiekostenvergoeding	819	727	0,07	0,08
Exploitatiekosten Stap	512	464	0,05	0,05
Distributiekosten	130	91	0,01	0,01
Overige kosten	24	9	0,00	0,00
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-193	-166	-0,02	-0,02
Subtotaal	1.292	1.125	0,11	0,12
Administratiekostenvergoeding meerwerk	12	58	0,00	0,01
Administratiekostenvergoeding eenmalig	-	121	-	0,01
Totaal	1.304	1.304	0,12	0,15

De administratiekostenvergoeding en de exploitatiekosten Stap worden bepaald op basis van het belegd vermogen en het aantal actieve deelnemers. In 2021 is de collectieve waardeoverdracht, binnen Stap, van Multi-client Pensioenkring 1 administratief geëffectueerd. Door de collectieve waardeoverdrachten zijn zowel het belegd vermogen als het aantal deelnemers in 2021 toegenomen en daarmee de administratiekostenvergoeding. Het belegd vermogen is in 2021 tevens toegenomen door een positief beleggingsrendement.

Er zijn in 2021 geen specifieke kosten gemaakt die samenhangen met de collectieve waardeoverdracht vanuit Multi-client Pensioenkring 1.

⁷⁰ Vanwege afrondingen op één decimaal kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken ten opzichte van de totalen.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten pensioenbeheer per actieve deelnemer/pensioengerechtigde⁷¹ zijn in de volgende tabel weergegeven voor het subtotaal en het totaal van de uitvoeringskosten pensioenbeheer.

	Uitvoeringskosten pensioenbeheer		Per actieve deelnemer / pensioengerechtigde	
	in € 1.000		in €	
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	2021	2020	2021	2020
Subtotaal	1.292	1.125	512	504
Totaal	1.304	1.304	516	584

De kosten per deelnemer zijn ten opzichte van 2020 op totaalniveau gedaald, terwijl de totale uitvoeringskosten gelijk zijn gebleven. Een reden is dat het totaal aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden ten opzichte van 2020 met 291 is toegenomen.

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigden is geen benchmark opgenomen, omdat de meerwaarde van het laten uitvoeren van een benchmark op dit moment niet opweegt tegen de vergoeding die daarvoor gevraagd wordt. Op basis van een analyse uit de markt⁷² zijn de kosten per deelnemer/pensioengerechtigde van de Pensioenkring vergelijkbaar met of lager dan de uitvoeringskosten bij een pensioenfonds van vergelijkbare omvang als de Pensioenkring.

Kosten vermogensbeheer

Het bedrag van 3.045 (2020: 2.649) betreft alle door de Pensioenkring betaalde kosten vermogensbeheer (direct en indirect).

Kosten vermogensbeheer (in € 1.000)	2021	2020
Directe kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	1.653	1.279
Indirecte kosten vermogensbeheer	1.392	1.370
Totale kosten van vermogensbeheer	3.045	2.649

De directe kosten vermogensbeheer bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder:
 - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
 - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De hoogte van directe kosten vermogensbeheer (1.653) wijkt af van de weergave in de financiële opstelling (1.686). Een deel van deze directe kosten vermogensbeheer betreffende transactiekosten (33) en deze zijn hierna in de paragraaf Transactiekosten verantwoord. Het betreft een verschuiving in de weergave en heeft geen invloed op het totaal aan kosten vermogensbeheer.

De indirecte kosten vermogensbeheer bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;

⁷¹ Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief de kosten vermogensbeheer.

⁷² Bron: Rapport "Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2021" van LCP van 16 september 2021.

- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager;
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabellen geven dit per beleggingscategorie weer. Het aandeel aan geschatte kosten is beperkt. De schattingen zijn gebaseerd op opgaven van externe managers van kosten in onderliggende beleggingsstructuren.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Aandelen	855	676	0,08	0,08
Vastrentende waarden	1.432	1.203	0,13	0,13
Alternatives	89	108	0,01	0,01
Overig	477	496	0,04	0,05
Totaal	2.853	2.483	0,25	0,27
Allocatie vanuit pensioenbeheer	191	166	0,02	0,02
Totaal	3.045	2.649	0,27	0,29

De kosten vermogensbeheer zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in 2021 0,02%-punt lager dan de kosten in 2020 (0,29%). Absoluut gezien zijn de kosten in 2021 zijn absoluut wel hoger, omdat in 2021 de collectieve waardeoverdracht vanuit de voormalige Stap Multi-client Pensioenkring 1 heeft plaatsgevonden. Hierdoor is het vermogen gestegen. Dit heeft ertoe geleid dat de absolute kosten in absolute zin zijn gestegen, maar de kosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen nagenoeg gelijk zijn gebleven.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte geschatte kosten zoals spread en marktimpact. Indien deze kosten niet aanwezig zijn worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen;

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's en als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	in € 1.000		% van gemiddeld belegd vermogen	
	2021	2020	2021	2020
Aandelen	89	212	0,01	0,02
Vastrentende waarden	329	863	0,03	0,10
Derivaten	441	149	0,04	0,02
Totaal	859	1.224	0,08	0,14

In bovenstaande kosten is een bedrag van 27 (2020: 607) begrepen voor toe-en uittredingskosten van de Pensioenkring. Het restant werkelijke en geschatte betreft transactiekosten van de beleggingen.

De transactiekosten in 2021 zijn 0,06%-punt lager dan vorig jaar (2020: 0,14%). Dit is veroorzaakt doordat binnen de Pensioenkring in 2020 de collectieve waardeoverdracht vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista en de collectieve waardeoverdracht vanuit de Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland heeft plaatsgevonden. Hierdoor was het aantal transacties in 2020 hoger dan in 2021 en zijn er per saldo meer transactiekosten gemaakt.

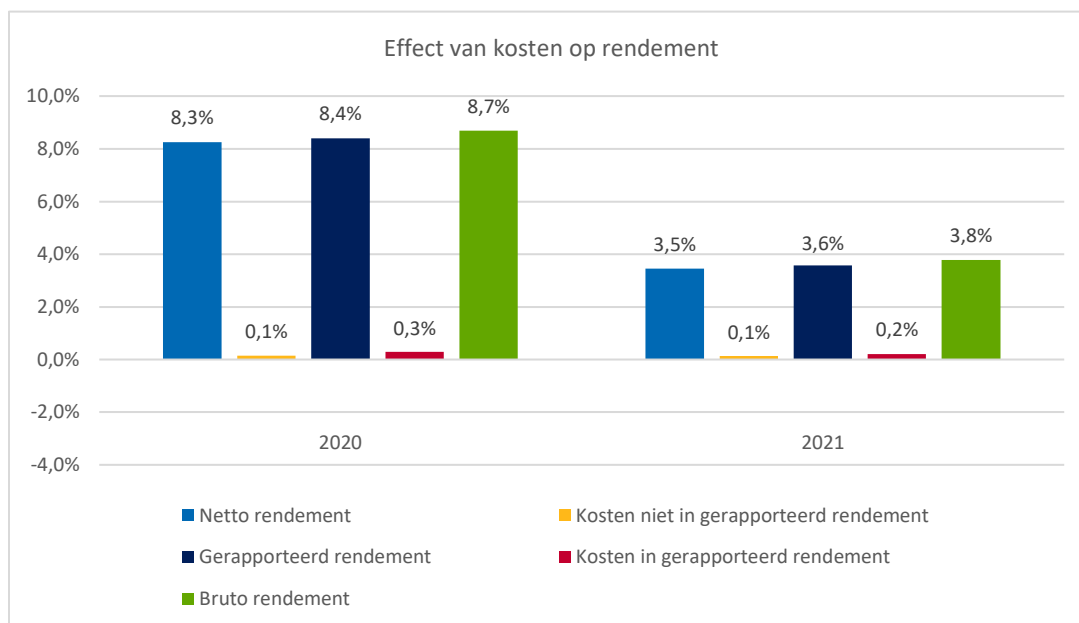
Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

De totale kosten vermogensbeheer in 2021 bedroegen 0,27% van het gemiddeld belegd vermogen. Van deze totale kosten bestaat 0,03%-punt uit prestatieafhankelijke vergoedingen. Een deel van de beleggingsportefeuille wordt namelijk actief beheerd, met als uitgangspunt dat actief beheer voor de geselecteerde beleggingscategorieën op termijn een hoger rendement oplevert.

Hier stond tegenover een gerealiseerd relatief rendement op de actieve beleggingen van 0,05%-punt ten opzichte van de benchmarks. Deze percentages zijn berekend op basis van de gemiddelde standen in 2021 en op basis van de totale portefeuille. In absolute getallen een opbrengst van 559 ten opzichte van 390 aan kosten.

Op totaalniveau is het actief risico in de beleggingsportefeuille beperkt. De ex-ante tracking error op jaarbasis per eind 2021 bedraagt 0,2%. Een tracking error van 0,2% geeft aan dat de kans dat het rendement van de portefeuille met maximaal 0,2% afwijkt van het rendement van de benchmark ongeveer 2/3 is. Er is ongeveer 5% kans dat de portefeuille met meer dan 0,3% (twee maal de tracking error) afwijkt van de benchmark.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de Pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de Pensioenkring en welke kosten hier buitenvallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel Bestuur

Het Bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het Bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het Bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de Pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het Bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het Bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken en op basis van een analyse uit de markt⁷³.

⁷³ Bron: Rapport "Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2021" van LCP van 16 september 2021.

8.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2021 is de rentetermijnstructuur (RTS) gestegen, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de Pensioenkring zijn gedaald. De invoering van de Ultimate Forward Rate (UFR) per 1 januari 2021 heeft dit effect licht getemperd, maar per saldo heeft de rente in 2021 een positief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Ook het beleggingsrendement van 3,6% heeft ook voor een stijging van de feitelijke dekkingsgraad gezorgd. De feitelijke dekkingsgraad is gestegen van 102,1% naar 113,3%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2021 gestegen van 97,0% naar 108,7% en is lager dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 113,5%, maar hoger dan de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen van 104,1%. Daarmee is ultimo 2021 sprake van een reservetekort. Ultimo 2021 is de dekkingsgraad op basis van marktrente 110,5%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de TV op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2021	2020
Beleidsdekkingsgraad	108,7	97,0
Feitelijke dekkingsgraad	113,3	102,1
Dekkingsgraad op basis van marktrente	110,5	96,9
Reële dekkingsgraad	87,9	79,5
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1	104,1
Vereiste dekkingsgraad	113,5	113,3
Rekenrente vaststelling TV	0,56	0,16

Herstelplan

Multi-client Pensioenkring 2 heeft op 25 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 104,7% en werd een beleidsdekkingsgraad verwacht van 103,4%. Op 19 mei 2021 heeft DNB ingestemd met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht is de feitelijke dekkingsgraad (113,3%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan werd verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 108,7%.

DNB heeft op 28 januari 2022 laten weten dat voor Multi-client Pensioenkring 2 geen geactualiseerd herstelplan ingediend hoefde te worden. Waar eerder de beleidsdekkingsgraad leidend was, heeft DNB besloten dat ondanks het feit dat er wettelijk gezien een tekort is, geen herstelplan ingediend hoeft te worden als de gerapporteerde feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2021 (113,8%) hoger is dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen (113,5%).

De definitieve feitelijke dekkingsgraad (113,3%) is per 31 december 2021 net iets lager uitgekomen dan de dekkingsgraad die hoort bij het vereist eigen vermogen (113,5%). Afhankelijk van de ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2022 is het mogelijk dat het herstelplan opnieuw van kracht wordt.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en -rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad (108,7%) hoger dan de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen (104,1%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Multi-client Pensioenkring 2 niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

Vanuit het wettelijk kader is toekomstbestendigheid het uitgangspunt voor toeslagverlening. Dit houdt onder meer in dat het beschikbare vermogen boven een beleidsdekkingsgraad van 110,0% bepalend is om een bepaalde toeslag levenslang, toe te kunnen kennen. De levenslange toeslag wordt bepaald op grond van het verwachte gemiddelde toekomstige consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen afgeleid. De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarbij de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is per 30 september 2021 voor Multi-client Pensioenkring 2 gelijk aan 124,8%.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Multi-client Pensioenkring 2 is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op pensioen van de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de maand september van het jaar voorafgaande aan de toeslagverlening en de maand september van het daaraan voorafgaande jaar. Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Een eventuele deflatie in enig jaar zal bij het vaststellen van de cumulatieve toeslagachterstand wel in aanmerking genomen worden. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn 100% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Per 31 december 2021 is geen toeslag verleend (2020: 0,00%) aan de deelnemers van Multi-client Pensioenkring 2. De gemiste toeslag per 31 december 2021 bedraagt 2,57%. Wel is er in augustus 2021 een toeslag toegekend vanuit de toeslagdepots A (Sanoma) en B (Fresenius).

Richtlijnen voor toeslagen

Voor het toeslagbeleid binnen Multi-client Pensioenkring 2 worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het toeslagbeleid is voorwaardelijk en afhankelijk van het behaald beleggingsrendement op lange termijn. Dit komt tot uitdrukking in de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring.
- Met behaald beleggingsrendement wordt bedoeld het beleggingsrendement wat rest na de toevoeging aan de technische voorzieningen van rendement en wijziging van de rentetermijnstructuur. Dit rendement wordt jaarlijks verwerkt via het eigen vermogen van de Pensioenkring. De te verlenen toeslag is daarmee in feite afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad (BDG) op enig moment.
- Toeslagen worden gegeven op grond van een toekomstbestendige toeslagverlening. Dit houdt in beginsel het volgende in:
 - Bij een beleidsdekkingsgraad (BDG) die lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend;
 - Bij een beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens kan de volledige toeslag worden gegeven;
 - Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de toekomstbestendige toeslaggrens kan een toeslag worden gegeven die naar verwachting in de toekomst te realiseren is (ongeveer naar rato).

- De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald door het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraden te nemen over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad per 30 september is leidend voor de bepaling van de toeslag.
- De toekomstbestendige toeslaggrens wordt jaarlijks bepaald door het vermogen vast te stellen wat nodig is boven een beleidsdekkingsgraad van 110% om een levenslange samengestelde toeslag van de CPI te geven.
- Inhaaltoeslagen kunnen gegeven worden indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige toeslaggrens en het vereist eigen vermogen-niveau.
- Het Bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om binnen de wettelijke grenzen van de berekende toeslag af te wijken.

Inhaaltoeslag

Wanneer de beleidsdekkingsgraad boven de toekomstbestendige toeslaggrens uitkomt, mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal in onderstaande volgorde worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand.

8.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorzieningen werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van marktrentes en beleggingsrendementen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de Pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Categorie resultaat	2021 (in € 1.000)	2020 (in € 1.000)
Resultaat op beleggingen	44.033	75.117
Resultaat op wijziging RTS	73.011	-125.996
Resultaat op premie	91	-361
Resultaat op waardeoverdrachten	1.098	15.698
Resultaat op kosten	-57	-26
Resultaat op uitkeringen	-18	155
Resultaat op kanssystemen	1.734	1.602
Resultaat op toeslagverlening	1.383	17
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	-8.645	27.680
Resultaat op andere oorzaken	-1.093	45
Totaal saldo van baten en lasten	111.537	-6.069

Toelichting actuariële resultaat

In 2021 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen wordt verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 44.033. Op dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het resultaat op de beleggingen draagt in 2021 positief bij aan de ontwikkeling van dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2021 ligt gemiddeld genomen boven de RTS ultimo 2020. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2021 met circa 0,40%-punt gestegen wat leidt tot een afname van de technische voorzieningen en dus tot een positief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt 80.148.

Daarnaast heeft DNB er in 2020 voor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Hiervan is het resultaat -7.137. Het totale resultaat van de wijziging van de rente bedraagt 73.011.

Waardeoverdrachten

Het resultaat op waardeoverdrachten wordt met name veroorzaakt door de collectieve waardeoverdracht die aan het begin van het verslagjaar binnen Stap heeft plaatsgevonden vanuit de voormalige Multi-client Pensioenkring 1 naar Multi-client Pensioenkring 2. Hierbij is een positief resultaat ontstaan doordat de rente op het moment van de collectieve waardeoverdracht lager is dan de rente waar de mutaties in het verloop van de TV op zijn gebaseerd. Het totale resultaat op waardeoverdrachten bedraagt 1.098.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 1.734.

Toeslagverlening

Op basis van de financiële positie van de Pensioenkring is ultimo 2021 geen toeslag verleend aan alle deelnemers.

Wel is er vanuit het toelagendepot dat aangehouden wordt voor de oud-deelnemers van Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland per ultimo augustus 2021 een toeslag verleend van 2,65%. Aan de oud-deelnemers van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland is vanuit het toelagendepot dat voor deze populatie wordt aangehouden per 31 augustus 2021 een toeslag verleend van 0,99%.

De beide toelagen zijn opgenomen in de technische voorzieningen per einde boekjaar en het resultaat op toelagverlening bedraagt in het boekjaar 1.383.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt -8.645. Dit resultaat wordt veroorzaakt doordat de kostenvoorziening ultimo 2021 is geactualiseerd. Inclusief de actualisatie vanwege de collectieve waardeoverdracht vanuit Multi-client Pensioenkring 1 is het resultaat -6.868. Daarnaast heeft er een aanpassing plaatsgevonden in de gehanteerde ervaringssterfte, de partnerfrequenties en de opslag voor het wezenpensioen. Deze aanpassingen zijn ultimo juni 2021 doorgevoerd en leiden gezamenlijk tot een resultaat van -1.777.

Kostendeckende premie

De kostendeckende premie bestaat uit een actuariael benodigde premie voor de pensioenopbouw, de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid en de opslag voor uitvoeringskosten.

In de volgende tabel is een overzicht met de premies opgenomen. De kostendeckende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur. Voor de vaststelling van de gedempte premie wordt uitgegaan van het verwachte rendement. De berekening van de gedempte premie is gebaseerd op een verwacht rendement op basis van het huidige beleggingsbeleid, de looptijdsafhankelijke rendementscurve en de in te rekenen toelagopslag van 2% als bedoeld in het nieuwe Financieel Toetsingskader Pensioenen. Deze curve geldt voor de periode 1 januari 2018 tot 1 januari 2023.

Premie voor risico Pensioenkring		Premie RTS in € 1.000	Premie gedempt in € 1.000	Premie feitelijk in € 1.000
Actuarieel benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen van de regeling	regulier	10.764	4.476	9.947
	risicopremie overlijden	566	566	566
Opslag voor uitvoeringskosten		383	205	352
De risicopremie voor WIA-excedent en premie vrijstelling bij invaliditeit		209	209	209
Solvabiliteitsopslag		1.432	595	995
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke inkoop			2.299	
Toetswaarde premie		13.354	8.351	12.069
Overige premie				
Afrekening vorig boekjaar				41
Opslag weerstandsvermogen				22
Totaal				12.132

De Pensioenkring voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte premie.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op de strategische portefeuilles en is vastgesteld op 113,5%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 114,4%.

8.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het Bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het Bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de Pensioenkring. In 2021 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de Pensioenkring.

Integraal Risicomanagement

In het hoofdstuk Integraal Risicomanagement van Stap is de beschrijving van het Integraal Risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle Pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de Pensioenkringen zijn Pensioenkring specifieke doelstellingen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per Pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In de onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op niveau van Multi-client Pensioenkring 2 weergegeven.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Multi-client Pensioenkring 2
Financiële doelstellingen	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de Pensioenkring.	De minimale premiedekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 voldoet aan de uitgangspunten van het premiebeleid.
Behoud nominale aanspraken binnen de Pensioenkring.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van het vereist eigen vermogen (VEV) en is gelijk aan 14% met een bandbreedte tussen 12% en 16%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode.
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Multi-client Pensioenkring 2 is dit vertaald naar: een voorwaardelijke toeslagambitie van 50% van de maatstaf. De maatstaf wordt jaarlijks vastgesteld als de procentuele jaarstijging van het consumentenprijsindexcijfer (CPI) alle bestedingen (afgeleid) per 30 september.	<i>Risicobereidheid op korte termijn</i> Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van VEV en is gelijk aan 14% met een bandbreedte tussen 12% en 16%. Het VV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. <i>Risicobereidheid op lange termijn</i> Passend binnen de gestelde grenzen uit de "aanvang" haalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: <ul style="list-style-type: none">• Vanuit de financiële positie waarbij aan het VEV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau van het verwachtpensioenresultaat 85% voor de mediaan uit de HBT.• Vanuit de actuele financiële positie aan het einde van een boekjaar, is de ondergrens op fondsniveau van het verwachtpensioenresultaat 85% voor de mediaan uit de HBT op actuele financiële positie;• Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking voor het 5% worst case scenario maximaal 29%.

Doelstelling niveau Pensioenkring	Risicobereidheid Multi-client Pensioenkring 2
Niet-financiële doelstellingen	
<p>Adequate communicatie.</p> <p>Specifiek voor Multi-client Pensioenkring 2 is dit vertaald naar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen. 2. Kennis en inzicht verschaffen aan de werkgever voor een passende arbeidsvoorwaarde pensioen. 	<p>De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers en werkgevers juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.</p>

Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk Integraal Risicomanagement.

Financieel Crisisplan

Voor Multi-client Pensioenkring 2 is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het Bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de Pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de Pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het Bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN en wordt jaarlijks getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het Bestuur van Stap de risico's van Stap en de Pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het Bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Voor boekjaar 2021 heeft de RSA begin 2021 plaatsgevonden op het niveau van Stap en op het niveau van de Pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt. Daaronder zijn de Systematische Integriteitrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden begrepen.

Risico's met mogelijke impact op financiële positie Multi-client Pensioenkring 2

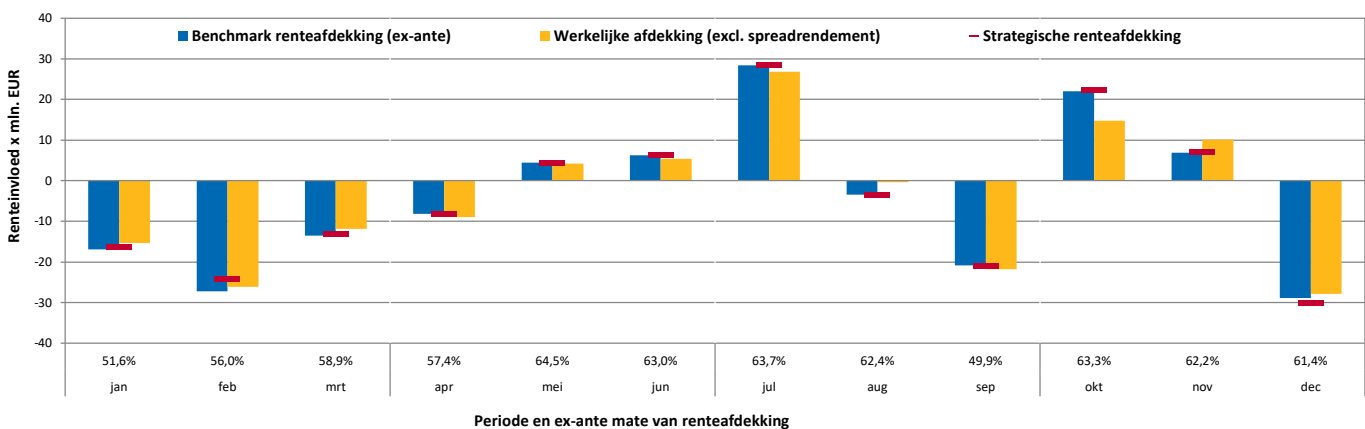
Elke Pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen te behalen. Het Bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's, toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de Pensioenkring.

Matchings-/Renterisico

Multi-client Pensioenkring 2 loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Om dit risico af te dekken maakt Multi-client Pensioenkring 2 gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardestijging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico dat een Pensioenkring loopt (deels) afgedekt. Het percentage van het renterisico van de verplichtingen dat wordt afgedekt is afhankelijk van het renteniveau. Via een rentestafel wordt bij lagere renteniveaus een lager percentage van het renterisico afgedekt en vice versa bij hogere renteniveaus. Rondom de strategische mate van renteafdekking wordt een bandbreedte van 3%-punt boven en onder dit gewicht gehanteerd. Binnen deze marges kan de mate van renteafdekking vrij bewegen zonder aanvullende maatregelen te nemen. Wanneer de mate van renteafdekking zich buiten deze marges bevindt vindt bijsturing plaats.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kan opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te begrenzen maakt Multi-client Pensioenkring 2 gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. Per looptijdbucket wordt gemonitord of de renteafdekking zich binnen de vooraf gestelde bandbreedtes bevindt. Wanneer de gestelde bandbreedte wordt overschreden vindt bijsturing plaats.

De volgende figuur toont de gerealiseerde renteafdekking ten opzichte van de strategische renteafdekking en de ex-ante mate van renteafdekking zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. Zichtbaar is dat gedurende 2021 zowel de benchmark voor de renteafdekking als de werkelijke renteafdekking zich dicht bij strategische mate van renteafdekking bevonden. Indien de benchmark voor de renteafdekking zich buiten de bandbreedte (+/- 3%-punt) bevindt, worden transacties uitgevoerd om de renteafdekking bij te sturen naar de strategische mate van de renteafdekking.

Toelichting grafiek:

- De blauwe balken tonen de ex-ante mate van renteafdekking (benchmark afdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte renteafdekking gedurende de daarop volgende maand. De benchmark renteafdekking wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.
- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van renteafdekking. De strategische mate van renteafdekking is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark renteafdekking zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van renteafdekking bevindt.
- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De renteafdekking wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2021 heeft zich de volgende gebeurtenis voor dit risico voorgedaan:

- De marktrente is in 2021 per saldo licht gestegen. Als gevolg van het dynamische rente afdekking beleid is de renteaftdekking verhoogd van 50% naar 64%.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Multi-client Pensioenkring 2 heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden. Het risico van de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelenbeleggingen. Hierbij vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan het gewenste risico versus rendementsafweging.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2021

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. De actuele portefeuille geldt als uitgangspunt. Dat wil zeggen dat de actuele mate van renterisicoafdekking wordt gehanteerd. Er wordt verondersteld dat beide risico's zich manifesteren als een instantane schok, dus als een schok ineens zonder tussenstappen. De renteaftdekking blijft dan ook in de gehele schok hetzelfde en wordt dus niet gedurende de schok aangepast conform de rentestafel. Verder wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%
Aandelen							
20%	109,7	112,8	116,1	119,7	123,6	127,8	132,2
10%	107,2	110,0	113,1	116,5	120,1	123,9	128,0
0%	104,8	107,3	110,1	113,3	116,5	120,0	123,8
-10%	102,3	104,6	107,1	109,9	112,9	116,1	119,6
-20%	99,8	101,8	104,1	106,6	109,4	112,3	115,3

Gedurende 2021 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormt het zakelijke waarden risico in 2021 het grootste risico voor de Pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- Afgelopen jaar was zeer positief voor de aandelenmarkten. Aandelenkoersen in ontwikkelde markten stegen met circa 24% (gemeten in lokale valuta). Verschillende records werden verbroken. Accomoderend beleid van overheden en centrale banken leverde een gunstig klimaat voor zakelijke waarden categorieën. Dit heeft een positief effect gehad op de dekkingsgraad.

ESG-risico

ESG-risico's zijn risico's die verband houden met milieu, sociale verhoudingen en ondernemingsbestuur. De risico's vloeien voort uit de invloed die de activiteiten van een onderneming hebben op de omgeving (bijvoorbeeld land, water, lucht en ecosystemen), de maatschappij en de manier waarop ondernemingen beheerd zijn. Materialisatie van deze risico's kan, naast reputatie schade, materiële invloed hebben op de waarde van een onderneming.

De mate waarin de Pensioenkring is blootgesteld aan de ESG-risico's en de beheersing daarvan is afhankelijk van de samenstelling van de beleggingsportefeuille. In beginsel wordt een combinatie van meerdere instrumenten ingezet om deze risico's te beperken, dan wel te mitigeren: stemmen, screening en dialoog, uitsluitingen en ESG-integratie. Het MVB-beleid van Stap bevat richtlijnen met betrekking tot ESG-risicobeheersing op portefeuilleniveau. Daarnaast is MVB een vast onderdeel van de investment cases, die gehanteerd worden voor het vaststellen van het strategisch beleid per beleggingscategorie.

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico heeft betrekking op alle verzekeringstechnische grondslagen die voor de Pensioenkring een risico vormen. Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico voor de Pensioenkring is het langlevensrisico. Dit betreft het risico dat deelnemers langer leven dan verondersteld bij de vaststelling van de technische voorzieningen. Bij de vaststelling van het verzekeringstechnisch risico (S6) als onderdeel van het vereist eigen vermogen wordt voor het sterfterisico onderscheid gemaakt tussen procesrisico, trendsterfteonzekerheid en negatieve stochastische afwijkingen.

Liquiditeitsrisico

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. De Pensioenkring is een open Pensioenkring met premie inkomsten. Dit betekent dat de uitkeringen vanuit de premie inkomsten en aanvullend vanuit de kasstromen van de vastrentende waarden en het belegd vermogen gefinancierd dienen te worden.

De beleggingsportefeuille van de Pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kas buffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van gebruik van derivaten. Een keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus wordt voor de Pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget

Toelichting niet financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap op instellingsniveau uitgewerkt in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Op het niveau van de Pensioenkringen zijn aanvullend de volgende belangrijkste niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

Als omgevingsrisico is het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd. Met de oprichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector.

Stap is, net als de gehele pensioensector, onderhevig aan diverse ontwikkelingen, zoals de lage rentestand, volatiliteit op de financiële markten, het nieuwe pensioenstelsel, de overgang naar een CO₂ neutrale samenleving en overige nieuwe (Europese) wet- en regelgeving. Het Bestuur van Stap volgt de ontwikkelingen (pro-)actief, in afstemming met de strategische partners, en draagt zorg voor een adequate en tijdige communicatie richting de deelnemers, Belanghebbendenorganen en andere stakeholders van Stap.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT systemen en/of de IT omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet-geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT systemen verhinderen of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is het periodiek evalueren en actualiseren van het ICT-beleid, het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid van Stap en het treffen van maatregelen ter beheersing van het risico. In 2021 heeft de externe partij Quint voor Stap een onderzoek gedaan naar het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. Hierbij is geconcludeerd dat het beleid een goede basis is. Quint heeft geadviseerd het beleid, gezien de technologische ontwikkelingen, te actualiseren en een meer onafhankelijke positie in te nemen ten opzichte van TKP. De benodigde wijzigingen die hieruit naar voren zijn gekomen, zijn meegenomen bij de actualisatie van betreffende beleidsdocumenten. Genoemde beleidsdocumenten zijn gerelateerd aan het uitbestedingsbeleid van Stap en de uitbestedingspartners rapporteren over de genomen maatregelen en de interne beheersing daaromtrent (ISAE 3402 type II rapportages). Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA rapportages. Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het COBIT raamwerk van de uitbestedingspartners en enkele belangrijke aandachtsgebieden betreffen cyberrisico's en datakwaliteit.

Bij de beheersing van de IT-risico's is voldoende deskundigheid binnen de organisatie van Stap op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity van belang, zodat sprake is van voldoende 'countervailing power' ten opzichte van de uitbestedingspartners. Vanuit zowel de SIRA als de RSA ICT is als aanvullende beheersmaatregel onderkend dat externe expertise gewenst is voor de beoordeling van de toereikendheid van het ICT- en informatiebeveiligingsbeleid van Stap. In 2021 heeft Quint diverse kennissessies voor het Bestuur, de Raad van Toezicht, de directie en de Manager Risk gehouden. Deze kennissessies zijn bedoeld om de deskundigheid op het gebied van informatiebeveiliging en cybersecurity, waaronder de belangrijkste IT-risico's en beheersingsmaatregelen, voor Stap te borgen.

Door de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan, onderkent Stap het toenemende risico op cyberaanvallen. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de SIRA en de RSA ICT. Om dit risico te mitigeren heeft Stap het ICT- en Informatiebeveiligings-beleid geïmplementeerd en maatregelen getroffen. Zo laat de uitvoeringsorganisatie periodiek penetratietesten uitvoeren en worden (mogelijke) beveiligingsproblemen direct opgevolgd. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap heeft dit in 2021 niet tot incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening geleid. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor tijdig aangepast dienen te worden. TKP informeert Stap periodiek over de voortgang van de wijzigingen die doorgevoerd moeten worden in de (administratieve) systemen als gevolg van de Wet toekomst pensioenen en de herijking van haar veranderportfolio. Stap heeft binnen het programma "Pensioenakkoord binnen Stap" nadrukkelijk aandacht voor het TKP programma Wet toekomst pensioenen.

Juridisch risico

Financiële instellingen opereren in een omgeving die de komende jaren flink verandert. Ook de pensioensector krijgt te maken met aangepaste wetgeving. Zo staat voor pensioenfondsen de uitwerking van het pensioenakkoord centraal. Daarnaast is sprake van toenemende vereisten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Tevens lanceert de Europese Commissie (EC) de komende jaren regelgeving om digitale weerbaarheid te vergroten en om financieel-economische criminaliteit effectiever tegen te gaan. Voor het vergroten van de digitale weerbaarheid van de sector heeft de EC een voorstel gedaan voor een verordening: de Digital Operational Resilience Act (DORA). DORA stelt eisen aan financiële organisaties ten aanzien van: IT-risicomanagement, IT-incidenten, periodiek testen van digitale weerbaarheid, de beheersing van risico's bij uitbesteding aan (kritieke) derden. Daarbij wordt rekening gehouden met de grootte, het risicoprofiel en het systeembelang van individuele organisaties.

Ook werkt de EC aan een nieuw anti-witwasraamwerk. Het doel hiervan is een gelijk spelveld te creëren tussen EU-jurisdicties voor het toezicht, gericht op het voorkomen van financieel-economische criminaliteit. Tevens wordt gewerkt aan een Europese toezichthouder op dit vlak. Ondertussen zet Nederland in op meer mogelijkheden voor instellingen om onderling informatie uit te wisselen. Kennisdeling vergroot het zicht op financieel-economische criminaliteit. Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot een verhoogd risico dat Stap niet voldoet aan wet- en regelgeving.

Ter beheersing van het juridisch risico maakt Stap gebruik van binnen het Bestuur, Bestuursbureau en bij de uitbestedingspartners aanwezige (juridische) kennis en kunde. Tevens heeft Stap een externe Compliance Officer aangesteld en wordt waar nodig juridische expertise ingehuurd.

COVID-19

Coronacrisis

In maart 2020 is de coronacrisis als gevolg van het COVID-19 virus ontstaan. De impact van de coronacrisis op de financiële markten en de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening hebben sindsdien de nadrukkelijke aandacht van Stap. Het door Stap ingerichte Crisis Management Team (CMT), bestaande uit het Bestuur, de directie van het Bestuursbureau en de Manager Risk, de extra overleggen met de uitbestedingspartners en de informatieverstrekking aan de verschillende stakeholders zijn in 2021 afgeschaald. De belangrijkste risico's die door het CMT waren onderkend zijn in 2021 gemonitord. Op het niveau van Stap zijn de betreffende risico's beschreven in het hoofdstuk Integraal Risicomanagement. Hierna wordt ingegaan op de financiële risico's voor de Pensioenkring.

Financiële risico's

Nadat de financiële markten in februari en maart 2020 met forse verliezen en een verdere daling van de rentes reageerden op het COVID-19 virus, heeft de financiële positie van de Pensioenkring zich in de loop van 2020 hersteld. En door het behaalde rendement en de gestegen rente is de financiële positie van de Pensioenkring in 2021 sterk verbeterd. Het Bestuur en de Beleggingsadviescommissie hebben de ontwikkelingen in 2021 wekelijks met nadrukkelijke aandacht gevolgd en nemen aanvullende maatregelen wanneer dat in het belang van de Pensioenkring nodig is. Stap blijft de ontwikkelingen op de voet volgen en houdt de Belanghebbendenorganen en de deelnemers van de Pensioenkringen met nieuwsberichten en via de website op de hoogte.

Ontwikkelingen in 2022

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. Multi-client Pensioenkring 2 verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden in Rusland, maar heeft wel beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,14 van de totale portefeuille belegt in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,13% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Tevens zullen alle huidige investeringen in Rusland verkocht worden. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

In 2020 is het project Pensioenakkoord binnen Stap gestart. In de oriëntatiefase (2020/2021) zijn er door Stap drie werkgroepen gevormd: techniek, governance en propositie. Door de werkgroep techniek zijn verkennende kwantitatieve analyses uitgevoerd. De onderwerpen invaren en transitie FTK zijn uitvoerig aan bod gekomen. De werkgroep governance heeft voor de verschillende Pensioenkringen een inventarisatie gemaakt van de rollen en verantwoordelijkheden bij een overgang naar het nieuwe stelsel. De werkgroep propositie heeft een analyse uitgevoerd ten aanzien van de proposities die Stap aan gaat bieden. In 2021 zijn de uitkomsten van oriëntatiefase gepresenteerd aan de Belanghebbendenorganen. In februari 2021 heeft Stap ook gereageerd op de internetconsultatie 'Wet toekomst pensioenen', gepubliceerd op 16 december 2020. Stap onderschrijft en ondersteunt de noodzaak van de voorgestelde herziening van de tweede pijler.

Stap ziet in de complexe overgang van het oude stelsel naar het nieuwe stelsel voor algemeen pensioenfondsen een belangrijke rol weggelegd. Algemeen pensioenfondsen kunnen oplossingen bieden in het nieuwe stelsel en daarnaast ook collectiviteiten vanuit het verleden borgen. Alhoewel de wetgeving nog niet definitief is, gaat Stap wel door met de projectmatige voorbereiding op de Wet toekomst pensioenen. De Wtp is een vast agendapunt geworden bij alle commissievergaderingen en hiermee onderdeel van de governance van Stap. Er is een coördinatieteam gevormd dat bestaat uit twee bestuursleden en de directie van het Bestuursbureau. dat onder andere zorgt voor volledige dekking qua onderwerpen via de commissies en het binnen de gestelde kaders prioriteren van onderwerpen en uitzetten van opdrachten. Tevens bewaakt het coördinatieteam de tijdlijnen, afhankelijkheden en volledigheid van uitwerking.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer - 0,8%-punt.

8.9 Verslag van het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 2

Belanghebbendenorgaan Multi-client Pensioenkring 2

Het Belanghebbendenorgaan van Pensioenkring 2 is per 1 januari 2017 ingesteld.

Leden Belanghebbendenorgaan Multi-client Pensioenkring 2

Het Belanghebbendenorgaan bestaat uit de vertegenwoordiging van de geledingen van de werkgevers, (gewezen) deelnemers en gepensioneerden en bestaat ultimo 2021 uit vier leden en twee toehoorders.

Leo Witkamp, voorzitter en lid van het Belanghebbendenorgaan namens de werkgevers, is met ingang van 1 januari 2021 teruggetreden als voorzitter en lid van het Belanghebbendenorgaan. Het Belanghebbendenorgaan heeft Paul van Driessen op 22 februari 2021 aangewezen als voorzitter van het Belanghebbendenorgaan.

In 2021 zijn verkiezingen gehouden voor de vacature voor de vertegenwoordiging van de actieve deelnemers van Multi-client Pensioenkring 2 in het Belanghebbendenorgaan ter vervanging van Caspar Vlaar. Caspar Vlaar was bij de start van de Pensioenkring benoemd als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de actieve deelnemers. Mevrouw Lia van der Plaat is gekozen door de actieve deelnemers en vertegenwoordigt deze geleding binnen de Pensioenkring. Lia van der Plaat was werkzaam bij een van de aangesloten werkgevers (The LYCRA Company) en is nu gewezen deelnemer bij Multi-client Pensioenkring 2. Daarnaast zijn de aangesloten werkgevers in 2021 aangeschreven om een kandidaat voor te dragen voor het Belanghebbendenorgaan ter vervanging van Leo Witkamp. Er zijn geen kandidaten voorgedragen. Daarop heeft het Bestuur de heer Jelmer Dijkstra voorgedragen als kandidaat namens de werkgevers. Jelmer Dijkstra is gewezen deelnemers bij Multi-client Pensioenkring 2. Hij was bestuurder van het voormalige Pensioenfonds Fresenius. Dat pensioenfonds is na de overgang naar Multi-client Pensioenkring 2 geliquideerd. Beide kandidaten zijn in december 2021 benoemd na ontvangst van de verklaring van geen bezwaar van de DNB.

Als gevolg van het tussentijds terugtreden van de heer Lucas Bussink is eind 2021 een oproep tot kandideren gedaan voor de zetel namens de gewezen deelnemers in het Belanghebbendenorgaan. Henri Castillion heeft zich beschikbaar gesteld als lid van het Belanghebbendenorgaan namens de gewezen deelnemers. De procedure voor de benoeming van Henri Castillion loopt momenteel nog. Indien en zodra de benoeming van de heer Castillion is afgerond, zal het Belanghebbendenorgaan zijn samengesteld uit bij de Pensioenkring betrokken personen en niet (meer) uit deels externe leden.

Het Belanghebbendenorgaan spreekt haar dank uit aan de heer Lucas Bussink en de heer Leo Witkamp voor de betrokkenheid en vele bijdragen die zij hebben geleverd voor de belangen van de deelnemers.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het Belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfonds, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan in 2021

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 twee vergaderingen gehad met het Bestuur. De eerste vergadering met het Bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het deel-jaarverslag 2020 met de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2, alsmede de terugkoppeling van de enquêteresultaten inzake Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. De tweede vergadering vond plaats in december. In deze vergadering zijn onderwerpen zoals het beleggingsplan 2022, de pensioenopbouw en premies voor 2022, het pensioenreglement 2022, de toeslagverlening, het communicatiejaarplan en het jaarplan 2022 van de Pensioenkring behandeld.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 acht eigen vergaderingen (deels online) gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het Bestuursbureau namens het Bestuur aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen behandeld die in de vergaderingen met het Bestuur op de agenda stonden en waarvoor advisering of goedkeuring aan het Belanghebbendenorgaan gevraagd werd. Een belangrijk thema was de bespreking van deelnemersonderzoek, de enquête over Maatschappelijk Verantwoord Beleggen en de vraagstellingen en uitkomsten alsmede de betrokkenheid van het Belanghebbendenorgaan bij de vraagstellingen van een toekomstig risicobereidheidsonderzoek. Verder zijn onder meer de toetreding van nieuwe klanten, het toetredingsbeleid, het pensioenakkoord, de samenstelling van de geschillencommissie, het beleggingsplan en de omzetting van de wereldwijde beleggingsportefeuille naar een MSCI portefeuille, het herstelplan van de Pensioenkring, de haalbaarheidstoets en de rapportages van de Pensioenkring behandeld.

Zelfevaluatie

Het Belanghebbendenorgaan heeft in de eerste helft van 2022 een zelfevaluatie met een externe adviseur uitgevoerd. Het Belanghebbendenorgaan ziet een belangrijke taak weggelegd voor het Belanghebbendenorgaan om de belangen van de deelnemers van Multi-client Pensioenkring 2 te behartigen en countervailing power te bieden aan het Bestuur en de Raad van Toezicht via de Vergadering van Belanghebbendenorganen (VvBO). Het Belanghebbendenorgaan is tot de conclusie gekomen dat zij over voldoende deskundigheid en competenties beschikt om alle onderwerpen te beoordelen en daarover een advies dan wel een besluit te nemen. Ten aanzien van specifieke onderwerpen (bijvoorbeeld de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, de structurering van de risico's van beleggingen en de mate van risicoafdekking) kan het Belanghebbendenorgaan zich voorstellen tevens de advisering van externe deskundigen (buiten de kring van TKP en Aegon AM) te willen inwinnen.

Informatie-uitwisseling

Het Belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de Pensioenkring van het Bestuursbureau via iBabs. Elk lid van het Belanghebbendenorgaan is hiervoor geautoriseerd. De leden van het belanghebbendenorgaan maken gebruik van de mogelijkheid om deel te nemen aan door Stap georganiseerde bijeenkomsten van de Stap Academy waarbij specifieke thema's aan de orde komen.

Verslag over 2021

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2021 goedkeuring verleend aan:

- het herstelplan van de Pensioenkring;
- het beleggingsplan 2022;
- het jaarplan 2022 van de Pensioenkring;
- de pensioenpremies en pensioenopbouw 2022 voor de aangesloten werkgevers.

Het Belanghebbendenorgaan heeft in 2020 advies gegeven over:

- het deel-jaarverslag 2020 met de financiële opstelling van de Pensioenkring over 2020;
- het financieel crisisplan;
- de ABTN 2022 van de Pensioenkring;
- het pensioenreglement 2022 van de Pensioenkring;
- het communicatiejaarplan 2022 van de Pensioenkring;
- het uitvoeringsreglement 2022.

In de eigen vergaderingen van het Belanghebbendenorgaan zijn verder ook de maand- en kwartaalrapportages en de risicomanagementrapportages van de Pensioenkring behandeld. Het Belanghebbendenorgaan heeft in de eigen vergaderingen verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van deze rapportages. Deze zijn door het Bestuursbureau beantwoord.

Bevindingen

Deze verklaring heeft betrekking op het verslagjaar 2021. Het Belanghebbendenorgaan heeft over deze periode de volgende bevindingen:

Samenwerking met het Bestuur en de Raad van Toezicht

Het Bestuur geeft naar oordeel van het Belanghebbendenorgaan goed invulling aan het realiseren van de lange termijn doelstellingen van Stap. Het Bestuur is daarbij primair belast met de belangen van alle Pensioenkringen. Het Belanghebbendenorgaan is primair verantwoordelijk voor de evenwichtige belangenafwegingen binnen de eigen Pensioenkring. Het Belanghebbendenorgaan stelt dat de belangen van Stap over het algemeen parallel lopen met de belangen van Multi-client Pensioenkring 2. Dit hoeft echter niet altijd het geval te zijn. Daarom is de functie van het Belanghebbendenorgaan van wezenlijk belang om countervailing power te bieden aan het Bestuur.

Het Belanghebbendenorgaan stelt vast dat het Bestuur in zijn algemeenheid bij besluitvorming op het voorgenomen besluit opmerkingen en aandachtspunten van het Belanghebbendenorgaan betreft. Het Belanghebbendenorgaan wenst met het Bestuur en de Raad van Toezicht nader van gedachten te wisselen over de presentatie van de onderbouwingen van voorgenomen besluiten van het Bestuur en de onderbouwingen van het besluit van de Raad van Toezicht hierop. Daarnaast vraagt het Belanghebbendenorgaan aan het Bestuur en de Raad van Toezicht een evaluatie van de procedure bij (her-)benoeming van bestuursleden en leden van de raad van Toezicht via de VvBO en de formalisering daarvan, mede in het licht van de bepalingen in de Code Pensioenfondsen ten aanzien van diversiteit en actief opvolgen van deze normen bij (her-)benoemingen. Daarbij dient betrokken te worden welke rol het VvBO in haar hoedanigheid van goedkeurend orgaan in de sollicitatie/herbenoemingsprocedures zou moeten hebben.

Samenwerking met het Bestuursbureau

Het Belanghebbendenorgaan waardeert de professionele ondersteuning vanuit het Bestuursbureau en de informatievoorziening. Dit stelt het Belanghebbendenorgaan in staat om haar rol goed te kunnen invullen.

Financiën

De financiële positie van de Pensioenkring is in 2021 ten opzichte van 2020 sterk verbeterd vanwege de stijgende rente en gestegen aandelenkoersen. Het verhogen van de renteafdekking medio 2020, waartoe besloten is aan de hand van de uitgevoerde ALM-studie, heeft bijgedragen aan een neerwaartse beperking van het renterisico en heeft een mitigerende rol gehad in de stijgende dekkingsgraad. Het Belanghebbendenorgaan overziet de renteontwikkelingen en de betekenis daarvan op de voor de Pensioenkring geldende renterisicoafdekking en de ontwikkeling van de financiële positie van de Pensioenkring.

Door de lagere dekkingsgraad was het ook afgelopen jaar niet mogelijk om de pensioenen te indexeren. Dat was voor de deelnemers en gepensioneerden van Multi-client Pensioenkring 2 een vervelende boodschap mede vanwege de stijgende inflatie. Het Belanghebbendenorgaan is verheugd te mogen opmerken dat vanwege de gestegen dekkingsgraad het mogelijk is geweest om in het najaar van 2021 ten aanzien van de indexatie over 2020 en in het voorjaar van 2022 ten aanzien van de indexatie over 2021 uit de -thans 4- bestaande toeslagendepots van de Pensioenkring uitkeringen te doen aan de betreffende deelnemers voor wie de toeslagendepots zijn ingericht voor zover voldaan is aan de voorwaarden voor uitkering en voor zover de indexatiedepots toereikend waren.

Contact met de achterban

In 2022 is het Belanghebbendenorgaan voornemens om met de achterban – zowel de actieve deelnemers als de gewezen deelnemers en de gepensioneerden en ook de actieve werkgevers – in contact te komen. De mening van de achterban zal een belangrijke rol gaan spelen in de toekomstvisie van de nieuwe pensioenregelingen en de risicobereidheid en solidariteit van en tussen de deelnemers. In een Multi-client Pensioenkring is solidariteit en risicodeling tussen deelnemers die afkomstig zijn uit verschillende bedrijven, niet vanzelfsprekend.

Wet toekomst pensioenen

Voor 2022 is de invoering van de Wet toekomst pensioenen een belangrijk thema voor de Pensioenkring. Het Bestuur is gestart met de voorbereidingen op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het Belanghebbendenorgaan heeft het voornemen om in 2022 en verder de diverse mogelijkheden onder dit nieuwe pensioenstelsel actief te beoordelen en/of te exploreren in samenwerking met het Bestuur in het belang van de deelnemers van Multi-client Pensioenkring 2.

Het uitwerken van het nieuwe pensioenstelsel binnen de kaders van een Multi-client Pensioenkring en Multi-client pensioenomgeving vraagt een vroegtijdige betrokkenheid van Bestuur en Belanghebbendenorgaan gezamenlijk, opdat met goed inzicht in risicobereidheid en wensen van deelnemers de juiste beslissingen kunnen worden genomen.

Het totale oordeel

Het oordeel van het Belanghebbendenorgaan is, naast de eigen waarnemingen, tevens gebaseerd op het jaarverslag en de bevindingen van de Raad van Toezicht.

Het Belanghebbendenorgaan constateert dat er geen bevindingen zijn die aanleiding geven tot het aanpassen van het huidige beleid, met dien verstande dat met betrekking tot het beleid inzake de renterisicoafdekking de huidige renterisicostaffel vanwege stijgende rente nader onderzoek behoeft omdat deze staffel zou leiden tot een hoge feitelijke renterisicoafdekking (thans >90%) waardoor in beperkte mate de stijgende rente leidt tot een stijging van de dekkingsgraad, waardoor toekomstige reguliere indexatie beperkt zal worden.

Het Belanghebbendenorgaan ziet met vertrouwen de samenwerking met het Bestuur inzake het uitwerken van het nieuwe pensioenstelsel binnen de kaders van een Multi-client pensioenomgeving tegemoet en vraagt een vroegtijdige betrokkenheid van Bestuur en Belanghebbendenorgaan gezamenlijk.

Utrecht, 18 mei 2022

Belanghebbendenorgaan Multi-client Pensioenkring 2

Paul van Driessen (voorzitter)

Caspar Vlaar

Jelmer Dijkstra

Lia van der Plaat

Reactie Bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het Belanghebbendenorgaan heeft het Bestuur kennis genomen van het verslag van het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 2 en het positieve oordeel over het in 2021 gevoerde beleid.

Het Bestuur bedankt het Belanghebbendenorgaan van Multi-client Pensioenkring 2 voor de verrichte werkzaamheden en kijkt er naar uit de constructieve samenwerking met het Belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

B Jaarrekening

9. Jaarrekening Stap

9.1 Balans per 31 december 2021

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
ACTIVA			
Beleggingen	[1]	16.926	14.437
Vorderingen en overlopende activa	[2]	4.310	4.518
Overige activa	[3]	2.208	2.305
Totaal activa		<u>23.444</u>	<u>21.260</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	[4]	19.333	17.128
Achtergestelde leningen	[5]	250	250
Overige schulden en overlopende passiva	[6]	3.861	3.882
Totaal passiva		<u>23.444</u>	<u>21.260</u>

[.]De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

9.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

		<u>2021</u>	<u>2020</u>
BATEN			
Vergoeding weerstandsvermogen van Pensioenkringen	[7]	2.246	1.590
Vergoedingen exploitatie van Pensioenkringen	[8]	1.810	1.667
Overige baten	[9]	1.456	1.619
Totaal baten		<u>5.512</u>	<u>4.876</u>
LASTEN			
Pensioenuitvoeringskosten	[10]	3.266	3.158
Overige lasten	[11]	41	13
Totaal lasten		<u>3.307</u>	<u>3.171</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>2.205</u></u>	<u><u>1.705</u></u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>			
Overige reserves		-15	-13
Weerstandsvermogen		2.246	1.590
Garantievermogen		-26	128
		<u><u>2.205</u></u>	<u><u>1.705</u></u>

[.]De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

9.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2021	2020
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Ontvangen vergoedingen van Pensioenkringen	4.303	2.661
Ontvangen pensioenuitkeringen	156.934	149.516
Overige baten	87	31
	161.324	152.208
Uitgaven		
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-3.268	-3.155
Betaalde pensioenuitkeringen	-156.908	-149.533
Overige lasten	-11	-11
	-160.187	-152.699
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten	1.137	-491
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	0	-2
	0	-2
Uitgaven		
Aankopen van beleggingen	-2.603	-1.046
	-2.603	-1.046
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-2.603	-1.048
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
<i>Ontvangsten</i>		
Garantievermogen	1.369	1.589
Totale kasstroom uit financieringsactiviteiten	1.369	1.589
Mutatie liquide middelen	-97	50
Liquide middelen primo boekjaar	2.305	2.255
Liquide middelen ultimo boekjaar ⁷⁴ [3]	2.208	2.305

In het kasstroomoverzicht zijn de stromen voor pensioenuitkeringen opgenomen. Deze lopen via de bankrekening van Stap. De kasstroom van de premies worden rechtstreeks in de verschillende Pensioenkringen verantwoord en komen derhalve niet in het bovenstaande kasstroomoverzicht voor.

⁷⁴ In de stand liquide middelen ultimo boekjaar is uitsluitend de positie aan liquide middelen bij Stap en exclusief de stand bij de vermogensbeheerder opgenomen.

9.4 Toelichting op de jaarrekening

Algemeen

Doelstelling

Stap is statutair gevestigd te Den Haag. Stap is op 2 december 2015 opgericht en heeft per 17 juni 2016 van DNB de vergunning verkregen om een algemeen pensioenfonds uit te mogen oefenen. Stap heeft uitsluitend ten doel om per Pensioenkring deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, overgedragen gewezen deelnemers, hun nagelaten betrekkingen en gewezen partners te beschermen tegen geldelijke gevolgen van ouderdom, invaliditeit en overlijden. Stap tracht als Algemeen Pensioenfonds het doel onder meer te bereiken door middel van het uitvoeren per Pensioenkring van de Pensioenreglementen en Pensioenovereenkomsten. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 64680185.

Activiteiten

Stap is een algemeen pensioenfonds met een onafhankelijke Bestuur en voert de pensioenregelingen uit voor meerdere Pensioenkringen. De bijbehorende werkzaamheden heeft Stap uitbesteed aan Aegon Nederland N.V. (distributie), TKP Pensioen B.V. (pensioenbeheer) en Aegon Investment Management B.V. (fiduciair beheer).

Eind 2021 zijn er zeven Pensioenkringen actief, te weten: Pensioenkring Eastman, Pensioenkring SVG, Pensioenkring Holland Casino, Pensioenkring Douwe Egberts, Pensioenkring Ballast Nedam, Pensioenkring GE Nederland en Multi-client Pensioenkring 2. Deze Pensioenkringen hebben een eigen wettelijk afgescheiden vermogen. De financiële verantwoordingen van de Pensioenkringen zijn opgenomen in het hoofdstuk 'Financiële opstelling' van de zeven Pensioenkringen.

Begin 2021 is de collectieve waardeoverdracht van Multi-client Pensioenkring 1 naar Multi-client Pensioenkring 2 per 1 januari 2021 naar de financiële stand van de feitelijke situatie op 31 december 2020 administratief afgerond. Multi-client Pensioenkring 1 is hierna beëindigd.

Sinds 1 september 2021 is Pensioenkring GE Nederland actief. Per deze datum heeft de collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland in liquidatie naar de eigen Pensioenkring GE Nederland plaatsgevonden. Daarnaast hebben ook de aangesloten ondernemingen van GE Nederland de pensioenregelingen per 1 september 2021 ondergebracht bij de eigen Pensioenkring GE Nederland.

De Belastingdienst hanteert voor een algemeen pensioenfonds (inclusief de Pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen als kassier op voor de Pensioenkringen. Dit betreft onder andere de pensioenuitkeringen en de bijbehorende afdracht van loonheffingen.

Stap is opgericht met een startkapitaal van de initiatiefnemers (pensioenuitvoerder TKP Pensioen B.V. en verzekeraar Aegon Nederland N.V.). Met Aegon Nederland N.V. is in juli 2016 een overeenkomst afgesloten voor bepaalde tijd met een garantstelling voor een periode tot 4 juli 2021. In het licht van de verdere groei van Stap is deze periode verlengd tot eind 2024. In deze periode staat Aegon Nederland N.V. garant voor (eventuele) exploitatietekorten van Stap. Stap heeft ervoor gekozen in het belang van de deelnemers, met het oog op een gezonde financiële huishouding, om bij het inroepen van de garantie, eerst de Raad van Toezicht te laten vaststellen dat er sprake is geweest van een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW, de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ) en de Ontwerprichtlijn voor Algemene Pensioenfondsen (aanvulling op RJ610). Het Bestuur heeft deze jaarrekening op 1 juni 2022 vastgesteld.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het Pensioenfonds en zijn bestuurders. Voor zover van toepassing zijn transacties met verbonden partijen tegen marktconforme voorwaarden gerealiseerd. Voor de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de staat van baten en lasten bij de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Algemeen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de stichting zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd verantwoord.

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Stap.

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het Bestuur zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. Er zijn geen schattingen opgenomen met een significante schattingsonzekerheid.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Beleggingen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Het begrip marktwaarde is te beschouwen als synoniem van reële waarde. Onder waardering op marktwaarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de verkrijgingswaarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Overige activa bestaan uit direct opeisbare banktegoeden en worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves bestaan uit de overige reserves, het weerstandsvermogen en het garantievermogen.

Overige reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Weerstandsvermogen

Stap houdt per Pensioenkring ten minste een weerstandsvermogen aan van 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen. Het beheerd pensioenvermogen bestaat hierbij uit het balanstotaal van een Pensioenkring, waarbij een negatieve waarde van de derivatenposities van de Pensioenkring in mindering worden gebracht op het balanstotaal. Conform wettelijke voorschriften is het totale minimum weerstandsvermogen € 0,5 miljoen en het totale maximum weerstandsvermogen is € 20 miljoen.

Garantievermogen

In de overeenkomst tussen Stap en Aegon Nederland N.V. is geregeld dat Aegon Nederland N.V. tot en met 4 juli 2021 de tekorten van de exploitatie van Stap garandeert. In het licht van de verdere groei van Stap zijn aanvullende afspraken gemaakt over de garantstelling voor de exploitatietekorten en is deze verlengd tot eind 2024. Aegon Nederland N.V. verstrekt op basis van het verwachte exploitatietekort vooraf financiële middelen aan Stap. Hieruit wordt het garantievermogen gevormd. Op het moment dat een exploitatietekort zich voordoet, wordt het exploitatietekort ten laste van het garantievermogen gebracht.

Achtergestelde leningen

De achtergestelde lening wordt bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Weerstandsvermogen

Stap houdt per Pensioenkring ten minste een weerstandsvermogen aan van 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen. De financiering van het weerstandsvermogen vindt bij een collectieve waardeoverdracht naar een Pensioenkring (bij de start of op een later moment) plaats door middel van een opslag van 0,2% op de koopsom of uit de vrijval vanuit de kostenvoorziening van het latende pensioenfonds. Daarna kan de financiering, afhankelijk van de Pensioenkring, plaats vinden door:

- Een opslag van 0,2% op de pensioenpremie;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandsvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Het benodigde weerstandsvermogen is continu gelijk aan het aangehouden weerstandsvermogen. Door de fluctuaties in het beheerd pensioenvermogen van de Pensioenkringen wordt het aangehouden weerstandsvermogen ultimo boekjaar bepaald inclusief de vorderingen en schulden, die aan het begin van het volgende boekjaar met de Pensioenkringen verrekend worden.

Naast het aangehouden weerstandsvermogen vanuit de Pensioenkringen, heeft Aegon bij de oprichting ten behoeve van het minimum aan te houden weerstandsvermogen de volgende bedragen gestort:

- Een achtergestelde lening van Aegon Nederland N.V. ter grootte van 250;
- Een gift van Aegon Nederland N.V. ter grootte van 250, die gepresenteerd wordt onder het eigen vermogen en muteert als gevolg van het resultaat van Stap.

Mutaties op het weerstandsvermogen worden in het resultaat verantwoord.

Vergoedingen exploitatie van Pensioenkringen

De Pensioenkringen zijn jaarlijks exploitatievergoedingen verschuldigd aan Stap. De exploitatievergoeding is een vast bedrag of is gebaseerd op een percentage van het belegd vermogen van de Pensioenkring.

Vergoedingen pensioenadministratie van Pensioenkringen

De Pensioenkringen zijn voor de dienstverlening van de pensioenuitvoering jaarlijks vergoedingen verschuldigd aan TKP. De vergoeding voor de pensioenadministratie is gebaseerd op een vast bedrag, een percentage van het belegd vermogen in de Pensioenkring en/of een vergoeding per deelnemer. Deze vergoeding wordt niet via Stap, maar rechtstreeks met de Pensioenkringen verrekend.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Personeelsbeloningen (lonen, sociale lasten en pensioenpremies) vormen geen aparte regel in de staat van baten en lasten. Deze kosten zijn opgenomen onder de pensioenuitvoeringskosten. Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de Belastingdienst.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten, beleggingsactiviteiten en financieringsactiviteiten.

9.5 Toelichting op de balans per 31 december 2021

ACTIVA

Bedragen x € 1.000

	31-12-2021	31-12-2020
[1] Beleggingen		
Overige beleggingen (liquide middelen)	16.926	14.437
	16.926	14.437
Stand per begin boekjaar	14.437	13.447
Gestort vanuit de Pensioenkringen	2.603	1.046
Verkopen	0	0
Herwaardering	-114	-56
Stand per einde boekjaar	16.926	14.437

De beleggingen hebben voornamelijk betrekking op het weerstandsvermogen. Op grond van de voorschriften van DNB wordt dit zo veel mogelijk risicovrij belegd. Het negatieve rendement is als gevolg van negatieve interest voor de verschillende Pensioenkringen ten laste van het weerstandsvermogen gebracht.

De gelden worden aangehouden als liquide middelen bij de vermogensbeheerder en ook zo verantwoord.

	31-12-2021	31-12-2020
[2] Vorderingen en overlopende activa		
Vooruitbetaalde bedragen	0	1
Te vorderen van Pensioenkring SVG	75	74
Te vorderen van Pensioenkring Eastman	23	42
Te vorderen van Pensioenkring Holland Casino	54	84
Te vorderen van Pensioenkring Douwe Egberts	80	118
Te vorderen van Pensioenkring Ballast Nedam	95	82
Te vorderen van Pensioenkring GE Nederland	28	0
Te vorderen van Multi-client Pensioenkring 1	0	14
Te vorderen van Multi-client Pensioenkring 2	66	135
Vordering voor weerstandsvermogen	484	731
Debiteuren	21	13
Vordering voor af te dragen loonheffing	3.285	3.202
Overige vorderingen	99	22
Totaal	4.310	4.518

De vorderingen op de Pensioenkringen hebben in 2021 alleen betrekking op nog af te rekenen exploitatiekosten. Andere kleinere bedragen die betrekking hebben op de Pensioenkringen zijn in tegenstelling tot 2020 opgenomen onder de 'Overige vorderingen'.

De vordering voor het weerstandsvermogen betreft een schuld van de Pensioenkringen aan Stap voor het weerstandsvermogen, die op basis van het balanstotaal per ultimo 2021 is bepaald.

De debiteuren bestaan uit een aantal kleine vorderingen.

De vordering voor af te dragen loonheffing heeft betrekking op het nog af te dragen bedrag aan de Belastingdienst voor de pensioenuitkeringen over december 2021. Deze afdracht aan de Belastingdienst vindt een maand na de uitkering plaats en heeft in januari 2022 plaatsgevonden. Tot het moment van afdracht blijft het betreffende bedrag bij de Pensioenkringen staan en is dit bedrag als vordering opgenomen. Voor de juiste spreiding van kosten ten behoeve van een aan te houden banksaldo, wordt dit bedrag per Pensioenkring vlak voor de afdracht overgeboekt en direct doorgestort naar de Belastingdienst.

De vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

	31-12-2021	31-12-2020
[3] Overige activa		
Banken, rekening-courant	<u>2.208</u>	<u>2.305</u>
Totaal	<u>2.208</u>	<u>2.305</u>

De bankrekening van Stap wordt onder meer gebruikt voor de betaling van de uitkeringen aan de deelnemers van de Pensioenkringen en de pensioenuitvoeringskosten.

De tegoeden bij banken staan ter vrije beschikking van Stap.

PASSIVA

Bedragen x € 1.000

[4] Stichtingskapitaal en reserves

Hieronder is het mutatieoverzicht van het stichtingskapitaal en de reserves opgenomen:

	Overige reserves	Weerstandsvermogen	Garantievermogen	Totaal
Stand per 31 december 2019	236	13.088	2.099	15.423
Bestemming saldo van baten en lasten	-13	1.590	128	1.705
Stand per 31 december 2020	223	14.678	2.227	17.128
Bestemming saldo van baten en lasten	-15	2.246	-26	2.205
Stand per 31 december 2021	208	16.924	2.201	19.333

Overige reserves

Aegon Nederland N.V. (als oprichtende partij) heeft bij oprichting 250 als gift aan Stap verstrekt. In 2021 is het resultaat, na toerekening van het resultaat aan het weerstandsvermogen en het garantievermogen, ten laste gebracht op deze overige reserves.

Weerstandsvermogen

Stap is verplicht om per Pensioenkring een weerstandsvermogen van ten minste 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen aan te houden. Het beheerd pensioenvermogen bestaat hierbij uit het balanstotaal van een Pensioenkring, waarbij een eventuele negatieve waarde van de derivatenposities in mindering wordt gebracht op het balanstotaal. Daarnaast wordt permanent een risicoanalyse uitgevoerd waarbij wordt getoetst of het aangehouden weerstandsvermogen toereikend is om de risico's af te dekken.

Ultimo 2021 zijn 7 Pensioenkringen actief. Hieronder is per Pensioenkring het weerstandsvermogen weergegeven.

	Stand per 31 december 2020	Eénmalige storting/onttrekking	Beleggingsrendement	Overige mutaties boekjaar	Stand per 31 december 2021
Pensioenkring Eastman	433	0	-3	32	462
Pensioenkring SVG	1.452	0	-11	65	1.506
Multi-client Pensioenkring 1	89	-89	0	0	0
Pensioenkring Holland Casino	4.137	0	-30	451	4.558
Multi-client Pensioenkring 2	2.174	89	-16	76	2.323
Pensioenkring Douwe Egberts	4.005	0	-29	327	4.303
Pensioenkring Ballast Nedam	2.388	0	-17	45	2.415
Pensioenkring GE Nederland	0	1.360	-3	0	1.357
Totaal	14.678	1.360	-110	996	16.924

Onder de inbreng zijn de twee aanvangsstortingen opgenomen. Deze horen bij de collectieve waardeoverdracht (binnen Stap) van Multi-client Pensioenkring 1 naar Multi-client Pensioenkring 2 en de nieuwe Pensioenkring GE Nederland, die per 1 september 2021 is gestart.

De mutaties in het boekjaar ter grootte van in totaal 996 betreffen stortingen en onttrekkingen aan het weerstandsvermogen door de fluctuaties in het beheerd pensioenvermogen van de Pensioenkringen. Deze worden met de Pensioenkringen verrekend, waardoor het aanwezige weerstandsvermogen continu gelijk is aan het benodigde weerstandsvermogen. De per 31 december 2021 nog te verwerken stortingen en onttrekkingen zijn als vorderingen en schulden verantwoord en begin 2022 met de Pensioenkringen verrekend.

	Stand per 31 december 2019	Eénmalige storting/onttrekking	Beleggingsrendement	Overige mutaties boekjaar	Stand per 31 december 2020
Pensioenkring Eastman	391	0	-2	44	433
Pensioenkring SVG	1.407	0	-6	51	1.452
Multi-client Pensioenkring 1	76	0	0	13	89
Pensioenkring Holland Casino	3.724	0	-15	428	4.137
Multi-client Pensioenkring 2	1.366	675	-7	140	2.174
Pensioenkring Douwe Egberts	3.871	0	-15	-149	4.005
Pensioenkring Ballast Nedam	2.253	0	-8	143	2.388
Totaal	13.088	675	-53	968	14.678

Met de Pensioenkringen zijn contractuele afspraken gemaakt over het terugvloeiën van het weerstandsvermogen aan de Pensioenkringen. Deze afspraken zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomsten.

Garantievermogen

Stand per 31 december 2019	2.099
Inbreng	1.589
Mutaties boekjaar (bijdrage exploitatiekosten)	-1.461
Stand per 31 december 2020	2.227
Inbreng	1.369
Mutaties boekjaar (bijdrage exploitatiekosten)	-1.395
Stand per 31 december 2021	2.201

[5] Achtergestelde leningen

Stand per 31 december 2019	250
Ontvangen	0
Aflossingen	0
Overige mutaties	0
Stand per 31 december 2020	250
Ontvangen	0
Aflossingen	0
Overige mutaties	0
Stand per 31 december 2021	250

Aegon Nederland N.V. heeft een achtergestelde lening van 250 verstrekt. Deze lening is in geval van faillissement of liquidatie achtergesteld bij alle andere schuldvorderingen. Over het moment van terugbetalen kan het Bestuur een besluit nemen of deze kan op verzoek van Aegon Nederland N.V. worden beëindigd. Bij beëindiging door Aegon Nederland N.V. is een opzegtermijn van vijf jaar van toepassing. De uitbetaling van de rente is afhankelijk van het exploitatieresultaat van Stap. Bij een negatief exploitatieresultaat is geen rente verschuldigd. Dit is in dit verslagjaar het geval.

	31-12-2021	31-12-2020
[6] Overige schulden en overlopende passiva		
Belastingen en premies sociale verzekeringen	3.324	3.258
Crediteuren	78	119
Overige schulden en overlopende passiva	459	505
Totaal	<u>3.861</u>	<u>3.882</u>

Stap is verantwoordelijk voor de uitbetaling van de pensioenuitkeringen van de Pensioenkringen. Daaronder valt ook het betalen van de loonheffing aan de Belastingdienst (3.285). Deze wordt maandelijks achteraf betaald. Daarnaast is de loonheffing voor de salarissen van de medewerkers van Stap (39) per eind 2021 nog verschuldigd.

De overige schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van minder dan één jaar.

Eind 2021 heeft Stap geen schuld aan de Pensioenkringen voor het weerstandsvermogen.

9.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Garantstelling

In de overeenkomst tussen Stap en Aegon Nederland N.V. is geregeld dat Aegon Nederland N.V. voor een periode tot 4 juli 2021 garant staat voor (eventuele) exploitatietekorten van Stap. In het licht van de verdere groei van Stap zijn aanvullende afspraken gemaakt over de garantstelling voor de exploitatietekorten. Aegon Nederland N.V. heeft toegezegd voor zover nodig de garantstelling tot eind 2024 te verlengen. Deze aanvullende afspraken zijn vastgelegd in een overeenkomst tussen Stap en Aegon Nederland N.V. en Aegon Nederland N.V. verstrekt op basis van het verwachte exploitatietekort vooraf financiële middelen aan Stap. Hieruit wordt het garantievermogen gevormd. Op het moment dat een exploitatietekort zich voordoet, wordt het exploitatietekort ten laste van het garantievermogen gebracht.

Langlopende contractuele verplichtingen

Stap heeft een uitbestedingsovereenkomst gesloten met TKP Pensioen BV met ingang van 1 januari 2016. De overeenkomst met TKP Pensioen B.V. betreft een overeenkomst voor de operationele uitvoering van Stap. Deze mantelovereenkomst is voor een periode van zeven jaar afgesloten met een opzegtermijn van één jaar. Op het moment van vaststellen van het jaarverslag is Stap met TKP in overleg over de wijze waarop de overeenkomst kan worden verlengd.

Per 1 januari 2016 heeft Stap een uitbestedingsovereenkomst gesloten met Aegon Investment Management B.V. De overeenkomst met Aegon Investment Management B.V. betreft een overeenkomst voor fiduciair beheer. Deze uitbestedingsovereenkomst is voor onbepaalde tijd overeengekomen met een opzegtermijn van ten minste zes maanden.

Stap heeft met ingang van 1 april 2020 een uitbestedingsovereenkomst gesloten met Aegon Nederland N.V. Deze overeenkomst met Aegon Nederland N.V. betreft een overeenkomst voor het uitvoeren van werkzaamheden voor de Multi-client Pensioenkringen en het verzorgen van de woordvoering voor Stap. De uitbestedingsovereenkomst is voor onbepaalde tijd aangegaan met een opzegtermijn van ten minste zes maanden.

Voor de medewerkers van het Bestuursbureau heeft Stap vijf lease-overeenkomsten met betrekking tot personenauto's gesloten met Leaseplan. Deze overeenkomsten hebben een looptijd tot 1 augustus 2022 respectievelijk 2 oktober 2024, 8 januari 2025, 4 maart 2025 en 1 juli 2025.

Stap is in overleg met een leverancier over een factuur voor de voorfinanciering van bepaalde activiteiten door de betreffende leverancier. Deze factuur is niet als schuldpositie in de jaarrekening opgenomen.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transactie met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregelingen Stap.

9.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2021	2020
[7] Vergoedingen weerstandsvermogen van Pensioenkringen		
Pensioenkring Eastman	29	42
Pensioenkring SVG	54	45
Multi-client Pensioenkring 1	-89	13
Pensioenkring Holland Casino	421	413
Multi-client Pensioenkring 2	149	808
Pensioenkring Douwe Egberts	298	134
Pensioenkring Ballast Nedam	27	135
Pensioenkring GE Nederland	1.357	0
Totaal	2.246	1.590

Stap houdt per Pensioenkring een weerstandsvermogen aan van ten minste 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen. De vergoedingen zijn het directe gevolg van wijzigingen in het betreffende pensioenvermogen.

Met de collectieve waardeoverdracht van Multi-client Pensioenkring 1 naar Multi-client Pensioenkring 2 is ook het aangehouden weerstandsvermogen overgegaan. De afboeking van 89 bij Multi-client Pensioenkring 1 is als vergoeding meegenomen in het totaalbedrag bij Multi-client Pensioenkring 2.

	2021	2020
[8] Vergoedingen exploitatie van Pensioenkringen		
Pensioenkring Eastman	117	111
Pensioenkring SVG	292	274
Multi-client Pensioenkring 1	0	20
Pensioenkring Holland Casino	217	211
Multi-client Pensioenkring 2	497	454
Pensioenkring Douwe Egberts	321	312
Pensioenkring Ballast Nedam	289	285
Pensioenkring GE Nederland	77	0
Totaal	1.810	1.667

De vergoeding voor de exploitatie van Pensioenkringen wordt bepaald als percentage van het belegd vermogen of betreft afhankelijk van de gemaakte afspraken een vast bedrag. De vergoeding wordt door de Pensioenkringen betaald over de periode dat een Pensioenkring gedurende het boekjaar is aangesloten. Voor Pensioenkring GE Nederland betreft dit de periode vanaf 1 september 2021 tot het einde van 2021.

Kosten die in rekening gebracht worden door de vermogensbeheerder Aegon Investment Management B.V., worden rechtstreeks gefactureerd aan de Pensioenkringen. Er vindt derhalve vanuit de Pensioenkringen naar Stap en vice versa geen verrekening plaats voor de kosten vermogensbeheer.

De vermogensbeheerkosten die zijn gefactureerd ten behoeve van Stap, zijn opgenomen onder Pensioenuitvoeringskosten.

	2021	2020
[9] Overige baten		
Bijdrage exploitatiekosten	1.395	1.461
Mutatie garantievermogen	0	128
Aanvullende ontvangsten Pensioenkringen	61	30
Overig	0	0
	1.456	1.619

In december 2021 heeft Aegon Nederland N.V. een bedrag van 1.369 overgemaakt. Het totale garantievermogen wordt aangehouden op de balans en hieruit wordt het exploitatietekort gefinancierd.

De aanvullende ontvangsten hebben betrekking op kosten die door werkgevers zijn vergoed voor de betreffende Pensioenkring of conform afspraak door de Pensioenkring zelf worden gedragen, maar reeds door Stap waren voldaan.

	2021	2020
[10] Pensioenuitvoeringskosten		
Algemene uitvoeringskosten	537	470
Kosten Bestuur	544	556
Kosten Bestuursbureau	1.476	1.380
Accountantskosten	221	210
Kosten certificerend actuaaris	51	58
Contributies en bijdragen	237	218
Advieskosten	52	36
Communicatie- en distributiekosten	30	106
Overige kosten	52	48
Exploitatiekosten	3.200	3.082
Kosten fiduciair beheer Stap	66	76
Totaal	3.266	3.158

Kosten Bestuur

Onder kosten Bestuur vallen de kosten voor het Bestuur van Stap, de kosten voor de Raad van Toezicht en de kosten voor de verschillende Belanghebbendenorganen.

De volgende bedragen zijn aan bestuurskosten ten laste van het resultaat gebracht:

	2021	2020
Honorering	290	336
Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering	110	92
Overige bestuurskosten	35	21
Totaal	435	449

Het Bestuur van Stap bestaat uit vier leden. Met deze bestuursleden is een vaste vergoeding afgesproken. De overige bestuurskosten bestaan met name uit kosten voor vergaderingen en daarnaast uit een aantal kleinere kostencomponenten. De kosten bestuur zijn ten opzichte van 2020 lager, omdat de btw-verplichting over de vergoeding aan de bestuursleden is komen te vervallen.

De Raad van Toezicht bestaat uit drie leden. Met deze leden is een vaste vergoeding afgesproken. Daarnaast heeft iedere Pensioenkring van Stap een eigen Belanghebbendenorgaan. Met deze leden is tevens een vaste vergoeding afgesproken. In totaal bedragen de kosten voor deze bestuursorganen 109.

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Kosten Bestuursbureau

In geheel 2021 heeft Stap zeven personen in dienst (eind 2020: zeven), allen werkzaam in Nederland. De stijging van de kosten op totaalniveau volgt met name uit de stijging van de sociale lasten ten opzichte van 2020. Onder de salarissen medewerkers zijn ook de kosten voor tijdelijke inhuur van medewerkers opgenomen.

	2021	2020
<i>Personeleelkosten</i>		
Salarissen medewerkers	984	952
Sociale lasten en pensioenen	352	300
Overige personeelskosten	140	128
Totaal	1.476	1.380

De overige personeelskosten hebben met name betrekking op het lease- en mobiliteitsbudget (79), kosten voor studie (7), kosten voor verzekeringen (43) en een post overige (11).

Accountantskosten

De accountantskosten van PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. hebben betrekking op het verantwoordingsjaar en bestaan uit:

	2021	2020
Controle van het jaarverslag	221	210
Andere controleopdrachten	0	0
Niet-controleopdrachten	0	0
(Sub)totaal	221	210

Het bedrag van 221 heeft betrekking op de jaarwerkcontrole van Stap en de zeven Pensioenkringen. De accountantskosten maken deel uit van de totale exploitatiekosten die conform de gemaakte afspraken worden doorbelast naar de verschillende Pensioenkringen.

Exploitatietekort

De exploitatievergoedingen vanuit de Pensioenkringen komen in het boekjaar uit op 1.810 (zie (8)). Daarnaast is er 60 ontvangen vanuit de Pensioenkringen voor exploitatiekosten die conform afspraak aanvullend zijn doorbelast. De daadwerkelijke exploitatiekosten die hier tegenover staan bedragen 3.266 (zie (10)). Het totale exploitatietekort komt in het boekjaar uit op 1.395 (2020: 1.461).

[11] Overige lasten

	2021	2020
Betaalde intrest	11	10
Overig	4	3
Mutatie garantievermogen	26	0
Totaal	41	13

9.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. De beleggingen die voor Stap worden aangehouden ten behoeve van het weerstandsvermogen, betreffen liquide beleggingen en zijn niet belegd in Rusland, Oekraïne of Wit-Rusland.

Stap verstrekt via de Pensioenkringen geen uitkeringen aan pensioengerechtigden in Rusland en heeft via de Pensioenkringen wel beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkringen van Stap beleggen beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,21% van de totale portefeuille van de Pensioenkringen belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,12% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkringen van Stap beleggen niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Pensioenkring TotalEnergies Nederland per 1 januari 2022

In 2021 zijn de voorbereidingen getroffen voor de start van Pensioenkring TotalEnergies Nederland. Deze Pensioenkring is per 1 januari 2022 actief. Er heeft een collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden van Stichting Total Pensioenfonds Nederland naar Pensioenkring TotalEnergies Nederland. De aangesloten ondernemingen van TotalEnergies Nederland hebben de pensioenregeling per 1 januari 2022 eveneens ondergebracht bij de eigen Pensioenkring TotalEnergies Nederland.

Stapsgewijze invoering nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad van de Pensioenkringen zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het effect dat het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode heeft op de dekkingsgraad van de Pensioenkringen is in de financiële opstelling van de Pensioenkringen toegelicht.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

stap

10. Financiële opstelling Pensioenkring Eastman

10.1 Balans per 31 december 2021

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Pensioenkring Eastman	(1)	229.308	213.427
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(2)	1.585	1.619
Vorderingen en overlopende activa	(3)	818	1.378
Overige activa	(4)	547	168
TOTAAL ACTIVA		<u>232.258</u>	<u>216.592</u>
PASSIVA			
Algemene reserve Pensioenkring Eastman	(5)	36.006	12.712
Technische voorzieningen	(6)	192.227	199.939
Overige voorzieningen	(7)	1.832	2.716
Derivaten	(8)	1.001	0
Overige schulden en overlopende passiva	(9)	1.192	1.225
TOTAAL PASSIVA		<u>232.258</u>	<u>216.592</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

10.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2021		2020	
	€	€	€	€
Baten				
Premiebijdragen voor risico Pensioenkring Eastman (10)		5.675		5.817
Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Eastman (11)		10.640		16.621
Baten uit herverzekering (12)		-34		152
Overige baten (13)		13		26
Totaal baten		<u>16.294</u>		<u>22.616</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen (14)		2.416		2.208
Pensioenuitvoeringskosten (15)		422		412
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Eastman (16)				
- Pensioenopbouw	6.646		5.801	
- Toeslagverlening	1.535		1.334	
- Rentetoevoeging	-984		-490	
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-2.540		-2.439	
- Wijziging marktrente	-14.463		26.851	
- Wijziging actuariële grondslagen	0		-5.301	
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	1.507		49	
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	621		870	
		<u>621</u>	<u>870</u>	
			-7.678	26.675
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (17)		-34		152
Mutatie overige voorzieningen (18)		-1.132		-1.468
Saldo herverzekering (19)		565		-500
Saldo overdracht van rechten (20)		-1.567		-40
Overige lasten (21)		8		2
Totaal lasten		<u>-7.000</u>		<u>27.441</u>
Saldo van baten en lasten		<u>23.294</u>		<u>-4.825</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserve		<u>23.294</u>		<u>-4.825</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

10.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Bedragen x € 1.000

	2021		2020	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen premiebijdragen voor risico				
Pensioenkring Eastman	5.410		5.757	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	1.911		180	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	1.460		255	
Overige ontvangsten	<u>0</u>		<u>24</u>	
		8.781		6.216
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-2.412		-2.208	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-152		-292	
Betaalde premies herverzekering	-1.275		-208	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-493		-417	
Afdracht m.b.t. weerstandsvermogen	-41		-24	
Overige uitgaven	<u>-5</u>		<u>-2</u>	
		-4.378		-3.151
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		<u>4.403</u>		<u>3.065</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Directe beleggingsopbrengsten beleggingen voor risico Pensioenkring Eastman	964		738	
Directe beleggingsopbrengsten Indexatiedepot	-16		-10	
Verkopen en aflossingen van beleggingen voor risico Pensioenkring Eastman	<u>11.600</u>		<u>20.238</u>	
		12.548		20.966
Uitgaven				
Aankopen beleggingen voor risico Pensioenkring Eastman	-9.907		-20.084	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	<u>-31</u>		<u>-412</u>	
		-9.938		-20.496
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		<u>2.610</u>		<u>470</u>
Netto kasstroom		<u>7.013</u>		<u>3.535</u>
Koers-/omrekenverschillen		-30		-21
Mutatie liquide middelen		<u>6.983</u>		<u>3.514</u>
Samenstelling geldmiddelen				
		<u>2021</u>		<u>2020</u>
		€		€
Liquide middelen primo boekjaar		9.524		6.010
Liquide middelen ultimo boekjaar		16.280		9.524

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	€	€
Waarvan:		
Voor risico Pensioenkring (4)	547	168
Binnen de beleggingsportefeuille	15.733	9.356
Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:		
- Money Market funds	12.214	
- Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	1.102	
- Cash collateral	735	
- Indexatiedepot	1.681	
- Vorderingen inzake beleggingen	<u>1</u>	
Totaal (1)	15.733	

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

10.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Eastman

Algemeen

Activiteiten

Pensioenkring Eastman, is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Pensioenkring Eastman is op 1 oktober 2016 opgericht en is ontstaan na een collectieve waardeoverdracht vanuit Stichting Pensioenfonds E-way.

Het doel van Pensioenkring Eastman is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden voor ouderdom en overlijden. Tevens verstrekt Pensioenkring Eastman uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor Stap (inclusief de pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier op voor Pensioenkring Eastman. Pensioenkring Eastman geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten ondernemingen.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 1 juni 2022 de financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Pensioenkring Eastman zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven. De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelsel- en schattingswijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Pensioenkring Eastman is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Pensioenkring Eastman zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Pensioenkring Eastman is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Pensioenkring Eastman.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Pensioenkring Eastman verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2021	Gemiddeld 2021	31 december 2020	Gemiddeld 2020
USD	0,8794	0,8454	0,9184	0,8768
GBP	1,1910	1,1632	1,1172	1,1251
JPN	0,0076	0,0077	0,0079	0,0082

Schattingswijziging

De financiële opstelling is in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW opgesteld en dit vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2021 heeft de periodieke beoordeling van enkele actuariële grondslagen plaatsgevonden en is de bepaling van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring gewijzigd. De kostenvoorziening wordt met ingang van 31 december 2021 jaarlijks vastgesteld, waarbij de verwachte kosten, de inflatie, de schalingsfactor en de discontovoet op basis van de gegevens per 31 december van een jaar worden geactualiseerd. Dit heeft een verhogend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 789 en een negatief effect op de dekkinggraad van 0,5%-punt.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkinggraad van Pensioenkring Eastman wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkinggraad wordt berekend als de dekkinggraad gedeeld door de Toekomstbestendig indexatiegrens (TBI) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of de volledige toeslag op basis van toekomstbestendige toeslagverlening kan worden toegekend.

De beleidsdekkinggraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkinggraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkinggraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkinggraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen voor risico Pensioenkring Eastman

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering op actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waarderingmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring Eastman heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Eastman.

Conform RJ 610 paragraaf 224 is de latente vordering op de herverzekerder gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen. De kredietwaardigheid van de herverzekerders is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventuele kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Pensioenkring Eastman heeft twee bankrekeningen, waarvan één met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Pensioenkring Eastman en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor eventuele verwerking van waardeoverdrachten klein pensioen.

Algemene reserve Pensioenkring Eastman

De algemene reserve van Pensioenkring Eastman wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring Eastman en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Eastman

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring Eastman wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 31 december toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening, voor zover hiertoe besloten is voor 31 december.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020 (2020: Prognosetafel AG2020). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast op basis van de Aon ervaringssterfte 2018 (2020: Aon ervaringssterfte 2018).
- Bij de bepaling van de tarieven voor het partnerpensioen wordt voor pensioendatum gebruik gemaakt van Pensioenkring specifieke gehuwdheidsfrequenties. Na pensioendatum wordt uitgegaan van een bepaalde partner.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Voor toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate kostenvoorziening gevormd.
- Voor latent wezenpensioen wordt geen voorziening opgenomen.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt gehanteerd de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Eastman.

Overige voorzieningen

Onder de overige voorzieningen is het indexatiedepot opgenomen. Het indexatiedepot wordt aangevuld vanuit een premiemarge, waarbij de feitelijke premie wordt verminderd met de gedempte kostendekkende premie en overige kosten. De aanwezige middelen worden aangewend voor de financiering van toeslagen voor actieve deelnemers. Het indexatiedepot wordt gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorzieningen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Premiebijdragen voor risico Pensioenkring Eastman

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Eastman

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de financiële opstelling van Pensioenkring Eastman wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen en dergelijke. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de pensioenpremie;
- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Stap berekent kosten door aan Pensioenkring Eastman. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (Kosten inzake pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (vaste bedragen die op maandbasis in rekening worden gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Eastman

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Toeslagverlening

Het toeslagbeleid van Pensioenkring Eastman is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op ouderdomspensioen van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de maand september voorafgaande aan de verlening en de maand september van het daaraan voorafgaande jaar. Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 75% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het indexatiedepot en de verleende toeslag lager is dan de maatstaf, kan het Bestuur besluiten uit die middelen een extra toeslag te verlenen aan actieve deelnemers, zodanig dat de verleende toeslag niet hoger is dan de maatstaf. Het bedrag dat onttrokken wordt aan het indexatiedepot wordt 'dekkingsgraad neutraal' vastgesteld op basis van de actieve deelnemers per ultimo februari van het jaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533%, op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2021 (2020: -0,324%).

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder de regel wijziging marktrente.

Wijziging actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van Pensioenkring Eastman.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen tarieven van Pensioenkring Eastman, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van Pensioenkring Eastman wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

De inkomende en uitgaande geldstromen worden gesaldeerd verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa, de liquide middelen en de op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

10.5 Toelichting op de balans per 31 december 2021

ACTIVA

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
1. Beleggingen voor risico Pensioenkring Eastman		
Aandelen	71.809	64.733
Vastrentende waarden	141.521	134.970
Derivaten	249	4.372
Overige beleggingen	15.729	9.352
	<u>229.308</u>	<u>213.427</u>

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2021	64.733	134.970	4.372	9.352	213.427
Aankopen	0	11.872	-1.964	0	9.908
Verkopen	-7.032	-4.626	57	0	-11.601
Herwaardering	14.108	-695	-3.217	-30	10.166
Overige mutaties	0	0	0	6.407	6.407
Stand per 31 december 2021	<u>71.809</u>	<u>141.521</u>	<u>-752</u>	<u>15.729</u>	<u>228.307</u>

Schuldpositie derivaten (credit)	<u>1.001</u>
	<u>229.308</u>

Onder de overige beleggingen is onder andere de belegde waarde van het indexatiedepot (€ 1.681) opgenomen. De gelden ten behoeve van het indexatiedepot worden aangehouden bij Aegon Asset Management. Het indexatiedepot heeft in 2021 een negatief rendement behaald van € 17. De totale waarde van het indexatiedepot is gedaald door een onttrekking uit het indexatiedepot ten behoeve van de verleende toeslag van € 1.084. Deze is onderdeel van de overige mutaties.

De overige mutaties bij overige beleggingen bestaan daarnaast uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De overige beleggingen hebben betrekking op participaties in het Money Market funds (€ 12.214), liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 1.102), een gestelde cash collateral (€ 735) en het indexatiedepot (€ 1.681). Deze vorderingen zijn kortlopend.

De schuld onder de overige beleggingen betreft een klein bedrag aan nog te betalen rente (€ 3), die kortlopend is.

Het economisch risico ligt bij Pensioenkring Eastman. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	60.409	128.469	-685	5.517	193.710
Aankopen	6.825	12.909	0	0	19.734
Verkopen	-9.436	-11.146	344	0	-20.238
Herwaardering	6.935	4.738	4.713	21	16.407
Overige mutaties	0	0	0	3.814	3.814
Stand per 31 december 2020	<u>64.733</u>	<u>134.970</u>	<u>4.372</u>	<u>9.352</u>	<u>213.427</u>

Schuldpositie derivaten (credit) 0
213.427

31-12-2021	31-12-2020
€	€

Aandelen

Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in beursgenoteerde aandelen

<u>71.809</u>	<u>64.733</u>
<u>71.809</u>	<u>64.733</u>

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

De Pensioenkring belegt voor € 9 of 0,004% van het belegd vermogen in de werkgever Eastman Chemical Company.

Vastrentende waarden

Obligaties	50.575	46.885
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	49.370	49.923
Hypotheekfondsen	<u>41.576</u>	<u>38.162</u>
	<u>141.521</u>	<u>134.970</u>

De waarde in het Hypotheekfondsen betreft beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	37.540	26,5	34.039	25,2
Nederlandse staatsobligaties	<u>7.178</u>	<u>5,1</u>	<u>7.026</u>	<u>5,2</u>
	<u>44.718</u>	<u>31,6</u>	<u>41.065</u>	<u>30,4</u>

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 41.576 en is meer dan 5% van de totale vastrentende waarden. De beleggingen in deze vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Derivaten		
Rentederivaten	-752	4.372
	<u>-752</u>	<u>4.372</u>

In de bovenstaande weergave zijn zowel de positieve als de negatieve derivatenposities weergegeven. Ultimo 2020 waren er geen negatieve derivatenposities.

Een toelichting inzake de derivatenposities is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

Overige beleggingen

Money Market funds	12.214	3.995
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	1.103	6.679
Cash Collateral	735	-4.349
Indexatiedepot	1.680	2.716
Vorderingen inzake beleggingen	0	315
Schulden inzake beleggingen	-3	-4
	<u>15.729</u>	<u>9.352</u>

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen. De vorderingen en eventuele schulden zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Fidelity Institutional Liquidity Fund PLC - The Euro Fun	4.748	30,2	0	-
Morgan Stanley Liquidity Funds - Euro Liquidity fund	7.467	47,5	3.995	42,7
	<u>12.215</u>	<u>77,7</u>	<u>3.995</u>	<u>42,7</u>

In 2021 zijn de Money Markets Funds geclassificeerd als 'Afgeleide marktnoteringen'. Aangezien deze in 2020 geclassificeerd waren als 'Overig' zijn de vergelijkende cijfers van 2020 nu ook opgenomen.

Securities lending

Pensioenkring Eastman participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Pensioenkring Eastman gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het korte termijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Pensioenkring Eastman kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waarderingmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2021					
Aandelen	0	71.809	0	0	71.809
Vastrentende waarden	50.575	49.370	41.576	0	141.521
Derivaten	0	-752	0	0	-752
Overige beleggingen	0	12.214	0	3.515	15.729
	<u>50.575</u>	<u>132.641</u>	<u>41.576</u>	<u>3.515</u>	<u>228.307</u>

De derivatenpositie bestaat ultimo 2021 uit positieve en negatieve derivaten. Ultimo 2020 bestaat deze positie alleen uit positieve derivaten.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Aandelen	0	64.733	0	0	64.733
Vastrentende waarden	46.885	49.922	38.162	0	134.970
Derivaten	0	4.372	0	0	4.372
Overige beleggingen	0	3.995	0	5.357	9.352
	<u>46.885</u>	<u>123.022</u>	<u>38.162</u>	<u>5.357</u>	<u>213.426</u>

In 2021 zijn de Money Markets Funds geclassificeerd als 'Afgeleide marktnoteringen'. Aangezien deze in de financiële opstelling 2020 geclassificeerd waren als 'Overig' zijn de vergelijkende cijfers van 2020 hiervoor aangepast.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>1.585</u>	<u>1.619</u>

Het herverzekeringsdeel technische voorzieningen heeft betrekking op drie verschillende herverzekeringscontracten. Het betreft 20 arbeidsongeschikte deelnemers, waarvoor de contante waarde van de toekomstige uitkeringen van de herverzekeraar Zwitserleven op de balans is opgenomen. Hierbij is gerekend met een revalidatiekans van 0%, wat betekent dat het uitgangspunt is dat de deelnemer arbeidsongeschikt blijft.

De herverzekering van het overlijdensrisico is ondergebracht bij Aegon Nederland N.V. Het herverzekeringscontract loopt van 1 januari 2020 tot en met 31 december 2022. Het betreft de uitkering van het partner- en wezen pensioen en het Anw-hiaat pensioen.

De herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico was tot en met 31 december 2019 ondergebracht bij ElipsLife. Per 1 januari 2020 is herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico ondergebracht bij SCOR/De Goudse. Het herverzekeringscontract geldt tot 31 december 2022. Het betreft de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en een uitkering van een WIA-excedentpensioen. Het totale arbeidsongeschiktheidsrisico per deelnemer kent een maximaal verzekerd bedrag van € 250.

De kredietwaardigheid van de herverzekeraars is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
3. Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen m.b.t. het indexatiedepot	247	0
Premie debiteuren	558	34
Nog te ontvangen waardeoverdrachten	0	152
Vordering uit herverzekering	0	1.192
Vordering op de werkgever	<u>13</u>	<u>0</u>
	<u>818</u>	<u>1.378</u>

De vordering m.b.t. het indexatiedepot heeft betrekking op de premieafrekening over 2021 (€ 200). Dit bedrag is in 2022 toegevoegd aan de beleggingen die worden aangehouden ten behoeve van het indexatiedepot. Daarnaast is hier verantwoord de correctie inzake de fictieve kostenvoorziening (€ 47) die fysiek bij de vermogensbeheerder niet meer doorgevoerd kon worden in 2021. Het bedrag is in 2022 onttrokken uit de beleggingen die worden aangehouden ten behoeve van het indexatiedepot en doorgestort naar het hoofdvermogen.

Onder de premiedebiteuren is de voorschotpremie (€ 505) voor januari 2022 opgenomen, die in december 2021 is gefactureerd. Daarnaast is hier een te vorderen premie (€ 48) over 2021 opgenomen.

De vorderingen op de werkgever betreffen een aantal kostenfacturen uit 2021, die nog volgens afspraak door de werkgever aan de Pensioenkring vergoed worden.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Overige activa

Liquide middelen	<u>547</u>	<u>168</u>
------------------	------------	------------

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Pensioenkring Eastman.

De liquide middelen komen economisch toe aan Pensioenkring Eastman. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

5. Algemene reserve Pensioenkring Eastman

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Algemene reserve		
Stand per begin boekjaar	12.712	17.537
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	23.294	-4.825
	<u>36.006</u>	<u>12.712</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2021	2020
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	118,7	106,4
Reële dekkingsgraad	91,9	82,7
Beleidsdekkingsgraad	114,2	101,4

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Eastman wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad te delen door de Toekomstbestendig indexatie-grens (TBI) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of er op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Pensioenkring Eastman gebruik van het standaardmodel. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Pensioenkring Eastman. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Algemene reserve Pensioenkring Eastman	36.006	18,7	12.712	6,4
Minimaal vereist eigen vermogen	8.131	4,2	8.428	4,2
Vereist eigen vermogen	27.488	14,3	27.840	13,9

De vermogenspositie van de Pensioenkring wordt gekarakteriseerd als een situatie met een reservetekort (2020: dekkingstekort), omdat de beleidsdekkingsgraad lager is dan de dekkingsgraad die hoort bij het vereist vermogen.

Herstelplan

De Pensioenkring heeft op 25 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In dat herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 108,6% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 107,5%. Op 19 mei 2021 heeft DNB ingestemd met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad (118,7%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan werd verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 114,2%.

DNB heeft op 28 januari 2022 laten weten dat voor Pensioenkring Eastman geen geactualiseerd herstelplan ingediend hoefde te worden. Waar eerder de beleidsdekkingsgraad leidend was, heeft DNB besloten dat ondanks het feit dat er wettelijk gezien een tekort is, geen herstelplan ingediend hoeft te worden als de gerapporteerde feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2021 (119,3%) hoger is dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen (114,3%).

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en -rechten gekort te worden. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad (114,2%) hoger dan de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen (104,2%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Pensioenkring Eastman niet aan de orde.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het positief saldo van de staat van baten en lasten, van € 23.294 over het boekjaar, verhoogd de algemene reserve van Pensioenkring Eastman.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
6. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring	190.642	198.320
Herverzekeringsdeel technische voorziening	1.585	1.619
	<u>192.227</u>	<u>199.939</u>
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring		
Stand per begin boekjaar	198.320	171.645
Pensioenopbouw	6.646	5.801
Toeslagverlening	1.535	1.334
Rentetoevoeging	-984	-490
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-2.540	-2.439
Wijziging marktrente	-14.463	26.851
Wijziging actuariële grondslagen	0	-5.301
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	1.507	49
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	621	870
	<u>190.642</u>	<u>198.320</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

Pensioenkring Eastman streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de CAO. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Pensioenkring Eastman streeft er tevens naar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 75% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Op basis van de financiële positie van Pensioenkring Eastman per 30 april 2021, is per die datum een aanvullende toeslag verleend op basis van de beschikbare middelen in het Indexatiedepot aan de actieve deelnemers ter grootte van 0,99%. Deze toeslag is meegenomen in de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2021.

Op basis van de financiële positie van Pensioenkring Eastman per 31 december 2021 is een reguliere toeslag van 0,25% toegekend aan de actieve en gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden (gemiste toeslag per 31 december 2021 is 2,32%). Deze toeslag is niet verwerkt in de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2021, omdat het besluit door het Bestuur in 2022 is genomen.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met een -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder deze regel opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder deze regel opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

Daarnaast heeft DNB in 2020 ervoor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Het totale effect van de wijziging van de rente bedraagt € -14.463. Hiervan wordt € -16.125 veroorzaakt door de reguliere wijziging van de (markt)rente en € 1.662 door de aanpassing van de UFR-methodiek.

	Rentepercentage per 31 december
2020	0,20
2021	0,58

Wijziging actuariële grondslagen

In 2021 zijn de sterftegrondslagen en ervaringssterftecijfers niet gewijzigd.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	31-12-2021 €	31-12-2020 €
Toevoeging aan de technische voorzieningen	1.637	347
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-130	-298
	<u>1.507</u>	<u>49</u>

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Resultaat op kanssystemen:

Sterfte	-816	-177
Arbeidsongeschiktheid	174	191
Mutaties	456	245
Overige technische grondslagen	807	611
	<u>621</u>	<u>870</u>

Onder sterfte is de afwijking tussen de werkelijke sterfte ten opzichte van de veronderstelde sterfte weergegeven.

Actuariële resultaten op arbeidsongeschiktheid ontstaan doordat de werkelijke schade als gevolg van invalidering afwijkt van de in de premiestelling veronderstelde invalidering.

Onder de overige technische grondslagen is het effect van de schattingswijziging voor de bepaling van de mutatie van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen als gevolg van geactualiseerde parameters ultimo jaar.

De voorziening voor pensioenverplichtingen, inclusief het herverzekerd deel technische voorzieningen, is naar categorieën als volgt samengesteld:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	96.491	506	105.387	496
Pensioengerechtigden	40.224	111	38.728	102
Gewezen deelnemers	49.328	511	50.643	487
	<u>186.043</u>	<u>1.128</u>	<u>194.758</u>	<u>1.085</u>
Overige	6.184	-	5.181	-
Voorziening voor pensioenverplichtingen	<u>192.227</u>	<u>1.128</u>	<u>199.939</u>	<u>1.085</u>

'Overig' bestaat uit de kostenvoorziening voor toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling. Voor vergelijkingsdoeleinden is de opstelling van 2020 gewijzigd. Daar is de kostenvoorziening ten opzichte van de financiële opstelling 2020 verplaatst van de deelnemers naar de categorie 'Overig'.

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. De pensioenovereenkomst omvat naast de voorwaardelijke middelloonregeling ook een beschikbare premiereregeling, die wordt uitgevoerd door een andere pensioenuitvoerder. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioen- grondslag is gelijk aan 13 maandsalarissen en de overeengekomen vakantie-uitkering onder aftrek van een franchise. Voor de vaststelling van de pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris vermeerderd met de ploegentoeslag op jaarbasis, op voltijdsbasis niet meer dan het op de datum van vaststelling van de pensioengrondslag geldende maximale pensioengevend loon in de zin van artikel 18ga van de Wet op de loonbelasting 1964. Tevens bestaat er recht op arbeidsongeschiktheids-, nabestaanden- en wezenpensioen. Alle zijn op risicobasis verzekerd.

De pensioenregeling kent een aantal keuzemogelijkheden te weten het ruilen van ouderdomspensioen voor nabestaandenpensioen op pensioendatum of eerdere ontslagdatum, het vervroegen van de pensioeningangsdatum en een variabele hoogte van de pensioenuitkeringen. Op de pensioendatum kan onder voorwaarden een kapitaal dat wordt overgedragen vanuit een beschikbare premiereregeling besteed worden voor aankoop van extra pensioen. De deelnemer kan de hoogte van de uitkeringen van het ouderdomspensioen variabel laten zijn. Tevens is de mogelijkheid om gedeeltelijk met pensioen te gaan in de regeling opgenomen.

Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf de eerste dag van de maand waarin de deelnemer de leeftijd van 21 jaar bereikt. Jaarlijks beslist het Bestuur de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagverlening

Het toeslagbeleid van Pensioenkring Eastman is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op ouderdomspensioen van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de maand september voorafgaande aan de verlening en de maand september van het daaraan voorafgaande jaar. Een negatieve inflatie (deflatie) zal niet leiden tot een neerwaartse aanpassing. Het toeslagpercentage zal alsdan gesteld worden op 0. Het streven is een realistisch toeslagbeleid op basis van het consumentenprijsindexcijfer alle bestedingen (afgeleid). Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 75% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

Indien in enig jaar nog middelen resteren in het indexatiedepot en de verleende toeslag lager is dan de maatstaf, kan het Bestuur besluiten uit die middelen een extra toeslag te verlenen aan actieve deelnemers, zodanig dat de verleende toeslag niet hoger is dan de maatstaf. Het bedrag dat onttrokken wordt aan de bestemmingsreserve wordt 'dekkingsgraad neutraal' vastgesteld op basis van de actieve deelnemers per 31 december van dat jaar.

Op basis van de financiële positie van Pensioenkring Eastman per 30 april 2021 is per die datum een aanvullende toeslag verleend op basis van de beschikbare middelen in het Indexatiedepot aan de actieve deelnemers ter grootte van 0,99%. Deze toeslag is meegenomen in de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2021.

Over de pensioenrechten en pensioenaanspraken van de actieve en gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is per 31 december 2021 een toeslag verleend van 0,25%. De gemiste toeslag per 31 december 2021 bedraagt 2,32%.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur van Pensioenkring Eastman geeft in haar financiële opstelling, elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voor de actieve en gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden is deze specificatie in de volgende tabellen opgenomen.

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief Verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Actieve deelnemers				
1 januari 2018	1,47	1,47	-	-
1 januari 2019	1,47	1,47	-	-
1 januari 2020	1,64	1,64	-	-
31 december 2020	0,99	0,99	-	-
31 december 2021	2,57	0,25	2,32	2,32

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief Verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden				
1 januari 2018	1,47	0,52	0,95	0,95
1 januari 2019	1,47	0,80	0,67	1,63
1 januari 2020	1,64	0,22	1,42	3,07
31 december 2020	0,99	-	0,99	4,09
31 december 2021	2,57	0,25	2,32	6,50

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Pensioenkring Eastman heeft een herverzekeringscontract met Zwitserleven met betrekking tot het risico van arbeidsongeschiktheid overgenomen vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds E-way. Daarnaast heeft Pensioenkring Eastman voor het overlijdensrisico een herverzekeringscontract met Aegon gesloten en inzake het arbeidsongeschiktheidsrisico een herverzekeringscontract met SCOR/De Goudse.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Mutatieoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand begin boekjaar	1.619	1.467
Rentetoevoeging	0	-5
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	0	0
Wijziging marktrente	-36	42
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0	0
Overige wijzigingen	2	115
	<u>1.585</u>	<u>1.619</u>

De overige wijzigingen hebben betrekking op de mutaties binnen de herverzekerde populatie. Een voorbeeld hiervan is een wijziging in de mate van arbeidsongeschiktheid voor een deelnemer.

De gehele herverzekeringsdeel technische voorziening heeft een looptijd van langer dan één jaar.

7. Overige voorzieningen

Indexatiedepot

Stand per begin boekjaar	2.716	3.911
Rendement Premie	264	284
Inkoop toeslagen	-1.084	-1.468
Premie Rendement	-17	-11
Mutatie fictieve kostenvoorziening	-47	0
	<u>1.832</u>	<u>2.716</u>

Het premiebedrag dat in 2021 is toegevoegd aan het indexatiedepot betreft voor € 200 de premieafrekening over 2021 en een nagekomen afrekening over de jaren 2019 en 2020 van € 64.

In 2021 is vanuit het indexatiedepot aan de actieve deelnemers een aanvullende indexatie toegekend van 0,99%. Hiervoor is een bedrag van € 1.084 onttrokken aan het indexatiedepot.

De onttrekking van € 47 van de fictieve kostenvoorziening betreft de afboeking van de kostenvoorziening uit het indexatiedepot. Dit bedrag is per 31 december 2021 toegevoegd aan de voorziening pensioenverplichting. Dit is het gevolg van de wijzigingen in de uitgangspunten bij de kostenvoorziening.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
8. Derivaten		
Derivaten	<u>1.001</u>	<u>0</u>

Een toelichting inzake de derivatenposities is opgenomen in de paragraaf risicobeheer.

9. Overige schulden en overlopende passiva

Vooruitontvangen premie	505	486
Belastingen en premies sociale verzekeringen	46	42
Nog af te wikkelen transacties	86	0
Schulden m.b.t. indexatiedepot	247	24
Overige schulden en overlopende passiva	<u>308</u>	<u>673</u>
	<u>1.192</u>	<u>1.225</u>

De vooruitontvangen premie betreft de premie ten behoeve van de maand januari 2022, die conform afspraak vooruitgefactureerd en reeds in december is voldaan.

De post 'Belastingen en premies sociale verzekering' betreft de nog af te dragen loonheffing aan Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2022 plaatsgevonden.

De nog af te wikkelen transacties betreft een nog uit te betalen waardeoverdracht (€ 41) en een terugstorting van een onterecht ontvangen claim van de herverzekeraar (€ 45).

De schulden voor het indexatiedepot hebben betrekking op de correctie inzake de fictieve kostenvoorziening (€ 47), die fysiek bij de vermogensbeheerder niet meer doorgevoerd kon worden in 2021. Het bedrag is in 2022 onttrokken aan de beleggingen die horen bij het indexatiedepot en doorgestort naar het hoofdvermogen. Daarnaast zijn hier de premieafrekening 2021 (€ 176) en een bedrag aan premies voorgaande jaren (€ 24) opgenomen, die in 2022 zijn doorgestort naar de vermogensbeheerder.

De post 'Overige schulden en overlopende passiva' bestaat uit nog te betalen facturen aan Aegon Asset Management B.V. (AAM) (€ 201), overlopende kosten uit 2021 (€ 70), de nog met Stap af te rekenen exploitatiekosten over het vierde kwartaal van 2021 (€ 23) en de schuld inzake het weerstandvermogen (€ 14).

Alle overige schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Pensioenkring Eastman wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Pensioenkring Eastman is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Pensioenkring Eastman.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Pensioenkring Eastman. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvangs)haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan, dat jaarlijks door het Bestuur wordt getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit, is verwerkt in de onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Pensioenkring Eastman betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat Pensioenkring Eastman niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Pensioenkring Eastman zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat Pensioenkring Eastman de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Pensioenkring Eastman verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2021	2020
	%	%
Dekkingsgraad begin boekjaar	106,4	110,1
Premie	-1,1	-0,8
Uitkering	-	0,2
Toeslagverlening	-0,4	-
Beleggingsrendementen (exclusief renteafdekking)	5,9	10,0
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	8,3	-14,8
Aanpassing levensverwachting	-	3,1
Overige oorzaken	-0,4	0,6
Kruiseffecten	-	-2,0
Dekkingsgraad per 31 december	118,7	106,4

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Pensioenkring Eastman buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkinggraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkinggraad primo jaar. Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkinggraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkinggraad ultimo jaar. Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten.

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	%	%
S1 Renterisico	1,3	0,5
S2 Risico zakelijke waarden	10,0	10,0
S3 Valutarisico	3,3	3,0
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	4,3	4,4
S6 Verzekeringstechnisch risico	4,0	4,1
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	0,5	0,5
Diversificatie-effect	-9,1	-8,6
Totaal	<u>14,3</u>	<u>13,9</u>

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	€	€
Vereist pensioenvermogen	219.715	227.779
Voorziening pensioenverplichting	<u>-192.227</u>	<u>-199.939</u>
Vereist eigen vermogen	27.488	27.840
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa +/- schulden)	<u>36.006</u>	<u>12.712</u>
Surplus / tekort	<u>8.518</u>	<u>-15.128</u>

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het surplus wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2021 en dus de feitelijke dekkinggraad. Uitgaande van de feitelijke dekkinggraad ultimo 2021 is er sprake van een toereikende solvabiliteit.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Pensioenkring Eastman op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomsten (juridisch risico).

Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Pensioenkring Eastman loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)		8,2		8,7
Vastrentende waarden (na derivaten)		17,0		15,6
(Nominale) pensioenverplichtingen	192.227	22,1	199.939	22,7

Het renteafdekkingspercentage van 54,6% leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na renteafdekking stijgt met 8,8, naar 17,0

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	3.279	2,3	3.278	2,4
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	30.541	21,6	24.378	18,1
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	30.384	21,5	32.722	24,2
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	42.329	29,9	43.359	32,2
Resterende looptijd > 20 jaar	34.988	24,7	31.233	23,1
	141.521	100,0	134.970	100,0

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van het pensioenfonds en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen (inclusief herverzekerd deel) kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	13.695	7,1	12.305	6,2
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	19.793	10,3	18.280	9,1
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	56.475	29,4	57.615	28,8
Resterende looptijd > 20 jaar	102.264	53,2	111.739	55,9
	<u>192.227</u>	<u>100,0</u>	<u>199.939</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Eastman heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaan uit aandelen en voor een beperkt deel uit onroerend goed. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Voor alle beleggingscategorieën wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen, waarbij de valuta binnen vastrentende waarden en aandelen ontwikkelde markten volledig worden afgedekt. De aandelenbeleggingen in opkomende markten worden niet afgedekt.

Het totaalbedrag dat in 2021 in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking € 153 miljoen ofwel 67% (2020: 67%). Het bedrag dat in 2021 in euro's is belegd, bedraagt na afdekking € 189 miljoen ofwel 83% (2020: 83%).

Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten nihil (2020: nihil).

De valutapositie per 31 december 2021 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	31-12-2021		
	Totaal	Valuta-	Netto positie
	Voor afdekking	derivaten	Na afdekking
	€	€	€
EUR	153.199	35.698	188.897
GBP	5.437	-2.897	2.540
JPY	2.654	-1.250	1.404
USD	47.174	-31.534	15.640
Overige	19.826	0	19.826
Totaal niet EUR	<u>75.091</u>	<u>-35.681</u>	<u>39.410</u>
	<u>228.290</u>	<u>17</u>	<u>228.307</u>

De valutapositie per 31 december 2020 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	31-12-2020		
	Totaal	Valuta-	Netto positie
	Voor afdekking	derivaten	Na afdekking
	€	€	€
EUR	143.359	34.119	177.478
GBP	4.720	-2.568	2.152
JPY	2.804	-1.368	1.437
USD	43.190	-29.595	13.594
Overige	18.766	0	18.766
Totaal niet EUR	69.480	-33.531	35.949
	212.839	588	213.427

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Eastman heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring Eastman. In aanvulling hierop maakt de Pensioenkring Eastman voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Europa	144.101	63,0	135.213	63,2
Noord-Amerika	45.391	19,9	39.010	18,3
Zuid-Amerika	4.027	1,8	4.272	2,0
Azië-Pacific	18.037	7,9	19.331	9,1
Afrika	1.774	0,8	1.877	0,9
Subtotaal aandelen en vastrentende waarden	213.330	93,4	199.703	93,5
Derivaten	-752	-0,3	4.372	2,1
Overige beleggingen	15.729	6,9	9.352	4,4
Totaal	228.307	100,0	213.427	100,0

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Energie	6.300	2,8	6.359	3,0
Bouw- en grondstoffen	3.575	1,6	3.317	1,6
Industrie	13.841	6,1	12.627	5,9
Duurzame consumentengoederen	13.835	6,1	13.314	6,2
Consumentengebruiksgoederen	12.324	5,4	12.001	5,6
Gezondheidszorg	10.167	4,5	8.856	4,2
Hypotheken	40.956	17,9	37.657	17,6
Informatietechnologie	18.922	8,3	16.408	7,7
Telecommunicatie	8.484	3,7	8.440	4,0
Nutsbedrijven	4.733	2,1	5.409	2,5
Overheid en overheidsinstellingen	56.275	24,7	52.868	24,8
Financiële instellingen	19.130	8,4	17.653	8,3
Vastgoed	1.533	0,7	1.327	0,6
Liquiditeiten	3.170	1,4	1.258	0,6
Overige	85	-	2.209	1,0
Subtotaal aandelen en vastrentende waarden	213.330	93,7	199.703	93,6
Derivaten	-752	-0,6	4.372	2,0
Overige beleggingen	15.729	6,9	9.352	4,4
Totaal	228.307	100,0	213.427	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Pensioenkring Eastman als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Pensioenkring Eastman (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Pensioenkring Eastman transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Pensioenkring Eastman financiële verliezen lijdt.

Pensioenkring Eastman heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het Vereist Eigen Vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor nominale staatsobligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire nominale staatsobligatie portefeuille.

De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum gewicht	Neutraal	Maximum gewicht
	%	%	%
Duitsland	50,0	48,0	52,0
Nederland	26,7	24,7	28,7
Finland	13,3	11,3	15,3
Oostenrijk	10,0	8,0	12,0

Voor de beleggingen in discretionaire inflatiegerelateerde obligaties wordt volledig belegd in Duitsland.

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico met restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypothekenportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to- Value (LTV) ratio en minimale percentage van hypotheken met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2021 voldeed Pensioenkring Eastman aan het opgestelde beleid ten aanzien van beheersing van het kredietrisico binnen vastrentende waarden categorieën. Het resultaat hiervan is opgenomen in de verschillende onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Europa	117.769	83,2	111.250	82,3
Noord-Amerika	15.034	10,6	14.990	11,1
Zuid-Amerika	2.824	2,0	2.916	2,2
Azië-Pacific	4.467	3,2	4.536	3,4
Afrika	1.427	1,0	1.278	1,0
Totaal	141.521	100,0	134.970	100,0

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

Energie	4.182	3,0	4.541	3,4
Bouw en grondstoffen	136	0,1	114	0,1
Industrie	6.749	4,8	6.552	4,9
Duurzame consumentengoederen	5.158	3,6	4.874	3,6
Consumentengebruiksgoederen	6.338	4,5	6.642	4,9
Gezondheidszorg	1.506	1,1	1.461	1,1
Hypotheke	40.956	28,9	37.657	27,9
Informatietechnologie	3.429	2,4	3.399	2,5
Telecommunicatie	3.038	2,2	3.116	2,3
Nutsbedrijven	3.155	2,2	3.391	2,5
Overheid en overheidsinstellingen	56.275	39,7	52.869	39,2
Financiële instellingen	8.655	6,1	8.484	6,3
Liquiditeiten	1.825	1,3	599	0,4
Overige	119	0,1	1.271	0,9
Totaal	141.521	100,0	134.970	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureau's zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien er meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert de Pensioenkring de volgende methodiek:

Drie ratings: de mediaan is leidend

Twee ratings: de laagste rating is leidend

Op het moment dat er geen rating beschikbaar is dan zal er een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2021 gepubliceerd door Standard & Poor's is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
AAA	52.689	37,2	48.095	35,6
AA	44.573	31,5	43.019	31,9
A	22.657	16,0	22.356	16,6
BBB	14.627	10,3	15.172	11,2
BB	2.261	1,6	1.713	1,3
B	1.989	1,4	2.138	1,6
CCC	364	0,3	331	0,3
CC	243	0,2	205	0,2
D	137	0,1	85	-0,1
Geen rating	1.981	1,4	1.856	1,4
Totaal	141.521	100,0	134.970	100,0

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

In 2020 is de Pensioenkring overgegaan op de nieuwe prognosetafel AG2020. In deze prognosetafel is geen rekening gehouden met de Covid-19 pandemie. Wel is aangegeven dat het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) hier nader onderzoek naar zou doen.

Op 2 juli 2021 heeft de Commissie Sterfte Onderzoek (CSO) van het AG de publicatie 'AG2020 en de impact van de COVID-19-pandemie: over- en ondersterfte sinds januari 2020' uitgebracht. Uit dit onderzoek blijkt dat voor de meest recente waarnemingen de Prognosetafel AG2020 geen update behoeft, aangezien er geen oversterfte is ten opzichte van de Prognosetafel AG2020. De verwachting is dat dit mede het gevolg is van de vaccinatieprogramma's.

Ultimo 2021 zijn de technische voorzieningen van de Pensioenkring vastgesteld op basis van de Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betreft het risico dat Pensioenkring Eastman in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Pensioenkring Eastman geen (volledige) voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Pensioenkring Eastman voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Voor Pensioenkring Eastman zijn de sterfte- en arbeidsongeschiktheidsrisico's vanwege de beperkte omvang van het deelnemersbestand adequaat verzekerd. Het risico bij overlijden is verzekerd bij Aegon en het arbeidsongeschiktheid is verzekerd bij SCOR/De Goudse.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en van de hoogte van de dekkingsgraad van Pensioenkring Eastman. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenoemde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2021 bedraagt de reële dekkingsgraad 91,9% (2020: 82,7%). Deze risico's zijn verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2021.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor de Pensioenkring op korte termijn niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Dit risico wordt beheerst door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor liquiditeitsposities, rekening houdend met directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Doordat er bovendien sprake is van een Pensioenkring met kenmerken van een relatief jong pensioenfonds, met veel actieve deelnemers, is het risico dat het totaal aan pensioenuitkeringen groter is dan het totaal aan binnenkomende premies, gering. Daardoor worden beide liquiditeitscomponenten beperkt.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Pensioenkring Eastman bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Pensioenkring Eastman vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Ultimo 2021 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	37.540	16,2	34.039	15,7
Nederlandse staatsobligaties	7.178	3,1	7.025	3,2
Overige beleggingen				
Morgan Stanley Liquidity Funds - Euro Liquidity Fund	7.467	3,2	0	-
Fidelity Institutional Liquidity Fund PLC - The Euro Fund	4.748	2,0	0	-
Totaal	<u>56.933</u>	<u>24,5</u>	<u>41.064</u>	<u>19,0</u>

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 41.576 en is meer dan 2% van het belegd vermogen. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over een veelvoud aan debiteuren

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door Pensioenkring Eastman beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met het uitbestedingsbeleid. Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van een uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM en hiervoor is eveneens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Pensioenkring Eastman is in scope van de ISAE 3402 controle van AAM en TKP en geldt dat hier op gesteund kan worden. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau van Stap een analyse van deze ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Pensioenkring Eastman hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenoemde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Bij Pensioenkring Eastman bedraagt de tracking error per eind december 0,52% (2020: 0,56%) op pensioenkringniveau. Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Pensioenkring Eastman niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Pensioenkring Eastman niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Pensioenkring Eastman. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan de Pensioenkring de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

2021 contract	Type	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
			€	€	€	€
Rentederivaten		< 4 oktober 2021	51.000	-752	249	1.001
			51.000	-752	249	1.001

Ultimo 2021 zijn geen zekerheden ontvangen voor de renteswaps (2020: € 4.400). Er is ultimo 2021 € 735 aan collateral gesteld (2020: geen). De collateral is in de balans verwerkt.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 contract	Type	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
			€	€	€	€
Rentederivaten		< 5 juni 2050	39.250	4.372	4.372	0
			39.250	4.372	4.372	0

10.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de Akte van Overdracht tussen Eastman Chemical B.V. en Stap is een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. De Uitvoeringsovereenkomst is in 2020 verlengd en heeft een looptijd tot en met 31 december 2024 en kent een opzegtermijn van minimaal 6 maanden. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De kosten per jaar waarvoor een langlopende verplichting geldt zijn, kosten fiduciair beheer (2021: € 392, 2020: € 375), kosten pensioenadministratie (2021: € 282, 2020: € 282) en exploitatiekosten (2021: € 93, 2020: € 90).

Zolang Pensioenkring Eastman is aangesloten bij Stap, is Pensioenkring Eastman continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

De Pensioenkring heeft ultimo 2021 geen investeringsverplichting (2020: geen).

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van Pensioenkring Eastman.

10.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

10. Premiebijdragen voor risico Pensioenkring Eastman

	2021	2020
	€	€
De premiebijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:		
Pensioenpremie huidig jaar	5.917	5.790
Pensioenpremie voorgaand jaar	-42	77
Premie naar indexatiedepot	-200	-50
	<u>5.675</u>	<u>5.817</u>

De premieopbrengsten zijn niet gesplitst naar een werkgevers- en een werknemersdeel, omdat de totale premie volgens overeenkomst volledig door de werkgever wordt betaald. Er wordt geen pensioenpremie ingehouden op het salaris van de werknemer.

Bij het bepalen van de definitieve premieafrekening 2021 is gebleken dat nog € 176 aan het indexatiedepot moet worden toegevoegd. Daarnaast heeft nog een correctie plaatsgevonden op de premies van 2019 en 2020 van in totaal € 24, die tevens moet worden toegevoegd aan het indexatiedepot. De financiële afwikkeling hiervan heeft plaatsgevonden in 2022.

De kostendekkende premie is de benodigde premie voor voorwaardelijke toezeggingen gebaseerd op ambitie en inschattingen. Pensioenkring Eastman maakt gebruik van de mogelijkheid om de kostendekkende premie te dempen. Pensioenkring Eastman voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendekkende premie. De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

Kostendekkende premie	7.788	6.815
Feitelijke premie	5.907	5.781
Gedempte premie	5.731	5.779

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2021	2020
	€	€
<i>Kostendekkende premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	6.758	5.868
Solvabiliteitsopslag	811	747
Opslag voor uitvoeringskosten	219	200
Totaal kostendekkende premie	<u>7.788</u>	<u>6.815</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2021	2020
	€	€
<i>Feitelijke premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	4.964	5.101
Solvabiliteitsopslag	585	400
Opslag voor uitvoeringskosten	139	78
Toevoeging aan indexatiedepot	0	2
Directe uitvoeringskosten	219	200
Totaal feitelijke premie	<u>5.907</u>	<u>5.781</u>

De feitelijke premie, zoals deze in bovenstaande uitsplitsing is opgenomen wijkt € 10 (2020: € 9) af van de premie die daadwerkelijk is ontvangen. Dit verschil betreft de opslag voor het weerstandsvermogen.

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

<i>Gedempte premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	3.476	3.471
Solvabiliteitsopslag	368	400
Opslag voor uitvoeringskosten	219	200
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	1.668	1.708
Totaal gedempte premie	<u>5.731</u>	<u>5.779</u>

Het verschil tussen de zuivere kostendeekkende premie en de gedempte premie wordt veroorzaakt doordat de actuarieel benodigde koopsom van de kostendeekkende premie vastgesteld is op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2021 en die van de gedempte premie op basis van het verwacht rendement.

De premie voor 2021 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK. De feitelijke premie na aftrek van de kosten per deelnemer en de opslag ten behoeve van het weerstandsvermogen is hoger dan de gedempte premie. Pensioenkring Eastman voldoet hiermee aan de wettelijke eisen. Het overschot (€ 176) wordt toegevoegd aan het indexatiedepot.

11. Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Eastman

2021	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	0	14.108	-56	14.052
Vastrentende waarden	596	-695	-116	-215
Derivaten	421	-3.217	-31	-2.827
Overige beleggingen	-36	-30	0	-66
Kosten van vermogensbeheer (overig)	-	-	-271	-271
	<u>981</u>	<u>10.166</u>	<u>-474</u>	<u>10.673</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-33</u>
				<u>10.640</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen, het bedrag dat in 2021 is afgedragen aan Stap, is € 33 (2020: € 44) en is in mindering gebracht op het totale beleggingsresultaat na aftrek van kosten.

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	0	6.935	0	6.935
Vastrentende waarden	573	4.738	0	5.311
Derivaten	183	4.713	0	4.896
Overige beleggingen	-65	21	0	-44
Kosten van vermogensbeheer	-	-	-433	-433
	<u>691</u>	<u>16.407</u>	<u>-433</u>	<u>16.665</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-44</u>
				<u>16.621</u>

	2021	2020
	€	€
12. Baten uit herverzekering		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>-34</u>	<u>152</u>
13. Overige baten		
Vergoeding kosten derden	13	24
Andere baten	<u>0</u>	<u>2</u>
	<u>13</u>	<u>26</u>

Met de werkgevers is afgesproken dat een deel van de activiteiten die door TKP worden uitgevoerd door de werkgever worden betaald. Deze kosten zijn opgenomen onder de pensioenuitvoeringskosten en de ontvangsten zijn onder de Overige baten verantwoord.

	2021	2020
	€	€
14. Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	2.000	1.862
Partnerpensioen	304	240
Wezenpensioen	20	4
Arbeidsongeschiktheidspensioen	77	87
Anw-aanvulling	15	15
	<u>2.416</u>	<u>2.208</u>

15. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekostenvergoeding	299	302
Exploitatiekosten Stap	172	156
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	3	1
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-52	-47
	<u>422</u>	<u>412</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Pensioenkring Eastman (€ 282), uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving en/of aanvullende dienstverlening (€ 17).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap inzake governance (€ 172). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten, kosten voor verleende werkzaamheden door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., kosten voor de externe actuaris, kosten voor de actuariële sleutelhouder, kosten voor toezicht door AFM en DNB, Pensioenfederatie en kosten voor het Belanghebbendenorgaan. Een deel (30%) van deze kosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerskosten.

Onder overige kosten zijn de kosten voor communicatie-uitingen en de bankkosten opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Pensioenkring Eastman zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

16. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Eastman

	2021	2020
	€	€
Pensioenopbouw	6.646	5.801
Toeslagverlening	1.535	1.334
Rentetoevoeging	-984	-490
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-2.540	-2.439
Wijziging marktrente	-14.463	26.851
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	1.507	49
Aanpassing sterftেকansen	0	-5.301
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	621	870
	<u>-7.678</u>	<u>26.675</u>

17. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>-34</u>	<u>152</u>
--	------------	------------

18. Mutatie overige voorzieningen

Onttrekking indexatiedepot	<u>-1.132</u>	<u>-1.468</u>
----------------------------	---------------	---------------

19. Saldo herverzekering

Premie herverzekering	727	711
Uitkeringen uit herverzekering	-207	-257
Claim op herverzekeraar	45	-954
	<u>565</u>	<u>-500</u>

20. Saldo overdracht van rechten

Inkomende waardeoverdrachten	-1.760	-332
Uitgaande waardeoverdrachten	193	292
	<u>-1.567</u>	<u>-40</u>

21. Overige lasten

Overige lasten	2	0
Betaalde interest	6	2
	<u>8</u>	<u>2</u>

10.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. Pensioenkring Eastman verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden uit Rusland, maar Pensioenkring Eastman heeft wel beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,14% van de totale portefeuille belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,13% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit- Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Tevens zullen alle huidige investeringen in Rusland verkocht worden. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer -1,1%-punt op de dekkingsgraad van Pensioenkring Eastman.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

11. Financiële opstelling Pensioenkring SVG

11.1 Balans per 31 december 2021

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Pensioenkring SVG	(1)	745.660	717.908
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(2)	1.962	2.171
Vorderingen en overlopende activa	(3)	4.711	5.176
Overige activa	(4)	798	572
TOTAAL ACTIVA		<u>753.131</u>	<u>725.827</u>
PASSIVA			
Algemene reserve Pensioenkring SVG	(5)	150.405	68.962
Technische voorzieningen	(6)	601.166	656.088
Derivaten	(7)	373	0
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	1.187	777
TOTAAL PASSIVA		<u>753.131</u>	<u>725.827</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

11.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2021		2020	
	€	€	€	€
Baten				
Beleggingsresultaten voor risico				
Pensioenkring SVG (9)		49.379		43.667
Baten uit herverzekering (10)		-209		132
Overige baten (11)		0		74
Totaal baten		<u>49.170</u>		<u>43.873</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen (12)		21.573		21.174
Pensioenuitvoeringskosten (13)		556		545
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico				
Pensioenkring SVG (14)				
- Toeslagverlening	7.657		0	
- Rentetoevoeging	-3.164		-1.674	
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-21.975		-21.671	
- Wijziging markttrente	-35.723		57.675	
- Wijziging actuariële grondslagen	-1.255		12	
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-184		-157	
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-69		-140	
		<u>-54.713</u>		<u>34.045</u>
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (15)		-209		132
Saldo herverzekering (16)		335		-531
Saldo overdracht van rechten (17)		181		157
Overige lasten (18)		4		4
Totaal lasten		<u>-32.273</u>		<u>55.526</u>
Saldo van baten en lasten		<u>81.443</u>		<u>-11.653</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserve		<u>81.443</u>		<u>-11.653</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

11.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Bedragen x € 1.000

	2021		2020	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Overig		0		72
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-21.504		-21.071	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-181		-157	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-460		-657	
		-22.145		-21.885
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		-22.145		-21.813
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Directe beleggingsopbrengsten voor risico				
Pensioenkring SVG	2.073		1.710	
Verkopen en aflossingen van beleggingen voor risico Pensioenkring SVG	67.400		135.562	
		69.473		137.272
Uitgaven				
Aankopen beleggingen voor risico				
Pensioenkring SVG	-37.210		-117.508	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-910		-1.131	
		-38.120		-118.639
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		31.353		18.633
Netto kasstroom		9.208		-3.180
Koers-/omrekenverschillen		-19		-1
Mutatie liquide middelen		9.189		-3.181
Samenstelling geldmiddelen				
		2021		2020
		€		€
Liquide middelen primo boekjaar		2.511		5.692
Liquide middelen ultimo boekjaar		11.700		2.511
Waarvan:				
Voor risico Pensioenkring (4)		798		572
Binnen de beleggingsportefeuille		10.902		1.939

Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:

- Money Market funds	10.276
- Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	695
- Cash collateral	-66
- Nog te betalen rente	<u>-3</u>
Totaal (1)	10.902

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

11.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring SVG

Algemeen

Activiteiten

Pensioenkring SVG is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Pensioenkring SVG is 1 december 2016 opgericht en ontstaan na een collectieve waardeovername van Stichting Voorzieningsfonds Getronics. Deze collectieve waardeovername betreft gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Er zijn, met uitzondering van enkele arbeidsongeschikten, geen actieve deelnemers overgenomen.

Het doel van Pensioenkring SVG is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden voor ouderdom en overlijden; tevens verstrekt Pensioenkring SVG uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor een algemeen pensioenfonds (inclusief de pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier op voor Pensioenkring SVG. Pensioenkring SVG geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van gewezen deelnemers.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 1 juni 2022 de financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Pensioenkring SVG zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven. De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelsel- en schattingswijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Pensioenkring SVG is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Pensioenkring SVG zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerde opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Pensioenkring SVG is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Pensioenkring SVG.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Pensioenkring SVG verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2021	Gemiddeld 2021	31 december 2020	Gemiddeld 2020
USD	0,8794	0,8454	0,9184	0,8768
GBP	1,1910	1,1632	1,1172	1,1251
JPN	0,0076	0,0077	0,0079	0,0082

Schattingswijziging

De financiële opstelling is in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW opgesteld en dit vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling.

Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2021 heeft de periodieke beoordeling van enkele actuariële grondslagen plaatsgevonden en zijn de grondslagen voor de partnerfrequenties en het leeftijdsverschil gewijzigd. Bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring wordt gebruik gemaakt van partnerfrequenties. Met ingang van 2021 wordt gebruik gemaakt van de partnerfrequenties die gebaseerd zijn op data van het CBS uit 2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 1.610 en daarmee een positief effect op de dekkingsgraad van 0,3%-punt. Daarnaast is het verwachte leeftijdsverschil tussen man en vrouw aangepast. Het leeftijdsverschil tussen vrouw en man wordt gesteld op 2 jaar. Dit heeft een verhogend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 355 en een negatief effect op de dekkingsgraad van -0,1%-punt.

Er is tevens een aanpassing geweest in de bepaling van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring. De kostenvoorziening wordt met ingang van 31 december 2021 jaarlijks vastgesteld, waarbij de verwachte kosten, de inflatie, de schalingsfactor en de discontovoet op basis van de gegevens per 31 december van een jaar worden geactualiseerd. Dit heeft een verhogend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 878 en een negatief effect op de dekkingsgraad van 0,2%-punt.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring SVG wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de dekkingsgraad gedeeld door de Toekomstbestendig indexatiegrens (TBI) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of de volledige toeslag op basis van toekomstbestendige toeslagverlening kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen voor rekening risico Pensioenkring SVG

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering op actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke is gebaseerd op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende taxatiewaarde. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring SVG heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende markttrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waarderingsmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring SVG heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring SVG.

Conform RJ 610 paragraaf 224 is de latente vordering op de herverzekeraar gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen. De kredietwaardigheid van de herverzekeraars is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventuele kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Pensioenkring SVG heeft twee bankrekeningen, waarvan één met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Pensioenkring SVG en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor verwerking van waardeoverdrachten klein pensioen.

Algemene reserve Pensioenkring SVG

De algemene reserve van Pensioenkring SVG wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring SVG en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring SVG wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 31 december toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening; voor zover besloten voor 31 december.

- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichtingen voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020 (2020: Prognosetafel AG2020). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast op basis van de Aon ervaringssterfte 2020 (2020: Aon ervaringssterfte 2020).
- De leeftijd op balansdatum is gelijk aan de reglementaire pensioenleeftijd verminderd met de toekomstige duur.
- Bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen wordt voor het partnerpensioen gebruik gemaakt van gehuwdheidskansen die zijn gebaseerd op de populatie van de Pensioenkring. Vanaf 2021 wordt hiervoor gebruik gemaakt van de partnerfrequenties gebaseerd op data van het CBS uit 2020 (2020: tot pensioendatum 100% en vanaf pensioendatum werkelijke burgerlijke staat).
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar. Het leeftijdsverschil tussen vrouw en man is in 2021 aangepast naar 2 jaar (2020: 3 jaar).
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Voor toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate kostenvoorziening gevormd.
- Om rekening te houden met latent wezenpensioen is de voorziening voor latent partnerpensioen met 1,5% verhoogd.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt gehanteerd de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van de technische voorziening van Pensioenkring SVG.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorziening. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Beleggingsresultaten risico Pensioenkring SVG

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten van financiële instrumenten. In de financiële opstelling van Pensioenkring SVG wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen en dergelijke. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandsvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Stap berekent kosten door aan Pensioenkring SVG. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (Kosten inzake pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (een percentage van het belegd vermogen, die op maandbasis in rekening wordt gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

Toeslagverlening

Pensioenkring SVG streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de Consumenten Prijsindex alle bestedingen (afgeleid). Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de periode oktober tot oktober van het jaar voorafgaande aan de verlening. Hiermee wordt bedoeld de stand van de consumentenprijsindex per 30 september van het voorafgaande jaar en de stand van dezelfde prijsindex per 30 september in het jaar van toekenning van de voorwaardelijke toeslag.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de Pensioenkring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen plaatsvindt op basis van de actuariële grondslagen van Pensioenkring SVG, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De actuariële grondslagen van Pensioenkring SVG wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

De inkomende en uitgaande geldstromen worden gesaldeerd verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa, de liquide middelen en de op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

11.5 Toelichting op de balans per 31 december 2021

ACTIVA

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
1. Beleggingen voor risico Pensioenkring SVG		
Vastgoedbeleggingen	61	243
Aandelen	248.541	245.734
Vastrentende waarden	485.745	466.063
Derivaten	414	3.929
Overige beleggingen	10.899	1.939
	<u>745.660</u>	<u>717.908</u>

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2021	243	245.734	466.063	3.929	1.939	717.908
Aankopen	0	0	41.226	-4.016	0	37.210
Verkopen	-183	-48.705	-18.639	127	0	-67.400
Herwaardering	1	51.512	-2.905	1	-18	48.591
Overige mutaties	0	0	0	0	8.978	8.978
Stand per 31 december 2021	<u>61</u>	<u>248.541</u>	<u>485.745</u>	<u>41</u>	<u>10.899</u>	<u>745.287</u>

Schuldpositie derivaten (credit)	<u>373</u>
	<u>745.660</u>

De overige mutaties bij overige beleggingen bestaan uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De overige beleggingen hebben betrekking op participaties in het Money Market funds (€ 10.276) en liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 692). Deze vorderingen zijn kortlopend.

De schulden onder de overige beleggingen betreft een cash collateral (€ 66) en een bedrag aan nog te betalen rente (€ 3) en zijn kortlopend.

Het economisch risico ligt bij Pensioenkring SVG. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	340	278.434	413.137	-1.058	5.242	696.095
Aankopen	0	19.990	94.157	3.361	0	117.508
Verkopen	-55	-74.110	-56.262	-5.135	0	-135.562
Herwaardering	-42	21.420	15.031	6.761	-1	43.169
Overige mutaties	0	0	0	0	-3.302	-3.302
Stand per 31 december 2020	243	245.734	466.063	3.929	1.939	717.908

Schuldpositie derivaten (credit)						0
						717.908

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Vastgoedbeleggingen		
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijnde participaties in beleggingsfondsen die beleggen in niet-beursgenoteerd vastgoed	61	243
	61	243
Aandelen		
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in beursgenoteerde aandelen	248.541	245.734
	248.541	245.734

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Vastrentende waarden

Obligaties	139.219	122.958
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	203.411	202.363
Hypotheekfonds	143.115	140.742
	485.745	466.063

De waarde in het Hypotheekfonds betreffen beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	102.419	21,1	89.759	19,3
	<u>102.419</u>	<u>21,1</u>	<u>89.759</u>	<u>19,3</u>

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 143.115 en is meer dan 5% van de totale vastrentende waarden. De beleggingen in deze vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Derivaten		
Rentederivaten	41	3.929
	<u>41</u>	<u>3.929</u>

In de bovenstaande weergave zijn zowel de positieve als de negatieve derivatenposities meegenomen. Een toelichting inzake de derivatenposities is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

Overige beleggingen

Money Market funds	10.276	3.096
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	692	2.306
Cash Collateral	-66	-3.909
Vordering inzake beleggingen	0	450
Nog te betalen rente	-3	-4
	<u>10.899</u>	<u>1.939</u>

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen. De vorderingen en schulden inzake beleggingen zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Fidelity Institutional Liquidity Fund PLC - The Euro Fun	5.246	48,1	99	5,1
Morgan Stanley Liquidity Funds - Euro Liquidity fund	5.030	46,2	2.996	154,5
	<u>10.276</u>	<u>94,3</u>	<u>3.095</u>	<u>159,6</u>

In 2021 zijn de Money Markets Funds geclassificeerd als 'Afgeleide marktnoteringen'. Aangezien deze in 2020 geclassificeerd waren als 'Overig' zijn de vergelijkende cijfers van 2020 nu ook opgenomen.

Securities lending

Pensioenkring SVG participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Pensioenkring SVG gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het korte termijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Pensioenkring SVG kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waarderingmodellen en - technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2021					
Vastgoedbeleggingen	0	61	0	0	61
Aandelen	0	248.541	0	0	248.541
Vastrentende waarden	139.219	203.411	143.115	0	485.745
Derivaten	0	41	0	0	41
Overige beleggingen	0	10.276	0	623	10.899
	<u>139.219</u>	<u>462.330</u>	<u>143.115</u>	<u>623</u>	<u>745.287</u>

De derivatenpositie bestaat ultimo 2021 uit positieve en negatieve derivaten.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Vastgoedbeleggingen	0	0	243	0	243
Aandelen	0	245.734	0	0	245.734
Vastrentende waarden	122.958	202.363	140.742	0	466.063
Derivaten	0	3.929	0	0	3.929
Overige beleggingen	0	0	0	1.939	1.939
	<u>122.958</u>	<u>452.026</u>	<u>140.985</u>	<u>1.939</u>	<u>717.908</u>

In 2021 zijn de Money Markets Funds geclassificeerd als 'Afgeleide marktnoteringen'. Aangezien deze in de financiële opstelling 2020 geclassificeerd waren als 'Overig' zijn de vergelijkende cijfers van 2020 hiervoor aangepast.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>1.962</u>	<u>2.171</u>

Pensioenkring SVG heeft nog herverzekerde pensioenrechten uit een garantiecontract bij Zwitserleven met betrekking tot een voorziening pensioenverplichtingen voor een deel van de populatie. De verplichtingen inzake deze herverzekering zijn opgenomen in het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

De kredietwaardigheid van de herverzekerders is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

3. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen uit herverzekering	<u>4.711</u>	<u>5.176</u>
	<u>4.711</u>	<u>5.176</u>

De vordering op de herverzekerder heeft betrekking op deelnemers die niet bij de populatie van Pensioenkring SVG horen, maar waarvoor Pensioenkring SVG wel een uitkering vanuit de herverzekerder ontvangt vanaf het moment dat de deelnemer 65 wordt en met pensioen gaat. Deze vordering wordt elk kwartaal herrekend.

Van de vorderingen uit herverzekering heeft € 4.597 een looptijd van langer dan één jaar. Het restant van de vorderingen uit herverzekering heeft een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Overige activa

Liquide middelen	<u>798</u>	<u>572</u>
------------------	------------	------------

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Pensioenkring SVG.

De liquide middelen komen economisch toe aan Pensioenkring SVG. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

5. Algemene reserve Pensioenkring SVG

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Algemene reserve		
Stand per begin boekjaar	68.962	80.615
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	81.443	-11.653
	<u>150.405</u>	<u>68.962</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2021	2020
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	125,0	110,5
Reële dekkingsgraad	98,6	87,7
Beleidsdekkingsgraad	119,9	105,5

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring SVG wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad te delen door de Toekomstbestendig indexatie- grens (TBI) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Pensioenkring SVG gebruik van het standaard model. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Pensioenkring SVG. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Algemene reserve Pensioenkring SVG	150.405	25,0	68.962	10,5
Minimaal vereist eigen vermogen	24.015	4,0	26.217	4,0
Vereist eigen vermogen	90.262	15,0	96.150	14,7

De vermogenspositie van de Pensioenkring wordt gekarakteriseerd als een situatie met een toereikende solvabiliteit (2020: reservetekort).

Herstelplan

De Pensioenkring heeft op 29 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkinggraad verwacht naar 113,7% en werd een beleidsdekkinggraad verwacht van 112,1%. Op 19 mei 2021 heeft DNB ingestemd met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkinggraad (125,0%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan werd verwacht. De beleidsdekkinggraad is ook hoger geëindigd op 119,9%.

Voor de Pensioenkring is met ingang van 2022 het herstelplan niet meer van toepassing, omdat de beleidsdekkinggraad (119,9%) per 31 december 2021 hoger ligt dan de dekkinggraad die hoort bij het vereist vermogen (115,0%) per 31 december 2021. Daarmee is Pensioenkring SVG uit herstel.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkinggraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en -rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkinggraad (119,9%) hoger dan de dekkinggraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen (104,0%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Pensioenkring SVG niet aan de orde.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het positief saldo van de staat van baten en lasten, van € 81.443 over het boekjaar, verhoogd de algemene reserve van Pensioenkring SVG.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
6. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring	599.204	653.917
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	1.962	2.171
	<u>601.166</u>	<u>656.088</u>

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring		
Stand per begin boekjaar	653.917	619.872
Toeslagverlening	7.657	0
Rentetoevoeging	-3.164	-1.674
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-21.975	-21.671
Wijziging marktrente	-35.723	57.675
Wijziging actuariële grondslagen	-1.255	12
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-184	-157
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-69	-140
	599.204	653.917

Toeslagverlening

Pensioenkring SVG streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 70% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren. Deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Per 31 december 2021 is een toeslag verleend van 1,32% (2020: 0,00%) aan de deelnemers van Pensioenkring SVG. De gemiste toeslag per 31 december 2021 bedraagt 1,25% (2020: 0,99%) aan de deelnemers van Pensioenkring SVG.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

Daarnaast heeft DNB in 2020 ervoor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Het totale effect van de wijziging van de rente bedraagt € -35.723. Hiervan wordt € -37.469 veroorzaakt door de reguliere wijziging van de (markt)rente en € 1.746 door de aanpassing van de UFR-methodiek.

	<u>Rentepercentage Per 31 december</u>
2020	0,04
2021	0,49

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Onttrekking aan de technische voorzieningen	<u>-184</u>	<u>-157</u>
	<u>-184</u>	<u>-157</u>
<i>Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen</i>		
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-771	-282
Mutaties	-176	142
Overige technische grondslagen	<u>878</u>	<u>0</u>
	<u>-69</u>	<u>-140</u>

Onder sterfte is de afwijking tussen de werkelijke sterfte ten opzichte van de veronderstelde sterfte weergegeven.

Het effect onder arbeidsongeschiktheid ontstaat als gevolg van een wijziging van de mate van arbeidsongeschiktheid van een arbeidsongeschikte deelnemer.

Onder de overige technische grondslagen is het effect van de schattingswijziging voor de bepaling van de mutatie van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen als gevolg van geactualiseerde parameters ultimo jaar.

De voorziening voor pensioenverplichtingen, inclusief het herverzekerd deel technische voorzieningen, is naar categorieën als volgt samengesteld:

	<u>31-12-2021</u>		<u>31-12-2020</u>	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	10.332	41	13.757	47
Pensioengerechtigden	352.223	2.748	371.727	2.632
Gewezen deelnemers	<u>223.964</u>	<u>4.749</u>	<u>256.829</u>	<u>4.929</u>
	586.519	7.538	642.313	7.608
Overige	<u>14.647</u>	-	<u>13.775</u>	-
Voorziening voor pensioenverplichtingen	<u>601.166</u>	<u>7.538</u>	<u>656.088</u>	<u>7.608</u>

'Overige' bestaat uit de reservering voornamelijk voor toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling.

Korte beschrijving pensioenregeling

Pensioenkring SVG is een zogenoemde gesloten Pensioenkring en voert een uitkeringsovereenkomst pensioenregeling voor arbeidsongeschikten, gewezen deelnemers en gepensioneerden uit. De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst en kent verschillende pensioenaanspraken.

Er vindt geen actieve pensioenopbouw plaats met uitzondering van de pensioenopbouw vanuit de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het Bestuur. Pensioenkring SVG streeft ernaar de pensioenrechten en pensioenaanspraken jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van het consumentenprijsindex (afgeleid) alle bestedingen. Het beleid is erop gericht om op de lange termijn circa 70% van de stijging van de prijsindex door middel van toeslagen te compenseren.

De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen recht op toeslag en er kan op de langere termijn geen zekerheid worden gegeven of en in hoeverre toeslagverlening kan plaatsvinden. Of een toeslag kan worden verleend en hoe hoog de toeslag wordt, is afhankelijk van de financiële positie van Pensioenkring SVG. Het Bestuur van Stap beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en (premielvrije) pensioenaanspraken worden aangepast.

Over de pensioenrechten en pensioenaanspraken per 31 december 2021 is een toeslag verleend van 1,32% (gemiste toeslag per 31 december 2021 is 1,25%).

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur geeft in haar financiële opstelling elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigde is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen.

	Volledig toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden				
1 januari 2017	-0,01	-	-0,01	-0,01
1 januari 2018	1,47	-	1,47	1,46
1 januari 2019	1,47	0,04	1,43	2,91
1 januari 2020	1,64	-	1,64	4,60
31 december 2020	0,99	-	0,99	5,64
31 december 2021	2,57	1,32	1,25	6,96

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij Zwitserleven zijn de aanspraken van enkele gewezen deelnemers en het ingegaan nabestaandenpensioen ondergebracht.

31-12-2021

31-12-2020

	€	€
Mutatieoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand begin boekjaar	2.171	2.039
Wijziging marktrente	-210	132
Wijzigingen actuariële uitgangspunten	1	0
	<u>1.962</u>	<u>2.171</u>

7. Derivaten

Derivaten	<u>373</u>	<u>0</u>
-----------	------------	----------

Een toelichting inzake de derivatenposities is opgenomen in de paragraaf risicobeheer.

8. Overige schulden en overlopende passiva

Belastingen en premies sociale verzekeringen	409	409
Overige schulden en overlopende passiva	778	368
	<u>1.187</u>	<u>777</u>

De post 'Belastingen en premies sociale verzekering' betreft de nog af te dragen loonheffing aan Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2022 plaatsgevonden.

De overige schulden en overlopende posten bestaan uit de openstaande crediteuren (€ 296), de overlopende kosten uit 2021 (€ 268), niet opgevraagde pensioenen (€ 110), nog met Stap af te rekenen exploitatiekosten over het vierde kwartaal van 2021 (€ 75) en de schuld inzake het weerstandvermogen (€ 29).

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Pensioenkring SVG wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Pensioenkring SVG is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Pensioenkring SVG.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Pensioenkring SVG. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvangs)haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan, dat jaarlijks door het Bestuur wordt getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit, is verwerkt in de onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Pensioenkring SVG betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat Pensioenkring SVG niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Pensioenkring SVG zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Pensioenkring SVG verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2021	2020
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	110,5	113,0
Premie	-	-
Uitkering	0,3	0,4
Toeslagverlening	-1,3	-
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsrendementen	8,1	7,3
Renteafdekking	-	-
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	6,4	-9,6
Waardeoverdrachten	-	-
Wijzigingen actuariële grondslagen	-0,2	-
Overige oorzaken	1,2	-0,6
Dekkingsgraad per 31 december	125,0	110,5

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Pensioenkring SVG buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkringspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar. Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatscomponenten groter worden. Deze kruiseffecten zijn opgenomen onder de regel overige oorzaken.

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2021	2020
	%	%
S1 Renterisico	0,7	-
S2 Risico zakelijke waarden	10,9	10,8
S3 Valutarisico	3,5	3,3
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	4,8	4,9
S6 Verzekeringstechnisch risico	3,0	3,0
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	0,6	0,6
Diversificatie-effect	-8,5	-7,9
Totaal	15,0	14,7

	2021	2020
	€	€
Vereist pensioenvermogen	691.428	752.238
Voorziening pensioenverplichting	-601.166	-656.088
Vereist eigen vermogen	90.262	96.150
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	150.405	68.962
Surplus / tekort	60.143	-27.188

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het surplus wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2021. De beleidsdekkingsgraad (119,9%) is per 31 december 2021 hoger dan de dekkingsgraad op basis van het vereist vermogen (115,0%).

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Pensioenkring SVG op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Pensioenkring SVG loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de markttrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden (vóór derivaten)		8,5		8,7
Vastrentende waarden (na derivaten)		11,6		10,5
(Nominale) pensioenverplichtingen	601.166	14,4	656.088	15,1

Het renteafdekkingspercentage van 57,4% leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na renteafdekking stijgt met 3,1 naar 11,6.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	13.855	2,9	15.413	3,3
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	107.517	22,1	87.490	18,8
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	101.112	20,8	111.350	23,9
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	155.050	31,9	158.292	33,9
Resterende looptijd > 20 jaar	108.211	22,3	93.518	20,1
	<u>485.745</u>	<u>100,0</u>	<u>466.063</u>	<u>100,0</u>

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Pensioenkring SVG en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen (inclusief herverzekerd deel) kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	121.392	20,2	118.696	18,1
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	122.273	20,3	125.175	19,1
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	197.587	32,9	219.810	33,5
Resterende looptijd > 20 jaar	159.914	26,6	192.407	29,3
	<u>601.166</u>	<u>100,0</u>	<u>656.088</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring SVG heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaan uit aandelen en voor een beperkt deel uit onroerend goed. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Voor alle beleggingscategorieën wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen, waarbij de valuta binnen vastrentende waarden en aandelen ontwikkelde markten volledig worden afgedekt. De aandelenbeleggingen in opkomende markten worden niet afgedekt.

Het totaalbedrag dat in 2021 in euro's is belegd, bedraagt vóór afdekking € 468.619 ofwel 63% (2020: 62%). Het bedrag dat in 2021 in euro's is belegd, bedraagt na afdekking € 607.906 ofwel 82% (2020: 81%).

Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten nihil (2020: nihil).

De valutapositie per 31 december 2021 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	31-12-2021		
	Totaal Voor afdekking	Valuta- derivaten Afdekking	Netto positie Na afdekking
	€	€	€
EUR	468.619	139.287	607.906
GBP	18.480	-9.913	8.567
JPY	9.054	-4.320	4.734
USD	177.883	-124.938	52.945
Overige	71.135	0	71.135
Totaal niet EUR	<u>276.552</u>	<u>-139.171</u>	<u>137.381</u>
	<u>745.171</u>	<u>116</u>	<u>745.287</u>

De valutapositie per 31 december 2020 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	31-12-2020		
	Totaal	Valuta-	Netto positie
	Voor afdekking	derivaten Afdekking	Na afdekking
	€	€	€
EUR	441.911	140.091	582.002
GBP	17.624	-9.650	7.974
JPY	10.816	-5.327	5.489
USD	174.301	-122.662	51.639
Overige	70.804	0	70.804
Totaal niet EUR	273.545	-137.639	135.906
	715.456	2.452	717.908

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring SVG heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring SVG. In aanvulling hierop maakt de Pensioenkring SVG voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Europa	472.228	63,4	456.121	63,5
Noord-Amerika	166.304	22,3	151.406	21,1
Zuid-Amerika	18.304	2,5	19.319	2,7
Azië-Pacific	69.225	9,3	76.742	10,7
Afrika	8.286	1,0	8.452	1,1
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	734.347	99,1	712.040	99,1
Derivaten	41	0,6	3.929	0,6
Overige beleggingen	10.899	0,3	1.939	0,3
Totaal	745.287	100,0	717.908	100,0

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren is, op look through basis, als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Energie	23.755	3,2	25.146	3,5
Bouw- en grondstoffen	12.391	1,7	12.880	1,8
Industrie	49.709	6,7	47.634	6,6
Duurzame consumentengoederen	50.966	6,8	50.491	7,0
Consumentengebruiksgoederen	43.427	5,8	42.793	6,0
Gezondheidszorg	35.850	4,8	34.226	4,8
Hypotheken	141.028	18,9	138.877	19,3
Informatietechnologie	66.617	8,9	62.571	8,7
Telecommunicatie	31.841	4,3	33.098	4,6
Nutsbedrijven	16.379	2,2	19.761	2,8
Overheid en overheidsinstellingen	168.503	22,6	153.076	21,2
Financiële instellingen	75.279	10,1	71.539	10,0
Vastgoed	5.324	0,7	5.064	0,7
Liquiditeiten	12.808	1,7	5.468	0,8
Overige	470	0,1	9.416	1,3
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastr. waarden	734.347	98,5	712.040	99,1
Derivaten	41	-	3.929	0,6
Overige beleggingen	10.899	1,5	1.939	0,3
Totaal	745.287	100,0	717.908	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Pensioenkring SVG als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Pensioenkring SVG (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Pensioenkring SVG transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Pensioenkring SVG financiële verliezen lijdt.

Pensioenkring SVG heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het vereist eigen vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van de beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor staatsobligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire nominale staatsobligatieportefeuille. De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum gewicht	Neutraal	Maximum gewicht
	%	%	%
Duitsland	50,0	32,5	52,0
Nederland	26,7	24,7	43,0
Finland	13,3	11,3	15,3
Oostenrijk	10,0	8,0	12,0

Voor de beleggingen in discretionaire inflatiegerelateerde obligaties wordt volledig belegd in Duitsland.

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico door middel van restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to-Value (LTV) ratio en het minimale percentage van hypotheek met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2021 voldeed Pensioenkring SVG aan het opgestelde beleid ten aanzien van beheersing van het kredietrisico binnen de vastrentende waarden categorieën. Het resultaat hiervan is opgenomen in de onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Europa	382.557	78,8	366.223	78,6
Noord-Amerika	62.692	12,9	58.788	12,6
Zuid-Amerika	13.797	2,8	14.206	3,1
Azië-Pacific	19.719	4,1	20.648	4,4
Afrika	6.980	1,4	6.198	1,3
Totaal	485.745	100,0	466.063	100,0

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

Energie	16.462	3,4	18.282	3,9
Bouw en grondstoffen	567	0,1	785	0,2
Industrie	25.326	5,2	24.629	5,3
Duurzame consumentengoederen	20.910	4,3	18.458	4,0
Consumentengebruiksgoederen	22.689	4,7	22.551	4,8
Gezondheidszorg	6.231	1,3	6.152	1,3
Hypotheek	141.028	29,0	138.877	29,8
Informatietechnologie	12.544	2,6	12.964	2,8
Telecommunicatie	12.850	2,7	12.805	2,8
Nutsbedrijven	10.991	2,3	12.127	2,6
Overheid en overheidsinstellingen	168.504	34,6	153.077	32,8
Financiële instellingen	38.966	8,0	36.807	7,9
Liquiditeiten	8.088	1,7	2.983	0,6
Overige	589	0,1	5.566	1,2
Totaal	485.745	100,0	466.063	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureau's zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien er meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert de Pensioenkring de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend
- Twee ratings: de laagste rating is leidend

Op het moment dat er geen rating beschikbaar is, zal er een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2021 gepubliceerd door Standard & Poor's is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
AAA	152.648	31,4	135.393	29,1
AA	150.885	31,0	150.971	32,4
A	87.037	17,9	85.218	18,3
BBB	58.330	12,0	62.156	13,3
BB	14.353	3,0	10.352	2,2
B	9.730	2,0	10.458	2,2
CCC	1.780	0,4	1.620	0,4
CC	1.191	0,3	1.002	0,2
D	671	0,1	415	0,1
Geen rating	9.120	1,9	8.478	1,8
Totaal	485.745	100,0	466.063	100,0

De beleggingen met 'Geen rating' betreffen met name cash en nog afgewikkelde transacties in vastrentende waarden.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens) en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

In 2020 is de Pensioenkring overgegaan op de nieuwe prognosetafel AG2020. In deze prognosetafel is geen rekening gehouden met de Covid-19 pandemie. Wel is aangegeven dat het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) hier nader onderzoek naar zou doen.

Op 2 juli 2021 heeft de Commissie Sterfte Onderzoek (CSO) van het AG de publicatie 'AG2020 en de impact van de COVID-19-pandemie: Over- en ondersterfte sinds januari 2020' uitgebracht. Uit dit onderzoek blijkt dat voor de meest recente waarnemingen de Prognosetafel AG2020 geen update behoeft, aangezien er geen oversterfte is ten opzichte van de Prognosetafel AG2020. De verwachting is dat dit mede het gevolg is van de vaccinatieprogramma's.

Ultimo 2021 zijn de technische voorzieningen van de Pensioenkring vastgesteld op basis van de Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat Pensioenkring SVG in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Pensioenkring SVG geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en van de hoogte van de dekkingsgraad van Pensioenkring SVG. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenoemde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2021 bedraagt de reële dekkingsgraad 98,6% (2020: 87,7%). Pensioenkring SVG heeft deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2021.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Pensioenkring SVG op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Pensioenkring SVG bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Pensioenkring SVG vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de beleggingsportefeuille vastrentende waarden is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Ultimo 2021 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	102.419	13,6	89.758	12,4
Nederlandse staatsobligaties	21.199	2,8	17.705	2,4
Totaal	123.618	16,4	107.463	14,8

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 143.115 en is meer dan 2% van het belegd vermogen. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over een veelvoud aan debiteuren.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door de Pensioenkring SVG beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met de uitbestedingsbeleid.

Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van een uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM en hiervoor is eveneens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Pensioenkring SVG is in scope van de ISAE 3402 controle van AAM en TKP en geldt dat hier op gesteund kan worden. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau van Stap een analyse van deze ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Pensioenkring SVG hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenoemde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Pensioenkring SVG bedraagt de tracking error van de aandelenportefeuille per eind december 0,63% (2020: 0,64%). Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Pensioenkring SVG niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Pensioenkring SVG niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Pensioenkring SVG. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- **Futures:** dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- **Valutatermijncontracten:** dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- **Swaps:** dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan de Pensioenkring SVG de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

2021 contract	Type	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
			€	€	€	€
Rentederivaten		< 4 oktober 2071	91.000	41	414	373
			91.000	41	414	373

Ultimo 2021 zijn voor een bedrag van € 66 zekerheden ontvangen voor de renteswaps (2020: € 3.900 ontvangen). Dit is niet in de balans verwerkt.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 contract	Type	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
			€	€	€	€
Rentederivaten		< 5 juni 2050	30.000	3.929	3.929	0
			30.000	3.929	3.929	0

11.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de Akte van Overdracht tussen SVG en Stap is een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. Het contract is aangegaan voor onbepaalde tijd. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de vaste kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De vaste kosten die hieronder vallen zijn, kosten fiduciair beheer (2021: € 1.095, 2020: € 1.056), kosten pensioenadministratie (2021: € 316, 2020: € 316) en exploitatiekosten (2021: € 300, 2020: € 295).

Zolang Pensioenkring SVG is aangesloten bij Stap, is Pensioenkring SVG continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

Pensioenkring SVG heeft ultimo 2021 investeringsverplichtingen ter grootte van € 2.500 duizend voor hypotheek. In 2020 waren er geen investeringsverplichtingen.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders zijn geen deelnemer van de pensioenregeling van Pensioenkring SVG.

11.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

9. Beleggingsresultaten voor risico Pensioenkring SVG

2021	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	0	1	-1	0
Aandelen	0	51.513	-204	51.309
Vastrentende waarden	1.681	-2.906	-471	-1.696
Derivaten	429	1	-50	380
Overige beleggingen	-37	-18	0	-55
Kosten van vermogensbeheer (overig)	-	-	-494	-494
	<u>2.073</u>	<u>48.591</u>	<u>-1.220</u>	<u>49.444</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-65</u>
				<u>49.379</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen, het bedrag dat in 2021 is afgedragen aan Stap, is € 65 (2020: € 51) en is in mindering gebracht op het totale beleggingsresultaat na aftrek van kosten.

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	0	-42	-	-42
Aandelen	0	21.420	-	21.420
Vastrentende waarden	1.553	15.031	-	16.584
Derivaten	178	6.761	-	6.939
Overige beleggingen	-21	-1	-	-22
Kosten van vermogensbeheer	-	-	-1.161	-1.161
	<u>1.710</u>	<u>43.169</u>	<u>-1.162</u>	<u>43.718</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-51</u>
				<u>43.667</u>

	2021	2020
	€	€
10. Baten uit herverzekering		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-209	132
11. Overige baten		
Andere baten	0	74
12. Pensioenuitkeringen		
Ouderdompensioen	17.467	17.115
Partnerpensioen	3.476	3.293
Wezenpensioen	70	82
Arbeidsongeschiktheidspensioen	75	85
WAO-aanvulling	212	239
Anw-aanvulling	85	114
Afkoop pensioenen	188	219
	<u>21.573</u>	<u>21.147</u>
13. Pensioenuitvoeringskosten		
Administratiekostenvergoeding	335	325
Exploitatiekosten Stap	300	295
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	11	13
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-90	-88
	<u>556</u>	<u>545</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Pensioenkring SVG (€ 316), uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving en/of aanvullende dienstverlening (€ 19).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap voor governance (€ 300). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten, kosten voor de actuariële sleutelfunctiehouder, kosten voor advies, kosten voor het Belanghebbendenorgaan en kosten voor contributies. Een deel (30%) van deze kosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerkosten.

Onder overige kosten zijn de bankkosten en kosten voor communicatie-uitingen opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Pensioenkring SVG zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau van Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

	2021	2020
	€	€
14. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring		
Toeslagverlening	7.657	0
Rentetoevoeging	-3.164	-1.674
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-21.975	-21.671
Wijziging marktrente	-35.723	57.675
Wijziging actuariële grondslagen	-1.255	12
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-184	-157
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-69	-140
	<u>-54.713</u>	<u>34.045</u>
15. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>-209</u>	<u>132</u>
16. Saldo herverzekering		
Uitkeringen uit herverzekering	-130	-97
Mutatie vordering herverzekering	465	-434
	<u>335</u>	<u>-531</u>
17. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	0	0
Uitgaande waardeoverdrachten	181	157
	<u>181</u>	<u>157</u>
18. Overige lasten		
Betaalde interest	<u>4</u>	<u>4</u>

11.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. Pensioenkring SVG verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden uit Rusland, maar Pensioenkring SVG heeft wel beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,14% van de totale portefeuille belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,13% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit- Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Tevens zullen alle huidige investeringen in Rusland verkocht worden. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer -0,4%-punt op de dekkingsgraad van Pensioenkring SVG.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

12. Financiële opstelling Pensioenkring Holland Casino

12.1 Balans per 31 december 2021

(na resultaatbestemming)

<i>Bedragen x € 1.000</i>		<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Pensioenkring Holland Casino	(1)	2.285.021	2.064.352
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(2)	104	170
Vorderingen en overlopende activa	(3)	4.268	1.206
Overige activa	(4)	2.503	3.259
TOTAAL ACTIVA		<u>2.291.896</u>	<u>2.068.987</u>
PASSIVA			
Algemene reserve Pensioenkring Holland Casino	(5)	460.066	108.150
Technische voorzieningen	(6)	1.816.415	1.959.223
Derivaten	(7)	12.752	394
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	2.663	1.220
TOTAAL PASSIVA		<u>2.291.896</u>	<u>2.068.987</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

12.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2021		2020	
	€	€	€	€
Baten				
Premiebijdragen voor risico Pensioenkring Holland Casino	(9)	25.906		28.107
Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Holland Casino	(10)	207.335		201.570
Baten uit herverzekering	(11)	-66		-39
Overige baten	(12)	1		164
Totaal baten		<u>233.176</u>		<u>229.802</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen	(13)	21.666		19.624
Pensioenuitvoeringskosten	(14)	917		868
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Holland Casino	(15)			
- Pensioenopbouw		29.331		33.598
- Toeslagverlening		7.325		0
- Wijziging pensioenregeling		-1.419		0
- Rentetoevoeging		-9.422		-4.751
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-22.392		-20.405
- Wijziging marktrente		-141.164		269.205
- Wijziging actuariële grondslagen		-2.593		-44.431
- Wijziging uit hoofde van overdracht van Rechten		-1.259		-116
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-1.149		-395
		<u>-142.742</u>		<u>232.705</u>
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(16)	-66		-39
Saldo herverzekering	(17)	-51		-48
Saldo overdracht van rechten	(18)	1.522		282
Overige lasten	(19)	14		11
Totaal lasten		<u>-118.740</u>		<u>253.403</u>
Saldo van baten en lasten		<u>351.916</u>		<u>-23.601</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserve Pensioenkring Holland Casino		351.916		-23.601

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

12.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2021		2020	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen premiebijdragen voor risico				
Holland Casino	22.745		26.039	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	516		750	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	51		48	
Overig	100		176	
		23.412		27.013
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-21.623		-19.627	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-1.766		-1.097	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-941		-879	
Overig	-543		-271	
		-24.873		-21.874
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		-1.461		5.139
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Directe beleggingsopbrengsten Pensioenkring				
Holland Casino	9.905		3.855	
Verkopen en aflossingen van beleggingen				
Pensioenkring Holland Casino	179.364		198.053	
		189.269		201.908
Uitgaven				
Aankopen beleggingen				
Pensioenkring Holland Casino	-112.512		-240.293	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.548		-2.373	
		-114.060		-242.666
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		75.209		-40.758
Netto kasstroom		73.748		-35.619
Koers-/omrekenverschillen		-399		0
Mutatie liquide middelen		73.349		-35.619
Samenstelling geldmiddelen				
		2021		2020
		€		€
Liquide middelen primo boekjaar		49.036		84.655
Liquide middelen ultimo boekjaar		122.385		49.036
Waarvan:				
Voor risico Pensioenkring (4)		2.503		3.259
Binnen de beleggingsportefeuille		119.882		45.777

Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:	
- Money Market Funds	106.434
- Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	8.689
- Cash Collateral	<u>4.759</u>
Totaal (1)	119.882

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

12.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino

Algemeen

Activiteiten

Pensioenkring Holland Casino is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Pensioenkring Holland Casino is op 1 juli 2017 opgericht. Pensioenkring Holland Casino is ontstaan na een collectieve waardeoverdracht vanuit Stichting Pensioenfonds Holland Casino.

Het doel van Pensioenkring Holland Casino is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt Pensioenkring Holland Casino uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor een algemeen pensioenfonds (inclusief de pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier voor Pensioenkring Holland Casino op. Pensioenkring Holland Casino geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten ondernemingen.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 1 juni 2022 de financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven. De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelsel- en schattingswijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Pensioenkring Holland Casino zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Pensioenkring Holland Casino.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2021	Gemiddeld 2021	31 december 2020	Gemiddeld 2020
USD	0,8794	0,8454	0,9184	0,8768
GBP	1,1910	1,1632	1,1172	1,1251
JPN	0,0076	0,0077	0,0079	0,0082

Schattingwijziging

De opstelling van de financiële opstelling in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Voor nog op te bouwen pensioenen als gevolg van arbeidsongeschiktheid wordt met ingang van 31 december 2021 rekening gehouden met de mogelijkheid van revalidatie. De revalidatiekans is gelijkgesteld aan de revalidatiekans van 20% die gehanteerd wordt bij de waardering van het arbeidsongeschiktheidspensioen. Hierdoor neemt de voorziening pensioenverplichting voor toekomstige opbouw als gevolg van arbeidsongeschiktheid af. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 2.593 en heeft een positief effect op de dekkingsgraad van 0,1%-punt.

In 2021 is er een aanpassing geweest in de bepaling van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring. De kostenvoorziening wordt met ingang van 31 december 2021 jaarlijks vastgesteld, waarbij de verwachte kosten, de inflatie, de schalingsfactor en de discontovoet op basis van de gegevens per 31 december, van een jaar, worden geactualiseerd. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 375, maar heeft geen effect op de dekkingsgraad.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Holland Casino wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de dekkingsgraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatiegrens (TBI- grens) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of de volledige toeslag op basis van toekomstbestendige toeslagverlening kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen voor risico Pensioenkring Holland Casino

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering tegen actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Niet beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende taxatiewaarde. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring Holland Casino heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen actuele waarde, zijnde de marktnotering per balansdatum. De waardering van niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende markttrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waarderingmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is, wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring Holland Casino heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Holland Casino.

Conform RJ 610 paragraaf 224 is de latente vordering op de herverzekeraar gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen. De kredietwaardigheid van de herverzekeraars is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventuele kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Pensioenkring Holland Casino heeft twee bankrekening, waarvan één met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Pensioenkring Holland Casino en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor eventuele verwerking van waardeoverdrachten klein pensioen.

Algemene reserve Pensioenkring Holland Casino

De algemene reserve van Pensioenkring Holland Casino worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring Holland Casino en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring Holland Casino wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichting wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 31 december toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening, voor zover hiertoe besloten is voor 31 december.

- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de TV voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw. Hierbij wordt rekening gehouden met een revalidatiekans van 20%. In de voorziening voor het ingegaan (excedent-) arbeidsongeschiktheidspensioen wordt eveneens rekening gehouden met een revalidatiekans van 20% (2020: In de voorziening voor het ingegaan (excedent-) arbeidsongeschiktheidspensioen wordt rekening gehouden met een revalidatiekans van 20%).
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020 (2020: Prognosetafel AG2020). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast op basis van de AON ervaringssterfte 2018 (2020: Aon ervaringssterfte 2018).
- Bij de bepaling van de tarieven voor het partnerpensioen wordt voor pensioendatum gebruik gemaakt van gehuwdheidsfrequenties. Na pensioendatum wordt uitgegaan van een bepaalde partner.
- Voor het wezenpensioen wordt 2,0% van de voorziening pensioenverplichtingen voor het latent nabestaandepensioen van actieve, premievrije en arbeidsongeschikte deelnemers gereserveerd.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd op balansdatum is gelijk aan de reglementaire pensioenleeftijd verminderd met de toekomstige duur.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld, waarbij de geboortedatum gelijk wordt gesteld aan de 1e van de maand volgend op de geboortemaand.
- Voor toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate kostenvoorziening gevormd.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar, zoals die door DNB is gepubliceerd, gehanteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Holland Casino. Conform RJ 610 paragraaf 224 is de latente vordering op de herverzekeraar gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorzieningen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Holland Casino

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de financiële opstelling van Pensioenkring Holland Casino wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen en dergelijke. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de pensioenpremie;
- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandsvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Stap berekent kosten door aan Pensioenkring Holland Casino. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (kosten inzake pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (vaste bedragen die op maandbasis in rekening worden gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).

- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Toeslagverlening

Pensioenkring Holland Casino streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de som van 50% van de loonontwikkeling volgens de cao en 50% van de ontwikkeling van de prijsindex. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat er geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Pensioenkring Holland Casino streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenaanspraken (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de som van 50% van de loonontwikkeling volgens de cao en 50% van de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

Vanaf een beleidsdekkingsgraad van boven de toekomstbestendige toeslaggrens mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand.

De verjaringstermijn van niet verleende toeslagen is 10 jaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van Pensioenkring Holland Casino.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen tarieven van Pensioenkring Holland Casino, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van Pensioenkring Holland Casino wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

De inkomende en uitgaande geldstromen worden gesaldeerd opgenomen en verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa, de liquide middelen en de op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

12.5 Toelichting op de balans per 31 december 2021

ACTIVA

	31-12-2021		31-12-2020	
	€		€	
1. Beleggingen voor risico Pensioenkring Holland Casino				
Vastgoedbeleggingen		73		79
Aandelen		1.184.369		1.051.250
Vastrentende waarden		960.338		885.561
Derivaten		2.533		61.842
Overige beleggingen		137.708		65.620
		<u>2.285.021</u>		<u>2.064.352</u>

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2021	79	1.051.250	885.561	61.448	65.620	2.063.958
Aankopen	0	0	128.091	-15.579	0	112.512
Verkopen	0	-116.949	-75.649	15.014	-1.780	-179.364
Herwaardering	-6	250.068	22.335	-71.102	-651	200.644
Overige mutaties	0	0	0	0	74.519	74.519
Stand per 31 december 2021	<u>73</u>	<u>1.184.369</u>	<u>960.338</u>	<u>-10.219</u>	<u>137.708</u>	<u>2.272.269</u>

Schuldpositie derivaten (credit)					12.752
					<u>2.285.021</u>

De aangehouden beleggingen inzake de regeling inzake vrijwillige eigen bijdrage (VEB-regeling) van € 318 (2020: € 507) zijn onderdeel van de totale beleggingsportefeuille.

De overige mutaties onder de overige beleggingen bestaan uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De overige beleggingen hebben betrekking op het Money Market funds (€ 106.434), Private equity (€ 17.848), liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 8.690), Cash Collateral (€ 4.759).

Daarnaast bestaan de overige beleggingen uit schulden inzake beleggingen en dit betreft een klein bedrag aan nog te betalen interest (€ 23) en deze zijn kortlopend.

Het economisch risico ligt bij Pensioenkring Holland Casino. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	417	850.997	911.151	-8.376	104.138	1.858.327
Aankopen	0	132.570	71.890	35.041	69	239.570
Verkopen	0	-28.498	-114.640	-51.513	-3.402	-198.053
Herwaardering	-338	96.181	17.160	86.296	1.040	200.339
Overige mutaties	0	0	0	0	-36.225	-36.225
Stand per 31 december 2020	<u>79</u>	<u>1.051.250</u>	<u>885.561</u>	<u>61.448</u>	<u>65.620</u>	<u>2.063.958</u>

Schuldpositie derivaten (credit)						394
						<u>2.064.352</u>

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Vastgoedbeleggingen		
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijn de participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed	<u>73</u>	<u>79</u>
	<u>73</u>	<u>79</u>

Dit betreft participaties in een beleggingsinstelling die winkelpanden in zijn portefeuille heeft.

Aandelen

Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	<u>1.184.369</u>	<u>1.051.250</u>
	<u>1.184.369</u>	<u>1.051.250</u>

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%

Vastrentende waarden

Obligaties	193.703	160.292
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	367.705	346.774
Hypotheekfondsen	<u>398.930</u>	<u>378.495</u>
	<u>960.338</u>	<u>885.561</u>

De Hypotheekfondsen betreffen beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	194.810	20,3	157.745	17,8

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 398.930 en is meer dan 5% van de totale vastrentende waarden. De beleggingen in vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Derivaten		
Valutaderivaten	-5.280	11.479
Rentederivaten	-4.940	49.969
	<u>-10.219</u>	<u>61.488</u>

In de bovenstaande weergave zijn zowel de positieve als negatieve derivaten meegenomen. Een toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

Overige beleggingen

Money Market funds	106.434	46.767
Kastegoeden	0	2.200
Cash Collateral	4.759	-49.737
Schulden inzake beleggingen	-23	-22
Private equity	17.848	19.865
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	8.690	46.547
	<u>137.708</u>	<u>65.620</u>

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

De vorderingen en schulden inzake beleggingen zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Fidelity Institutional Liquidity Fund PLC	55.935	40,6	19.827	30,2
Morgan Stanley Liquidity Funds	50.499	36,7	26.941	41,1
Unigestion Euro Choice V	15.672	11,4	15.934	24,3
	<u>122.106</u>	<u>88,7</u>	<u>62.702</u>	<u>95,6</u>

In tegenstelling tot 2020 zijn de beleggingen in de Money Market funds gesplitst opgenomen naar beleggingsfondsen. De vergelijkende cijfers van 2020 zijn hier tevens op aangepast.

Securities lending

Pensioenkring Holland Casino participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Pensioenkring Holland Casino gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Pensioenkring Holland Casino kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waardering door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2021					
Vastgoedbeleggingen	0	73	0	0	73
Aandelen	0	1.184.369	0	0	1.184.369
Vastrentende waarden	193.703	367.705	398.930	0	960.338
Derivaten	0	-10.220	0	0	-10.220
Overige beleggingen	0	106.434	17.848	13.426	137.708
	<u>193.703</u>	<u>1.648.361</u>	<u>416.778</u>	<u>13.426</u>	<u>2.272.268</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

In 2021 zijn de Money Markets Funds geassocieerd als 'Afgeleide marktnoteringen'. Aangezien deze in de financiële opstelling 2020 geassocieerd waren als 'Overig' zijn de vergelijkende cijfers van 2020 hiervoor aangepast.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Vastgoedbeleggingen	0	79	0	0	79
Aandelen	0	1.051.250	0	0	1.051.250
Vastrentende waarden	160.292	346.774	378.495	0	885.561
Derivaten	0	61.448	0	0	61.448
Overige beleggingen	0	0	19.865	45.755	65.620
	<u>160.292</u>	<u>1.459.551</u>	<u>398.360</u>	<u>45.755</u>	<u>2.063.958</u>

31-12-2021	31-12-2020
€	€

2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>104</u>	<u>170</u>
--	------------	------------

Er zijn twee gesloten herverzekeringscontracten op basis waarvan Pensioenkring Holland Casino periodiek uitkeringen ontvangt. Het betreft een uitkering van nabestaandenpensioen door Nationale Nederlanden en uitkeringen inzake aanvullend arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling pensioenopbouw door Zwitserleven. Ultimo 2021 bestaat het aandeel herverzekeraar nog uit uitkeringen voor 23 deelnemers (2020: 27 deelnemers). De contante waarde van de toekomstige uitkeringen van de herverzekeraar is op de balans opgenomen als herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

De kredietwaardigheid van Nationale Nederlanden en Zwitserleven is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
3. Vorderingen en overlopende activa		
Vordering op de werkgever	<u>4.268</u>	<u>1.206</u>

De 'Vordering op de werkgever' bestaat voornamelijk uit de premiebijschatting van november en december 2021 van € 4.154. De premie over deze maanden zijn respectievelijk in januari en februari aan de werkgever gefactureerd. Daarnaast is er een nota van € 116 naar de werkgever gestuurd inzake pensioenuitvoeringskosten, waarvan is afgesproken dat deze worden betaald door de werkgever.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Overige activa

Liquide middelen	<u>2.503</u>	<u>3.259</u>
------------------	--------------	--------------

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Pensioenkring Holland Casino.

De liquide middelen komen economisch toe aan Pensioenkring Holland Casino. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

5. Algemene reserve Pensioenkring Holland Casino

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Algemene reserve		
Stand per begin boekjaar	180.150	131.751
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	351.916	-23.601
Stand per 31 december	460.066	108.150

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2021	2020
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	125,3	105,5
Reële dekkingsgraad	94,4	80,1
Beleidsdekkingsgraad	117,5	98,3

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Holland Casino wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de Toekomstbestendige indexatie- grens (TBI) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Pensioenkring Holland Casino gebruik van het standaard model. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Pensioenkring Holland Casino. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Algemene reserve Pensioenkring Holland Casino	460.066	25,3	108.150	5,5
Minimaal vereist eigen vermogen	75.434	4,2	80.759	4,1
Vereist eigen vermogen	392.405	21,6	419.915	21,4

De vermogenspositie van de Pensioenkring Holland Casino wordt gekarakteriseerd als een situatie met een reservetekort (2020: dekkingstekort), omdat de beleidsdekkingsgraad lager is dan de dekkingsgraad behoorde bij het vereist eigen vermogen.

Herstelplan

De Pensioenkring heeft op 25 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 109,1% en een stijging van de beleidsdekkingsgraad naar 107,2%. Op 19 mei 2021 heeft DNB ingestemd met het geactualiseerde herstelplan.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad (125,3%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 117,5%.

DNB heeft op 28 januari 2022 laten weten dat voor Pensioenkring Holland Casino geen geactualiseerd herstelplan ingediend hoefde te worden. Waar eerder de beleidsdekkingsgraad leidend was, heeft DNB besloten dat ondanks het feit dat er wettelijk gezien een tekort is, geen herstelplan ingediend hoeft te worden als de gerapporteerde feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2021 (125,3%) hoger is dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen (121,6%).

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad hoger dan het minimaal vereist vermogen (104,1%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 niet aan de orde voor Pensioenkring Holland Casino.

Statutaire Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het positieve saldo van de staat van baten en lasten, van € 351.916 over het boekjaar, verhoogd de algemene reserve van Pensioenkring Holland Casino.

6. Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring	1.816.311	1.959.053
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	104	170
	<u>1.816.415</u>	<u>1.959.223</u>

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

Stand per begin boekjaar	1.959.053	1.726.348
Pensioenopbouw	29.331	33.598
Toeslagverlening	7.325	0
Wijziging pensioenregeling	-1.419	0
Rentetoevoeging	-9.422	-4.751
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-22.392	-20.405
Wijziging marktrente	-141.164	269.205
Wijziging actuariële grondslagen	-2.593	-44.431
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-1.259	-116
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-1.149	-395
	<u>1.816.311</u>	<u>1.959.053</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

Per 31 december 2021 is een (gedeeltelijke) toeslag verleend van 0,38% (2020: 0,00%) aan zowel de actieve als gewezen deelnemers en pensioengerechtigden van Pensioenkring Holland Casino.

Wijziging Pensioenregeling

De pensioenregeling van de Pensioenkring is in 2021 gewijzigd. De Pensioenkring is overgestapt van een middelloonregeling met partnerpensioen op opbouwbasis naar een middelloonregeling met partnerpensioen op risicobasis. Hiernaast is ook de ondergrens van 95% voor de premiedekkingsgraad komen te vervallen.

Doordat de opbouw van het partnerpensioen niet langer gefinancierd hoeft te worden neemt de koopsom af. De wijziging heeft ook invloed op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. De voorziening voor toekomstige premies voor de opbouw van partnerpensioen voor arbeidsongeschikten valt vrij en de voorziening voor de toekomstige risicopremies voor arbeidsongeschikten wordt toegevoegd. Per saldo zorgt dit voor een daling van de voorziening pensioenverplichtingen met € 1.419.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

Daarnaast heeft DNB er in 2020 voor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Het totale effect van de wijziging van de rente bedraagt € 141.164. Hiervan wordt € 157.038 veroorzaakt door de reguliere wijziging van de (markt)rente en -€ 15.874 door de aanpassing van de UFR-methodiek.

	<u>Rentepercentage per 31 december</u>
2020	0,20
2021	0,58

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	563	629
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-1.822	-745
	<u>-1.259</u>	<u>-116</u>

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-2.108	-1.572
Arbeidsongeschiktheid	1.348	849
Mutaties	-14	328
Overige technische grondslagen	<u>-375</u>	<u>0</u>
	<u>-1.149</u>	<u>-395</u>

Onder sterfte is de afwijking tussen de werkelijke sterfte ten opzichte van de veronderstelde sterfte weergegeven.

Het resultaat op arbeidsongeschiktheid van € 1.348 ontstaat doordat de werkelijke schade als gevolg van invalidering afwijkt van de in de premiestelling veronderstelde invalidering.

Onder overige technische grondslagen is het effect van de schattingswijziging voor de bepaling van de mutatie van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen als gevolg van geactualiseerde parameters ultimo jaar.

De voorziening pensioenverplichtingen, inclusief het herverzekerde deel van de technische voorzieningen, is naar categorieën als volgt samengesteld:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	776.799	3.576	989.689	3.821
Pensioengerechtigden	369.039	1.197	376.260	1.128
Gewezen	<u>634.367</u>	<u>6.013</u>	<u>559.250</u>	<u>5.665</u>
	1.780.205	10.786	1.925.199	10.614
Overig	<u>36.210</u>	<u>0</u>	<u>34.024</u>	<u>0</u>
Voorziening pensioenverplichtingen	<u>1.816.415</u>	<u>10.786</u>	<u>1.959.223</u>	<u>10.614</u>

De post 'Overig' bestaat uit de reservering voor toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling.

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling is een zogeheten Collectieve Defined Contribution (CDC)-regeling. Het is een middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen met een pensioenleeftijd van 67 jaar. De regeling draagt het karakter van een uitkeringsovereenkomst. Het opbouwpercentage in 2021 bedraagt 1,4% (2020: 1,4%). De pensioengrondslag is gelijk aan 100% van het bruto pensioeninkomen als beschreven in de cao van Holland Casino onder aftrek van een franchise.

De pensioenregeling van de Pensioenkring is in 2021 gewijzigd. De Pensioenkring is overgestapt van een middelloonregeling met partnerpensioen op opbouwbasis naar een middelloonregeling met partnerpensioen op risicobasis. Hiernaast is ook de ondergrens van 95% voor de premiedekkingsgraad komen te vervallen.

Voor de vaststelling van de pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris, op voltijdsbasis niet meer dan het op de datum van vaststelling van de pensioengrondslag geldende maximale pensioengevend loon in de zin van artikel 18ga van de Wet op de loonbelasting 1964. Tevens bestaat er recht op arbeidsongeschiktheids-, nabestaanden- en wezenpensioen. Het pensioenreglement voorziet in de mogelijkheid om niet-pensioengevende elementen van de beloning alsnog pensioengevend te maken. Dit gebeurt individueel op vrijwillige basis in de vorm van vorming van een pensioenkapitaal.

De pensioenregeling kent een aantal keuzemogelijkheden te weten het ruilen van ouderdompensioen voor nabestaandenpensioen op pensioendatum of eerdere ontslagdatum, het vervroegen van de pensioeningangsdatum en een variabele hoogte van de pensioenuitkeringen. Op de pensioendatum kan het pensioenkapitaal besteed worden voor aankoop van extra pensioen. De deelnemer kan de hoogte van de uitkeringen van het ouderdompensioen variabel laten zijn. Tevens is de mogelijkheid om gedeeltelijk met pensioen te gaan in de regeling opgenomen.

Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf de eerste dag van de maand waarin de deelnemer de leeftijd van 21 jaar bereikt. Jaarlijks beslist het Bestuur de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het Bestuur van Stap. Pensioenkring Holland Casino streeft ernaar de pensioenrechten en pensioenaanspraken jaarlijks aan te passen aan de som van 50% van de loonontwikkeling volgens de cao en 50% van de ontwikkeling van de prijsindex.

De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen recht op toeslag en er kan op de langere termijn geen zekerheid worden gegeven of en in hoeverre toeslagverlening kan plaatsvinden. Of een toeslag kan worden verleend en hoe hoog de toeslag wordt, is afhankelijk van de financiële positie van Pensioenkring Holland Casino.

Over de pensioenrechten en pensioenaanspraken is per 31 december 2021 een toeslag verleend van 0,38% aan actieve als gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (gemiste toeslag per 31 december 2021 is 1,66%).

Inhaaltoeslagen

Vanaf een beleidsdekkingsgraad van boven de toekomstbestendige toeslaggrens mag 20% van het vermogen boven deze grens gebruikt worden voor het ongedaan maken van kortingen en of het inhalen van gemiste toeslagen. Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand.

De verjaringstermijn van niet verleende toeslagen is 10 jaar.

Voor de actieven en de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden zijn deze specificatie in de volgende tabellen opgenomen.

Actieven	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslag	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
1 januari 2013	2,12	-1,60	3,72	3,72
1 januari 2014	0,45	-	0,45	4,19
1 januari 2015	0,38	-	0,38	4,58
1 januari 2016	0,21	-	0,21	4,80
1 januari 2017	0,68	-	0,68	5,51
1 januari 2018	1,60	-	1,60	7,20
1 januari 2019	1,74	0,30	1,44	8,75
1 januari 2020	1,77	-	1,77	10,67
31 december 2020	1,75	-	1,75	12,61
31 december 2021	2,04	0,38	1,66	14,48

Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslag	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
1 januari 2013	2,12	-1,60	3,72	3,72
1 januari 2014	0,45	-	0,45	4,19
1 januari 2015	0,38	-	0,38	4,58
1 januari 2016	0,21	-	0,21	4,80
1 januari 2017	0,68	-	0,68	5,51
1 januari 2018	1,60	-	1,60	7,20
1 januari 2019	1,74	0,30	1,44	8,75
1 januari 2020	1,77	-	1,77	10,67
31 december 2020	1,75	-	1,75	12,61
31 december 2021	2,04	0,38	1,66	14,48

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Er zijn twee gesloten herverzekeringscontracten op basis waarvan Stap periodiek uitkeringen ontvangt. Het betreft een uitkering van nabestaandenpensioen door Nationale Nederlanden en uitkeringen inzake aanvullend arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling pensioenopbouw door Zwitserleven.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Mutatieoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per begin boekjaar	170	209
Wijziging markttrente	1	-39
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0	0
Overige wijzigingen	-67	0
	<u>104</u>	<u>170</u>

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
7. Derivaten		
Derivaten	<u>12.752</u>	<u>394</u>

Een uitgebreide toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen onder paragraaf risicobeheer.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
8. Overige schulden en overlopende passiva		
Nog te verrekenen pensioenuitkeringen	-1	-4
Belastingen en premies sociale verzekeringen	500	460
Overige schulden en overlopende passiva	<u>2.164</u>	<u>764</u>
	<u>2.663</u>	<u>1.220</u>

De post 'Belastingen en premies sociale verzekeringen' betreft de nog af te dragen loonheffing aan Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2022 plaatsgevonden.

De 'Overige schulden en overlopende passiva' bestaan uit een schuld inzake nog te betalen kosten vermogensbeheer van € 1.296, nog te betalen waardeoverdrachten van € 579, een schuld inzake het weerstandsvermogen van € 181, de doorbelasting van de exploitatiekosten van € 54 en overlopende kosten 2021 van € 54.

Alle overige schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Pensioenkring Holland Casino wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Pensioenkring Holland Casino is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Pensioenkring Holland Casino.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Pensioenkring Holland Casino. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvangs)haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan, dat jaarlijks door het Bestuur wordt getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit, is verwerkt in de onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Pensioenkring Holland Casino betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het Pensioenkring Holland Casino niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Pensioenkring Holland Casino zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat Pensioenkring Holland Casino de premie voor werkgevers en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Pensioenkring Holland Casino verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2021	2020
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	105,5	107,6
Premie	-0,2	-0,4
Uitkering	0,1	0,1
Toeslagverlening	-0,4	-
Beleggingsrendementen (excl. renteaftdekking)	11,2	12,0
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	8,2	-14,5
Aanpassing levensverwachting	-	2,9
Overige (incidentele) mutaties	0,3	-
Kanssystemen	0,1	0,1
Kruiseffecten	0,5	-2,3
Dekkingsgraad per 31 december	125,3	105,5

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Pensioenkring Holland Casino buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkringspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar. Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter worden.

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende surplus/tekort aan het einde van is als volgt:

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	%	%
S1 Renterisico	0,8	0,6
S2 Risico zakelijke waarden	17,9	17,9
S3 Valutarisico	5,9	5,4
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	3,6	3,8
S6 Verzekeringstechnisch risico	4,3	3,9
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	1,0	0,9
Diversificatie-effect	-11,9	-11,1
Totaal	<u>21,6</u>	<u>21,4</u>

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	€	€
Vereist pensioenvermogen	2.208.820	2.379.138
Voorziening pensioenverplichting	<u>-1.816.415</u>	<u>-1.959.223</u>
Vereist eigen vermogen	392.405	419.915
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	<u>460.066</u>	<u>108.150</u>
Surplus / tekort	<u>67.661</u>	<u>-311.765</u>

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het tekort wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2021 en dus de feitelijke dekkingsgraad. Uitgaande van de feitelijke dekkingsgraad ultimo 2021 is er sprake van een toereikende solvabiliteit.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Pensioenkring Holland Casino op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomsten (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Pensioenkring Holland Casino loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)		7,0		7,7
Vastrentende waarden (na derivaten)		20,7		19,1
(Nominale) pensioenverplichtingen	1.816.415	22,3	1.959.223	23,1

Het renteafdeckingspercentage van 47,4% (2020: 33,2%) leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na rente-afdekking stijgt met 13,7 naar 20,7.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	22.396	2,3	19.835	2,2
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	222.197	23,1	169.496	19,1
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	207.332	21,6	225.761	25,5
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	329.767	34,3	317.161	35,8
Resterende looptijd > 20 jaar	178.646	18,6	153.308	17,3
	<u>960.338</u>	<u>100,0</u>	<u>885.561</u>	<u>100,0</u>

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Pensioenkring Holland Casino en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen (inclusief het herverzekerd deel) kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	120.896	6,7	111.416	5,7
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	174.641	9,6	165.351	8,4
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	520.400	28,7	543.090	27,7
Resterende looptijd > 20 jaar	1.000.478	55,0	1.139.366	58,2
	<u>1.816.415</u>	<u>100,0</u>	<u>1.959.223</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Holland Casino heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelen. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de jaarlijkse ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Valutarisico betreft het risico dat de marktwaarde van de beleggingen in vreemde valuta daalt door een waardedaling van andere valuta's ten opzichte van de euro.

Voor alle beleggingscategorieën wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

Het totaalbedrag dat ultimo 2021 in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking € 1.167.390 (51,3%) (2020: 52,1%).

Het totaalbedrag dat ultimo 2021 in euro's is belegd, bedraagt na afdekking € 1.613.993 (71,0%) (2020: 70,8%).

Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € -5.300 (2020: € 11.500).

De valutapositie per 31 december 2021 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	31-12-2021		
	Totaal voor afdekking	Valuta-derivaten Afdekking	Netto positie na afdekking
	€	€	€
EUR	1.167.390	446.603	1.613.993
GBP	87.859	-47.499	40.360
JPY	44.005	-21.750	22.255
USD	640.523	-382.634	257.889
Overige	337.771	0	337.771
Totaal niet EUR	1.110.158	-451.883	658.275
	<u>2.277.548</u>	<u>-5.280</u>	<u>2.272.268</u>

De valutapositie per 31 december 2020 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	31-12-2020		
	Totaal voor afdekking	Valuta-derivaten Afdekking	Netto positie na afdekking
	€	€	€
EUR	1.069.048	391.513	1.460.561
GBP	79.681	-40.666	39.015
JPY	47.460	-22.313	25.147
USD	561.436	-317.070	244.366
Overige	294.867	0	294.867
Totaal niet EUR	983.444	-380.049	603.395
	2.052.492	11.464	2.063.956

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Holland Casino heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring Holland Casino. In aanvulling hierop maakt Pensioenkring Holland Casino voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Europa	1.191.328	52,4	1.117.276	54,1
Noord-Amerika	608.703	26,8	505.498	24,5
Zuid-Amerika	49.105	2,2	46.792	2,3
Azië-Pacific	275.146	12,1	266.208	12,9
Afrika	20.497	0,9	20.981	1,0
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	2.144.779	94,4	1.956.755	94,8
Derivaten	-10.219	-0,5	61.448	3,0
Overige beleggingen	137.708	6,1	45.755	2,2
Totaal	2.272.268	100,0	2.063.958	100,0

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Energie	65.072	2,9	60.512	2,9
Bouw- en grondstoffen	57.773	2,5	54.469	2,6
Industrie	166.697	7,3	146.536	7,1
Duurzame consumentengoederen	181.415	8,0	170.213	8,3
Consumentengebruiksgoederen	144.405	6,4	132.678	6,4
Gezondheidszorg	153.081	6,7	133.841	6,5
Informatietechnologie	284.859	12,5	234.505	11,4
Telecommunicatie	112.934	5,0	107.658	5,1
Nutsbedrijven	48.492	2,1	56.994	2,8
Overheid en overheidsinstellingen	250.874	11,0	216.218	10,5
Hypotheken	392.985	17,3	373.481	18,1
Financiële instellingen	235.363	10,4	208.492	10,1
Vastgoed	25.486	1,1	22.152	1,1
Liquiditeiten	23.929	1,1	16.200	0,8
Overige	1.414	0,1	22.806	1,1
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	2.144.779	94,4	1.956.755	94,8
Derivaten	-10.219	-0,5	61.448	3,0
Overige beleggingen	137.708	6,1	45.755	2,2
Totaal	2.063.958	100,0	2.063.958	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Pensioenkring Holland Casino als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Pensioenkring Holland Casino (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Pensioenkring Holland Casino transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Pensioenkring Holland Casino financiële verliezen lijdt.

Pensioenkring Holland Casino heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het Vereist Eigen Vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van de beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor obligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire portefeuille. De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum gewicht	Neutraal	Maximum gewicht
	%	%	%
Duitsland	50,0	32,5	52,0
Nederland	26,7	24,7	43,0
Finland	13,3	11,3	15,3
Oostenrijk	10,0	8,0	12,0

Voor de beleggingen in discretionaire inflatiegerelateerde obligaties wordt volledig belegd in Duitsland.

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico met restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to- Value (LTV) ratio en minimale percentage van hypotheek met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2021 voldeed Pensioenkring Holland Casino aan het opgestelde beleid ten aanzien van beheersing van het kredietrisico binnen vastrentende waarden categorieën. Het resultaat hiervan is opgenomen in de verschillende onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Europa	773.736	80,5	710.185	80,1
Noord-Amerika	105.412	11,0	99.241	11,2
Zuid-Amerika	27.754	2,9	26.556	3,0
Azië-Pacific	39.124	4,1	37.666	4,3
Afrika	14.312	1,5	11.913	1,4
Totaal	960.338	100,0	885.561	100,0

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Energie	30.178	3,1	30.322	3,4
Bouw en grondstoffen	1.183	0,1	925	0,1
Industrie	49.853	5,2	45.232	5,1
Duurzame consumentengoederen	37.038	3,9	32.376	3,7
Consumentengebruiksgoederen	45.235	4,7	43.963	5,0
Gezondheidszorg	10.719	1,1	9.674	1,1
Informatietechnologie	24.606	2,6	22.411	2,5
Telecommunicatie	21.550	2,2	20.745	2,3
Nutsbedrijven	22.725	2,4	22.991	2,6
Overheid en overheidsinstellingen	250.874	26,1	216.219	24,5
Financiële instellingen	61.248	6,4	57.903	6,5
Hypotheek	392.985	40,9	373.481	42,2
Liquiditeiten	10.730	1,1	7.352	0,8
Overige	1.414	0,2	1.967	0,2
Totaal	960.338	100,0	885.561	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureau's zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert het pensioenfonds de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend;
- Twee ratings: de laagste rating is leidend.

Op het moment dat geen rating beschikbaar is, dan zal een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt, die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings, zoals ultimo 2021 gepubliceerd door Standard & Poor's, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
AAA	271.418	28,3	228.370	25,8
AA	357.368	37,1	350.357	39,5
A	161.847	16,9	148.566	16,8
BBB	107.350	11,2	107.365	12,1
BB	22.436	2,3	15.930	1,8
B	19.953	2,1	19.988	2,3
CCC	3.650	0,4	3.096	0,4
CC	2.442	0,3	1.915	0,2
D	1.375	0,1	793	0,1
Geen rating	12.499	1,3	9.181	1,0
Totaal	960.338	100,0	885.561	100,0

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorzieningen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

In 2020 is de Pensioenkring overgegaan op de nieuwe prognosetafel AG2020. In deze prognosetafel is geen rekening gehouden met de Covid-19 pandemie. Wel is aangegeven dat het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) hier nader onderzoek naar zou doen.

Op 2 juli 2021 heeft de Commissie Sterfte Onderzoek (CSO) van het AG de publicatie 'AG2020 en de impact van de COVID-19-pandemie: over- en ondersterfte sinds januari 2020' uitgebracht. Uit dit onderzoek blijkt dat voor de meest recente waarnemingen de Prognosetafel AG2020 geen update behoeft, aangezien er geen oversterfte is ten opzichte van de Prognosetafel AG2020. De verwachting is dat dit mede het gevolg is van de vaccinatieprogramma's.

Ultimo 2021 zijn de technische voorzieningen van de Pensioenkring vastgesteld op basis van de Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betreft het risico dat Pensioenkring Holland Casino in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Pensioenkring Holland Casino geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Pensioenkring Holland Casino heeft het risico van overlijden in 2021 niet herverzekerd (2020: idem). Het herverzekeringcontract bij Zwitserleven is op 31 december 2017 beëindigd. Er zijn nog wel uitkeringen vanuit dit oude herverzekeringcontract, die was overgenomen van Pensioenfonds Holland Casino.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Pensioenkring Holland Casino voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve').

Het arbeidsongeschiktheidsrisico is in 2021 niet herverzekerd (2020: idem). Er zijn wel nog uitkeringen vanuit oude herverzekeringcontracten die zijn overgenomen van Pensioenfonds Holland Casino.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en van de hoogte van de dekkingsgraad van Pensioenkring Holland Casino. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenoemde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2021 bedraagt de reële dekkingsgraad 94,4% (2020: 80,1%). Deze risico's zijn verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2021.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Pensioenkring Holland Casino op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Pensioenkring Holland Casino bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Pensioenkring Holland Casino vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de vastrentende waarden is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Ultimo 2021 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	194.810	8,5	157.745	7,6

De waarde van de beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 398.930 (2020: € 378.495) en is meer dan 2% van het belegd vermogen. Echter zijn de uiteindelijke beleggingen verspreid over een veelvoud van fondsen.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door Pensioenkring Holland Casino beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met het uitbestedingsbeleid.

Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM en hiervoor is tevens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Pensioenkring Holland Casino is in scope van de ISAE 3402 controle van zowel TKP als AAM. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau van Stap een analyse van deze ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Pensioenkring Holland Casino hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenoemde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Pensioenkring Holland Casino bedraagt de tracking error per eind december 0,99% (2020: 0,84%) op pensioenkringniveau. Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Pensioenkring Holland Casino niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Pensioenkring Holland Casino niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Pensioenkring Holland Casino. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan Pensioenkring Holland Casino de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

2021 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 14 februari 2022	446.603	-5.280	36	5.315
Rentederivaten	< 4 oktober 2021	571.100	-4.940	2.497	7.436
		<u>1.017.703</u>	<u>-10.219</u>	<u>2.532</u>	<u>12.752</u>

Ultimo 2021 zijn er geen zekerheden ontvangen voor de renteswaps en valutaderivaten (2020: € 62.159). Er is ultimo 2021 voor € 11.614 duizend aan collateral gesteld (2020: geen).

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 12 februari 2021	391.513	11.479	11.873	394
Rentederivaten	< 4 juni 2050	446.000	49.969	49.969	0
		<u>837.513</u>	<u>61.448</u>	<u>61.842</u>	<u>394</u>

12.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de Akte van Overdracht tussen Pensioenfonds Holland Casino en Stap is een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. De Uitvoeringsovereenkomst heeft een looptijd tot en met 30 juni 2022 en kent een opzegtermijn van minimaal 6 maanden. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de vaste kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De kosten die hieronder vallen zijn kosten fiduciair beheer (2021: € 2.560, 2020: € 2.067), kosten pensioenadministratie (2021: € 670, 2020: € 657) en exploitatiekosten (2021: € 217, 2020: € 211).

In 2021 is Stap in overleg getreden met de werkgever Holland Casino voor het verlengen van de uitvoeringsovereenkomst per 1 juli 2022. Begin 2022 is hierover overeenstemming bereikt met de werkgever Holland Casino en na het advies van het Belanghebbendenorgaan van de Pensioenkring is de uitvoeringsovereenkomst ondertekend.

Zolang Pensioenkring Holland Casino is aangesloten bij Stap, is Pensioenkring Holland Casino continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

Pensioenkring Holland Casino heeft ultimo 2021 voor € 7.994 (2020: € 8.085) aan investeringsverplichtingen.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van Pensioenkring Holland.

12.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

9. Premiebijdragen voor risico Pensioenkring Holland Casino

	2021	2020
	€	€
De premiebijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:		
Pensioenpremie huidig jaar	25.907	28.105
Pensioenpremie voorgaand jaar	<u>-1</u>	<u>2</u>
	<u>25.906</u>	<u>28.107</u>

De premieopbrengsten zijn niet gesplitst naar een werkgevers- en een werknemersdeel, omdat de totale premie volgens overeenkomst aan de werkgever in rekening wordt gebracht. Een deel van de premie wordt door de werkgever ingehouden op het salaris van de werknemers. Aangezien er geen directe relatie is tussen het werkgevers- en het werknemersdeel, kunnen deze niet afzonderlijk worden weergegeven.

Ultimo 2021 wordt de doorbelasting van de pensioenuitvoeringskosten aan de werkgever meegenomen onder pensioenpremie huidig jaar als onderdeel van de premiebijdragen. Conform afspraak tussen de Pensioenkring en werkgever Holland Casino, is er € 116 doorbelast.

De kostendekkende premie is de benodigde premie voor voorwaardelijke toezeggingen gebaseerd op ambitie en inschattingen. Pensioenkring Holland Casino maakt gebruik van de mogelijkheid om de kostendekkende premie te dempen. Pensioenkring Holland Casino voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte premie. De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

Kostendekkende premie	37.158	42.066
Feitelijke premie	25.855	28.049
Gedempte premie	18.355	26.663

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

Als gevolg van de wijziging van de pensioenregeling is de kostendekkende premie in 2021 lager of dan in 2020, omdat het nabestaandenpensioen op risicobasis is gefinancierd in plaats van opbouwbasis, waardoor de kostendekkende premie omlaag gaat. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2021	2020
	€	€
<i>Kostendekkende premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	30.617	34.325
Solvabiliteitsopslag	6.425	7.741
Opslag voor uitvoeringskosten	<u>116</u>	<u>0</u>
Totaal kostendekkende premie	<u>37.158</u>	<u>42.066</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2021	2020
	€	€
<i>Feitelijke premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	10.611	14.284
Solvabiliteitsopslag	2.182	3.182
Opslag voorwaardelijke onderdelen	5.446	9.196
Opslag voor uitvoeringskosten	116	0
Voorlopige premieafrekening	0	1.387
Premiemarge	7.500	0
Totaal feitelijke premie	<u>25.855</u>	<u>28.049</u>

De werkgever betaalt een premie als vast percentage van de pensioengrondslagsom in dat jaar. De aan Pensioenkring Holland Casino te betalen premie voor 2021 bedraagt 24% van de pensioengrondslagsom.

De in het boekjaar ontvangen premie bedraagt € 25.906. Hiervan heeft - € 1 betrekking op voorgaande jaren en is de nota van de doorbelaste pensioenuitvoeringskosten naar werkgever van € 116 meegenomen. De opslag van weerstandsvermogen bedraagt € 50. De feitelijke premie die betrekking heeft op het boekjaar bedraagt hierdoor € 25.855.

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2021	2020
	€	€
<i>Gedempte premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	10.611	14.284
Solvabiliteitsopslag	2.182	3.183
Premie voorwaardelijke onderdelen	5.446	9.196
Opslag voor uitvoeringskosten	116	0
Totaal gedempte premie	<u>18.355</u>	<u>26.663</u>

Als gevolg van de wijziging van de pensioenregeling is de gedempte premie in 2021 lager als in 2020, omdat het nabestaanden pensioen op risicobasis is gefinancierd in plaats van opbouwbasis, waardoor de gedempte premie omlaag gaat.

De gedempte premie bestaat uit dezelfde componenten als de kostendeckende premie. Bij de vaststelling van de gedempte premie wordt sinds 2019 uitgegaan van het verwacht portefeuille rendement, waarbij rekening is gehouden met een afslag van 1,65%-punt op het rendement zakelijke waarden. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan het vereist eigen vermogen gebaseerd op het strategische beleggingsbeleid. Als peildatum voor het vereist eigen vermogen geldt het jaareinde van het jaar voorafgaand aan het gerapporteerde verslagjaar.

De premie voor 2021 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK. De gedempte premie is € 18.355. De feitelijke premie, exclusief het weerstandsvermogen bedraagt € 25.855. De gedempte premie is lager dan de feitelijke premie. Pensioenkring Holland Casino voldoet hiermee aan de wettelijke eisen.

10. Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Holland Casino

2021	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	0	-6	0	-6
Aandelen	0	250.068	-940	249.128
Vastrentende waarden	577	22.335	-803	22.109
Derivaten	5.013	-71.102	-295	-66.384
Overige beleggingen	4.315	-651	-76	3.588
Kosten van vermogensbeheer (overig)	-	-	-649	-649
	<u>9.905</u>	<u>200.644</u>	<u>-2.763</u>	<u>207.786</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-451</u>
				<u>207.335</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen, het bedrag dat in 2021 is afgedragen aan Stap, is € 451 (2020: € 429) en is in mindering gebracht op het totale beleggingsresultaat na aftrek van kosten.

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	344	-338	0	6
Aandelen	0	96.181	0	96.181
Vastrentende waarden	1.070	17.160	0	18.230
Derivaten	2.483	86.296	0	88.779
Overige beleggingen	-42	1.040	0	998
Kosten van vermogensbeheer	-	-	-2.195	-2.195
	<u>3.855</u>	<u>200.339</u>	<u>-2.195</u>	<u>201.999</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-429</u>
				<u>201.570</u>

11. Baten uit herverzekering

	2021	2020
	€	€
Mutatie uit hoofde van vordering op herverzekeraar	<u>-66</u>	<u>-39</u>

	2021	2020
	€	€
12. Overige baten		
Overige baten	1	164

De doorbelasting pensioenuitvoeringskosten aan de werkgever Holland Casino wordt ultimo 2021 meegenomen onder de premiebijdragen.

13. Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen	17.681	15.926
Partnerpensioen	2.376	2.197
Wezenpensioen	189	168
Arbeidsongeschiktheidspensioen	1.373	1.312
Afkoop pensioenen en premierestitutie	47	29
Overige uitkeringen	0	-8
	<u>21.666</u>	<u>19.624</u>

De toename van het bedrag aan uitkeringen is het gevolg van een toename van het aantal pensioengerechtigden in 2021 met 69 deelnemers naar een totaal van 1.197 deelnemers.

14. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekostenvergoeding	711	668
Exploitatiekosten	254	248
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	17	15
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-65	-63
	<u>917</u>	<u>868</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de vaste kosten (€ 670) die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Pensioenkring Holland Casino, uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving en/of aanvullende dienstverlening die zijn doorbelast door Stap (€ 41).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap inzake governance (€ 254). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten, kosten voor verleende werkzaamheden door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., kosten voor de actuariële sleutelfunctiehouder, kosten voor toezicht door AFM en DNB, kosten voor de Pensioenfederatie en kosten voor het Belanghebbendenorgaan. De kosten voor het belanghebbendenorgaan, voor de actuariële functie, de contributies en opleidingskosten bestuur worden vergoed door de werkgever aan Pensioenkring Holland Casino.

Een deel (30%) van deze kosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerskosten.

Onder overige kosten zijn bankkosten en kosten voor communicatie-uitingen opgenomen. Deze kosten worden ook vergoed door de werkgever aan Pensioenkring Holland Casino.

Aantal personeelsleden

Bij Pensioenkring Holland Casino zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau van Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

	2021	2020
	€	€
15. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico Pensioenkring		
Pensioenopbouw	29.331	33.598
Toeslagverlening	7.325	0
Wijziging pensioenregeling	-1.419	0
Rentetoevoeging	-9.422	-4.751
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-22.392	-20.405
Wijziging marktrente	-141.164	269.205
Wijziging actuariële grondslagen	-2.593	-44.431
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-1.259	-116
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-1.149	-395
	<u>-142.742</u>	<u>232.705</u>
16. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>-66</u>	<u>-39</u>
17. Saldo herverzekering		
Uitkeringen uit herverzekering	<u>-51</u>	<u>-48</u>
18. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-516	-750
Uitgaande waardeoverdrachten	<u>2.038</u>	<u>1.032</u>
	<u>1.522</u>	<u>282</u>
19. Overige lasten		
Betaalde intrest	<u>14</u>	<u>11</u>

12.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. Pensioenkring Holland Casino verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden uit Rusland, maar Pensioenkring Holland Casino heeft wel beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,20% van de totale portefeuille belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,13% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer -1,1%-punt op de dekkingsgraad van Pensioenkring Holland Casino.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

13. Financiële opstelling Pensioenkring Douwe Egberts

13.1 Balans per 31 december 2021

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Pensioenkring Douwe Egberts	(1)	2.153.943	2.001.644
Beleggingen Tra	(2)	0	1.101
Vorderingen en overlopende activa	(3)	256	298
Overige activa	(4)	1.332	946
TOTAAL ACTIVA		<u>2.155.531</u>	<u>2.003.989</u>
PASSIVA			
Reserves Pensioenkring Douwe Egberts	(5)		
Algemene reserve Pensioenkring Douwe Egberts		556.037	285.011
Bestemmingsreserve Tra		0	1.101
		<u>556.037</u>	<u>286.112</u>
Technische voorzieningen	(6)	1.593.518	1.715.170
Derivaten	(7)	3.651	1.056
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	2.325	1.651
TOTAAL PASSIVA		<u>2.155.531</u>	<u>2.003.989</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

13.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2021		2020	
	€	€	€	€
Baten				
Beleggingsresultaten voor risico				
Pensioenkring Douwe Egberts	(9)	205.941		124.324
Beleggingsresultaten Tra	(10)	-4		-67
Totaal baten		<u>205.937</u>		<u>124.257</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen	(11)	56.130		55.988
Pensioenuitvoeringskosten	(12)	818		810
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring	(13)			
- Toeslagverlening		45.088		6.449
- Rentetoevoeging		-7.973		-4.320
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-56.946		-56.898
- Wijziging marktrente		-98.122		171.453
- Wijziging actuariële grondslagen		0		-35.023
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-710		-539
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-2.989		-2.803
		<u>-121.652</u>		<u>78.319</u>
Saldo herverzekering	(14)	-14		-39
Saldo overdracht van rechten	(15)	720		492
Overige lasten	(16)	10		6
Totaal lasten		<u>-63.988</u>		<u>135.576</u>
Saldo van baten en lasten		<u>269.925</u>		<u>-11.318</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserves Pensioenkring Douwe Egberts		271.026		-3.326
Bestemmingsreserve Tra		-1.101		-7.992
		<u>269.925</u>		<u>-11.318</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

13.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Bedragen x € 1.000

	2021		2020	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	0		15	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	39		39	
Onttrekking tra	1.097		7.925	
Ontvangsten uit collectieve waardeoverdracht	0		5	
		1.136		7.984
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-56.144		-55.980	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-720		-508	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-984		-949	
Afdracht inzake weerstandsvermogen	-408		0	
Overig	-14		0	
		-58.270		-57.437
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		-57.134		-49.453
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Directe beleggingsopbrengsten voor risico				
Pensioenkring Douwe Egberts	4.390		21.910	
Verkopen en aflossingen beleggingen voor risico				
Pensioenkring Douwe Egberts	260.400		1.352.691	
		264.790		1.374.601
Uitgaven				
Aankopen beleggingen voor risico				
Pensioenkring Douwe Egberts	-182.618		-1.336.286	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-881		-1.612	
Overig	0		-659	
		-183.499		-1.338.557
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		81.291		36.044
Netto kasstroom		24.157		-13.409
Koers-/omrekenverschillen		-294		528
Mutatie liquide middelen		23.863		-12.881
Samenstelling geldmiddelen				
		2021		2020
		€		€
Liquide middelen primo boekjaar		12.754		25.635
Liquide middelen ultimo boekjaar		36.617		12.754
Voor risico Pensioenkring (4)		1.332		946
Binnen de beleggingsportefeuille		35.285		11.808

Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:	
- Money Market Funds	32.633
- Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	3.073
- Cash Collateral	<u>-421</u>
Totaal (1)	35.285

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

13.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts

Algemeen

Activiteiten

Pensioenkring Douwe Egberts is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Pensioenkring Douwe Egberts is op 1 april 2018 opgericht en is ontstaan na een collectieve waardeoverdracht vanuit Stichting Douwe Egberts Pensioenfonds (DEPF).

Het doel van Pensioenkring Douwe Egberts is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Tevens verstrekt Pensioenkring Douwe Egberts uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor een algemeen pensioenfonds (inclusief de Pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier voor Pensioenkring Douwe Egberts op. Pensioenkring Douwe Egberts geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten onderneming.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 1 juni 2022 de financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven. De grondslagen zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig boekjaar, tenzij anders aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Pensioenkring Douwe Egberts zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Pensioenkring Douwe Egberts.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2021	Gemiddeld 2021	31 december 2020	Gemiddeld 2020
USD	0,8794	0,8454	0,9184	0,8768
GBP	1,1910	1,1632	1,1172	1,1251
JPN	0,0076	0,0077	0,0079	0,0082

Schattingswijziging

De financiële opstelling is in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW opgesteld en dit vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2021 is er een aanpassing geweest in de bepaling van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring. De kostenvoorziening wordt met ingang van 31 december 2021 jaarlijks vastgesteld, waarbij de verwachte kosten, de inflatie, de schalingsfactor en de discontovoet op basis van de gegevens per 31 december van een jaar wordt geactualiseerd. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 636 en daarmee een positief effect op de dekkingsgraad van 0,05%-punt.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Douwe Egberts wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI-grens) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of er de volledige toeslag op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen risico Pensioenkring Douwe Egberts

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering op actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum. De waardering van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende markttrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waardingsmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waardingsmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring Douwe Egberts heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Beleggingen Tra

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen Toeslagreserve actieven (Tra) zijn gelijk aan die voor de beleggingen voor risico Pensioenkring Douwe Egberts.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Pensioenkring Douwe Egberts heeft twee bankrekeningen, waarvan één met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Pensioenkring Douwe Egberts en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor eventuele verwerking van waardeoverdrachten klein pensioen.

Reserves Pensioenkring Douwe Egberts

De algemene reserve van Pensioenkring Douwe Egberts worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Douwe Egberts, volgens de van toepassing zijnde waardingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De bestemmingsreserve Tra is per definitie gelijk aan de beleggingen Tra. De beleggingsresultaten en onttrekkingen uit het beleggingsdepot worden verwerkt in de bestemmingsreserve Tra. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij de betreffende balansposten. Ultimo 2021 is de waarde van de bestemmingsreserve Tra gelijk aan € 0.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Douwe Egberts

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring Douwe Egberts wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De grondslagen zoals hieronder aangegeven waren in 2020 gelijk tenzij anders aangegeven.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichting wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 31 december toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening, voor zover hiertoe besloten is voor 31 december.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichting voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op pensioen in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020 (2020: Prognosetafel AG2020). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast op basis van de Aon ervaringssterfte 2018 (2020: Aon ervaringssterfte 2018)..
- Bij vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen wordt voor het partnerpensioen gebruik gemaakt van gehuwdheidskansen, die zijn gebaseerd op de populatie van de Pensioenkring. Na pensioendatum wordt uitgegaan van een bepaalde partner.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Voor toekomstige administratiekosten en excassokosten is een kostenvoorziening gevormd.
- Voor latent wezenpensioen wordt een voorziening aangehouden ter grootte van 1,0% van de voorziening voor latent partnerpensioen voor de nog niet gepensioneerde deelnemers.

- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt gehanteerd de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Douwe Egberts

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten van financiële instrumenten. In de financiële opstelling van Pensioenkring Douwe Egberts wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen en dergelijke. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, dan wel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandsvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;

- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Stap berekent kosten door aan Pensioenkring Douwe Egberts. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (kosten inzake de pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (vaste bedragen die op maandbasis in rekening worden gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring

Toeslagverlening

Pensioenkring Douwe Egberts streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de Tra-gerechtigde deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de cao. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een toeslag voor Tra-gerechtigden die betaald wordt uit de algemene middelen van Pensioenkring Douwe Egberts, wordt de basistoeslag actieven genoemd. Er is een overgangsregeling van toepassing, de aanvullende toeslag actieven. Deze toeslag wordt betaald uit de Tra. Deze regeling is van toepassing zolang de Tra positieve waarde bevat aangezien de Tra niet negatief kan zijn. Daarna zal de maatstaf voor de toeslagen voor actieve deelnemers aangepast worden naar de maatstaf voor inactieve deelnemers.

Pensioenkring Douwe Egberts streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter.

Het beleid voor inhaaltoeslagen is gebaseerd op een gesloten systeem en een 10-jarige periode (momenteel 2011-2021). Bij een toekenning wordt in principe uitgegaan van first-in-first-out. Dit beleid is na de collectieve waardeoverdracht voortgezet.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB- curve van januari 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder de regel wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van Pensioenkring Douwe Egberts.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen plaatsvindt op basis van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Douwe Egberts, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De actuariële grondslagen van Pensioenkring Douwe Egberts wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa en de liquide middelen en op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

13.5 Toelichting op de balans per 31 december 2021

ACTIVA

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
1. Beleggingen voor risico Pensioenkring Douwe Egberts		
Aandelen	1.005.501	904.554
Vastrentende waarden	1.108.594	1.067.815
Derivaten	2.358	14.946
Overige beleggingen	37.490	14.329
	<u>2.153.943</u>	<u>2.001.644</u>

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2021	904.554	1.067.815	13.890	14.329	2.000.588
Aankopen	0	192.682	-10.064	0	182.618
Verkopen	-119.060	-161.798	20.458	0	-260.400
Herwaardering	220.007	9.895	-25.577	-279	204.046
Overige mutaties	0	0	0	23.440	23.440
Stand per 31 december 2021	<u>1.005.501</u>	<u>1.108.594</u>	<u>-1.293</u>	<u>37.490</u>	<u>2.150.292</u>

Schuldpositie derivaten (credit)	<u>3.651</u>
	<u>2.153.943</u>

De overige mutaties onder de overige beleggingen bestaan uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De overige beleggingen hebben met name betrekking op participaties in de Money Market Funds (€ 32.633), gelden bij liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 3.073) en tax reclaim (€ 2.215). Deze vorderingen zijn kortlopend.

De schulden onder de overige beleggingen betreffen cash collateral (€ 421) en een bedrag aan nog te betalen rente (€ 10) en zijn kortlopend.

Het economisch risico ligt bij Pensioenkring Douwe Egberts. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	816.886	1.080.795	838	27.363	1.925.882
Aankopen	762.488	569.649	2.841	0	1.334.978
Verkopen	-713.783	-599.304	-38.477	0	-1.351.564
Herwaardering	38.963	16.675	48.688	489	104.815
Overige mutaties	0	0	0	-13.523	-13.523
Stand per 31 december 2020	<u>904.554</u>	<u>1.067.815</u>	<u>13.890</u>	<u>14.329</u>	<u>2.000.588</u>

Schuldpositie derivaten (credit)					<u>1.056</u>
					<u>2.001.644</u>

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Aandelen		
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in beursgenoteerde aandelen	<u>1.005.501</u>	<u>904.554</u>
	<u>1.005.501</u>	<u>904.554</u>

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Vastrentende waarden		
Obligaties	322.537	301.013
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	488.653	474.331
Hypotheekfondsen	<u>297.404</u>	<u>292.471</u>
	<u>1.108.594</u>	<u>1.067.815</u>

De waarde in het Hypotheekfondsen betreffen beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	<u>268.016</u>	<u>24,2</u>	<u>237.947</u>	<u>22,3</u>

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 297.404 en is meer dan 5% van de totale vastrentende waarden. De beleggingen in deze vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Derivaten		
Valutaderivaten	-1.637	3.182
Rentederivaten	<u>344</u>	<u>10.708</u>
	<u>-1.293</u>	<u>13.890</u>

In de bovenstaande weergave zijn zowel de positieve als de negatieve derivatenposities meegenomen. Een toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

Overige beleggingen

Money Market Funds	32.633	6.888
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	3.073	8.369
Kastegoeden	0	6.995
Discretionaire aandelen	0	2.395
Vorderingen inzake beleggingen	2.215	170
Cash Collateral	-421	-10.444
Schulden inzake beleggingen	<u>-10</u>	<u>-44</u>
	<u>37.490</u>	<u>14.329</u>

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen. De vorderingen en schulden zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	<u>31-12-2021</u>		<u>31-12-2020</u>	
	€	%	€	%
Fidelity Institutional Liquidity Fund PLC - The Euro Fund	17.318	46,1	3.892	27,2
Morgan Stanley Liquidity Funds - Euro Liquidity Fund	<u>15.315</u>	<u>40,9</u>	<u>2.996</u>	<u>20,9</u>
	<u>32.633</u>	<u>87,0</u>	<u>6.888</u>	<u>48,1</u>

Securities lending

Pensioenkring Douwe Egberts participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Pensioenkring Douwe Egberts gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Pensioenkring Douwe Egberts kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waardering door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2021					
Aandelen	0	1.005.501	0	0	1.005.501
Vastrentende waarden	322.537	488.654	297.404	0	1.108.594
Derivaten	0	-1.293	0	0	-1.293
Overige beleggingen	0	32.633	0	4.857	37.490
	<u>322.537</u>	<u>1.525.495</u>	<u>297.404</u>	<u>4.857</u>	<u>2.150.292</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Aandelen	0	904.554	0	0	904.554
Vastrentende waarden	301.013	474.331	292.471	0	1.067.815
Derivaten	0	13.890	0	0	13.890
Overige beleggingen	0	6.888	0	7.441	14.329
	<u>301.013</u>	<u>1.399.663</u>	<u>292.471</u>	<u>7.441</u>	<u>2.000.588</u>

In 2021 zijn de Money Markets Funds geclassificeerd als 'Afgeleide marktnoteringen'. Aangezien deze in de financiële opstelling 2020 geclassificeerd waren als 'Overig' zijn de vergelijkende cijfers van 2020 hiervoor aangepast.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
2. Beleggingen Tra		
Vastrentende waarden	0	837
Overige beleggingen	0	264
	<u>0</u>	<u>1.101</u>

	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	2.435	6.658	0	9.093
Verkopen	-2.275	-5.927	8.202	0
Herwaardering	-160	106	0	-54
Overige mutaties	0	0	-7.925	-7.925
Kosten vermogensbeheer	0	0	-13	-13
Stand per 31 december 2020	0	837	264	1.101
Verkopen	0	-834	-263	-1.097
Herwaardering	0	-3	0	-3
Kosten vermogensbeheer	0	0	-1	-1
Stand per 31 december 2021	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

Bij de start van de Pensioenkring is een toeslagendepot gevormd, waar uit hoofde van de collectieve waardeoverdracht de Tra van DEPF is ingebracht. De bestemming van de Tra is een langdurige ondersteuning van de verwachte realisatie van de totale toeslag voor actieven. Doelstelling is dat de Tra gedurende de periode 2012 - 2026 ondersteuning verleent aan het realiseren van de toeslagambitie. Als de Tra geen positieve waarde meer heeft, dan wordt de overgangsregeling beëindigd. De Tra is na toekenning van de indexatie per 1 januari 2021 leeg. Over 2022 tot en met 2026 zal geen indexatie meer volgen vanuit de Tra.

De hoogte van de aanvullende toeslagverlening voor Tra-gerechtigde deelnemers wordt jaarlijks door het Bestuur vastgesteld en is afhankelijk van zowel de financiële positie van de Pensioenkring Douwe Egberts als de hoogte van de Tra. De maatstaf voor deze aanvullende toeslag is de loonindex van de werkgever.

Het besluit inzake de aanvullende toeslag voor de Tra-gerechtigden over 2020 is begin februari 2021 genomen en verwerkt in de financiële opstelling 2021. Voor de Tra-gerechtigden is een aanvullende toeslag toegekend van 0,25% per 1 januari 2021. Er is vanuit de Tra beleggingen een bedrag van € 1.097 overgedragen naar het vermogen van de Pensioenkring.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Vastrentende waarden		
Beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	<u>0</u>	<u>837</u>
	<u>0</u>	<u>837</u>
Overige beleggingen		
Liquide middelen	<u>0</u>	<u>264</u>
	<u>0</u>	<u>264</u>

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
3. Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen uit herverzekering	256	281
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>0</u>	<u>17</u>
	<u>256</u>	<u>298</u>

De vordering inzake herverzekering betreft de waarde van de aan Pensioenkring Douwe Egberts gecedeerde premievrije polissen, die op dezelfde wijze wordt berekend als de voorziening pensioenverplichtingen. De vordering bedraagt per 31 december 2021 € 256 en heeft een looptijd van meer dan één jaar.

De overige vorderingen en overlopende activa hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
4. Overige activa		
Liquide middelen	<u>1.332</u>	<u>946</u>

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Pensioenkring Douwe Egberts.

De liquide middelen komen economisch toe aan Pensioenkring Douwe Egberts. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

5. Reserves Pensioenkring Douwe Egberts

	Algemene reserve Pensioenkring Douwe Egberts	Bestemmings- reserve Tra	Totaal
Stand per 1 januari 2020	288.337	9.093	297.430
Bestemming van saldo baten en lasten boekjaar	-3.326	-7.992	-11.318
Stand per 1 januari 2021	285.011	1.101	286.112
Bestemming van saldo baten en lasten boekjaar	271.026	-1.101	269.925
Stand per 31 december 2021	556.037	0	556.037

Bestemmingsreserve Tra

De bestemmingsreserve Tra is de tegenhanger van het zelfstandig beleggingsdepot 'beleggingen Tra' aan de actiefzijde van de balans. Beide balansposten zijn per definitie aan elkaar gelijk. De beleggingsresultaten en onttrekkingen uit het beleggingsdepot worden verwerkt in de bestemmingsreserve Tra. Per 31 december 2021 is de bestemmingsreserve Tra leeg.

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2021 %	2020 %
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	134,9	116,6
Reële dekkingsgraad	105,8	90,0
Beleidsdekkingsgraad	129,0	108,5

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Douwe Egberts wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI-grens) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Pensioenkring Douwe Egberts gebruik van het standaard model. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Pensioenkring Douwe Egberts. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Reserves Pensioenkring Douwe Egberts	556.037	34,9	286.112	16,6
Minimaal vereist eigen vermogen	63.899	4,0	68.787	4,0
Vereist eigen vermogen	308.887	19,4	330.667	19,3

De vermogenspositie van Pensioenkring Douwe Egberts wordt gekarakteriseerd als een situatie met een toereikende solvabiliteit (2020: reservetekort).

Herstelplan

De Pensioenkring heeft op 29 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 120,2% en werd een beleidsdekkingsgraad verwacht van 118,4%. Op 19 mei 2021 heeft DNB ingestemd met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad (134,9%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan werd verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 129,0%.

Voor de Pensioenkring is met ingang van 2022 het herstelplan niet meer van toepassing, omdat de beleidsdekkingsgraad (129,0%) per 31 december 2021 hoger ligt dan de dekkingsgraad die hoort bij het vereist vermogen (119,4%) per 31 december 2021. Daarmee is Pensioenkring Douwe Egberts uit herstel.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en-rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad (129,0%) hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist vermogen (104,0%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Pensioenkring Douwe Egberts niet aan de orde.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het positief saldo van de staat van baten en lasten, van € 269.925 over het boekjaar, verhoogd de algemene reserve van Pensioenkring Douwe Egberts.

6. Technische voorzieningen

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring		
Stand per begin boekjaar	1.715.170	1.636.851
Toeslagverlening	45.088	6.449
Rentetoevoeging	-7.973	-4.320
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-56.946	-56.898
Wijziging marktrente	-98.122	171.453
Wijziging actuariële grondslagen	0	-35.023
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-710	-539
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-2.989	-2.803
	<u>1.593.518</u>	<u>1.715.170</u>

Toeslagverlening

Op basis van de financiële positie heeft Pensioenkring Douwe Egberts per 31 december 2021 een basistoeslag verleent aan de inactieven en Tra-gerechtigden van 2,57%. De maatstaf voor het toeslagpercentage is gelijk aan de procentuele jaarontwikkeling van de CPI afgeleid per 30 september en bedroeg 2,57%.

Bij de start van Pensioenkring Douwe Egberts is hiernaast een toeslagendepot gevormd, waar uit hoofde van de collectieve waardeoverdracht de Tra van DEPF is ingebracht. De hoogte van de aanvullende toeslagverlening voor de actieven wordt jaarlijks door het Bestuur vastgesteld en is afhankelijk van zowel de financiële positie van Pensioenkring Douwe Egberts als de hoogte van de Tra. De maatstaf voor deze aanvullende toeslag is de loonindex van de werkgever.

Het besluit inzake de aanvullende toeslag voor de Tra-gerechtigden over 2020 is begin februari 2021 genomen en verwerkt in de financiële opstelling 2021. Voor de Tra-gerechtigden is een aanvullende toeslag toegekend van 0,25% per 1 januari 2021. Er is vanuit de Tra beleggingen in februari 2021 een bedrag van € 1.097 overgedragen naar het vermogen van de Pensioenkring.

Omdat aan de voorwaarden genoemd in artikel 137 lid 2c van de Pensioenwet wordt voldaan biedt de financiële positie van de Pensioenkring verder ruimte om een inhaalindexatie toe te kennen. Het Bestuur heeft besloten om per 31 december 2021 een inhaaltoeslag te verlenen aan de 1 januari 2012 actieve deelnemers van de Pensioenkring van 0,08%. Dit percentage correspondeert met 100% van de nog resterende gemiste toeslag per 1 januari 2012. Daarnaast heeft het bestuur besloten een inhaaltoeslag te verlenen aan de op 1 januari 2012 inactieve deelnemers van de Pensioenkring van 0,21%. Dit percentage correspondeert met 9% van de gemiste toeslag per 1 januari 2012. Beide inhaaltoeslagen zijn opgenomen in de voorziening ultimo huidig boekjaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van januari 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder deze regel opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder deze regel opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

Daarnaast heeft DNB er in 2020 voor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Het totale effect van de wijziging van de rente bedraagt € -98.122. Hiervan wordt € -105.474 veroorzaakt door de reguliere wijziging van de (markt)rente en € 7.352 door de aanpassing van de UFR-methodiek.

	<u>Rentepercentage per 31 december</u>
2020	0,11
2021	0,52

Wijziging actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële grondslagen worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	0	19
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-710	-558
	<u>-710</u>	<u>-539</u>

Omdat het een gesloten Pensioenkring betreft kan in principe geen sprake zijn van inkomende waardeoverdrachten. De toevoegingen aan de technische voorzieningen in 2020 hebben derhalve betrekking op drie waardeoverdrachten klein pensioen, één waardeoverdracht van een arbeidsongeschikte deelnemer en twee correcties vanuit 2018.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-2.291	-3.242
Arbeidsongeschiktheid	47	98
Mutaties	-109	340
Overige technische grondslagen	-636	1
	<u>-2.989</u>	<u>-2.803</u>

Onder sterfte is de afwijking tussen de werkelijke sterfte ten opzichte van de veronderstelde sterfte weergegeven. Het effect onder arbeidsongeschiktheid heeft betrekking op het verhogen van de pensioengrondslag per 1 januari van het boekjaar en op een wijziging van de mate van arbeidsongeschiktheid van een arbeidsongeschikte deelnemer.

Onder de overige technische grondslagen is het effect van de schattingswijziging voor de bepaling van de mutatie van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen als gevolg van geactualiseerde parameters ultimo jaar.

De voorziening pensioenverplichtingen is naar categorieën als volgt samengesteld:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven (AO'ers)	25.478	85	30.258	94
Pensioengerechtigden	811.842	4.285	838.989	4.284
Gewezen deelnemers	722.334	4.956	813.374	5.151
	<u>1.559.654</u>	<u>9.326</u>	<u>1.682.621</u>	<u>9.529</u>
Overig	33.864	-	32.549	-
Voorziening pensioenverplichtingen	<u>1.593.518</u>	<u>9.326</u>	<u>1.715.170</u>	<u>9.529</u>

'Overig' bestaat uit de reservering voor toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling.

Korte beschrijving pensioenregeling

Pensioenkring Douwe Egberts voert drie gesloten pensioenregelingen uit:

- De 67-regeling is van toepassing op een per 31 december 2016 gesloten groep postactieve deelnemers waarvoor direct voorafgaand aan deze datum sprake was van behouden deelneming vanwege gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid krachtens de Wet werk- en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). Tevens is dit reglement van toepassing op de tussen 1 januari 2014 en 31 december 2016 ontstane gewezen deelnemers en pensioengerechtigden en de per 31 december 2016 actieve deelnemers.
- De 65-regeling is van toepassing op een per 31 december 2013 gesloten groep postactieve deelnemers waarvoor direct voorafgaand aan deze datum sprake was van behouden deelneming vanwege gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid krachtens de Wet werk- en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) en die reeds deelnamen aan het reglement A t/m 1949 of (in geval van deelname aan het reglement A vanaf 1950) per 1 januari 2014 zijn overgegaan naar het 65-reglement. Tevens is dit reglement van toepassing op de per 31 december 2013 gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.
- De vroegpensioenregeling betreft de premievrije aanspraken van deelnemers geboren tussen 1 januari 1950 en 1 januari 1961 voor wie per 1 januari 2014 geen conversie heeft plaatsgevonden en de ingegane vroegpensioenuitkeringen.

Toeslagverlening

Pensioenkring Douwe Egberts streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de Tra-gerechtigde deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de cao. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een toeslag voor Tra-gerechtigde deelnemers die betaald wordt uit de algemene middelen van de Pensioenkring, wordt de Basistoelage actieven genoemd. De financiering van de Basistoelage voor Tra-gerechtigde deelnemers vindt plaats uit de algemene middelen van de Pensioenkring. Er is een overgangsregeling van toepassing, de aanvullende toeslag actieven. Deze toeslag wordt betaald uit de Tra. Deze regeling is van toepassing zolang de Tra niet leeg is. Als dat het geval is zal de maatstaf voor de toeslagen voor Tra-gerechtigde deelnemers aangepast worden naar de maatstaf voor inactieve deelnemers.

Pensioenkring Douwe Egberts streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter.

Het beleid voor inhaaltoeslagen is gebaseerd op een gesloten systeem en een 10-jarige periode (momenteel 2011-2021). Bij een toekenning wordt in principe uitgegaan van first-in-first-out. Dit beleid is na de collectieve waardeoverdracht voortgezet.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Het Bestuur van Pensioenkring Douwe Egberts geeft in haar financiële opstelling elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Per 31 december 2021 is zowel aan de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers als aan de Tra-gerechtigden een inhaaltoelage toegekend. Hieronder wordt het percentage nader toegelicht.

Voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden en de Tra-gerechtigden is deze specificatie in de volgende twee tabellen opgenomen.

Pensioengerechtigden en gewezen deelnemers	Volledige	Toegekende	Gemiste	Cumulatief
	toeslag- verlening			
	%	%	%	%
1 januari 2013	1,98	-	1,98	1,98
1 januari 2014	0,90	0,30	0,60	2,59
1 januari 2015	0,75	0,30	0,45	3,05
1 januari 2016	0,44	-	0,44	3,51
1 januari 2017	0,36	-	0,36	3,88
1 januari 2018	1,34	1,00	0,34	4,23
1 januari 2019	1,33	1,10	0,23	4,47
1 januari 2020	1,64	0,88	0,76	5,27
31 december 2020	0,99	-	0,99	6,31
31 december 2021	2,57	2,57	-	6,31

Per 31 december 2021 is aan de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers een inhaaltoelage van 0,21% toegekend.

Tra-gerechtigden	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
1 januari 2013	3,00	3,00	-	-
1 januari 2014	2,00	2,00	-	-
1 januari 2015	2,00	2,00	-	-
1 januari 2016	1,75	1,75	-	-
1 januari 2017	2,40	2,40	-	-
1 januari 2018	3,25	2,00	-	-
1 januari 2019	3,45	3,00	-	-
1 januari 2020	2,80	2,80	-	-
31 december 2020	1,00	0,25	0,75	0,75
31 december 2021	2,57	2,57	-	0,75

Per 31-12-2021, 31-12-2018 en 31-12-2017 is aan de Tra-gerechtigde deelnemers die voor 1 januari 2012 deelnemer bij DEPF waren ook een inhaaltoeslag van 0,08% respectievelijk 0,45% respectievelijk 1,25% toegekend.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
7. Derivaten		
Derivaten	3.651	1.056

Een uitgebreide toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

8. Overige schulden en overlopende passiva

Pensioenuitkeringen	37	51
Belastingen en premies sociale verzekeringen	1.210	1.217
Overige schulden en overlopende passiva	1.078	383
	<u>2.325</u>	<u>1.651</u>

De post 'Pensioenuitkeringen' bedraagt € 37 en bestaat met name uit de niet opgevraagde pensioenen waarvan de benodigde gegevens van de deelnemers niet bekend zijn.

De post 'Belastingen en premies sociale verzekering' betreft de nog af te dragen loonheffing aan Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2022 plaatsgevonden.

De post 'Overige schulden en overlopende passiva' bestaan uit de openstaande crediteuren van € 465, de overlopende kosten uit 2021 van € 405, uit de schuld inzake het weerstandsvermogen van € 128 en de nog met Stap af te rekenen exploitatiekosten over het vierde kwartaal van 2021 van € 80.

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Pensioenkring Douwe Egberts wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Pensioenkring Douwe Egberts is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Pensioenkring Douwe Egberts.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Pensioenkring Douwe Egberts. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvangs)haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan, dat jaarlijks door het Bestuur wordt getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit, is verwerkt in de onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Pensioenkring Douwe Egberts betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat Pensioenkring Douwe Egberts niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Pensioenkring Douwe Egberts zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er voor Pensioenkring Douwe Egberts geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Pensioenkring Douwe Egberts verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2021	2020
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	116,6	117,6
Premie	-	-
Uitkering	0,5	0,6
Toeslagverlening	-2,9	-
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsrendementen (exclusief renteaafdekking)	12,6	8,0
Renteaafdekking	-	-
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	7,1	-11,1
Wijziging Ultimate Forward Rate voorziening pensioenverplichtingen	-	-
Aanpassing levensverwachting	-	2,6
Overige oorzaken	1,0	-1,1
Dekkingsgraad per 31 december	134,9	116,6

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Pensioenkring Douwe Egberts buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkringspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar. Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter worden. Deze kruiseffecten zijn opgenomen onder de regel overige oorzaken.

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende surplus aan het einde van het boekjaar 2021 is als volgt:

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	%	%
S1 Renterisico	1,1	0,2
S2 Risico zakelijke waarden	15,6	15,6
S3 Valutarisico	5,1	6,2
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	4,1	4,0
S6 Verzekeringstechnisch risico	3,0	3,0
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	0,8	0,8
Diversificatie-effect	-10,3	-10,5
Totaal	<u>19,4</u>	<u>19,3</u>

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	€	€
Vereist pensioenvermogen	1.902.405	2.045.837
Voorziening pensioenverplichting	<u>-1.593.518</u>	<u>-1.715.170</u>
Vereist eigen vermogen	308.887	330.667
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	<u>556.037</u>	<u>285.011</u>
Surplus / tekort	<u>247.150</u>	<u>-45.656</u>

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het surplus wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2021. De beleidsdekkingsgraad (129,0%) is per 31 december 2021 hoger dan de dekkingsgraad op basis van het vereist vermogen (119,4%).

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Pensioenkring Douwe Egberts op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico).

Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Pensioenkring Douwe Egberts loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)		7,7		7,6
Vastrentende waarden (na derivaten)		12,5		9,8
(Nominale) pensioenverplichtingen	1.593.518	16,1	1.715.170	16,9

Het renteafdekkingspercentage van 47,6% leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na renteafdekking stijgt met 4,8 naar 12,5.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	27.047	2,4	20.936	2,0
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	310.924	28,1	261.081	24,5
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	266.228	24,0	304.115	28,5
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	298.694	26,9	321.197	30,1
Resterende looptijd > 20 jaar	205.701	18,6	160.486	14,9
	1.108.594	100,0	1.067.815	100,0

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Pensioenkring Douwe Egberts en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	297.359	18,7	290.573	16,9
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	289.471	18,2	294.424	17,2
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	479.294	30,1	520.305	30,3
Resterende looptijd > 20 jaar	527.394	33,0	609.868	35,6
	1.593.518	100,0	1.715.170	100,0

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Douwe Egberts heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelen. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen de portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Voor de beleggingscategorie aandelen ontwikkelde markten wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

Het totaalbedrag dat ultimo jaar in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking € 1.229.853 (57,2%) (2020: 58,6%). Het bedrag dat ultimo jaar in euro's is belegd, bedraagt na afdekking € 1.589.731 (73,9%) (2020: 70,4%). Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € -1.636 (2020: € 3.170).

De valutapositie per 31 december 2021 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	31-12-2021		
	Totaal	Valuta-derivaten	Netto positie
	Voor afdekking	Afdekking	Na afdekking
	€	€	€
EUR	1.229.853	359.877	1.589.731
GBP	73.173	-38.700	34.473
JPY	37.676	-18.999	18.678
USD	523.334	-303.814	219.518
Overige	287.892	-	287.892
Totaal niet EUR	922.075	-361.513	560.561
	<u>2.151.928</u>	<u>-1.636</u>	<u>2.150.292</u>

De valutapositie per 31 december 2020 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	31-12-2020		
	Totaal	Valuta-derivaten	Netto positie
	Voor afdekking	Afdekking	Na afdekking
	€	€	€
EUR	1.170.542	237.234	1.407.776
GBP	66.612	-36.413	30.200
JPY	39.673	-18.964	20.709
USD	375.901	-178.687	197.213
Overige	344.690	-	344.690
Totaal niet EUR	826.876	-234.064	592.812
	<u>1.997.418</u>	<u>3.170</u>	<u>2.000.588</u>

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Douwe Egberts heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring Douwe Egberts. In aanvulling hierop maakt Pensioenkring Douwe Egberts voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Europa	1.277.523	59,5	1.237.324	61,8
Noord-Amerika	504.142	23,5	418.630	20,9
Zuid-Amerika	54.439	2,5	37.547	1,9
Azië-Pacific	253.405	11,8	261.117	13,1
Afrika	24.586	1,1	17.751	0,9
Subtotaal aandelen en vastr. waarden	2.114.095	98,4	1.972.369	98,6
Derivaten	-1.293	-0,1	13.890	0,7
Overige beleggingen	37.490	1,7	14.329	0,7
Totaal	2.150.292	100,0	2.000.588	100,0

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Energie	60.573	2,8	55.632	2,8
Bouw- en grondstoffen	49.841	2,3	46.424	2,3
Industrie	151.525	7,1	127.884	6,4
Duurzame consumentengoederen	154.231	7,2	150.954	7,6
Consumentengebruiksgoederen	123.105	5,7	118.143	5,9
Gezondheidszorg	131.623	6,1	115.070	5,8
Informatietechnologie	234.485	10,9	196.374	9,8
Telecommunicatie	108.270	5,0	107.003	5,4
Nutsbedrijven	59.698	2,8	62.403	3,1
Overheid en overheidsinstellingen	399.411	18,7	392.000	19,6
Vastgoed	21.648	1,0	18.806	0,9
Financiële instellingen	304.561	14,2	277.926	13,9
Liquiditeiten	20.251	0,9	12.722	0,6
Hypotheken	292.972	13,6	288.597	14,4
Overige	1.901	0,1	2.431	0,1
Subtotaal aandelen en vastr. waarden	2.114.095	98,4	1.972.369	98,6
Derivaten	-1.293	-0,1	13.890	0,7
Overige beleggingen	37.490	1,7	14.329	0,7
Totaal	2.150.292	100,0	2.000.588	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Pensioenkring Douwe Egberts als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Pensioenkring Douwe Egberts (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Pensioenkring Douwe Egberts transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Pensioenkring Douwe Egberts financiële verliezen lijdt.

Pensioenkring Douwe Egberts heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het vereist eigen vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van de beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor obligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire portefeuille. De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum	Neutraal	Maximum
	gewicht		gewicht
	%	%	%
Duitsland	7,50	50,00	52,00
Nederland	17,50	27,67	40,00
Finland	0,00	13,33	15,33
Oostenrijk	8,00	10,00	40,00

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico door middel van restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to-Value (LtV) ratio en minimale percentage van hypotheek met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2021 voldeed Pensioenkring Douwe Egberts voor wat betreft deze belangrijkste categorie aan het opgestelde beleid. Dit geldt tevens voor de andere categorieën waarvoor het beleid opgesteld is. Het resultaat hiervan is opgenomen in de onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating. De segmentatie van de discretionaire beleggingen is daarbij samengevoegd met de beleggingen in de beleggingsfondsen.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Nederland en andere EU-landen	929.523	83,8	912.927	85,4
Noord-Amerika	73.418	6,6	78.766	7,4
Zuid-Amerika	36.017	3,3	18.014	1,7
Azië-Pacific	50.391	4,6	48.967	4,6
Afrika	19.245	1,7	9.141	0,9
Totaal	1.108.594	100,0	1.067.815	100,0

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Energie	31.125	2,8	29.881	2,8
Bouw en grondstoffen	2.107	0,2	1.095	0,1
Industrie	52.802	4,8	41.849	3,9
Duurzame consumentengoederen	31.528	2,8	30.992	2,9
Consumentengebruiksgoederen	39.259	3,5	42.171	4,0
Gezondheidszorg	11.182	1,0	10.450	1,0
Informatietechnologie	12.110	1,1	11.334	1,1
Telecommunicatie	30.231	2,7	31.283	2,9
Nutsbedrijven	38.042	3,4	33.874	3,2
Overheid en overheidsinstellingen	399.410	36,0	391.999	36,7
Financiële instellingen	156.852	14,2	147.755	13,8
Liquiditeiten	9.073	0,8	4.963	0,5
Hypotheken	292.972	26,4	288.597	27,0
Overige	1.901	0,3	1.572	0,1
Totaal	1.108.594	100,0	1.067.815	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureau's zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien er meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert het pensioenfonds de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend;
- Twee ratings: de laagste rating is leidend.

Op het moment dat er geen rating beschikbaar is, zal een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenstelling van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals ultimo 2021 gepubliceerd door Standard & Poor's, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
AAA	351.391	31,7	325.152	30,5
AA	299.636	27,0	307.184	28,8
A	144.989	13,1	163.214	15,3
BBB	233.422	21,1	241.230	22,6
BB	30.871	2,8	18.402	1,7
B	26.829	2,4	5.094	0,5
CCC	4.908	0,4	789	0,1
CC	3.283	0,3	488	0,1
D	1.849	0,2	202	-
Geen rating	11.416	1,0	6.060	0,4
Totaal	1.108.594	100,0	1.067.815	100,0

De beleggingen met "Geen rating" betreffen met name cash en nog niet afgewikkelde transacties in vastrentende waarden.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

In 2020 is de Pensioenkring overgegaan op de nieuwe prognosetafel AG2020. In deze prognosetafel is geen rekening gehouden met de Covid-19 pandemie. Wel is aangegeven dat het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) hier nader onderzoek naar zou doen.

Op 2 juli 2021 heeft de Commissie Sterfte Onderzoek (CSO) van het AG de publicatie 'AG2020 en de impact van de COVID-19-pandemie: Over- en ondersterfte sinds januari 2020' uitgebracht. Uit dit onderzoek blijkt dat voor de meest recente waarnemingen de Prognosetafel AG2020 geen update behoeft, aangezien er geen oversterfte is ten opzichte van de Prognosetafel AG2020. De verwachting is dat dit mede het gevolg is van de vaccinatieprogramma's.

Ultimo 2021 zijn de technische voorzieningen van de Pensioenkring vastgesteld op basis van de Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat Pensioenkring Douwe Egberts in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Pensioenkring Douwe Egberts geen (volledige) voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Pensioenkring Douwe Egberts voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Dit risico is echter gering omdat Pensioenkring Douwe Egberts een gesloten pensioenkring is.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en van de hoogte van de dekkingsgraad van Pensioenkring Douwe Egberts. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenoemde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2021 bedraagt de reële dekkingsgraad 105,8% (2020: 90,0%). Pensioenkring Douwe Egberts heeft deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2021.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Pensioenkring Douwe Egberts op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Pensioenkring Douwe Egberts bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Pensioenkring Douwe Egberts vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding van de vastrentende waarden in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Ultimo 2021 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	268.016	12,4	237.947	11,9
Nederlandse staatsobligaties	0	-	39.890	2,0
Totaal	268.016	12,4	277.837	13,9

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 297.404 en is meer dan 2% van het belegd vermogen. De beleggingen in deze vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door Pensioenkring Douwe Egberts beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met het uitbestedingsbeleid.

Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur van Stap.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM en hiervoor is eveneens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Pensioenkring Douwe Egberts is in scope van de ISAE 3402 controle van zowel TKP als AAM. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau van Stap een analyse van deze ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Pensioenkring Douwe Egberts hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenoemde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Pensioenkring Douwe Egberts bedraagt de tracking error per eind december 0,97% (2020: 0,94%) op pensioenkringniveau. Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Pensioenkring Douwe Egberts niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Pensioenkring Douwe Egberts niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Pensioenkring Douwe Egberts. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan Pensioenkring Douwe Egberts de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

2021 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 18 februari 2022	359.877	-1.637	1.270	2.905
Rentederivaten	< 4 oktober 2071	240.600	344	1.089	746
		600.477	-1.293	2.359	3.651

Ultimo 2021 zijn voor een bedrag van € 0,8 miljoen zekerheden ontvangen voor de renteswaps en valutaderivaten (2020: € 14,6 miljoen). Ultimo 2021 zijn er voor een bedrag van € 2,9 miljoen zekerheden gesteld (2020: € 0,2 miljoen). Dit is niet in de balans verwerkt.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 4 maart 2021	237.234	3.182	4.238	1.056
Rentederivaten	< 5 juni 2050	89.000	10.708	10.708	0
		326.234	13.890	14.946	1.056

13.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de Akte van Overdracht tussen DEPF en Stap is een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. Het contract is aangegaan voor onbepaalde tijd. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De kosten per jaar waarvoor een langlopende verplichting geldt zijn, kosten fiduciair beheer (2021: € 1.594, 2020: € 1.463), kosten pensioenadministratie (2021: € 440, 2020: € 422) en exploitatiekosten (2021: € 321, 2020: € 312).

Zolang Pensioenkring Douwe Egberts is aangesloten bij Stap, is Pensioenkring Douwe Egberts continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

Pensioenkring Douwe Egberts heeft ultimo 2021 een investeringsverplichting ten aanzien van het MM Dutch Mortgage fund van € 15 miljoen (2020: geen).

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van Pensioenkring Douwe Egberts.

13.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

9. Beleggingsresultaten voor risico Pensioenkring Douwe Egberts

2021	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	0	220.007	-504	219.503
Vastrentende waarden	2.680	9.895	-597	11.978
Derivaten	1.474	-25.577	-158	-24.261
Overige beleggingen	-95	-279	0	-374
Kosten van vermogensbeheer (overig)	-	-	-578	-578
	<u>4.059</u>	<u>204.046</u>	<u>-1.837</u>	<u>206.268</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-327</u>
				<u>205.941</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen, het bedrag dat in 2021 is afgedragen aan Stap, is € 327 (2020: € 149) en is in mindering gebracht op het totale beleggingsresultaat na aftrek van kosten.

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	25	0	0	25
Aandelen	12.332	38.963	0	51.295
Vastrentende waarden	8.985	16.675	0	25.660
Derivaten	394	48.688	0	49.082
Overige beleggingen	-36	489	0	453
Kosten van vermogensbeheer	-	-	-2.042	-2.042
	<u>21.700</u>	<u>104.815</u>	<u>-2.042</u>	<u>124.473</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-149</u>
				<u>124.324</u>

10. Beleggingsresultaten Tra

2021	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastrentende waarden	0	-3	0	-3
Overige beleggingen	-1	0	0	-1
Kosten van vermogensbeheer	-	-	0	-
	<u>-1</u>	<u>-3</u>	<u>0</u>	<u>-4</u>

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	0	-159	0	-159
Vastrentende waarden	0	106	0	106
Overige beleggingen	-1	0	0	-1
Kosten van vermogensbeheer	-	-	-13	-13
	<u>-1</u>	<u>-53</u>	<u>-13</u>	<u>-67</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht.

	2021	2020
	€	€
11. Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	44.651	44.852
Partnerpensioen	11.278	10.999
Wezenpensioen	45	40
Afkoop pensioenen	156	97
	<u>56.130</u>	<u>55.988</u>

12. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekostenvergoeding	455	443
Exploitatiekosten Stap	469	466
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	35	40
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-141	-139
	<u>818</u>	<u>810</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Pensioenkring Douwe Egberts (€ 440), uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving en/of aanvullende dienstverlening die zijn doorbelast door Stap (€ 15).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap voor governance (€ 469). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten, kosten voor verleende werkzaamheden door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., kosten voor de actuariële sleutelfunctiehouder, kosten voor toezicht door AFM en DNB, Pensioenfederatie, opleidingskosten voor het Bestuur en kosten voor het Belanghebbendenorgaan. Een deel (30%) van deze kosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerskosten.

Onder overige kosten zijn bankkosten en kosten voor communicatie-uitingen opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Pensioenkring Douwe Egberts zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau van Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

	2021	2020
	€	€
13. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico		
Pensioenkring		
Toeslagverlening	45.088	6.449
Rentetoevoeging	-7.973	-4.320
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-56.946	-56.898
Wijziging marktrente	-98.122	171.453
Wijziging actuariële grondslagen	-	-35.023
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-710	-539
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-2.989	-2.803
	<u>-121.652</u>	<u>78.319</u>
14. Saldo herverzekering		
Uitkeringen uit herverzekering	-39	-39
Mutatie aandeel herverzekeraar	25	0
	<u>-14</u>	<u>-39</u>
15. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	0	-15
Uitgaande waardeoverdrachten	720	507
	<u>720</u>	<u>492</u>
16. Overige lasten		
Betaalde interest	10	6

13.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijsen. Pensioenkring Douwe Egberts heeft beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,24% van de totale portefeuille belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,18% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Tevens zullen alle huidige investeringen in Rusland verkocht worden. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer -0,6%-punt op de dekkingsgraad van Pensioenkring Douwe Egberts.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

14. Financiële opstelling Pensioenkring Ballast Nedam

14.1 Balans per 31 december 2021

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Pensioenkring Ballast Nedam	(1)	1.213.700	1.190.842
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(2)	2.724	3.003
Vorderingen en overlopende activa	(3)	2	0
Overige activa	(4)	787	531
TOTAAL ACTIVA		<u>1.217.213</u>	<u>1.194.376</u>
PASSIVA			
Algemene reserve Pensioenkring Ballast Nedam	(5)	211.687	102.757
Technische voorzieningen	(6)	994.805	1.090.439
Derivaten	(7)	9.327	182
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	1.394	998
TOTAAL PASSIVA		<u>1.217.213</u>	<u>1.194.376</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

14.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2021		2020	
	€	€	€	€
Baten				
Beleggingsresultaten voor risico				
Pensioenkring Ballast Nedam	(9)	49.960		103.267
Baten uit herverzekering	(10)	-279		20
Overige baten	(11)	3		12
Totaal baten		<u>49.684</u>		<u>103.299</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen	(12)	32.914		32.615
Pensioenuitvoeringskosten	(13)	889		862
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Ballast Nedam	(14)			
- Toeslagverlening		8.372		0
- Rentetoevoeging		-5.139		-2.675
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en Pensioenuitvoeringskosten		-33.768		-33.557
- Wijziging marktrente		-62.099		111.601
- Wijziging actuariële grondslagen		0		-5.182
- Wijziging uit hoofde van overdracht van Rechten		-2.898		-2.290
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		177		-5.996
		<u>177</u>		<u>-5.996</u>
		-95.355		61.901
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(15)	-279		20
Saldo herverzekering	(16)	-174		-187
Saldo overdracht van rechten	(17)	2.755		2.172
Overige lasten	(18)	4		7
Totaal lasten		<u>-59.246</u>		<u>97.390</u>
Saldo van baten en lasten		<u>108.930</u>		<u>5.909</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserve Pensioenkring Ballast Nedam		<u>108.930</u>		<u>5.909</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

14.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Bedragen x € 1.000

	2021		2020	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	174		187	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	0		7	
Overig	0		12	
		174		206
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-32.934		-32.615	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-2.755		-2.179	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-966		-980	
Afdracht inzake weerstandsvermogen	-86		-14	
Overig	-4		-7	
		-36.745		-35.795
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		-36.571		-35.589
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Directe beleggingsopbrengsten Pensioenkring Ballast Nedam	10.554		11.897	
Verkopen en aflossingen van beleggingen Pensioenkring Ballast Nedam	88.006		362.694	
		98.560		374.591
Uitgaven				
Aankopen beleggingen voor Pensioenkring Ballast Nedam	-52.197		-330.218	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-787		-1.231	
		-52.984		-331.449
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		45.576		43.142
Netto kasstroom		9.005		7.553
Koers-/omrekenverschillen		-303		37
Mutatie liquide middelen		8.702		7.590
Samenstelling geldmiddelen		2021		2020
		€		€
Liquide middelen primo boekjaar		8.227		637
Liquide middelen ultimo boekjaar		16.929		8.227
Waarvan:				
Voor risico Pensioenkring (4)		787		531
Binnen de beleggingsportefeuille		16.142		7.696

Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:	
- Money Market Funds	9.593
- Collateral	5.219
- Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	<u>1.330</u>
Totaal (1)	16.142

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

14.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam

Algemeen

Activiteiten

Pensioenkring Ballast Nedam is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Pensioenkring Ballast Nedam is op 1 januari 2019 opgericht en is ontstaan na een collectieve waardeovername vanuit de voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam. Deze collectieve waardeovername betreft gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Er zijn, met uitzondering van enkele arbeidsongeschikten, geen actieve deelnemers overgenomen.

Het doel van Pensioenkring Ballast Nedam is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt Pensioenkring Ballast Nedam uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor een Algemeen Pensioenfonds (inclusief de Pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier voor Pensioenkring Ballast Nedam op. Pensioenkring Ballast Nedam geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten onderneming.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 1 juni 2022 de financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven. De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelsel- en schattingswijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Pensioenkring Ballast Nedam zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Pensioenkring Ballast Nedam.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2021	Gemiddeld 2021	31 december 2020	Gemiddeld 2020
USD	0,8794	0,8454	0,9184	0,8768
GBP	1,1910	1,1632	1,1172	1,1251
JPN	0,0076	0,0077	0,0079	0,0082

Schattingswijziging

De financiële opstelling is in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW opgesteld en dit vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2021 is er een aanpassing geweest in de bepaling van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring. De kostenvoorziening wordt met ingang van 31 december 2021 jaarlijks vastgesteld, waarbij de verwachte kosten, de inflatie, de schalingsfactor en de discontovoet op basis van de gegevens per 31 december, van een jaar, worden geactualiseerd. Dit heeft een verhogend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 2.189 en heeft een negatief effect op de dekkingsgraad van 0,2%-punt.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Ballast Nedam wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI-grens) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of de volledige toeslag op basis van toekomstbestendige toeslagverlening kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen voor rekening risico Pensioenkring Ballast Nedam

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering op actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke is gebaseerd op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende markttrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waarderingmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring Ballast Nedam heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Ballast Nedam.

Conform RJ 610 paragraaf 224 is de latente vordering op de herverzekerder gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen. De kredietwaardigheid van de herverzekerders is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventuele kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Pensioenkring Ballast Nedam heeft twee bankrekeningen, waarvan één met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Pensioenkring Ballast Nedam en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor verwerking van eventuele waardeoverdrachten klein pensioen.

Algemene reserve Pensioenkring Ballast Nedam

De algemene reserve van Pensioenkring Ballast Nedam wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring Ballast Nedam en het herverzekeringsdeel technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Ballast Nedam wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele renteterminstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 31 december toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening, voor zover hiertoe besloten is voor 31 december.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichtingen voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020 (2020: Prognosetafel AG2020). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast op basis van de AON ervaringssterfte 2020 (2020: Aon ervaringssterfte 2020).
- De leeftijd per de berekeningsdatum wordt vastgesteld in maanden nauwkeurig, waarbij de geboortedatum gelijk wordt gesteld aan de 1e van de geboortemaand.
- De reservering voor partnerpensioen wordt voor pensioendatum bepaald op basis van gehuwdheidsfrequenties. Na pensioendatum wordt uitgegaan van een bepaalde partner.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Ter dekking van toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate kostenvoorziening gevormd.

- Voor het latent wezenpensioen wordt 1,5% van de voorziening pensioenverplichtingen voor het latent nabestaandenpensioen van actieve, premievrije en arbeidsongeschikte deelnemers gereserveerd.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd gehanteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Ballast Nedam.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Ballast Nedam

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten van financiële instrumenten. In de financiële opstelling van Pensioenkring Ballast Nedam wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen en dergelijke. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van een vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandsvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Stap berekent kosten door aan Pensioenkring Ballast Nedam. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (kosten inzake de pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (vaste bedragen die op maandbasis in rekening worden gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring Ballast Nedam

Toeslagverlening

Pensioenkring Ballast Nedam streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen. Het toeslagbeleid van Pensioenkring Ballast Nedam is voorwaardelijk. De toeslag op de aanspraken op ouderdomspensioen van de gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en uitkeringsgerechtigden wordt gebaseerd op de wijziging van het consumentenprijsindexcijfer (CPI) voor alle bestedingen. Dit wordt bepaald aan de hand van de wijziging van de index over de periode oktober tot oktober van het jaar voorafgaande aan de verlening. Hiermee wordt bedoeld de stand van de consumentenprijsindex per 30 september van het voorafgaande jaar en de stand van dezelfde prijsindex per 30 september in het jaar van toekenning van de voorwaardelijke toeslag.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB- curve van januari 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder de regel wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de Pensioenkring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen plaatsvindt op basis van de actuariële grondslagen van Pensioenkring Ballast Nedam, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van Pensioenkring Ballast Nedam wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

De inkomende en uitgaande geldstromen worden gesaldeerd opgenomen en verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa, de liquide middelen en de op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

14.5 Toelichting op de balans per 31 december 2021

ACTIVA

	31-12-2021		31-12-2020	
	€		€	
1. Beleggingen voor risico Pensioenkring Ballast Nedam				
Aandelen	444.828		429.354	
Vastrentende waarden	749.583		727.424	
Derivaten	2.612		25.659	
Overige beleggingen	16.677		8.405	
	<u>1.213.700</u>		<u>1.190.842</u>	

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2021	429.354	727.424	25.477	8.405	1.190.660
Aankopen	0	58.660	-6.464	0	52.196
Verkopen	-82.040	-10.397	4.431	0	-88.006
Herwaardering	97.514	-26.104	-30.160	-303	40.947
Overige mutaties	0	0	1	8.575	8.576
Stand per 31 december 2021	<u>444.828</u>	<u>749.583</u>	<u>-6.715</u>	<u>16.677</u>	<u>1.204.373</u>

Schuldpositie derivaten (credit)	<u>9.327</u>
	<u>1.213.700</u>

De overige mutaties bij overige beleggingen bestaan uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De overige beleggingen hebben met name betrekking op participaties in de Money Market Fund (€ 9.593), Cash Collateral (€ 5.219) en gelden bij Liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 1.330) en zijn kortlopend.

Daarnaast bestaan de overige beleggingen nog uit schulden inzake beleggingen en dit betreft een klein bedrag aan nog te betalen interest en is kortlopend.

Het economisch risico ligt bij Pensioenkring Ballast Nedam. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	412.640	701.584	7.608	888	1.122.720
Aankopen	96.640	225.078	0	0	321.718
Verkopen	-117.130	-230.130	-6.934	0	-354.194
Herwaardering	37.204	30.892	24.803	36	92.935
Overige mutaties	0	0	0	7.481	7.481
Stand per 31 december 2020	<u>429.354</u>	<u>727.424</u>	<u>25.477</u>	<u>8.405</u>	<u>1.190.660</u>
Schuldpositie derivaten (credit)					<u>182</u>
					<u>1.190.842</u>

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Aandelen		
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in beursgenoteerde aandelen	<u>444.828</u>	<u>429.354</u>

Pensioenkring Ballast Nedam belegt niet in de werkgever.

Vastrentende waarden

Obligaties	388.028	366.430
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	185.994	188.345
Hypotheekfondsen	<u>175.561</u>	<u>172.649</u>
Totaal	<u>749.583</u>	<u>727.424</u>

De waarde in het Hypotheekfondsen betreffen beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	194.907	26,0	182.602	25,1
Nederlandse staatsobligaties	113.987	15,2	106.581	14,7
Oostenrijkse staatsobligaties	<u>54.383</u>	<u>7,3</u>	<u>51.627</u>	<u>7,1</u>
Totaal	<u>363.278</u>	<u>48,5</u>	<u>340.810</u>	<u>46,9</u>

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 175.561 en is meer dan 5% van de totale vastrentende waarden. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over meerdere fondsen.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Derivaten		
Valutaderivaten	-1.487	3.126
Rentederivaten	-5.229	22.351
	<u>-6.715</u>	<u>25.477</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities. Een toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

Overige beleggingen

Money Market Fund	9.593	18.068
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	1.330	11.898
Vorderingen inzake beleggingen	540	720
Collateral	5.219	-22.270
Schulden inzake beleggingen	-5	-12
	<u>16.677</u>	<u>8.404</u>

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

De vorderingen en schulden inzake beleggingen zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Morgan Stanley Liquidity Funds	7.196	43,2	17.968	213,8
Fidelity Institutional Liquidity Fund PLC	2.398	14,4	99	1,2
	<u>9.593</u>	<u>57,5</u>	<u>18.068</u>	<u>215,0</u>

Securities lending

Pensioenkring Ballast Nedam participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Pensioenkring Ballast Nedam gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Pensioenkring Ballast Nedam kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waarderingmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2021					
Aandelen	98.104	346.725	0	0	444.828
Vastrentende waarden	388.028	185.994	175.561	0	749.583
Derivaten	0	-6.715	0	0	-6.715
Overige beleggingen	0	9.593	0	7.083	16.677
	<u>486.132</u>	<u>535.597</u>	<u>175.561</u>	<u>7.083</u>	<u>1.204.373</u>

In 2021 is het Northern Trust fonds als level 1 (genoteerde marktprijzen) geclassificeerd. Aangezien dit fonds in 2020 geclassificeerd was als level 2 (afgeleide marktnoteringen) zijn de vergelijkende cijfers van 2020 hiervoor aangepast.

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

In 2021 zijn de Money Markets Funds geclassificeerd als 'Afgeleide marktnoteringen'. Aangezien deze in de financiële opstelling 2020 geclassificeerd waren als 'Overig' zijn de vergelijkende cijfers van 2020 hiervoor aangepast.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Aandelen	95.471	333.883	0	0	429.354
Vastrentende waarden	366.430	188.344	172.649	0	727.424
Derivaten	0	25.477	0	0	25.477
Overige beleggingen	0	18.068	0	-9.663	8.405
	<u>461.901</u>	<u>565.773</u>	<u>172.649</u>	<u>-9.663</u>	<u>1.190.660</u>

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>2.724</u>	<u>3.003</u>

De voormalige Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam had twee herverzekeringscontracten afgesloten met ASR en Nationale-Nederlanden, uit hoofde waarvan het voor enkele arbeidsongeschikte deelnemers periodiek een uitkering ontving inzake arbeidsongeschiktheid. Na de overgang naar Stap is dit contract overgegaan op naam van Pensioenkring Ballast Nedam.

De kredietwaardigheid van Nationale Nederlanden en ASR is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
3. Vorderingen en overlopende activa		
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>2</u>	<u>0</u>

De overige vorderingen of overlopende activa bestaan ultimo 2021 onder andere voor € 1 duizend uit de afrekening TKP. Ultimo 2020 was er geen sprake van overige vorderingen of overlopende activa.

4. Overige activa

Liquide middelen	<u>787</u>	<u>531</u>
------------------	------------	------------

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Pensioenkring Ballast Nedam.

De liquide middelen komen economisch toe aan Pensioenkring Ballast Nedam. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

5. Algemene reserve Pensioenkring Ballast Nedam

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Algemene reserve Pensioenkring Ballast Nedam		
Stand per 1 januari	102.757	96.848
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	<u>108.930</u>	<u>5.909</u>
	<u>211.687</u>	<u>102.757</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2021	2020
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	121,3	109,4
Reële dekkingsgraad	95,7	86,0
Beleidsdekkingsgraad	116,9	103,9

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring Ballast Nedam wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad te delen door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI-grens) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Pensioenkring Ballast Nedam gebruik van het standaardmodel. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Pensioenkring Ballast Nedam. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Algemene reserve Pensioenkring Ballast Nedam	211.687	21,3	102.757	9,4
Minimaal vereist eigen vermogen	39.792	4,0	43.622	4,0
Vereist eigen vermogen	158.959	16,0	167.160	15,2

De vermogenspositie van de Pensioenkring Ballast Nedam wordt gekarakteriseerd als een situatie met een toereikende solvabiliteit (2020: dekkingstekort).

Herstelplan

De Pensioenkring heeft op 25 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 112,3% en werd een beleidsdekkingsgraad verwacht van 110,6%. Op 19 mei 2021 heeft DNB ingestemd met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad (121,3%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan werd verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 116,9%.

Voor de Pensioenkring is met ingang van 2022 het herstelplan niet meer van toepassing, omdat de beleidsdekkingsgraad (116,9%) per 31 december 2021 hoger ligt dan de dekkingsgraad die hoort bij het vereist vermogen (116,0%) per 31 december 2021. Daarmee is Pensioenkring Ballast Nedam uit herstel.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en -rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten hierbij is onvoorwaardelijk, maar mag worden gespreid over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad (116,9%) hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist vermogen (104,0%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Pensioenkring Ballast Nedam niet aan de orde.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het positieve saldo van de staat van baten en lasten van € 108.930 over het boekjaar is verhoogd aan de algemene reserve van Pensioenkring Ballast Nedam.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
6. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring	992.081	1.087.436
Herverzekeringsdeel technische voorziening	2.724	3.003
	<u>994.805</u>	<u>1.090.439</u>
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring		
Stand per begin boekjaar	1.087.436	1.025.535
Toeslagverlening	8.372	0
Rentetoevoeging	-5.139	-2.675
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-33.768	-33.557
Wijziging marktrente	-62.099	111.601
Wijziging actuariële grondslagen	0	-5.182
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-2.898	-2.290
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	177	-5.996
	<u>992.081</u>	<u>1.087.436</u>

Toeslagverlening

Pensioenkring Ballast Nedam streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Per 31 december 2021 is een (gedeeltelijke) toeslag verleend van 0,87% (2020: 0,00%) aan zowel de actieve als inactieve deelnemers van Pensioenkring Ballast Nedam.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB- curve van januari 2021.

Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder deze regel opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder deze regel opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging markrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging markrente.

Daarnaast heeft DNB er in 2020 voor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Het totale effect van de wijziging van de rente bedraagt € 62.099. Hiervan wordt € 67.463 veroorzaakt door de reguliere wijziging van de (markt)rente en -€ 5.365 door de aanpassing van de UFR-methodiek.

	Rentepercentage per 31 december
2020	0,14
2021	0,53

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	0	5
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-2.898	-2.295
	<u>-2.898</u>	<u>-2.290</u>

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Resultaat op kanssystemen:

Sterfte	-1.992	-344
Mutaties	-20	529
Overige technische grondslagen	2.189	-6.181
	<u>177</u>	<u>-5.996</u>

Onder sterfte is de afwijking tussen de werkelijke sterfte ten opzichte van de veronderstelde sterfte weergegeven.

Onder overige technische grondslagen is het effect van de schattingswijziging voor de bepaling van de mutatie van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen als gevolg van geactualiseerde parameters ultimo jaar.

De voorziening voor pensioenverplichtingen, inclusief het herverzekerde deel van de technische voorziening is naar categorieën als volgt samengesteld:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	11.064	26	14.121	29
Pensioengerechtigden	490.687	2.589	521.867	2.547
Gewezen	469.431	3.939	532.434	4.069
	971.182	6.554	1.068.422	6.645
Overig	23.623	-	22.017	-
Voorziening voor pensioenverplichtingen	994.805	6.554	1.090.439	6.645

'Overig' bestaat uit de reservering voor toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling.

Korte beschrijving pensioenregeling

Pensioenkring Ballast Nedam is een zogenoemde gesloten Pensioenkring en voert een uitkeringsovereenkomst pensioenregeling voor arbeidsongeschikten, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden uit.

De pensioenregeling is een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst en kent verschillende pensioenaanspraken.

Er vindt geen actieve pensioenopbouw plaats met uitzondering van de pensioenopbouw vanuit de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het Bestuur. Pensioenkring Ballast Nedam streeft ernaar de pensioenrechten en pensioenaanspraken jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex alle huishoudens.

De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen recht op toeslag en er kan op de langere termijn geen zekerheid worden gegeven of en in hoeverre toeslagverlening kan plaatsvinden. Of een toeslag kan worden verleend en hoe hoog de toeslag wordt, is afhankelijk van de financiële positie van Pensioenkring Ballast Nedam. Het Bestuur van Stap beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en (premievrije) pensioenaanspraken worden aangepast.

Over de pensioenrechten en pensioenaanspraken is per 31 december 2021 een toeslag verleend van 0,87% (gemiste toeslag per 31 december 2021 is 0,96%).

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur van Pensioenkring Ballast Nedam geeft in haar financiële opstelling elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen. Hierbij is verder gerekend met de inhaaltoeslagen van voormalig Stichting Pensioenfonds Ballast Nedam.

Actieve deelnemers	Volledige toeslagverlening	Toegekende toeslagen	Verschil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
1 april 2013	7,00	-7,00	14,00	21,12
1 juli 2013	1,76	-	1,76	23,25
1 juli 2014	-	-	-	23,25
1 juli 2015	-	-	-	23,25
1 juli 2016	0,75	-	0,75	24,18
1 juli 2017	0,98	-	0,98	25,39
1 juli 2018	1,25	-	1,25	26,96
1 januari 2020	4,64	-	4,64	32,85
31 december 2020	1,11	-	1,11	34,33
31 december 2021	2,70	0,87	1,83	36,78

Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	Volledige toeslagverlening	Toegekende toeslagen	Verschil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
1 april 2013	7,00	-7,00	14,00	20,41
1 juli 2013	2,88	-	2,88	23,88
1 juli 2014	1,67	-	1,67	25,95
1 juli 2015	0,70	-	0,70	26,83
1 juli 2016	0,75	-	0,75	27,78
1 juli 2017	0,98	-	0,98	29,03
1 juli 2018	1,25	-	1,25	30,65
1 januari 2020	4,64	-	4,64	36,71
31 december 2020	1,11	-	1,11	38,23
31 december 2021	2,70	0,87	1,83	40,76

Herverzekeringsdeel technische voorziening

Pensioenkring Ballast Nedam ontvangt nog lopende uitkeringen uit twee oude herverzekeringscontracten met ASR en Nationale Nederlanden en keert deze uit aan de betreffende deelnemers. Deze gehele voorziening heeft een looptijd van langer dan 1 jaar.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Mutatieoverzicht herverzekeringsdeel technische voorziening		
Stand begin boekjaar	3.003	2.983
Wijziging marktrente	-133	161
Overige wijzigingen	-146	-141
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0	0
	<u>2.724</u>	<u>3.003</u>

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
7. Derivaten		
Derivaten	<u>9.327</u>	<u>182</u>

Een uitgebreide toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

8. Overige schulden en overlopende passiva

Belastingen en premies sociale verzekeringen	673	688
Overige schulden en overlopende passiva	<u>721</u>	<u>310</u>
	<u>1.394</u>	<u>998</u>

De post 'Belastingen en premies sociale verzekering' betreft de nog af te dragen loonheffing aan Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2022 plaatsgevonden.

De overige schulden en overlopende posten bestaan voornamelijk uit de overlopende kosten uit 2021 (€ 337), openstaande crediteuren (€ 267), de nog met Stap af te rekenen exploitatiekosten over het vierde kwartaal van 2021 (€ 66) en een schuld inzake het aan te houden weerstandsvermogen ultimo 2021 (€ 51).

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Pensioenkring Ballast Nedam wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Pensioenkring Ballast Nedam is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Pensioenkring Ballast Nedam.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Pensioenkring Ballast Nedam. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvangs)haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan, dat jaarlijks door het Bestuur wordt getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit, is verwerkt in de onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Pensioenkring Ballast Nedam betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat Pensioenkring Ballast Nedam niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Pensioenkring Ballast Nedam zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Pensioenkring Ballast Nedam verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	109,4	109,4
Premie	-	-
Uitkering	0,3	0,3
Toeslagverlening	-0,8	-
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsrendementen (excl. renteafdekking)	5,2	10,4
Kanssystemen	0,2	-
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	6,6	-10,5
Waardeoverdrachten	0,1	-
Overige incidentele mutaties	-0,2	1,0
Kruiseffecten	<u>0,5</u>	<u>-1,2</u>
Dekkingsgraad per 31 december	<u>121,3</u>	<u>109,4</u>

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Pensioenkring Ballast Nedam buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkringspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar. Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter worden.

De berekening van het vereist eigen vermogen aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	%	%
S1 Renterisico	0,9	0,1
S2 Risico zakelijke waarden	12,5	12,3
S3 Valutarisico	3,8	4,3
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	3,9	3,3
S6 Verzekeringstechnisch risico	3,1	3,1
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	-	-
Diversificatie-effect	<u>-8,2</u>	<u>-7,9</u>
Totaal	<u>16,0</u>	<u>15,2</u>

	2021	2020
	€	€
Vereist pensioenvermogen	1.153.764	1.256.670
Voorziening pensioenverplichting	-994.805	-1.090.439
Vereist eigen vermogen	158.959	166.231
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	211.687	102.757
Surplus / tekort	52.728	-63.474

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het surplus wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2021. De beleidsdekkingsgraad (116,9%) is per 31 december 2021 hoger dan de dekkingsgraad op basis van het vereist vermogen (116,0%).

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Pensioenkring Ballast Nedam op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Pensioenkring Ballast Nedam loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waardeverandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)		10,7		10,6
Vastrentende waarden (na derivaten)		13,7		16,6
(Nominale) pensioenverplichtingen	994.805	16,9	1.090.439	17,7

Het renteafdekkingspercentage van 59,7% leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na renteafdekking stijgt met 3,0, naar 13,7.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	10.641	1,4	10.389	1,4
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	94.465	12,6	89.757	12,3
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	140.607	18,8	139.789	19,2
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	286.613	38,2	307.071	42,2
Resterende looptijd > 20 jaar	217.257	29,0	180.418	24,8
	<u>749.583</u>	<u>100,0</u>	<u>727.424</u>	<u>100,0</u>

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Pensioenkring Ballast Nedam en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen (inclusief herverzekerd deel) kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	176.923	17,8	176.801	16,2
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	171.879	17,3	177.519	16,3
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	294.074	29,6	324.065	29,7
Resterende looptijd > 20 jaar	351.929	35,4	412.054	37,8
	<u>994.805</u>	<u>100,0</u>	<u>1.090.439</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Ballast Nedam heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelen. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of de gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Valutarisico betreft het risico dat de marktwaarde van de beleggingen in vreemde valuta daalt door een waardedaling van andere valuta's ten opzichte van de euro.

Voor alle beleggingscategorieën wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

Het totaalbedrag dat ultimo 2021 in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking € 793.584 (65,8%) (2020: 66,8%). Het totaalbedrag dat ultimo 2021 in euro's is belegd, bedraagt na afdekking € 924.876 (76,8%) (2020: 77,6%).

Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten -€ 1.487 (2020: € 3.126).

De valutapositie per 31 december 2021 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	31-12-2021		
	Totaal voor afdekking	Valuta-derivaten Afdekking	Netto positie na afdekking
	€	€	€
EUR	793.584	131.292	924.876
GBP	12.611	-6.864	5.747
JPY	22.187	-10.534	11.653
USD	247.766	-115.380	132.386
Overige	129.711	0	129.711
Totaal niet EUR	412.275	-132.778	279.497
	<u>1.205.859</u>	<u>-1.486</u>	<u>1.204.373</u>

De valutapositie per 31 december 2020 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	31-12-2020		
	Totaal voor afdekking	Valuta-derivaten Afdekking	Netto positie na afdekking
	€	€	€
EUR	792.941	130.629	923.570
GBP	12.898	-7.386	5.512
JPY	26.758	-12.764	13.994
USD	220.031	-107.353	112.678
Overige	134.974	0	134.974
Totaal niet EUR	394.661	-127.503	267.158
	<u>1.187.602</u>	<u>3.126</u>	<u>1.190.728</u>

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring Ballast Nedam heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring Ballast Nedam. In aanvulling hierop maakt Pensioenkring Ballast Nedam voor afdekking van het prijsrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Europa	774.294	64,3	751.015	63,2
Noord-Amerika	283.206	23,5	264.369	22,2
Zuid-Amerika	5.903	0,5	4.604	0,4
Azië-Pacific	127.722	10,6	123.032	10,3
Afrika	3.286	0,3	3.924	0,3
Gemixt	0	-	9.834	0,8
Subtotaal aandelen en vastr. waarden	1.194.411	99,2	1.156.778	97,2
Derivaten	-6.715	-0,6	25.477	2,1
Overige beleggingen	16.677	1,4	8.405	0,7
Totaal	1.204.373	100,0	1.190.660	100,0

In 2020 heeft een onterechte verschuiving plaatsgevonden tussen (met name) Europa en Azië Pacific en daarom zijn de vergelijkende cijfers van 2020 hier op aangepast.

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Energie	26.172	2,2	26.461	2,2
Bouw- en grondstoffen	21.228	1,8	21.138	1,8
Industrie	57.183	4,8	55.354	4,7
Duurzame consumentengoederen	47.012	3,9	49.691	4,2
Consumentengebruiksgoederen	73.192	6,1	75.977	6,4
Gezondheidszorg	55.678	4,6	53.952	4,5
Informatietechnologie	114.679	9,5	100.554	8,5
Telecommunicatie	55.927	4,6	57.654	4,8
Nutsbedrijven	24.997	2,1	28.923	2,4
Overheid en overheidsinstellingen	388.028	32,2	366.430	30,8
Niet-gespecificeerd binnen beleggingsfondsen	184.957	15,4	181.428	15,2
Financiële instellingen	140.300	11,7	134.296	11,3
Liquiditeiten	4.838	0,4	4.379	0,4
Overige	221	-	541	0,1
Subtotaal aandelen en vastr. waarden	1.194.411	99,2	1.156.778	97,2
Derivaten	-6.715	-0,6	25.477	2,1
Overige beleggingen	16.677	1,4	8.405	0,7
Totaal	1.204.373	100,0	1.190.660	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Pensioenkring Ballast Nedam als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Pensioenkring Ballast Nedam (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Pensioenkring Ballast Nedam transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Pensioenkring Ballast Nedam financiële verliezen lijdt.

Pensioenkring Ballast Nedam heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico in de berekening van het vereist eigen vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van de beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor staatsobligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire portefeuille. De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum gewicht	Neutraal	Maximum gewicht
	%	%	%
Duitsland	50,0	43,0	57,0
Nederland	29,0	21,0	36,0
Oostenrijk	14,0	7,0	21,0
Finland	7,0	0,0	14,0

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico door middel van restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to-Value (LTV) ratio en het minimale percentage van hypotheek met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2021 voldeed Pensioenkring Ballast Nedam aan het opgestelde beleid ten aanzien van beheersing van het kredietrisico binnen vastrentende waarden categorieën. Het resultaat hiervan is opgenomen in de verschillende onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating.

Pensioenkring Ballast Nedam heeft in het kader van het strategisch beleggingsbeleid het besluit genomen om een allocatie naar de categorie hypotheek op te nemen ten koste van de Franse staatsobligaties binnen de staatsobligatieportefeuille. De implementatie van dit besluit kon niet direct gerealiseerd worden, vanwege de wachtrij op de levering van hypotheek. Tot het moment van de volledige levering van hypotheek waren Franse staatsobligaties toegestaan en zijn ruimere bandbreedtes rondom de strategische gewichten gehanteerd.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Europa	707.464	94,4	683.901	94,0
Noord-Amerika	33.982	4,5	35.398	4,9
Zuid-Amerika	299	-	558	0,1
Azië-Pacific	7.838	1,1	7.444	1,0
Afrika	0	-	123	-
Totaal	749.583	100,0	727.424	100,0

In 2020 heeft een onterechte verschuiving plaatsgevonden tussen (met name) Europa en Azië Pacific en daarom zijn de vergelijkende cijfers van 2020 hier op aangepast.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Energie	14.059	1,9	14.749	2,0
Bouw en grondstoffen	506	0,1	472	0,1
Industrie	21.348	2,8	20.010	2,8
Duurzame consumentengoederen	18.820	2,5	20.967	2,9
Consumentengebruiksgoederen	14.626	2,0	15.361	2,1
Gezondheidszorg	5.376	0,7	5.200	0,7
Informatietechnologie	5.771	0,7	5.631	0,8
Telecommunicatie	14.443	1,9	15.549	2,1
Nutsbedrijven	17.252	2,3	16.659	2,3
Overheid en overheidsinstellingen	388.028	51,8	366.430	50,4
Financiële instellingen	73.359	9,8	73.017	10,0
Hypotheken	172.945	23,1	170.362	23,4
Liquiditeiten	3.050	0,4	2.493	0,3
Overige	0	-	524	0,1
Totaal	749.583	100,0	727.424	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureau's zijn S&P, Moody's en Fitch.

Indien er meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert het Pensioenkring Ballast Nedam de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend;
- Twee ratings: de laagste rating is leidend.

Op het moment dat er geen rating beschikbaar is, zal een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals ultimo 2021 gepubliceerd door Standard & Poors is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
AAA	339.058	45,2	319.370	43,9
AA	236.339	31,5	236.404	32,5
A	69.037	9,2	70.045	9,6
BBB	101.410	13,6	98.305	13,5
BB	689	0,1	283	-
Geen rating	3.050	0,4	3.017	0,4
Totaal	749.583	100,0	727.424	100,0

De beleggingen met "Geen rating" betreffen met name cash en nog niet afgewikkelde transacties in vastrentende waarden.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

In 2020 is de Pensioenkring overgegaan op de nieuwe prognosetafel AG2020. In deze prognosetafel is geen rekening gehouden met de Covid-19 pandemie. Wel is aangegeven dat het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) hier nader onderzoek naar zou doen.

Op 2 juli 2021 heeft de Commissie Sterfte Onderzoek (CSO) van het AG de publicatie 'AG2020 en de impact van de COVID-19-pandemie: Over- en ondersterfte sinds januari 2020' uitgebracht. Uit dit onderzoek blijkt dat voor de meest recente waarnemingen de Prognosetafel AG2020 geen update behoeft, aangezien er geen oversterfte is ten opzichte van de Prognosetafel AG2020. De verwachting is dat dit mede het gevolg is van de vaccinatieprogramma's.

Ultimo 2021 zijn de technische voorzieningen van de Pensioenkring vastgesteld op basis van de Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat Pensioenkring Ballast Nedam in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Pensioenkring Ballast Nedam geen volledige voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Pensioenkring Ballast Nedam voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Dit risico is echter gering, omdat Pensioenkring Ballast Nedam een gesloten kring betreft.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van Pensioenkring Ballast Nedam. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenoemde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2021 bedraagt de reële dekkingsgraad 95,7% (2020: 86,0%). Pensioenkring Ballast Nedam heeft deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2021.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Pensioenkring Ballast Nedam op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Pensioenkring Ballast Nedam bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Pensioenkring Ballast Nedam vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding van de vastrentende waarden in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Ultimo 2021 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	194.907	16,0	182.602	15,3
Nederlandse staatsobligaties	113.987	9,4	106.581	8,9
Oostenrijkse staatsobligaties	54.383	4,5	51.627	4,3
Finse staatsobligaties	27.630	2,3	25.620	2,2
Totaal	390.908	32,2	366.430	30,7

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 175.561 en is meer dan 2% van het belegd vermogen. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over meerdere fondsen.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door Pensioenkring Ballast Nedam beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met de ABTN.

Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur van Stap.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level overeenkomsten agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM en hiervoor is eveneens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Pensioenkring Ballast Nedam is in scope van de ISAE 3402 controle van zowel TKP als AAM. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau van Stap een analyse van deze ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Pensioenkring Ballast Nedam hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenoemde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Pensioenkring Ballast Nedam bedraagt de tracking error per eind december 0,01% (2020; 0,01%). Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Pensioenkring Ballast Nedam niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Pensioenkring Ballast Nedam niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Pensioenkring Ballast Nedam. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand. Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Putopties op aandelen: dit betreft al dan niet beursgenoteerde opties waarmee Pensioenkring Ballast Nedam het neerwaartse koersrisico van de aandelenportefeuille kan beperken. Voor deze opties wordt bij de verwerving een premie betaald die onder meer afhankelijk is van het actuele koersniveau van de onderliggende index, de looptijd van de opties en de uitoefenprijs van de opties.

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan Pensioenkring Ballast Nedam de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

2021 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 7 maart 2022	131.292	-1.487	721	2.207
Rentederivaten	< 5 juni 2050	112.100	-5.229	1.891	7.120
		<u>243.392</u>	<u>-6.715</u>	<u>2.612</u>	<u>9.327</u>

Ultimo 2021 zijn zekerheden gesteld voor rentederivaten en valutaderivaten voor een bedrag van € 7.800 (2020: geen). Er is ultimo 2021 geen collateral ontvangen (2020: € 25.600).

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 11 maart 2021	130.625	3.126	3.308	182
Rentederivaten	< 5 juni 2050	225.100	22.351	22.351	0
		<u>355.725</u>	<u>25.477</u>	<u>25.659</u>	<u>182</u>

14.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de Akte van Overdracht tussen Pensioenkring Ballast Nedam en Stap is een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. Het contract is voor onbepaalde looptijd. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de vaste kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De vaste kosten die hieronder vallen zijn, kosten fiduciair beheer (2021: € 1.094, 2020: € 1.057), kosten pensioenadministratie (2021: € 570, 2020: € 556) en exploitatiekosten (2021: € 263, 2020: € 256).

Zolang Pensioenkring Ballast Nedam is aangesloten bij Stap is Pensioenkring Ballast Nedam continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

Pensioenkring Ballast Nedam heeft ultimo 2021 geen investeringsverplichting.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van Pensioenkring Ballast Nedam.

14.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

9. Beleggingsresultaten risico Pensioenkring Ballast Nedam

2021	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	1.234	97.514	-137	98.611
Vastrentende waarden	7.892	-26.104	-501	-18.713
Derivaten	1.311	-30.160	-47	-28.896
Overige beleggingen	-59	-303	0	-362
Kosten van vermogensbeheer (overig)	-	-	-635	-635
	<u>10.378</u>	<u>40.947</u>	<u>-1.320</u>	<u>50.005</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-45</u>
				<u>49.960</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen, het bedrag dat in 2021 is afgedragen aan Stap, is € 45 (2020: € 144) en is in mindering gebracht op het totale beleggingsresultaat na aftrek van kosten.

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	1.314	37.204	0	38.518
Vastrentende waarden	8.993	30.892	0	39.885
Derivaten	1.519	24.803	0	26.322
Overige beleggingen	3	36	0	39
Kosten van vermogensbeheer	-	-	-1.353	-1.353
	<u>11.829</u>	<u>92.935</u>	<u>-1.353</u>	<u>103.411</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-144</u>
				<u>103.267</u>

	2021	2020
	€	€
10. Baten uit herverzekering		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>-279</u>	<u>20</u>

	2021	2020
	€	€
11. Overige baten		
Andere baten	3	12
	<u>3</u>	<u>12</u>
12. Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	27.032	26.873
Partnerpensioen	5.597	5.462
Wezenpensioen	58	60
Afkoop pensioenen en premierestitutie	153	142
Overige uitkeringen	74	78
	<u>32.914</u>	<u>32.615</u>

Onder de 'Overige uitkeringen' zijn opgenomen de uitkeringen inzake de ANW-aanvulling en de AOW-compensatie.

13. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekostenvergoeding	584	564
Exploitatiekosten Stap	410	412
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	18	10
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-123	-124
	<u>889</u>	<u>862</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Pensioenkring Ballast Nedam (€ 570), uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving en/of aanvullende dienstverlening die zijn doorbelast door Stap (€ 14).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap inzake governance (€ 410). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten, kosten voor verleende werkzaamheden door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., kosten voor de actuariële sleutelfunctiehouder, kosten voor toezicht door AFM en DNB, kosten voor de Pensioenfederatie en kosten voor het Belanghebbendenorgaan. Een deel (30%) van deze kosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerskosten.

Onder overige kosten zijn bankkosten en kosten voor communicatie-uitingen opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Pensioenkring Ballast Nedam zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau van Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

**14. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico
Pensioenkring**

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	€	€
Toeslagverlening	8.372	0
Rentetoevoeging	-5.139	-2.675
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-33.768	-33.557
Wijziging marktrente	-62.099	111.601
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-2.898	-2.290
Aanpassing sterftegrondslagen	0	-5.182
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	177	-5.996
	<u>-95.355</u>	<u>61.901</u>

15. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>-279</u>	<u>20</u>
--	-------------	-----------

16. Saldo herverzekering

Uitkeringen uit herverzekering	-281	-316
Ontvangen claims inzake herverzekering	<u>107</u>	<u>129</u>
	<u>-174</u>	<u>-187</u>

17. Saldo overdracht van rechten

Inkomende waardeoverdrachten	0	-7
Uitgaande waardeoverdrachten	<u>2.755</u>	<u>2.179</u>
	<u>2.755</u>	<u>2.172</u>

18. Overige lasten

Betaalde interest	4	6
Overig	<u>0</u>	<u>1</u>
	<u>4</u>	<u>7</u>

14.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. Pensioenkring Ballast Nedam verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden uit Rusland, maar Pensioenkring Ballast Nedam heeft wel beleggingen in Rusland. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische bedrijven. Per eind 2021 was 0,29% van de totale portefeuille belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Oekraïne en Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer -0,70%-punt op de dekkingsgraad van Pensioenkring Ballast Nedam.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Danielle Melis
Fred Ooms
Huub Popping
Marga Schaap

15. Financiële opstelling Pensioenkring GE Nederland

15.1 Balans per 31 december 2021

(na resultaatbestemming)

<i>Bedragen x € 1.000</i>		<u>31-12-2021</u>
		€
ACTIVA		
Beleggingen voor risico Pensioenkring GE Nederland	(1)	673.381
Beleggingen voor risico deelnemers	(2)	991
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(3)	2.503
Vorderingen en overlopende activa	(4)	3.014
Overige activa	(5)	864
TOTAAL ACTIVA		<u>680.753</u>
PASSIVA		
Algemene reserve Pensioenkring GE Nederland	(6)	116.417
Technische voorzieningen	(7)	518.360
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	(8)	991
Overige voorzieningen	(9)	40.406
Derivaten	(10)	2.199
Overige schulden en overlopende passiva	(11)	2.380
TOTAAL PASSIVA		<u>680.753</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

15.2 Staat van baten en lasten

		1 september 2021 – 31 december 2021	
		€	€
Baten			
Premiebijdragen voor risico Pensioenkring GE Nederland	(12)		7.860
Beleggingsresultaten risico Pensioenkring GE Nederland	(13)		-1.623
Beleggingsresultaten risico deelnemers	(14)		26
Baten uit herverzekering	(15)		2.503
Totaal baten			8.766
Lasten			
Pensioenuitkeringen	(16)		1.045
Pensioenuitvoeringskosten	(17)		240
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland	(18)		
- Collectieve waardeoverdracht per 1 september 2021		528.812	
- Pensioenopbouw		2.578	
- Toeslagverlening		7.473	
- Rentetoevoeging		-736	
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-1.126	
- Wijziging marktrente		-20.371	
- Wijziging uit hoofde van overdracht van Rechten		-5	
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-768	
			515.857
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(19)		2.503
Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(20)		991
Mutatie overige voorzieningen	(21)		40.406
Saldo herverzekering	(22)		173
Saldo overdracht van rechten	(23)		-668.868
Overige lasten	(24)		2
Totaal lasten			-107.651
Saldo van baten en lasten			116.417
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>			
Algemene reserve Pensioenkring GE Nederland			116.417

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

15.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	1 september 2021 – 31 december 2021	
	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Ontvangen premies	7.150	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	<u>667.354</u>	
		674.504
Uitgaven		
Betaalde pensioenuitkeringen	-986	
Betaalde premies herverzekering	-173	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-17	
Afdracht inzake weerstandsvermogen	-1.290	
Overig	<u>-4</u>	
		-2.470
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		<u>-672.034</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten voor risico		
Pensioenkring GE Nederland	1.173	
Verkopen en aflossingen van beleggingen voor risico Pensioenkring GE Nederland	<u>17.170</u>	
		18.343
Uitgaven		
Aankopen beleggingen voor risico		
Pensioenkring GE Nederland	-682.538	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	<u>-2</u>	
		-682.540
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		<u>-664.197</u>
Netto kasstroom		<u>7.837</u>
Koers-/omrekenverschillen		<u>254</u>
Mutatie liquide middelen		<u>8.091</u>
Samenstelling geldmiddelen		
		<u>2021</u>
		€
Liquide middelen primo boekjaar		0
Liquide middelen ultimo boekjaar		8.091
Waarvan:		
Voor risico Pensioenkring (5)		864
Binnen de beleggingsportefeuille		7.227

Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:	
- Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	5.069
- Cash collateral	<u>2.158</u>
Totaal (1)	7.227

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

15.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland

Algemeen

Activiteiten

Pensioenkring GE Nederland is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds (Stap). Pensioenkring GE Nederland is op 1 september 2021 opgericht en ontstaan na een collectieve waardeovername vanuit Stichting Pensioenfonds General Electric in liquidatie (PF GE). Deze collectieve waardeovername betreft actieven, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Het doel van de Pensioenkring GE Nederland is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt Pensioenkring GE Nederland uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor een algemeen pensioenfonds (inclusief de Pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier voor Pensioenkring GE Nederland op. Pensioenkring GE Nederland geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten ondernemingen.

Pensioenkring GE Nederland is op 1 september 2021 opgericht. Daarom zijn er geen vergelijkende cijfers van toepassing.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 1 juni 2022 de financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Pensioenkring GE Nederland zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Pensioenkring GE Nederland.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2021	Gemiddeld 2021
USD	0,8794	0,8454
GBP	1,1910	1,1632
JPN	0,0076	0,0077

Schattingswijziging

De financiële opstelling in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Voor Pensioenkring GE Nederland hebben er na de start van de Pensioenkring geen wijzigingen in de actuariële grondslagen plaatsgevonden.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring GE Nederland wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de dekkingsgraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of de volledige toeslag op basis van toekomstbestendige toeslagverlening kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is normaliter gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Voor de bepaling van de beleidsdekkingsgraad zijn in 2021 ook de dekkingsgraden van het 'oude' PF GE meegenomen. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen risico Pensioenkring GE Nederland

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering tegen actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum.

De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende markttrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waardingsmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waardingsmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is, wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring GE Nederland heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen voor risico van Pensioenkring GE Nederland worden aangehouden.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Pensioenkring GE Nederland.

Conform RJ 610 paragraaf 224 is de latente vordering op de herverzekerder gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen. De kredietwaardigheid van de herverzekerders is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventuele kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Pensioenkring GE Nederland heeft een bankrekening, welke met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Pensioenkring GE Nederland en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor verwerking van eventuele waardeoverdrachten klein pensioen.

Algemene reserve Pensioenkring GE Nederland

De algemene reserve van Pensioenkring GE Nederland worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring GE Nederland en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring GE Nederland wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele renteterminstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 31 december toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening, voor zover hiertoe besloten is voor 31 december.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichtingen voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020. Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftetekansen toegepast op basis van de Sprenkels & Verschuren ervaringssterfte 2018.
- De leeftijd op balansdatum is gelijk aan de reglementaire pensioenleeftijd verminderd met de toekomstige duur.
- Bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen wordt voor het partnerpensioen gebruik gemaakt van gehuwdheidskansen, die zijn gebaseerd op de populatie van de Pensioenkring. Na pensioendatum wordt uitgegaan van een bepaalde partner.

- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Voor toekomstige administratiekosten en excassokosten is een kostenvoorziening gevormd.
- Om rekening te houden met latent wezenpensioen is de voorziening voor latent partnerpensioen met 1,5% verhoogd.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd, gehanteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet.

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van de Pensioenkring. Bij de waardering van de vorderingen wordt rekening gehouden met de kredietwaardigheid van de herverzekeraar (afslag voor kredietrisico).

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

De waardering van de voorzieningen voor risico van deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Overige voorzieningen

Onder overige voorzieningen zijn de verschillende exit-bijdragen van vertrekkende ondernemingen opgenomen. Deze bedragen betreffen premies voor toekomstige toeslagverlening voor inactieven.

Voor de ondernemingen waarvan een deel van de deelnemers zijn vertrokken geldt dat over een periode van 30 jaar er elk jaar een vrijval ten behoeve van indexatie plaatsvindt vanuit het exit-depot.

Voor de ondernemingen die in zijn geheel zijn vertrokken wordt de vrijval vanuit het exit-depot bepaald op basis van de toeslagkoopsom voor inactieven van de vertrokken deelnemers van deze ondernemingen. De vrijgevallen bedragen worden toegevoegd aan het indexatiedepot, indien er geen toeslag wordt verleend.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorzieningen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Premiebijdragen voor risico Pensioenkring GE Nederland

Onder premiebijdragen (van werkgevers en werknemers) wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen premie. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord. Daarnaast zijn bijdragen voor toekomstige toeslagen voor inactieven ook verantwoord in de premiebijdragen.

Beleggingsresultaten risico Pensioenkring GE Nederland

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen en dergelijke. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de pensioenpremie;
- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandsvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico Pensioenkring GE Nederland.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Stap berekent kosten door aan Pensioenkring GE Nederland. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (kosten inzake pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (vaste bedragen die op maandbasis in rekening worden gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Toeslagverlening

Pensioenkring GE Nederland streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de cao. De toeslagverlening heeft een onvoorwaardelijk karakter voor de actieven en een voorwaardelijk karakter voor de inactieven.

Pensioenkring GE Nederland streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 4/12e van -0,518%, op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van september 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder de regel wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de Pensioenkring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen plaatsvindt op basis van de actuariële grondslagen van Pensioenkring GE Nederland, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De actuariële grondslagen van Pensioenkring GE Nederland wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers.

Saldo herverzekeringen

De inkomende en uitgaande geldstromen worden gesaldeerd opgenomen en verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa, de liquide middelen en de op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

15.5 Toelichting op de balans per 31 december 2021

ACTIVA

					31-12-2021
					€
1. Beleggingen voor risico Pensioenkring GE Nederland					
Aandelen					350.798
Vastrentende waarden					314.504
Derivaten					807
Overige beleggingen					7.272
					<u>673.381</u>
					<u>673.381</u>
	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Collectieve waardeoverdracht per 1 september 2021	0	329.691	0	337.639	667.330
Aankopen	330.763	22.084	7.633	0	360.480
Verkopen	0	-25.435	632	-337.639	-362.442
Herwaardering	20.035	-11.836	-9.657	-254	-1.204
Overige mutaties	0	0	0	7.018	7.018
Stand per 31 december 2021	<u>350.798</u>	<u>314.504</u>	<u>-1.392</u>	<u>7.272</u>	<u>671.182</u>
Schuldpositie derivaten (credit)					2.199
					<u>673.381</u>

Per 1 september 2021 zijn de beleggingen door middel van een collectieve waardeoverdracht ontvangen van PF GE. De vastrentende waarden zijn in kind overgegaan en overige beleggingen zijn in euro's ontvangen.

De overige mutaties onder de overige beleggingen bestaan uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De overige beleggingen hebben met name betrekking op gelden bij liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 5.069), cash collateral (€ 2.158) en tax reclaim (€ 47). Deze vorderingen zijn kortlopend.

De schulden onder de overige beleggingen betreffen een bedrag aan nog te betalen rente (€ 2) en is kortlopend. Het economisch risico ligt bij Pensioenkring GE Nederland. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

31-12-2021

€

Aandelen

Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen

350.798

350.798

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Vastrentende waarden

Obligaties

293.130

Hypotheekfondsen

21.374

314.504

De waarde in het hypotheekfonds betreffen beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

31-12-2021

€

%

Duitse staatsobligaties

86.435 27,5

Franse staatsobligaties

66.244 21,1

Nederlandse staatsobligaties

17.130 5,5

Oostenrijkse staatsobligaties

15.793 5,0

Totaal

185.602 59,0

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 21.374 en is meer dan 5% van de totale vastrentende waarden. De beleggingen in deze vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

31-12-2021

€

Derivaten

Valutaderivaten

-1.392

-1.392

In de bovenstaande weergave zijn zowel de positieve als negatieve derivaten meegenomen. Een toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

Overige beleggingen

Liquide middelen bij de vermogensbeheerder

5.069

Cash collateral

2.158

Vorderingen inzake beleggingen

46

Schulden inzake beleggingen

-2

7.272

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen. De vorderingen en schulden zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Securities lending

Pensioenkring GE Nederland participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Pensioenkring GE Nederland gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Pensioenkring GE Nederland kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waardering door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2021					
Aandelen	41.683	309.115	0	0	350.798
Vastrentende waarden	203.175	89.954	21.374	0	314.504
Derivaten	0	-1.392	0	0	-1.392
Overige beleggingen	0	0	0	7.272	7.272
	<u>244.859</u>	<u>397.677</u>	<u>21.374</u>	<u>7.272</u>	<u>671.182</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

	<u>31-12-2021</u>
	€
2. Beleggingen voor risico deelnemers	
Vastgoedbeleggingen	91
Aandelen	407
Vastrentende waarden	492
Overige beleggingen	<u>1</u>
	<u>991</u>

Per 1 september zijn de beleggingen door middel van een collectieve waardeoverdracht ontvangen van PF GE. De beleggingen voor risico deelnemers zijn in kind ontvangen.

Voor de waardering van de Beleggingen voor risico deelnemers van de Pensioenkring is gebruik gemaakt van marktnoteringen.

31-12-2021

€

3. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen 2.503

Het aandeel herverzekeraar betreft een zes AO-gevallen, waarvoor de contante waarde van de toekomstige uitkeringen van de herverzekeraar aan de Pensioenkring bepaald is. Hierbij is er gerekend met een revalidatiekans van 0%, wat betekent dat het uitgangspunt is dat de deelnemer arbeidsongeschikt blijft. Conform RJ 610 paragraaf 224 is het aandeel herverzekeraar gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen. Dit betreft een latente vordering op de herverzekeraar.

Het herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen bestaat uit een vordering op elipsLife van € 2.503. De vordering op de herverzekeraar betreft pensioenuitkeringen die door de herverzekeraar aan de Pensioenkring worden betaald en betalingen voor de pensioenopbouw van arbeidsongeschikten. Op de vordering is geen kredietafslag opgenomen gezien de kredietwaardigheid van elipsLife.

4. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen op de werkgever(s) 2.432
Overige vorderingen en overlopende activa 582
3.014

De vorderingen op de werkgever hebben betrekking op de voorlopige premieafrekening 2021.

De overige vorderingen en overlopende activa betreffen het nog te ontvangen liquidatiesaldo van € 551, de openstaande debiteuren van € 27 en een terug te ontvangen uitkering van een deelnemer van € 3.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

5. Overige activa

Liquide middelen 864

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Pensioenkring GE Nederland

De liquide middelen komen economisch toe aan Pensioenkring GE Nederland. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

6. Algemene reserve Pensioenkring GE Nederland

	<u>31-12-2021</u>
	€
Algemene reserve	
Stand per 1 september	0
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	<u>116.417</u>
Stand per 31 december	<u>116.417</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	<u>2021</u>
	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:	
Feitelijke dekkingsgraad	122,4
Reële dekkingsgraad	93,1
Beleidsdekkingsgraad	116,4

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring GE Nederland wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad te delen door de Toekomstbestendige indexatie- grens (TBI) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is normaliter gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Voor de bepaling van de beleidsdekkingsgraad zijn in 2021 ook de dekkingsgraden van het 'oude' PF GE meegenomen. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Pensioenkring GE Nederland gebruik van het standaard model. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Pensioenkring GE Nederland. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

	<u>31-12-2021</u>	
	€	%
Algemene reserve Pensioenkring GE Nederland	116.417	22,4
Minimaal vereist eigen vermogen	21.121	4,1
Vereist eigen vermogen	143.162	27,6

De vermogenspositie van Pensioenkring GE Nederland wordt gekarakteriseerd als een situatie met een reservetekort, omdat de beleidsdekkingsgraad lager is dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist eigen vermogen.

Herstelplan

Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland heeft begin 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In samenspraak met DNB hebben de besturen van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland en Stap afgesproken in 2021 het herstelplan van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland eveneens bij Stap te hanteren. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 110,7% en werd een beleidsdekkingsgraad verwacht van 108,9%.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht, is de feitelijke dekkingsgraad (122,4%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan werd verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 116,4%.

Herstelplan 2022

Voor Pensioenkring GE Nederland dient de cyclus van het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Stap heeft op 30 maart 2022 het herstelplan geactualiseerd en bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat Pensioenkring GE Nederland in 2023 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan van Pensioenkring GE Nederland zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen.

Op 19 mei 2022 heeft Pensioenkring GE Nederland het bericht van DNB ontvangen, dat DNB instemt met het in 2022 geactualiseerde herstelplan.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en -rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad (116,4%) hoger dan de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen (104,1%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Pensioenkring GE Nederland niet aan de orde.

Statutaire Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het positief saldo van de staat van baten en lasten, van € 116.417 over de periode september 2021 tot en met december 2021, verhoogd de algemene reserve van Pensioenkring GE Nederland.

	<u>31-12-2021</u>
	€
7. Technische voorzieningen	
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland	515.857
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>2.503</u>
	<u><u>518.360</u></u>

31-12-2021

€

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland

Collectieve waardeoverdracht per 1 september	528.812
Pensioenopbouw	2.578
Toeslagverlening	7.473
Rentetoevoeging	-736
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-1.126
Wijziging marktrente	-20.371
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-5
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-768
	<u>515.857</u>

Collectieve waardeoverdracht per 1 september

De toevoeging per 1 september 2021 aan de technische voorziening bestaat uit de collectieve waardeoverdracht. Per 1 september 2021 zijn de pensioenaanspraken en pensioenrechten van PF GE door middel van een collectieve waardeoverdracht overgegaan naar Pensioenkring GE Nederland. Op 1 september 2021 is € 667.330 ontvangen. Hierover is voor een bedrag van € 528.812 aan nominale aanspraken ingekocht.

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuair berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

Pensioenkring GE Nederland streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van actieve en arbeidsongeschikte deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de CAO. Het betreft een onvoorwaardelijke toeslagverlening die gefinancierd wordt door premiebetaling.

Voor inactieve deelnemers probeert Pensioenkring GE Nederland ieder jaar het pensioen te verhogen met het consumenten prijsindexcijfer alle huishoudens over de periode 30 september van het voorafgaande jaar tot en met 30 september van het jaar waarover de verhoging plaatsvindt, zoals gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek. Het betreft een voorwaardelijke toeslagverlening die gefinancierd wordt door premiebetaling. Het Bestuur van Stap neemt ieder jaar een besluit over de toeslagverlening. De post toeslagverlening betreft de totale verhoging van de voorziening pensioenverplichtingen door toeslagverlening per 1 januari 2022 (€ 12.804) verminderd met 8/12e deel van de schatting die PF GE hiervoor al opgenomen had per 31 augustus 2021 (- € 5.331). Per saldo stijgt de voorziening pensioenverplichtingen als gevolg van de toeslagverlening nog met € 7.473.

Ultimo 2021 is 2,0% toeslag verleend aan de actieve deelnemers van Pensioenkring GE Nederland. Aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is een toeslag van 2,7% verleend.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 4/12e van -0,518%, op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve van september 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuair berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

Daarnaast heeft DNB er in 2020 voor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing had per 1 januari 2021 al plaatsgevonden bij PF GE.

	<u>Rentepercentage per 31 december</u>
2021	0,60

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	<u>31-12-2021</u>
	€
Onttrekking aan de technische voorzieningen	<u>-5</u>
	<u>-5</u>

Naast de dotering als gevolg van de collectieve waardeoverdracht vanuit PF GE is er als gevolg van uitgaande waardeoverdrachten een bedrag van € 5 onttrokken aan de voorziening pensioenverplichtingen.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	<u>31-12-2021</u>
	€
Resultaat op kanssystemen:	
Sterfte	48
Arbeidsongeschiktheid	-758
Mutaties	<u>-58</u>
	<u>-768</u>

Onder sterfte is de afwijking tussen de werkelijke sterfte ten opzichte van de veronderstelde sterfte weergegeven. Het effect onder arbeidsongeschiktheid ontstaat doordat de werkelijke schade als gevolg van invalidering afwijkt van de in de premiestelling veronderstelde invalidering.

De voorziening pensioenverplichtingen, inclusief herverzekeringsdeel technische voorzieningen, is naar categorieën als volgt samengesteld:

	31-12-2021	
	€	Aantallen
Actieven	105.016	500
Pensioengerechtigden	66.222	158
Gewezen deelnemers	317.699	1.868
	488.937	2.526
Overig	29.423	-
Voorziening pensioenverplichtingen	518.360	2.526

'Overig' bestaat uit de reservering voor toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling (inclusief kostenvoorziening voor vooruitontvangen toeslagpremie), het herverzekeringsdeel technische voorzieningen, de voorziening voor ingegane ziektegevallen (IBNR) en de toegekende indexatie per 1 januari 2022.

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst in de zin van de Pensioenwet. Meer in het bijzonder betreft het een middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag met een franchise van € 14.544. Het pensioengevend salaris is gemaximeerd op € 112.189 (voor het WIA-excedentpensioen geldt de maximering van het salaris op € 112.189 niet). Tevens bestaat het recht op nabestaandenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen en wezenpensioen. Als ambitie geldt een onvoorwaardelijke toeslagverlening van reeds opgebouwde pensioenaanspraken van de actieven. De toeslagen van inactieven zijn voorwaardelijk en afhankelijk van de financiële positie. Als de actuele dekkinggraad boven het niveau behorend bij het minimaal vereist vermogen ligt wordt er een toeslag verleend aan de inactieven. Jaarlijks beslist het bestuur van Stap de mate waarin de opgebouwde aanspraken van inactieven worden geïndexeerd.

Toeslagverlening

De indexatie van de aanspraken van actieve en arbeidsongeschikte deelnemers maakt deel uit van de pensioenovereenkomst, en is derhalve onvoorwaardelijk. De toeslag voor actieve deelnemers en arbeidsongeschikten wordt gefinancierd uit de premie.

De indexatie van de aanspraken van gewezen deelnemers en van de pensioenrechten van pensioengerechtigden (waaronder arbeidsongeschiktheidspensioenen) betreft een voorwaardelijke toeslagverlening die afhankelijk is van de financiële situatie van de Pensioenkring. De toeslag wordt gefinancierd door overrendement en uit de premie. De Nederlandsche Bank heeft ten aanzien van de Pensioenkring aan Stap een ontheffing verleend voor toepassing van de methodiek van toekomstbestendig indexeren (TBI), zoals vastgelegd in artikel 137 lid 2 van de Pensioenwet. Dat betekent dat de opgebouwde pensioenaanspraken voor gewezen deelnemers en ingegane pensioenrechten van pensioengerechtigden voorwaardelijk (gedeeltelijk) kunnen worden verhoogd bij een feitelijke dekkinggraad die hoger is dan behorend bij het minimaal vereist eigen vermogen. Indien er geen toeslag toegekend wordt, dan wordt de premie inclusief opslagen toegevoegd aan het indexatiedepot.

Ultimo 2021 is een volledige toeslag van 2,0% verleend aan de actieve deelnemers van Pensioenkring GE Nederland. Aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is een volledige toeslag van 2,7% verleend.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Bij de start van de Pensioenkring was er geen toeslagachterstand voor actieve en niet-actieve deelnemers. Het Bestuur van Stap geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Actieven	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslag	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
1 januari 2022	2,00	2,00	-	-

Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslag	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
1 januari 2022	2,70	2,70	-	-

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Pensioenkring GE Nederland heeft een herverzekeringscontract overgenomen van PF GE met betrekking tot het risico van arbeidsongeschiktheid met elipsLife, onderdeel van Swiss Re.

	31-12-2021
	€
Mutatieoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen	
Collectieve waardeoverdracht per 1 september	1.207
Wijziging marktrente	-23
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0
Overige wijzigingen	1.319
	<u>2.503</u>

In 2021 was er één nieuwe arbeidsongeschikte deelnemer waarvoor een claim is ingediend bij ElipsLife. Dit verklaart de mutatie onder overige wijzigingen.

Voor zes arbeidsongeschikte deelnemers ontvangt Pensioenkring GE Nederland bij blijvende arbeidsongeschiktheid een jaarlijkse uitkering van in totaal € 493. Deze vordering heeft geleid tot de vorming van een herverzekerd deel van de technische voorziening op de balans. Hierbij is gerekend met een revalidatiekans van 0%.

	31-12-2021
	€
8. Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	<u>991</u>

	31-12-2021
	€
Verloop voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	
Collectieve waardeoverdracht per 1 september	965
Beleggingsresultaten risico deelnemers	26
	<u>991</u>

31-12-2021

€

9. Overige voorzieningen

Vooruitontvangen toeslagpremie

40.406

Onder overige voorzieningen zijn de verschillende exit-bijdragen van vertrekkende ondernemingen opgenomen. Deze bedragen betreffen premies voor toekomstige toeslagverlening voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Voor de ondernemingen waarvan een deel van de deelnemers zijn vertrokken geldt dat over een periode van 30 jaar er elk jaar een vrijval ten behoeve van indexatie plaats vindt vanuit het exit-depot. Voor de ondernemingen die in zijn geheel zijn vertrokken wordt de vrijval vanuit het exit-depot bepaald op basis van de toeslagkoopsom voor inactieven van de vertrokken deelnemers van deze ondernemingen. De vrijgevallen bedragen worden toegevoegd aan een indexatiedepot, indien er geen toeslag wordt verleend.

Vooruitontvangen toeslagpremie

Stand per 1 september 2021	44.461
Onttrekking voor toevoeging kostenvoorziening	-1.211
Stand na onttrekking voor toevoeging kostenvoorziening	43.250
Onttrekking voor toekenning indexatie	-2.844
	<u>40.406</u>

10. Derivaten

Derivaten

2.199

Een uitgebreide toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen onder paragraaf risicobeheer.

11. Overige schulden en overlopende passiva

Schulden aan de werkgever(s)	1.751
Belastingen en premies sociale verzekeringen	62
Overige schulden en overlopende passiva	567
	<u>2.380</u>

De schulden aan werkgever(s) hebben betrekking op een vooruitontvangen exit-bijdrage van GECAS van € 1.288 en op het vrijgevallen indexatiedepot van GE Healthcare die nog terugbetaald moet worden aan GE Healthcare van € 463. Zodra er een definitieve besluitvorming heeft plaatsgevonden inzake de uittreding van GECAS, zal het bedrag worden toegevoegd aan de overige voorzieningen, of worden teruggestort naar de werkgever. Het indexatiedepot van GE Healthcare wordt door Pensioenkring GE Nederland verrekend met de premieafrekening 2021.

De post 'Belastingen en premies sociale verzekering' betreft de nog af te dragen loonheffing aan Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2022 plaatsgevonden. De overige schulden en overlopende posten bestaan uit de openstaande crediteuren (€ 191), de overlopende kosten uit 2021 (€ 278), de schuld inzake het weerstandvermogen (€ 70) en de nog met Stap af te rekenen exploitatiekosten over het vierde kwartaal van 2021 (€ 28).

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Pensioenkring GE Nederland wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Pensioenkring GE Nederland is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Pensioenkring GE Nederland.

Het risicobeleid wordt verwoord in de ABTN van Pensioenkring GE Nederland. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvangs)haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan, dat jaarlijks door het Bestuur wordt getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit, is verwerkt in de onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Pensioenkring GE Nederland betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het Pensioenkring GE Nederland niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Pensioenkring GE Nederland zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat Pensioenkring GE Nederland de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Pensioenkring GE Nederland verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2021
	%
Collectieve waardeoverdracht per 1 september	118,1
Premie	0,1
Uitkering	-
Toeslagverlening	-0,6
Korting van aanspraken en rechten	-
Beleggingsrendementen (exclusief renteafdekking)	-0,1
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	4,7
Aanpassing levensverwachting	-
Overige oorzaken	0,2
Dekkingsgraad per 31 december	122,4

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Pensioenkring GE Nederland buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkringspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar.

Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatscomponenten groter worden. Deze kruiseffecten zijn opgenomen onder de regel overige oorzaken.

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar 2021 is als volgt:

	<u>31-12-2021</u>
	%
S1 Renterisico	1,7
S2 Risico zakelijke waarden	20,4
S3 Valutarisico	2,0
S4 Grondstoffenrisico	-
S5 Kredietrisico	9,4
S6 Verzekeringstechnisch risico	4,7
S7 Liquiditeitsrisico	-
S8 Concentratierisico	-
S9 Operationeel risico	-
S10 Actief risico	-
Diversificatie-effect	-10,5
Totaal	<u>27,6</u>

	<u>31-12-2021</u>
	€
Vereist pensioenvermogen	662.513
Voorziening pensioenverplichting	<u>-519.351</u>
Vereist eigen vermogen	143.162
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	<u>116.417</u>
Tekort	<u>-26.745</u>

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het tekort wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2021. De beleidsdekkingsgraad (116,4%) is per 31 december 2021 lager dan de dekkingsgraad op basis van het vereist vermogen (127,6%).

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Pensioenkring GE Nederland op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het bestuur. Het bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Pensioenkring GE Nederland loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2021	
	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)		22,1
Vastrentende waarden (na derivaten)		22,1
(Nominale) pensioenverplichtingen	518.360	24,7

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2021	
	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	458	0,2
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	2.298	0,7
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	16.226	5,2
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	102.990	32,8
Resterende looptijd > 20 jaar	192.532	61,1
	<u>314.504</u>	<u>100,0</u>

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Pensioenkring GE Nederland en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de voorziening pensioenverplichtingen, inclusief herverzekeringstechnische voorzieningen, kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2021	
	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	21.559	4,2
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	38.401	7,4
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	128.726	24,8
Resterende looptijd > 20 jaar	329.674	63,6
	<u>518.360</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring GE Nederland heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelen. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen de portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Valutarisico betreft het risico dat de marktwaarde van de beleggingen in vreemde valuta daalt door een waardedaling van andere valuta's ten opzichte van de euro. Voor alle beleggingscategorieën wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

Het totaalbedrag dat in 2021 in euro's is belegd, bedraagt vóór afdekking € 349.071 ofwel 52%. Het bedrag dat in 2021 in euro's is belegd, bedraagt na afdekking € 608.358 ofwel 91%. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € -1.392.

De valutapositie per 31 december 2021 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	31-12-2021		
	Totaal	Valuta-derivaten	Netto positie
	Voor afdekking	Afdekking	Na afdekking
	€	€	€
EUR	349.071	259.288	608.358
GBP	11.244	-12.067	-823
JPY	19.781	-18.905	876
USD	217.201	-203.408	13.794
Overige	75.277	-26.300	48.977
Totaal niet EUR	323.503	-260.680	62.824
	<u>672.574</u>	<u>-1.392</u>	<u>671.182</u>

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring GE Nederland heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring GE Nederland. In aanvulling hierop maakt Pensioenkring GE Nederland voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021	
	€	%
Europa	343.115	51,1
Noord-Amerika	250.668	37,4
Zuid-Amerika	2.659	0,4
Azië-Pacific	67.410	10,0
Afrika	1.450	0,2
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	665.302	99,1
Derivaten	-1.392	-0,2
Overige beleggingen	7.272	1,1
Totaal	671.182	100,0

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021	
	€	%
Energie	10.631	1,6
Bouw- en grondstoffen	15.326	2,3
Industrie	43.718	6,5
Duurzame consumentengoederen	48.922	7,3
Consumentengebruiksgoederen	53.807	8,0
Gezondheidszorg	46.135	6,9
Hypotheke	21.056	3,1
Informatietechnologie	89.174	13,3
Telecommunicatie	55.444	8,3
Nutsbedrijven	7.687	1,2
Overheid en overheidsinstellingen	203.175	30,3
Financiële instellingen	58.118	8,7
Vastgoed	9.747	1,5
Liquiditeiten	1.576	0,2
Overige	786	0,1
Subtotaal aandelen en vastrentende waarden	665.302	99,1
Derivaten	-1.392	-0,2
Overige beleggingen	7.272	1,1
Totaal	671.182	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Pensioenkring GE Nederland als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Pensioenkring GE Nederland (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Pensioenkring GE Nederland transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Pensioenkring GE Nederland financiële verliezen lijdt.

Pensioenkring GE Nederland heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het vereist eigen vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van de beleggingen.

Er is een minimum- rating bepaald voor staatsobligatieleningen van de EMU-landen of supranationale instellingen binnen de EMU. Deze minimale kredietrating is AA/Aa2.

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico door middel van restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to-Value (LTV) ratio en het minimale percentage van hypotheek met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2021 voldeed Pensioenkring GE Nederland aan het opgestelde beleid ten aanzien van beheersing van het kredietrisico binnen de vastrentende waarden categorieën. Het resultaat hiervan is opgenomen in de onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021	
	€	%
Europa	285.921	90,9
Noord-Amerika	28.583	9,1
Totaal	314.504	100,0

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021	
	€	%
Energie	1.554	0,5
Industrie	13.857	4,4
Duurzame consumentengoederen	3.605	1,2
Consumentengebruiksgoederen	31.219	9,9
Gezondheidszorg	3.478	1,1
Hypotheek	21.056	6,7
Informatietechnologie	2.711	0,9
Telecommunicatie	23.797	7,6
Nutsbedrijven	1.514	0,5
Overheid en overheidsinstellingen	203.175	64,5
Financiële instellingen	7.526	2,4
Liquiditeiten	319	0,1
Overige	693	0,2
Totaal	314.504	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureau's zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert het pensioenfonds de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend
- Twee ratings: de laagste rating is leidend.

Op het moment dat geen rating beschikbaar is, dan zal een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt, die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings, zoals eind 2021 gepubliceerd door Standard & Poor's, is als volgt:

	31-12-2021	
	€	%
AAA	89.360	28,4
AA	145.288	46,2
A	31.091	9,9
BBB	48.448	15,4
Geen rating	319	0,1
Totaal	314.504	100,0

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

In 2020 is de PF GE overgegaan op de nieuwe prognosetafel AG2020. In deze prognosetafel is geen rekening gehouden met de Covid-19 pandemie. Wel is aangegeven dat het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) hier nader onderzoek naar zou doen.

Op 2 juli 2021 heeft de Commissie Sterfte Onderzoek (CSO) van het AG de publicatie 'AG2020 en de impact van de COVID-19-pandemie: Over- en ondersterfte sinds januari 2020' uitgebracht. Uit dit onderzoek blijkt dat voor de meest recente waarnemingen de Prognosetafel AG2020 geen update behoeft, aangezien er geen oversterfte is ten opzichte van de Prognosetafel AG2020. De verwachting is dat dit mede het gevolg is van de vaccinatieprogramma's.

Ultimo 2021 zijn de technische voorzieningen van de Pensioenkring vastgesteld op basis van de Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat Pensioenkring GE Nederland in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Pensioenkring GE Nederland geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Pensioenkring GE Nederland voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Pensioenkring GE Nederland heeft de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's voortvloeiende uit de aangaande pensioenverplichtingen herverzekerd. Het betreft een excedent-herverzekeringscontract in combinatie met een 'stop loss' herverzekering. Met de excedent-herverzekering wordt het individuele risico boven een bepaalde grens verzekerd (dekking tegen hoge risico's). De 'stop loss' herverzekering dekt de situatie dat er meer 'schadegevallen' zijn gedurende een bepaalde periode ten opzichte van de verwachting.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en van de hoogte van de dekkingsgraad van Pensioenkring GE Nederland. De toeslagverlening voor wat betreft gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is voorwaardelijk en voor wat betreft de actieve deelnemers heeft de toeslagverlening een onvoorwaardelijk karakter.

De zogenoemde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2021 bedraagt de reële dekkingsgraad 93,1%. Pensioenkring GE Nederland heeft deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2021.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Pensioenkring GE Nederland op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Pensioenkring GE Nederland bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Pensioenkring GE Nederland vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Ultimo 2021 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2021	
	€	%
Aandelen		
Apple Inc.	15.154	2,2
Vastrentende waarden		
Franse staatsobligaties	86.435	12,8
Duitse staatsobligaties	66.244	9,7
Belgische staatsobligaties	17.130	2,5
Nederlandse staatsobligaties	15.793	2,3
Totaal	200.756	29,5

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 21.374 en is meer dan 2% van het belegd vermogen. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over een veelvoud aan debiteuren.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door de Pensioenkring GE Nederland beheerd door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met de uitbestedingsbeleid.

Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van een uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer inzake de beleggingen risico pensioenkring is uitbesteed aan AAM en hiervoor is eveneens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten. De beleggingen voor risico deelnemer is uitbesteed aan ABN AMRO.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Pensioenkring GE Nederland is in scope van de ISAE 3402 controle van AAM en TKP en geldt dat hier op gesteund kan worden. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau van Stap een analyse van deze ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Pensioenkring GE Nederland hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenoemde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Pensioenkring GE Nederland bedraagt de tracking error van de aandelenportefeuille per eind december 0,02%. Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Pensioenkring GE Nederland niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Pensioenkring GE Nederland niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofddregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Pensioenkring GE Nederland. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan Pensioenkring GE Nederland de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

31-12-2021 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	< 8 maart 2022	259.288	-1.392	807	2.199

Ultimo 2021 zijn geen zekerheden ontvangen en is voor € 2.158 duizend collateral gesteld.

15.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de Akte van Overdracht tussen PF GE en Stap is een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. Het contract heeft een looptijd tot en met 31 augustus 2026 en kent een opzegtermijn van minimaal 6 maanden. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De kosten per jaar waarvoor een langlopende verplichting geldt zijn, kosten fiduciair beheer (2021: € 243), kosten pensioenadministratie (2021: € 137) en exploitatiekosten (2021: € 105).

Zolang Pensioenkring GE Nederland is aangesloten bij Stap, is Pensioenkring GE Nederland continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

Pensioenkring GE Nederland heeft ultimo 2021 geen investeringsverplichtingen.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders zijn geen deelnemer van de pensioenregeling van Pensioenkring GE Nederland.

15.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

12. Premiebijdragen voor risico Pensioenkring GE Nederland

1 september 2021 – 31 december 2021
€
<hr/>
<hr/>
7.860

De premiebijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Pensioenpremie huidig jaar

De premieopbrengsten zijn niet gesplitst naar een werkgevers- en een werknemersdeel, omdat de totale premie volgens overeenkomst aan de werkgever in rekening wordt gebracht. Een deel van de premie wordt door de werkgever ingehouden op het salaris van de werknemers. Aangezien er geen directe relatie is tussen het werkgevers- en het werknemersdeel, kunnen deze niet afzonderlijk worden weergegeven.

De kostendekkende premie is de benodigde premie voor voorwaardelijke toezeggingen gebaseerd op ambitie en inschattingen. Pensioenkring GE Nederland maakt gebruik van de mogelijkheid om de kostendekkende premie te dempen. Pensioenkring GE Nederland voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendekkende premie. De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

Kostendekkende premie	9.684
Feitelijke premie	7.766
Gedempte premie	7.766

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

	1 september 2021 – 31 december 2021
	€
<i>Kostendekkende premie</i>	
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	2.358
Solvabiliteitsopslag	634
Opslag voor uitvoeringskosten	609
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	<hr/> 6.083
Totaal kostendekkende premie	<hr/> 9.684

De actuarieel benodigde koopsom voor de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenopbouw wordt bij de kostendekkende premie bepaald op basis van de rentetermijnstructuur en bij de gedempt kostendekkende premie op basis van een vaste disconteringsvoet van 1,70%. De solvabiliteitsopslag wordt bepaald als percentage van de actuarieel benodigde koopsom voor de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenopbouw.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

1 september
2021 – 31
december 2021
€

Feitelijke premie

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	1.604
Solvabiliteitsopslag	431
Opslag voor uitvoeringskosten	609
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	<u>5.122</u>
Totaal feitelijke premie	<u>7.766</u>

De feitelijke premie, zoals deze in bovenstaande uitsplitsing is opgenomen wijkt € 94 af van de premie die daadwerkelijk is ontvangen. Het verschil betreft de aanvullende bijdrage die van de werkgever is ontvangen (€ 72) en de opslag voor het weerstandsvermogen (€ 22).

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

1 september
2021 – 31
december 2021
€

Gedempte premie

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	1.604
Solvabiliteitsopslag	431
Opslag voor uitvoeringskosten	609
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	<u>5.122</u>
Totaal gedempte premie	<u>7.766</u>

De solvabiliteitsopslag betreft het vereist eigen vermogen per 31 december 2021 van 26,9% zoals vastgesteld is in het jaarverslag van 2020 van PF GE.

De opslag voor uitvoeringskosten betreft zowel de pensioenuitvoeringskosten als de vermogensbeheerkosten.

De premie voor 2021 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK. De feitelijke premie is gelijk aan de gedempte premie. Pensioenkring GE Nederland voldoet hiermee aan de wettelijke eisen.

13. Beleggingsresultaten risico Pensioenkring GE Nederland

1 september 2021 – 31 december 2021	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	309	20.035	-50	20.294
Vastrentende waarden	930	-11.836	-76	-10.982
Derivaten	0	-9.657	0	-9.657
Overige beleggingen	-22	254	0	232
Kosten van vermogensbeheer (overig)	-	-	-150	-150
	<u>1.217</u>	<u>-1.204</u>	<u>-276</u>	<u>-263</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-1.360</u>
				<u>-1.623</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen van € 1.360, inclusief de initiële inbreng op 1 september 2021, is in mindering gebracht op het totale beleggingsresultaat na aftrek van kosten.

	1 september 2021 – 31 december 2021
	€
14. Beleggingsresultaten risico deelnemers	
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	<u>26</u>
15. Baten uit herverzekering	
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>2.503</u>
16. Pensioenuitkeringen	
Ouderdomspensioen	870
Partnerpensioen	100
Wezenpensioen	22
WAO-aanvulling	56
Overige uitkeringen	-3
	<u>1.045</u>

1 september
2021 – 31
december 2021
€

17. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekostenvergoeding	163
Exploitatiekosten	105
Dwangsommen en boetes	0
Overige kosten	3
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-31
	<u>240</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Pensioenkring GE Nederland (€ 137), uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving en/of aanvullende dienstverlening (€ 26).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap voor governance (€ 105). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten, kosten voor verleende werkzaamheden door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. en Triple A, kosten voor de actuariële sleutelfunctiehouder en kosten voor het Belanghebbendenorgaan. Een deel (30%) van deze kosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerkosten.

Onder de overige kosten zijn de bankkosten en kosten voor communicatie-uitingen opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Pensioenkring GE Nederland zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

1 september
2021 – 31
december 2021
€

18. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico Pensioenkring

Collectieve waardeoverdracht per 1 september 2021	528.812
Pensioenopbouw	2.578
Toeslagverlening	7.473
Rentetoevoeging	-736
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-1.126
Wijziging marktrente	-20.371
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-5
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-768
	<u>515.857</u>

19. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>2.503</u>
--	--------------

20. Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	<u>991</u>
---	------------

1 september
2021 – 31
december 2021
€

21. Mutatie overige voorzieningen

Mutatie overige voorzieningen 40.406

Op 1 september 2021 is de overige voorziening overgegaan van PF GE naar Pensioenkring GE Nederland en is een bedrag van € 44.461 ontvangen. Vervolgens hebben er 2 onttrekkingen plaatsgevonden. De eerste onttrekking van € 1.211 heeft betrekking op de opslag excassokosten die onderdeel is van kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen. De tweede onttrekking van € 2.844 heeft betrekking op toegekende toeslag vanuit de overige voorziening.

22. Saldo herverzekering

Premie herverzekering 173

Pensioenkring GE Nederland heeft een drietal verzekeringscontracten met elipsLife (onderdeel van Swiss Re):

- Excedent-overlijden: Herverzekering van de risico's voortvloeiende uit de verzekering van nabestaandenpensioen in de vorm van overlijdenskapitalen boven een eigen behoud van € 300. Winstdeling vindt plaats aan het einde van het contract.
- Excedent-arbeidsongeschiktheid: Proportionele herverzekering op rentebasis van de risico's voortvloeiende uit de verzekering van het WIA-excedentpensioen en de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid boven een eigen behoud van € 15 rente. Winstdeling vindt plaats aan het einde van het contract. Indien het contract afloopt dan is de huidige populatie niet meer verzekerd. Bestaande uitkeringen lopen gewoon door.
- Stoploss: De stoploss verzekering heeft betrekking op de risico's uit hoofde van nabestaandenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen en vrijstelling van premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid voor zover die vallen binnen het eigen behoud van de Pensioenkring. De herverzekeraar stelt de Pensioenkring schadeloos indien en voor zover de totale jaarlijkse schade de prioriteit overschrijdt. De prioriteit is 250% van de risicopremie eigen rekening, met een minimum van € 798.

Voor zes arbeidsongeschikten ontvangt Pensioenkring GE Nederland een jaarlijkse uitkering van € 493, voor zover deze deelnemers arbeidsongeschikt blijven.

23. Saldo overdracht van rechten

Inkomende waardeoverdrachten	-23
Collectieve waardeoverdrachten	-668.845
Uitgaande waardeoverdrachten	0
	<u>-668.868</u>

Per 1 september 2021 zijn de pensioenaanspraken en pensioenrechten van PF GE door middel van een collectieve waardeoverdracht overgegaan naar Pensioenkring GE Nederland. Op 1 september 2021 is € 667.330 ontvangen. Hiervoor zijn nominale aanspraken ingekocht voor € 528.812.

1 september
2021 – 31
december 2021

€

24. Overige lasten

Betaalde interest

2

15.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijsen. Pensioenkring GE Nederland verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden uit Rusland, maar heeft wel beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,18% van de totale portefeuille belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,00% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit- Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van Pensioenkring GE Nederland per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer -1,3%.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

16. Financiële opstelling Multi-client Pensioenkring 2

16.1 Balans per 31 december 2021

(na resultaatbestemming)

Bedragen x € 1.000

		31-12-2021	31-12-2020
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2	(1)	1.147.653	1.040.656
Beleggingen toeslagendepot voor risico Multi-client Pensioenkring 2	(2)	23.435	39.198
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(3)	572	501
Vorderingen en overlopende activa	(4)	3.601	4.845
Overige activa	(5)	1.077	1.633
TOTAAL ACTIVA		1.176.338	1.086.833
PASSIVA			
Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 2	(6)	133.043	21.506
Technische voorzieningen	(7)	1.003.405	1.023.060
Toeslagendepot	(8)	22.864	39.198
Derivaten	(9)	15.188	21
Overige schulden en overlopende passiva	(10)	1.838	3.048
TOTAAL PASSIVA		1.176.338	1.086.833

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

16.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2021		2020	
	€	€	€	€
Baten				
Premiebijdragen voor risico Multi-client Pensioenkring 2 (11)		12.132		12.500
Beleggingsresultaten risico Multi-client Pensioenkring 2 (12)		37.388		72.528
Beleggingsresultaten toeslagendepot (13)		1.208		219
Baten uit herverzekering (14)		71		501
Overige baten (15)		0		193
Totaal baten		<u>50.799</u>		<u>85.941</u>
Lasten				
Pensioenuitkeringen (16)		17.672		14.502
Pensioenuitvoeringskosten (17)		1.304		1.304
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2 (18)				
- Pensioenopbouw	11.125		11.008	
- Toeslagverlening	17.665		425	
- Rentetoevoeging	-5.222		-2.399	
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-19.016		-15.558	
- Wijziging marktrente	-73.011		125.996	
- Wijziging actuariële grondslagen	1.777		-27.680	
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	41.290		309.377	
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	5.666		164	
		<u>-19.726</u>	<u>164</u>	<u>401.333</u>
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (19)		71		501
Saldo herverzekering (20)		284		-778
Saldo overdracht van rechten (21)		-43.586		-331.195
Overige lasten (22)		-16.757		6.343
Totaal lasten		<u>-60.738</u>		<u>92.010</u>
Saldo van baten en lasten		<u>111.537</u>		<u>-6.069</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>				
Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 2		<u>111.537</u>		<u>-6.069</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

16.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Bedragen x € 1.000

	2021		2020	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen premiebijdragen voor risico Multi-client Pensioenkring 2	13.011		11.496	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	44.424		331.663	
Ontvangen uitkeringen herverzekering	501		505	
Overige baten	<u>0</u>		<u>199</u>	
		57.936		343.863
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-17.667		-14.382	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-837		-415	
Betaalde premie herverzekering	-1.300		-159	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-1.167		-1.317	
Afdracht inzake weerstandsvermogen	-152		-738	
Overige lasten	<u>-13</u>		<u>-2</u>	
		-21.136		-17.013
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		<u>36.800</u>		<u>326.850</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Directe beleggingsopbrengsten beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2	4.733		1.744	
Directe beleggingsopbrengsten Toeslagendepot	-56		-15	
Verkopen en aflossingen van beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2	64.924		99.569	
Verkopen en aflossingen van beleggingen Toeslagendepot	<u>7.500</u>		<u>0</u>	
		77.101		101.298
Uitgaven				
Aankopen beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2	-65.998		-410.611	
Betaalde kosten vermogensbeheer	<u>-1.616</u>		<u>-1.228</u>	
		-67.614		-411.839
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		<u>9.487</u>		<u>-310.541</u>
Netto kasstroom		<u>46.287</u>		<u>16.309</u>
Koers-/omrekenverschillen		<u>-292</u>		<u>52</u>
Mutatie liquide middelen		<u>45.995</u>		<u>16.361</u>

Samenstelling geldmiddelen

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	€	€
Liquide middelen primo boekjaar	65.962	49.601
Liquide middelen ultimo boekjaar	111.957	65.962
Waarvan:		
Voor risico Pensioenkring (5)	1.077	1.633
Binnen de beleggingsportefeuille	110.880	64.329

Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:

Money Market Funds	2.907
Geldmarktfonds	77.522
Cash collateral	12.945
Kastegoeden	3.800
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	<u>13.706</u>
Totaal (1)	110.880

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

16.4 Toelichting op de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2

Algemeen

Activiteiten

Multi-client Pensioenkring 2 is een Pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap (Stap). Multi-client Pensioenkring 2 is op 1 januari 2018 opgericht.

Het doel van Multi-client Pensioenkring 2 is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden voor ouderdom en overlijden. Tevens verstrekt Multi-client Pensioenkring 2 uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor Stap (inclusief de Pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier op voor Multi-client Pensioenkring 2. Multi-client Pensioenkring 2 geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten ondernemingen.

Per 31 december 2021 maken de werkgevers Mott MacDonald B.V., Transavia Airlines C.V., Trinseo Netherlands B.V., Lycra B.V. aangesloten bij Multi-client Pensioenkring 2 en maken de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van de voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland, de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista en de voormalige Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland deel uit van Multi-client Pensioenkring 2. Tot slot maken ook de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van de voormalige Multi-client Pensioenkring 1 met ingang van 1 januari 2021 deel uit van Multi-client Pensioenkring 2.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het Bestuur heeft op 1 juni 2022 deze financiële opstelling opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2 zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven. De grondslagen zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig boekjaar, tenzij anders aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2 is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Multi-client Pensioenkring 2 zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2 is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Multi-client Pensioenkring 2.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2 verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2021	Gemiddeld 2021	31 december 2020	Gemiddeld 2020
USD	0,8794	0,8454	0,9184	0,8768
GBP	1,1910	1,1631	1,1172	1,1251
JPN	0,0076	0,0077	0,0079	0,0082

Schattingswijziging

De financiële opstelling is in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW opgesteld en dit vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2021 heeft de periodieke beoordeling van enkele actuariële grondslagen plaatsgevonden en zijn de grondslagen voor de partnerfrequenties en wezenpensioen gewijzigd. Bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring wordt gebruik gemaakt van partnerfrequenties. Met ingang van 2021 wordt gebruik gemaakt van de partnerfrequenties die gebaseerd zijn op de data van het CBS uit 2020. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 5.206 en een effect op de dekkinggraad van 0,5%-punt. Daarnaast wordt voor het wezenpensioen 3% van de voorziening pensioenverplichtingen voor het latent nabestaandenpensioen van actieve, premievrije en arbeidsongeschikte deelnemers gereserveerd. Dit percentage bedroeg 5% en de aanpassing heeft een verlagend effect op de voorziening verplichtingen van € 1.955 en een effect op de dekkinggraad van 0,2%-punt.

Er is tevens een aanpassing geweest in de bepaling van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring. De kostenvoorziening wordt met ingang van 31 december 2021 jaarlijks vastgesteld, waarbij de verwachte kosten, de inflatie, de schalingsfactor en de discontovoet op basis van de gegevens per 31 december van een jaar worden geactualiseerd. Dit heeft een verhogend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 5.392 en een effect op de dekkinggraad van -0,5%-punt.

In 2021 is voor Multi-client Pensioenkring 2 de ervaringssterfte herijkt. De gewijzigde ervaringssterfte op basis van Aon ervaringssterfte 2021 zorgt voor een verhoging van de voorziening pensioenverplichtingen met € 8.938 en een effect op de dekkinggraad van -0,9%-punt.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkinggraad van Multi-client Pensioenkring 2 wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkinggraad wordt berekend als de beleidsdekkinggraad gedeeld door de Toekomst Bestendig Indexatie grens (TBI) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of de volledige toeslag op basis van toekomstbestendige toeslagverlening kan worden toegekend.

De beleidsdekkinggraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkinggraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkinggraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkinggraden. De collectieve waardeoverdracht van de voormalige Multi-client Pensioenkring 1 heeft dekkinggraad-neutraal plaatsgevonden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen voor risico Pensioenkring Multi-client Pensioenkring 2

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering op actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

De grondslagen zijn tevens van toepassing op de beleggingen die aangehouden worden voor de vier toeslagendepots binnen Multi-client Pensioenkring 2.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waarderingsmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat Multi-client Pensioenkring 2 heeft in het eigen vermogen van het beleggingsfonds per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden inzake beleggingen gepresenteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Multi-client Pensioenkring 2.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening pensioenverplichtingen. De kredietwaardigheid van de herverzekeraars is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Multi-client Pensioenkring 2 heeft drie bankrekeningen, waarvan één met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de uitkeringen aan deelnemers van Multi-client Pensioenkring 2 en betaalt een groot deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor verwerking van eventuele waardeoverdrachten klein pensioen. Daarnaast wordt een derde bankrekening gebruikt om de premies van de werkgevers te innen.

Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 2

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de Pensioenkring en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Multi-client Pensioenkring 2 wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 31 december toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening, voor zover hiertoe besloten is voor 31 december.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichtingen voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de in 2020 door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020 (2020: Prognosetafel AG2020). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de Pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftetekansen toegepast (Aon ervaringssterfte 2021) (2020: Aon ervaringssterfte 2020).
- Bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen wordt voor het partnerpensioen gebruik gemaakt van gehuwdheidskansen die zijn gebaseerd op de populatie van de Pensioenkring. Vanaf 2021 wordt hiervoor gebruik gemaakt van de partnerfrequenties gebaseerd op data van het CBS uit 2020 (2020: tot pensioendatum 100% en vanaf de pensioendatum werkelijke burgerlijke staat).
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Ter dekking van toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate kostenvoorziening gevormd.
- Voor het wezenpensioen wordt 3,0% van de voorziening pensioenverplichtingen voor het latent nabestaandenpensioen van actieve, premievrije en arbeidsongeschikte deelnemers gereserveerd (2020: 5,0%).
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd gehanteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van Multi-client Pensioenkring 2. Conform RJ 610 paragraaf 224 is de latente vordering op de herverzekeraar gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

Overige voorzieningen

Onder de overige voorzieningen zijn vier toeslagendepots opgenomen. Het betreffen de toeslagendepots ten behoeve van de deelnemers van de voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland, de voormalige Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland, de voormalige Pensioenfonds Invista en de voormalige Multi-client Pensioenkring 1. Toegekende toeslagen worden onttrokken aan het depot. Het resultaat op de beleggingen van het toeslagendepot en aanvullende stortingen zijn aan de langlopende schuld toegevoegd. De toeslagendepots zijn onderdeel van het pensioenvermogen en tellen mee voor de bepaling van de dekkingsgraad.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waardingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorziening. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Premiebijdragen voor Multi-client Pensioenkring 2

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Beleggingsresultaten risico Multi-client Pensioenkring 2

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen en valutaresultaten van financiële instrumenten. In de financiële opstelling van Multi-client Pensioenkring 2 wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen en dergelijke. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van een vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de pensioenpremie
- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandsvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Stap berekent kosten door aan Multi-client Pensioenkring 2. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Kosten pensioenadministratie (kosten inzake de pensioenadministratie bij TKP, gebaseerd op het aantal deelnemers, een percentage van het belegd vermogen en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast).
- Exploitatiekosten Stap (een percentage van het belegd vermogen, dat op maandbasis in rekening wordt gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast).
- Distributiekosten (kosten die gebaseerd zijn op een percentage van het belegd vermogen).
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de Pensioenkring danwel een derde partij worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Toeslagverlening

Multi-client Pensioenkring 2 streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Multi-client Pensioenkring 2 streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid). Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%) op basis van de éénjaarsrente van de DNB- curve van januari 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en

externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de Pensioenkring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen plaatsvindt op basis van de actuariële grondslagen van Multi-client Pensioenkring 2, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De actuariële grondslagen van Multi-client Pensioenkring 2 wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

De inkomende en uitgaande geldstromen worden gesaldeerd opgenomen en verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa en de liquide middelen en op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

16.5 Toelichting op de balans per 31 december 2021

ACTIVA

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
1. Beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2		
Aandelen	328.412	282.302
Vastrentende waarden	711.994	691.852
Derivaten	2.109	16.776
Overige beleggingen	105.138	49.726
	<u>1.147.653</u>	<u>1.040.656</u>

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2021	282.302	691.852	16.755	49.726	1.040.635
Aankopen	7.930	59.295	-1.277	0	65.948
Verkopen	-25.750	-39.058	363	-479	-64.924
Herwaardering	63.930	-95	-28.920	-496	34.419
Overige mutaties	0	0	0	56.387	56.387
Stand per 31 december 2021	<u>328.412</u>	<u>711.994</u>	<u>-13.079</u>	<u>105.138</u>	<u>1.132.465</u>

Schuldpositie derivaten (credit)	<u>15.188</u>
	<u>1.147.653</u>

De stijging van de beleggingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2 op totaalniveau is mede het gevolg van de inkomende collectieve waardeoverdracht die in 2021 heeft plaatsgevonden. Begin januari is vanuit Multi-client Pensioenkring 1 een bedrag van € 43.002 ontvangen. Dit betreft een collectieve waardeoverdracht binnen Stap.

De overige mutaties bij overige beleggingen bestaan uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden inzake beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

De overige beleggingen hebben met name betrekking op participaties in de Money Market Funds (€ 77.522), gelden bij liquide middelen bij de vermogensbeheerder (€ 9.696), kastegoeden (€ 3.800), collateral (€ 12.945) en Private Equity (€ 4.989) en zijn kortlopend.

Daarnaast bestaan de overige beleggingen ook uit schulden (€ 3.800) en een klein bedrag aan nog te betalen interest (€ 14) en beide zijn kortlopend.

Het economisch risico ligt bij Multi-client Pensioenkring 2. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

Multi-client Pensioenkring 2 belegt niet in één van de werkgevers.

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	177.699	427.377	1.529	39.993	646.598
Aankopen	133.560	277.005	0	46	410.611
Verkopen	-55.830	-30.697	-12.406	-636	-99.569
Herwaardering	26.873	18.167	27.632	71	72.743
Overige mutaties	0		0	10.252	10.252
Stand per 31 december 2020	282.302	691.852	16.755	49.726	1.040.635
Schuldpositie derivaten (credit)					21
					1.040.656

31-12-2021	31-12-2020
€	€

Aandelen

Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen

328.412	282.302
328.412	282.302

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Vastrentende waarden

Obligaties	107.056	114.397
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	423.825	406.718
Hypotheekfondsen	181.113	170.737
	711.994	691.852

De waarde van de beleggingen in het Hypotheekfondsen betreft de belegging in MM Dutch Mortgage Fund. De beleggingen in vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere fondsen.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Duitse staatsobligaties	131.540	18,5	126.282	18,3

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 181.113 en is meer dan 5% van de totale vastrentende waarden. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over een veelvoud aan fondsen.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Derivaten		
Rentederivaten	-13.079	16.755
	<u>-13.079</u>	<u>16.755</u>

De derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities. Een toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

Overige beleggingen

Kastegoeden	3.800	5.866
Money Market Funds	77.522	28.896
Private equity	4.989	5.742
Schulden inzake beleggingen	-3.814	-12
Collateral	12.945	-16.604
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	9.696	32.746
	<u>105.138</u>	<u>56.634</u>

De vorderingen en schulden inzake beleggingen worden niet separaat op de balans onder de overige vorderingen en schulden gepresenteerd, maar zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

De vorderingen en schulden inzake beleggingen zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Fidelity Institutional Liquidity Fund PLC - The Euro Fund	46.458	44,2	12.917	26,0
Morgan Stanley Liquidity Funds - Euro Liquidity Fund	31.064	29,6	15.978	32,1
	<u>77.522</u>	<u>73,8</u>	<u>28.895</u>	<u>58,1</u>

In tegenstelling tot 2020 zijn de beleggingen in de Money Market funds gesplitst opgenomen naar beleggingsfondsen. De vergelijkende cijfers van 2020 zijn hier tevens op aangepast.

Securities lending

Multi-client Pensioenkring 2 participeert niet in securities lending programma's.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Multi-client Pensioenkring 2 gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Multi-client Pensioenkring 2 kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waardering door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2021					
Aandelen	0	328.412	0	0	328.412
Vastrentende waarden	107.056	423.825	181.113	0	711.994
Derivaten	0	-13.079	0	0	-13.079
Overige beleggingen	0	77.522	4.989	22.627	105.138
	<u>107.056</u>	<u>816.680</u>	<u>186.102</u>	<u>22.627</u>	<u>1.132.465</u>

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Aandelen	0	282.302	0	0	282.302
Vastrentende waarden	114.397	406.719	170.737	0	691.853
Derivaten	0	16.755	0	0	16.755
Overige beleggingen	0	0	5.742	43.983	49.725
	<u>114.397</u>	<u>705.776</u>	<u>176.479</u>	<u>43.983</u>	<u>1.040.635</u>

In 2021 zijn de Money Markets Funds geclassificeerd als 'Afgeleide marktnoteringen'. Aangezien deze in de financiële opstelling 2020 geclassificeerd waren als 'Overig' zijn de vergelijkende cijfers van 2020 hiervoor aangepast.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
2. Beleggingen toeslagendepot voor risico Multi-client Pensioenkring 2		
Vastrentende waarden	12.704	18.864
Overige beleggingen	<u>10.731</u>	<u>20.334</u>
	<u>23.435</u>	<u>39.198</u>

Multi-client Pensioenkring 2 kent per 31 december 2021 vier toeslagendepots met een totale waarde van € 23.435. Voor het toeslagendepot van de oud-deelnemers van Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland geldt dat deze als enige belegd in vastrentende waarden.

Het belegd vermogen in de verschillende depots bedraagt:

Toeslagendepot A (Sanoma):	€ 16.799
Toeslagendepot B (Fresenius):	€ 5.224
Toeslagendepot C (Invista):	€ 1.187
Toeslagendepot D (MC1):	€ 225

	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€
Beginstand 1 januari 2020	18.558	14.705	33.263
Verkopen	0	0	0
Herwaardering	306	-87	219
Overige mutaties	0	-1	-1
Vorming toeslagendepot Fresenius per 16 september 2020	0	5.717	5.717
Eindstand 31 december 2020	18.864	20.334	39.198
Vorming toeslagendepot Invista en MC1 per 1 januari 2021	0	1.421	1.421
Verkopen	-7.500	-10.893	-18.393
Herwaardering	1.340	-70	1.270
Overige mutaties	0	-61	-61
Stand per 31 december 2021	12.704	10.731	23.435

De vastrentende waarden van € 12.704 worden gewaardeerd op afgeleide marktnotering en uitsluitend aangehouden ten behoeve van Toeslagendepot A (Sanoma). Van de overige beleggingen wordt € 2.907 gewaardeerd op afgeleide marktnotering en het overige deel wordt gewaardeerd op basis van overige methoden.

De toeslagendepots worden separaat belegd en maken geen onderdeel uit van de beleggingen voor risico van de Pensioenkring.

Onder de overige mutaties is de kasstroom van de liquide middelen verantwoord.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Vastrentende waarden		
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	12.704	18.864
	12.704	18.864
Overige beleggingen		
Fidelity Institutional Liquidity Fund PLC - The Euro Fund	2.907	13.425
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	7.828	6.909
Schulden inzake beleggingen	-4	0
	10.731	20.334
3. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	572	501
	572	501

Multi-client Pensioenkring 2 heeft met de collectieve waardeoverdrachten ook de bestaande herverzekeringsovereenkomsten overgenomen van het voormalige Stichting Pensioenfonds Invista, Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland en Multi-client Pensioenkring 1. Uit hoofde van deze herverzekeringsovereenkomsten worden lopende uitkeringen ontvangen van elipsLife inzake premievrijstelling. Daarnaast worden er vanuit de voormalige Multi-client Pensioenkring 1 wezenpensioenen ontvangen vanuit Aegon.

De herverzekering van het overlijdensrisico is ondergebracht bij Aegon. Het betreft de uitkering van het partner- en wezenpensioen en een eventuele uitkering van een ANW-hiaat pensioen. Hiervoor is nog geen voorziening opgenomen.

Voor de herverzekering inzake het arbeidsongeschiktheidsrisico is een contract afgesloten bij SCOR. Ook hiervoor is nog geen voorziening opgenomen.

De kredietwaardigheid van de genoemde herverzekeraars is dusdanig dat het Bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
4. Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op de werkgever(s)	2.036	2.735
Vorderingen inzake het toeslagendepot	572	0
Vorderingen inzake collectieve waardeoverdracht	0	1.194
Vorderingen uit herverzekering	947	707
Overige vorderingen en overlopende activa	46	209
	<u>3.601</u>	<u>4.845</u>

De vorderingen op de werkgever(s) betreft nog te factureren premie over november en december 2021 van € 2.036. De premie wordt 2 maanden achteraf in rekening gebracht. De betaling heeft conform afspraak met de werkgevers begin 2022 plaatsgevonden.

De vordering uit herverzekering heeft betrekking op een vordering inzake geclaimde kapitalen bij elipsLife als gevolg van arbeidsongeschiktheid van in totaal € 949 en een bedrag van € 2 dat nog naar herverzekeraar Aegon teruggestort moet worden.

De vordering inzake het toeslagendepot heeft betrekking op de correctie inzake de fictieve kostenvoorziening die fysiek niet meer doorgevoerd kon worden in 2021. Het betreft een vordering ten laste van het toeslagendepot. Hier staat aan de passiva-zijde van de balans een schuld ten opzichte van de beleggingen, die aangehouden worden voor risico van de Pensioenkring, tegenover.

De overige vorderingen betreft een drietal bedragen die door Multi-client Pensioenkring 2 nog moeten worden ontvangen.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

5. Overige activa

Liquide middelen	<u>1.077</u>	<u>1.633</u>
------------------	--------------	--------------

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van de Pensioenkring.

De liquide middelen komen economisch toe aan Multi-client Pensioenkring 2. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

6. Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 2

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Algemene reserve		
Stand per 1 januari	21.506	27.575
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	111.537	-6.069
	<u>133.043</u>	<u>21.506</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2021	2020
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Feitelijke dekkingsgraad	113,3	102,1
Reële dekkingsgraad	87,9	79,5
Beleidsdekkingsgraad	108,7	97,0

De feitelijke dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2 wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad te delen door de Toekomstbestendig indexatie- grens (TBI) per 30 september 2021. Per deze datum is het besluit genomen of er op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden. De collectieve waardeoverdracht van de voormalige Multi-client Pensioenkring 1 in 2021 heeft dekkingsgraad-neutraal plaatsgevonden.

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Multi-client Pensioenkring 2 gebruik van het standaardmodel. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Multi-client Pensioenkring 2. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Algemene reserve Multi-client Pensioenkring 2	133.043	13,3	21.506	2,1
Minimaal vereist eigen vermogen	40.725	4,1	41.785	4,1
Vereist eigen vermogen	135.485	13,5	135.679	13,3

Multi-client Pensioenkring 2 beschikt ultimo 2021 op basis van de beleidsdekkingsgraad niet over het vereist eigen vermogen. Omdat de beleidsdekkingsgraad wel hoger is dan het minimaal vereist vermogen is, is sprake van een reservetekort.

Herstelplan

Multi-client Pensioenkring 2 heeft op 25 maart 2021 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de feitelijke dekkingsgraad verwacht naar 104,7% en werd een beleidsdekkingsgraad verwacht van 103,4%. Op 19 mei 2021 heeft DNB ingestemd met het in 2021 geactualiseerde herstelplan.

Door de stijging van de rente en hogere beleggingsrendementen dan verwacht is de feitelijke dekkingsgraad (113,3%) per eind 2021 hoger uitgekomen dan werd verwacht. De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 108,7%.

DNB heeft op 28 januari 2022 laten weten dat voor Multi-client Pensioenkring 2 geen geactualiseerd herstelplan ingediend hoefde te worden. Waar eerder de beleidsdekkingsgraad leidend was, heeft DNB besloten dat ondanks het feit dat er wettelijk gezien een tekort is, geen herstelplan ingediend hoeft te worden als de gerapporteerde feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2021 (113,8%) hoger is dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen (113,5%).

De definitieve feitelijke dekkingsgraad (113,3%) is per 31 december 2021 net iets lager uitgekomen dan de dekkingsgraad die hoort bij het vereist eigen vermogen (113,5%). Afhankelijk van de ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2022 is het mogelijk dat het herstelplan opnieuw van kracht wordt.

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en -rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2021 is de beleidsdekkingsgraad (108,7%) hoger dan de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen (104,1%). De MVEV-korting is per 31 december 2021 voor Multi-client Pensioenkring 2 niet aan de orde.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het positieve saldo van de staat van baten en lasten van € 111.537 over het boekjaar verhoogd de algemene reserve van Multi-client Pensioenkring 2.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
7. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client Pensioenkring 2	1.002.833	1.022.559
Herverzekeringsdeel technische voorziening	572	501
	<u>1.003.405</u>	<u>1.023.060</u>

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring

Stand per begin boekjaar	1.022.559	621.226
Pensioenopbouw	11.125	11.008
Toeslagverlening	17.665	425
Rentetoevoeging	-5.222	-2.399
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-19.016	-15.558
Wijziging marktrente	-73.011	125.996
Wijziging actuariële grondslagen	1.777	-27.680
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	41.290	309.377
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	5.666	164
	<u>1.002.833</u>	<u>1.022.559</u>

Toeslagverlening

Vanuit toeslagendepot A (Sanoma) is per eind augustus een toeslag toegekend van 2,56% en vanuit toeslagendepot B (Fresenius) per eind augustus een toeslag van 0,99%, aan de deelnemers die daar vanuit het verleden recht op hebben.

Ultimo 2021 is er geen toeslag verleend (2020: 0,00%) aan de overige deelnemers van Multi-client Pensioenkring 2.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB- curve van januari 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder deze regel opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder deze regel opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

Daarnaast heeft DNB in 2020 ervoor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De eerste aanpassing heeft per 1 januari 2021 plaatsgevonden. Het totale effect van de wijziging van de rente bedraagt € -73.011. Hiervan wordt € -80.147 veroorzaakt door de reguliere wijziging van de (markt)rente en € 7.136 door de aanpassing van de UFR-methodiek.

	<u>Rentepercentage per 31 december</u>
2020	0,16
2021	0,56

Wijziging actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de Pensioenkring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

In 2021 heeft Aon de ervaringssterfte van Multi-client Pensioenkring 2 getoetst en op basis van de uitkomsten van deze toetsing is de ervaringssterfte aangepast naar de Aon ervaringssterfte 2021. Door de aanpassingen van de ervaringssterfte stijgt de voorziening pensioenverplichtingen met € 8.938.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	42.104	309.776
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-814	-399
	<u>41.290</u>	<u>309.377</u>

De voorziening pensioenverplichting is als gevolg van waardeoverdracht gestegen met € 42.104. Dit komt met name door de collectieve waardeoverdracht, vanuit Multi-client Pensioenkring 1, die administratief per 1 januari 2021 heeft plaatsgevonden. De collectieve waardeoverdrachten heeft dekkingsgraad-neutraal plaatsgevonden, echter wijkt het totale bedrag dat aan de technische voorziening is toegevoegd af van het ontvangen bedrag. Dit heeft te maken met de gehanteerde waarderingsgrondslagen.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-1.394	-877
Arbeidsongeschiktheid	120	714
Mutaties	72	327
Overige technische grondslagen	6.868	0
	<u>5.666</u>	<u>164</u>

Onder sterfte is de afwijking tussen de werkelijke sterfte ten opzichte van de veronderstelde sterfte weergegeven.

Het effect onder arbeidsongeschiktheid ontstaat als gevolg van een wijziging van de mate van arbeidsongeschiktheid van een arbeidsongeschikte deelnemer.

Onder de overige technische grondslagen is het effect van de schattingswijziging voor de bepaling van de mutatie van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen als gevolg van geactualiseerde parameters ultimo jaar. Ook de verhoging van de kostenvoorziening als gevolg van de collectieve waardeoverdracht van Multi-client Pensioenkring 1 is hierin meegenomen.

De voorziening voor pensioenverplichtingen, inclusief het herverzekerde deel van de technische voorziening is naar categorieën als volgt samengesteld:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	58.328	1.182	56.510	1.095
Pensioengerechtigden	317.535	1.343	315.297	1.139
Gewezen deelnemers	594.180	8.765	624.693	4.555
	<u>970.043</u>	<u>11.290</u>	<u>996.500</u>	<u>6.789</u>
Overig	32.790	-	26.560	-
Voorziening voor pensioenverplichtingen	<u>1.002.833</u>	<u>11.290</u>	<u>1.023.060</u>	<u>6.789</u>

'Overig' bestaat uit de reservering voor toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling.

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. De opbouwpercentages voor het ouderdomspensioen en partnerpensioen zijn door de aangesloten onderneming vrij te kiezen (binnen het fiscale kader).

De financiering voor het partnerpensioen is een keuze van de aangesloten onderneming en kan op opbouwbasis of risicobasis geschieden. Het totaal van het pensioengevend salaris waarover pensioen wordt opgebouwd en de hoogte van de franchise zijn eveneens een keuze van de aangesloten onderneming (binnen de fiscale kaders).

De pensioenregeling kent een aantal keuzemogelijkheden te weten het vervroegen/uitstellen van de pensioeningangsdatum, het ruilen van ouderdomspensioen voor nabestaandenpensioen op pensioendatum of eerdere ontslagdatum, en een variabele hoogte van de pensioenuitkeringen. Onder variabele hoogte wordt verstaan een hoger ouderdomspensioen aan het begin en een lager ouderdomspensioen daarna. Indien een deelnemer voor de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen gaat, heeft de deelnemer de mogelijkheid om een ouderdomspensioen te kiezen dat in het begin net zo hoog is als de jaarlijkse gezamenlijke AOW-uitkering inclusief vakantietoeslag. Tevens is de mogelijkheid om gedeeltelijk met pensioen te gaan in de regeling opgenomen.

Deelname aan de regeling is mogelijk direct nadat de deelnemer met de werkgever een pensioenovereenkomst voor deze pensioenregeling heeft afgesloten. Jaarlijks beslist het Bestuur de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het Bestuur. Multi-client Pensioenkring 2 streeft ernaar de pensioenrechten en pensioenaanspraken jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex alle huishoudens.

De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen recht op toeslag en er kan op de langere termijn geen zekerheid worden gegeven of en in hoeverre toeslagverlening kan plaatsvinden. Of een toeslag kan worden verleend en hoe hoog de toeslag wordt, is afhankelijk van de financiële positie van Multi-client Pensioenkring 2. Het Bestuur van Stap beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en (premiëvrije) pensioenaanspraken worden aangepast. Over de pensioenrechten en pensioenaanspraken is per 31 december 2021 geen toeslag verleend.

Wel is er vanuit toeslagendepot A (Sanoma) per eind augustus een toeslag toegekend van 2,56% en vanuit toeslagendepot B (Fresenius) per eind augustus een toeslag van 0,99%, aan de deelnemers die daar vanuit het verleden recht op hebben.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkinggraad vereist. Het Bestuur van Multi-client Pensioenkring 2 geeft in haar Financiële opstelling elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen.

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden				
1 januari 2019	1,47	-	1,47	1,47
1 januari 2020	1,64	-	1,64	3,13
31 december 2020	0,99	-	0,99	4,16
31 december 2021	2,57	-	2,57	6,84

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 31 december van het boekjaar.

Voor de actieve deelnemers is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen:

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Gemiste toeslagen	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Actieve deelnemers				
1 januari 2019	1,47	-	1,47	1,47
1 januari 2020	1,64	-	1,64	3,13
31 december 2020	0,99	-	0,99	4,16
31 december 2021	2,57	-	2,57	6,84

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 31 december van het boekjaar.

Herverzekeringsdeel technische voorziening

Multi-client Pensioenkring 2 heeft met de collectieve waardeoverdrachten ook de bestaande herverzekeringsovereenkomsten overgenomen van het voormalige Stichting Pensioenfonds Invista, Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland en Multi-client Pensioenkring 1. Uit hoofde van deze herverzekeringsovereenkomsten worden lopende uitkeringen ontvangen van elipsLife inzake premievrijstelling. Daarnaast worden er vanuit de voormalige Multi-client Pensioenkring 1 wezenpensioenen ontvangen vanuit Aegon.

De herverzekering van het overlijdensrisico is ondergebracht bij Aegon. Het betreft de uitkering van het partner- en wezenpensioen en een eventuele uitkering van een ANW-hiaat pensioen. Dit betreft een kapitaalverzekering en hiervoor wordt geen herverzekerde voorziening opgenomen.

Voor de herverzekering inzake het arbeidsongeschiktheidsrisico is een contract afgesloten bij SCOR. Ook hiervoor is nog geen voorziening opgenomen.

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Mutatieoverzicht herverzekeringsdeel technische voorziening		
Stand begin boekjaar	501	0
Mutatie herverzekerd deel	71	0
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0	501
	<u>572</u>	<u>501</u>

8. Overige voorzieningen

Toeslagendepot	<u>22.684</u>	<u>39.198</u>
----------------	---------------	---------------

In 2020 is het toeslagendepot dat werd aangehouden voor de oud-deelnemers van de voormalige Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland en de oud-deelnemers van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland op totaalniveau gepresenteerd. Per 1 januari 2021 zijn er als gevolg van de collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds Invista en de Multi-client Pensioenkring 1 twee toeslagendepots bij gekomen voor de bijbehorende oud- deelnemers. De in totaal vier toeslagendepots worden separaat geadmistreerd en met ingang van 2021 ook zo gepresenteerd.

Deze toeslagendepots zijn gevormd vanuit de verschillende collectieve waardeoverdrachten ten behoeve van de deelnemers die daar recht op hebben en zijn bedoeld om vanuit daar toeslagen toe te kennen aan de oud-deelnemers van de voormalige pensioenfonds en de pensioenkring.

De stand van de toeslagendepots aan de passiva-zijde van de balans is niet gelijk aan de stand van de beleggingen die aangehouden worden ten behoeve van de toeslagendepots. Dit komt omdat er een correctie heeft plaatsgevonden inzake de fictieve kostenvoorziening. Deze correcties zijn begin 2022 verwerkt aan de kant van de beleggingen.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Toeslagendepot A (Sanoma)		
Begin boekjaar	39.198	33.263
Vorming toeslagendepot 2020	0	5.717
Rendement	<u>0</u>	<u>218</u>
	39.198	39.198
Vorming depot B (Fresenius)	-5.712	0
Rendement	1.262	0
Correctie fictieve kostenvoorziening	-411	0
Onttrekkingen	<u>-17.948</u>	<u>0</u>
	<u>16.389</u>	<u>39.198</u>

Per 1 januari 2021 worden alle toeslagendepots separaat geadmistreerd en is uit het toeslagendepot voor de oud- deelnemers van Stichting Pensioenfonds Sanoma Nederland een bedrag van € 5.712 overgeheveld naar het toeslagendepot voor de oud-deelnemers van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland.

De 'Correctie fictieve kostenvoorziening' is het gevolg van de aanpassing van de uitgangspunten voor de kostenvoorziening. De in het toeslagendepot opgenomen fictieve kostenvoorziening (€ 411) is nu onderdeel van de kostenvoorziening in de technische voorziening.

Per 31 augustus 2021 is er vanuit het toeslagendepot een toeslag verleend van 2,65%. Hiervoor is er een bedrag van € 17.948 onttrokken uit het depot.

	<u>31-12-2021</u>
	€
Toeslagendepot B (Fresenius)	
Vorming toeslagendepot B (Fresenius)	5.712
Storting	656
Rendement	-44
Correctie fictieve kostenvoorziening	-127
Onttrekkingen	<u>-1.100</u>
	<u>5.097</u>

Per 1 januari 2021 wordt het toeslagendepot voor de oud-deelnemers van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland separaat geadmistreerd. Na de vorming is er bij de definitieve afronding van de collectieve waardeoverdracht nog een bedrag van € 656 toegevoegd aan het toeslagendepot.

De 'Correctie fictieve kostenvoorziening' is het gevolg van de aanpassing van de uitgangspunten voor de kostenvoorziening. De in het toeslagendepot opgenomen fictieve kostenvoorziening (€ 127) is nu onderdeel van de kostenvoorziening in de technische voorziening.

Per 31 augustus 2021 is er vanuit het toeslagendepot een toeslag verleend van 0,99%. Hiervoor is er een bedrag van € 1.100 onttrokken uit het depot.

	<u>31-12-2021</u>
	€
Toeslagendepot C (Invista)	
Vorming toeslagendepot C (Invista)	1.194
Rendement	-7
Correctie fictieve kostenvoorziening	<u>-29</u>
	<u>1.158</u>

Per 1 januari 2021 is naar aanleiding van de collectieve waardeoverdracht van het voormalige Stichting Pensioenfonds Invista in 2020 een toeslagendepot gevormd. Bij de vorming van het toeslagendepot is eenmalig een bedrag van € 1.194 gestort ten behoeve van de oud-deelnemers van de voormalige Stichting Pensioenfonds Invista.

De 'Correctie fictieve kostenvoorziening' is het gevolg van de aanpassing van de uitgangspunten voor de kostenvoorziening. De in het toeslagendepot opgenomen fictieve kostenvoorziening (€ 29) is nu onderdeel van de kostenvoorziening in de technische voorziening.

	<u>31-12-2021</u>
	€
Toeslagendepot D (MC1)	
Vorming toeslagendepot D (MC1)	227
Rendement	-2
Correctie fictieve kostenvoorziening	<u>-5</u>
	<u>220</u>

Per 1 januari 2021 heeft er binnen Stap een collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden van Multi-client Pensioenkring 1 naar Multi-client Pensioenkring 2. Naar aanleiding van deze collectieve waardeoverdracht is er voor de oud- deelnemers van Multi-client Pensioenkring 1 een toeslagendepot gevormd van € 227.

De 'Correctie fictieve kostenvoorziening' is het gevolg van de aanpassing van de uitgangspunten voor de kostenvoorziening. De in het toeslagendepot opgenomen fictieve kostenvoorziening (€ 5) is nu onderdeel van de kostenvoorziening in de technische voorziening.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
9. Derivaten		
Derivaten	<u>15.188</u>	<u>21</u>

Een uitgebreide toelichting inzake de derivatenpositie is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
10. Overige schulden en overlopende passiva		
Schuld inzake toeslagendepot	572	402
Belastingen en premies sociale verzekeringen	382	377
Schuld inzake het weerstandsvermogen	12	88
Overige schulden en overlopende passiva	<u>872</u>	<u>2.181</u>
	<u>1.838</u>	<u>3.048</u>

De schuld inzake het toeslagendepot heeft betrekking op de correctie inzake de fictieve kostenvoorziening die fysiek niet meer doorgevoerd kon worden in 2021. Het betreft een schuld ten opzichte van de beleggingen die worden aangehouden voor risico van de Pensioenkring. Hier staat aan de activa-zijde van de balans een vordering op de toeslagendepots tegenover.

De post belastingen en premies sociale verzekering betreft de nog af te dragen loonheffing aan Stap, die hoort bij de uitkeringen van de periode december. Deze afdracht heeft in januari 2022 plaatsgevonden.

De overige schulden en overlopende passiva bestaan uit de overlopende kosten uit 2021 (€ 333), nog met Stap af te rekenen exploitatiekosten over het vierde kwartaal van 2021 (€ 138), nog met Aegon af te rekenen distributiekosten over een deel van 2021 (€ 64), de nog te betalen factuur van AAM over het vierde kwartaal (€ 378) en overige crediteuren (€ 1).

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Multi-client Pensioenkring 2 wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Multi-client Pensioenkring 2 is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Multi-client Pensioenkring 2.

Het risicobeleid is verwoord in de ABTN van Multi-client Pensioenkring 2. Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) en (aanvangs)haalbaarheidstoetsen. Ook het crisisplan dat jaarlijks door het Bestuur wordt getoetst en waar nodig wordt aangepast aan de actualiteit, is verwerkt in onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/ afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Multi-client Pensioenkring 2 betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het Multi-client Pensioenkring 2 niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Multi-client Pensioenkring 2 zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat Multi-client Pensioenkring 2 de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Multi-client Pensioenkring 2 verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2021	2020
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	102,1	104,4
Premie	-	-0,1
Uitkering	-	0,2
Toeslagverlening	0,1	-
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsrendementen	4,3	12,2
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	7,8	-17,6
Resultaat op waardeoverdrachten	-	0,2
Aanpassing levensverwachting	-0,9	4,9
Overige oorzaken	0,1	0,3
Kruiseffecten	-0,2	-2,4
Dekkingsgraad per 31 december	113,3	102,1

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Multi-client Pensioenkring 2 buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkringspecifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar.

Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter worden.

De berekening van het vereist vermogen aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2021	2020
	%	%
S1 Renterisico	0,9	0,2
S2 Risico zakelijke waarden	9,0	8,9
S3 Valutarisico	2,7	2,7
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	5,1	5,2
S6 Verzekeringstechnisch risico	3,4	3,4
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actierisico	0,5	0,4
Diversificatie-effect	-8,1	-7,5
	<hr/>	<hr/>
Totaal	13,5	13,3
	<hr/>	<hr/>
	2021	2020
	€	€
Vereist pensioenvermogen	1.138.890	1.158.739
Voorziening pensioenverplichting	-1.003.405	-1.023.060
Vereist eigen vermogen	135.485	135.679
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa +/- schulden)	133.043	21.506
Tekort	-2.442	-114.713

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het tekort wordt bepaald op basis van de vermogensstand ultimo 2021 en dus de feitelijke dekkingsgraad. Uitgaande van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2021 is tevens sprake van een reservetekort.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Multi-client Pensioenkring 2 op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico).

Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Multi-client Pensioenkring 2 loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarde portefeuille wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de renteafdekking bedoeld.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)		6,8		7,5
Vastrentende waarden (na derivaten)		18,0		16,6
(Nominale) pensioenverplichtingen	1.003.405	20,2	1.023.060	20,6

Het renteafdeckingspercentage van 64,0% leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na rente-afdekking stijgt met 11,2 naar 18,0.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	21.382	3,0	21.184	3,1
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	210.110	29,5	166.996	24,1
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	176.625	24,8	198.488	28,7
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	180.652	25,4	187.696	27,1
Resterende looptijd > 20 jaar	123.225	17,3	117.488	17,0
	<u>711.994</u>	<u>100,0</u>	<u>691.852</u>	<u>100,0</u>

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Multi-client Pensioenkring 2 en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de pensioenverplichtingen (inclusief herverzekerd deel) kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	101.887	10,2	94.227	9,2
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	126.261	12,6	121.368	11,9
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	299.788	29,9	306.322	29,9
Resterende looptijd > 20 jaar	475.469	47,3	501.143	49,0
	<u>1.003.405</u>	<u>100,0</u>	<u>1.023.060</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Multi-client Pensioenkring 2 heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille zakelijke waarden bestaat uit aandelen. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste risico versus rendementsafweging.

Valutarisico (S3)

Voor alle beleggingscategorieën wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen, waarbij de valuta binnen vastrentende waarden en aandelen ontwikkelde markten volledig worden afgedekt. De aandelenbeleggingen in opkomende markten worden niet afgedekt.

Het totaalbedrag dat ultimo 2021 in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking € 743.906 (65,7%) (2020: 66,5%). Door valuta-afdekking is het bedrag dat in 2021 in euro's is belegd, na afdekking € 951.053 (84,0%) (2020: 85,0%).

Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 0,2 miljoen (2020: nihil).

	31-12-2021		
	Totaal	Valuta-derivaten	Netto positie
	Voor afdekking	Afdekking	Na afdekking
	€	€	€
EUR	743.906	207.147	951.053
GBP	23.995	-12.811	11.184
JPY	12.363	-5.823	6.539
USD	261.027	-188.308	72.719
Overig	90.970	0	90.970
Totaal niet EUR	<u>388.355</u>	<u>-206.942</u>	<u>181.412</u>
	<u>1.132.261</u>	<u>205</u>	<u>1.132.465</u>

De valutapositie per 31 december 2020 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	31-12-2020		
	Totaal	Valuta-derivaten	Netto positie
	Voor afdekking	Afdekking	Na afdekking
	€	€	€
EUR	692.163	192.165	884.328
GBP	20.466	-11.206	9.259
JPY	12.572	-6.062	6.510
USD	232.456	-171.530	60.926
Overig	79.611	0	79.611
Totaal niet EUR	345.105	-188.799	156.306
	1.037.268	3.366	1.040.635

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Multi-client Pensioenkring 2 heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Multi-client Pensioenkring 2. In aanvulling hierop maakt Multi-client Pensioenkring 2 voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Europa	653.024	57,7	633.763	60,9
Noord-Amerika	265.148	23,4	226.075	21,7
Zuid-Amerika	20.772	1,8	20.885	2,0
Azië-Pacific	92.514	8,2	90.282	8,7
Afrika	8.948	0,8	8.892	0,9
Subtotaal aandelen en vastrentende waarden	1.040.406	91,9	979.897	94,2
Derivaten	-13.079	-1,2	16.755	1,6
Overige beleggingen	105.138	9,3	43.983	4,2
Totaal	1.132.465	100,0	1.040.635	100,0

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren is, op look through basis, als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Energie	43.983	3,9	43.566	4,2
Bouw- en grondstoffen	16.414	1,5	14.698	1,4
Industrie	86.396	7,6	76.409	7,3
Duurzame consumentengoederen	82.568	7,3	75.083	7,2
Consumentengebruiksgoederen	80.032	7,1	75.841	7,3
Gezondheidszorg	51.936	4,6	44.082	4,2
Hypotheken	178.415	15,8	168.475	16,2
Informatietechnologie	100.434	8,9	83.637	8,0
Telecommunicatie	50.348	4,5	47.783	4,6
Nutsbedrijven	32.678	2,9	35.164	3,4
Overheid en overheidsinstellingen	174.850	15,4	179.801	17,3
Vastgoed	7.065	0,6	5.849	0,6
Financiële instellingen	117.747	10,3	105.564	10,2
Liquiditeiten	17.128	1,5	5.965	0,6
Overige	412	-	17.980	1,7
Subtotaal aandelen en vastr. waarden	1.040.406	91,9	979.897	94,2
Derivaten	-13.079	-1,2	16.755	1,6
Overige beleggingen	105.138	9,3	43.983	4,2
Totaal	1.132.465	100,0	1.040.635	100,0

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Multi-client Pensioenkring 2 als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Multi-client Pensioenkring 2 (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Multi-client Pensioenkring 2 transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Multi-client Pensioenkring 2 financiële verliezen lijdt.

Multi-client Pensioenkring 2 heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het vereist eigen vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van beleggingen.

Er is geen minimum- of target rating bepaald voor nominale staatsobligatieleningen, echter wordt er gewerkt met een landenverdeling als percentage van de discretionaire nominale staatsobligatieportefeuille. De volgende landen zijn toegestaan, met achtereenvolgens de bijbehorende percentages, het minimum en maximum:

Land	Minimum gewicht	Neutraal	Maximum gewicht
	%	%	%
Duitsland	50,00	48,00	52,00
Nederland	26,70	24,70	28,70
Finland	13,30	11,30	15,30
Oostenrijk	10,00	8,00	12,00

Voor de beleggingen in inflatiegerelateerde obligaties wordt volledig belegd in Duitsland.

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico met restricties op de minimale krediet rating van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to- Value (LTV) ratio en minimale percentage van hypotheek met staatsgarantie (NHG).

Ultimo 2021 voldeed Multi-client Pensioenkring 2 aan het opgestelde beleid ten aanzien van beheersing van het kredietrisico binnen vastrentende waarden categorieën. Het resultaat hiervan is opgenomen in de verschillende onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating.

In de onderstaande overzichten is deze verdeling van de discretionaire beleggingen opgenomen tezamen met de beleggingen in de beleggingsfondsen.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's, op look through basis, kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Europa	536.583	75,4	524.050	75,8
Noord-Amerika	123.875	17,4	118.451	17,1
Zuid-Amerika	15.129	2,1	15.265	2,2
Azië-Pacific	29.091	4,1	27.688	4,0
Afrika	7.316	1,0	6.398	0,9
Totaal	<u>711.994</u>	<u>100,0</u>	<u>427.376</u>	<u>100,0</u>

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren, op look through basis, is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Energie	34.407	4,8	35.655	5,2
Bouw en grondstoffen	870	0,1	717	0,1
Industrie	54.246	7,6	49.847	7,2
Duurzame consumentengoederen	42.799	6,0	38.444	5,6
Consumentengebruiksgoederen	52.881	7,4	52.547	7,6
Gezondheidszorg	12.551	1,8	11.566	1,7
Hypotheken	178.415	25,1	168.475	24,4
Informatietechnologie	28.714	4,0	26.939	3,9
Telecommunicatie	25.163	3,5	24.576	3,6
Nutsbedrijven	25.593	3,6	26.309	3,8
Overheid en overheidsinstellingen	174.850	24,6	179.800	25,7
Financiële instellingen	69.918	9,8	65.736	9,5
Liquiditeiten	11.010	1,6	3.123	0,5
Overige	577	0,1	8.118	1,2
Totaal	711.994	100,0	691.852	100,0

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureaus zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien er meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert de Pensioenkring de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend
- Twee ratings: de laagste rating is leidend

Op het moment dat er geen rating beschikbaar is dan zal er een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2021 gepubliceerd door Standard & Poor's is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
AAA	176.984	24,9	173.896	25,1
AA	193.607	27,0	195.050	28,2
A	188.735	26,5	176.228	25,5
BBB	115.034	16,2	113.159	16,4
BB	11.831	1,7	8.612	1,2
B	10.200	1,4	10.637	1,5
CCC	1.866	0,3	1.647	0,2
CC	1.248	0,2	1.019	0,2
C	703	0,1	422	0,1
Geen rating	11.786	1,7	11.182	1,6
Totaal	711.994	100,0	691.852	100,0

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

In 2020 is de Pensioenkring overgegaan op de nieuwe prognosetafel AG2020. In deze prognosetafel is geen rekening gehouden met de Covid-19 pandemie. Wel is aangegeven dat het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) hier nader onderzoek naar zou doen.

Op 2 juli 2021 heeft de Commissie Sterfte Onderzoek (CSO) van het AG de publicatie 'AG2020 en de impact van de COVID-19-pandemie: Over- en ondersterfte sinds januari 2020' uitgebracht. Uit dit onderzoek blijkt dat voor de meest recente waarnemingen de Prognosetafel AG2020 geen update behoeft, aangezien er geen oversterfte is ten opzichte van de Prognosetafel AG2020. De verwachting is dat dit mede het gevolg is van de vaccinatieprogramma's.

Ultimo 2021 zijn de technische voorzieningen van de Pensioenkring vastgesteld op basis van de Prognosetafel AG2020.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat Multi-client Pensioenkring 2 in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door Multi-client Pensioenkring 2 geen (volledige) voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

De herverzekering van het overlijdensrisico is ondergebracht bij Aegon. Het betreft de uitkering van het partner- en wezenpensioen en een eventuele uitkering van een ANW-hiaat pensioen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Multi-client Pensioenkring 2 voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Multi-client Pensioenkring 2 heeft met de collectieve waardeoverdrachten ook de bestaande herverzekeringsovereenkomsten overgenomen van het voormalige Stichting Pensioenfonds Invista, Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland en Multi-client Pensioenkring 1. Uit hoofde van deze herverzekeringsovereenkomsten worden lopende uitkeringen ontvangen van elipsLife inzake premievrijstelling.

Voor de herverzekering inzake het arbeidsongeschiktheidsrisico is een contract afgesloten bij SCOR.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en van de hoogte van de dekkinggraad van Multi-client Pensioenkring 2. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenoemde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2021 bedraagt de reële dekkingsgraad 87,9% (2020: 79,5%). Deze risico's zijn verwerkt in de buffer van het verzekeringstechnisch risico ultimo 2021.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Multi-client Pensioenkring 2 op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Multi-client Pensioenkring 2 bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Multi-client Pensioenkring 2 vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de vastrentende waarden binnen de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Ultimo 2021 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Duitse staatsobligaties	131.450	11,2	126.282	11,6

De waarde van de beleggingen in MM Dutch Mortgage Fund bedraagt € 181.113 en is meer dan 2% van het belegd vermogen. Echter de uiteindelijke beleggingen zijn verspreid over veelvoud aan fondsen.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door Multi-client Pensioenkring 2 beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Het Bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen te allen tijde gewaarborgd is en dat de verantwoordelijkheid van het Bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met de ABTN.

Het Bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het Bestuur van Stap.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP Pensioen B.V. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level overeenkomsten agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer is uitbesteed aan AAM (voorheen TKPI) en hiervoor is eveneens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Multi-client Pensioenkring 2 is in scope van de ISAE 3402 controle van zowel TKP als AAM. Voor Stap heeft TKP een aparte ISAE 3402-rapportage opgesteld. Jaarlijks maakt het Bestuursbureau Stap een analyse van de ISAE-rapportages en bespreekt deze met het Bestuur van Stap.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door Multi-client Pensioenkring 2 hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenoemde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Multi-client Pensioenkring 2 bedraagt de tracking error per eind december 0,47% (2020: 0,45%). Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Multi-client Pensioenkring 2 niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Multi-client Pensioenkring 2 niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Multi-client Pensioenkring 2. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Putopties op aandelen: dit betreft al dan niet beursgenoteerde opties waarmee Multi-client Pensioenkring 2 het neerwaartse koersrisico van de aandelenportefeuille kan beperken. Voor deze opties wordt bij de verwerving een premie betaald die onder meer afhankelijk is van het actuele koersniveau van de onderliggende index, de looptijd van de opties en de uitoefenprijs van de opties.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan Multi-client Pensioenkring 2 de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

2021 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Rentederivaten	< 4 oktober 2071	381.812	-13.079	17.118	30.197
		381.812	-13.079	17.118	30.197

Ultimo 2021 zijn er geen zekerheden ontvangen voor de renteswaps en valutaderivaten (2020: € 16.600). Ultimo 2021 collateral gesteld voor een bedrag van € 12.945 (2020: geen). Dit is niet in de balans verwerkt.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Rentederivaten	< 3 mei 2058	277.837	16.755	16.776	21
		277.837	16.755	16.776	21

16.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de oprichting van Multi-client Pensioenkring 2 is de Pensioenkring een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen met Stap. Het contract is voor onbepaalde looptijd. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de vaste kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De vaste kosten per jaar waarvoor een langlopende verplichting geldt zijn, kosten fiduciair beheer (2021: € 1.416, 2020: € 1.149), kosten pensioenadministratie (2021: € 819, 2020: € 712), exploitatiekosten (2021: € 497, 2020: € 454) en distributiekosten (2021: € 126, 2020: € 91).

Zolang Multi-client Pensioenkring 2 is aangesloten bij Stap, is Multi-client Pensioenkring 2 continu gehouden het benodigd weerstandsvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Investeringsverplichtingen

De Pensioenkring heeft ultimo 2021 investeringsverplichtingen ter grootte van € 5.699, waarvan € 3.500 voor wat betreft hypotheekfondsen en € 2.199 voor private equity. In 2020 was dit in totaal € 2.245.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Behoudens vaste bestuursvergoedingen vinden er geen andere transacties tussen de aangesloten partijen plaats.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van Multi-client Pensioenkring 2.

16.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

	2021	2020
	€	€
11. Premiebijdragen voor risico Multi-client Pensioenkring 2		
Pensioenpremie huidig boekjaar	12.132	12.500

De premieopbrengsten zijn niet gesplitst naar een werkgevers- en een werknemersdeel, omdat de totale premie volgens overeenkomst aan de werkgevers in rekening wordt gebracht. Een deel van de premie wordt door de werkgevers ingehouden op het salaris van de werknemers. Aangezien er geen directe relatie is tussen het werkgevers- en het werknemersdeel, kunnen deze niet afzonderlijk worden weergegeven.

De pensioenpremie huidig boekjaar bestaat uit de reguliere premie, die op maandbasis bij de werkgevers in rekening wordt gebracht. De premiefacturatie vindt 2 maanden achteraf plaats. De premie van november en december 2021 is in januari en februari 2022 daadwerkelijk gefactureerd. De premie is op basis van de in januari en februari 2022 gefactureerde bedragen opgenomen in het resultaat per eind 2021.

De kostendekkende premie is de benodigde premie voor voorwaardelijke toezeggingen gebaseerd op ambitie en inschattingen. Multi-client Pensioenkring 2 maakt gebruik van de mogelijkheid om de kostendekkende premie te dempen. Multi-client Pensioenkring 2 voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte premie. De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

	2021	2020
	€	€
Kostendekkende premie	13.354	13.063
Feitelijke premie	12.069	11.623
Gedempte premie	8.351	8.622

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

Kostendekkende premie

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	11.844	11.480
Solvabiliteitsopslag	1.432	1.517
Kosten per deelnemer	78	66
Totaal kostendekkende premie	13.354	13.063

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

Feitelijke premie

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	10.722	10.323
Solvabiliteitsopslag	995	968
Opslag voor uitvoeringskosten	274	266
Kosten per deelnemer	78	66
Totaal feitelijke premie	12.069	11.623

De feitelijke premie, zoals deze in bovenstaande uitsplitsing is opgenomen wijkt € 23 (2020: € 20) af van de premie die daadwerkelijk is ontvangen, vanwege de opslag voor het weerstandsvermogen. Daarnaast zit in de ontvangen premie ook een ontvangst van € 41 die hoort bij 2020.

	2021	2020
	€	€
<i>Gedempte premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	5.251	5.312
Solvabiliteitsopslag	595	672
Opslag voor uitvoeringskosten	127	134
Kosten per deelnemer	78	66
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	2.300	2.438
Totaal gedempte premie	<u>8.351</u>	<u>8.622</u>

Het verschil tussen de kostendeekkende premie en de gedempte premie wordt veroorzaakt doordat de actuarieel benodigde koopsom van de kostendeekkende premie vastgesteld is op basis van de rentetermijnstructuur zoals vastgesteld door DNB met een 12-maands middeling en die van de gedempte premie op basis van het verwachte rendement.

De premie voor 2021 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK. De feitelijke premie na aftrek van de kosten per deelnemer en de opslag ten behoeve van het weerstandsvermogen is hoger dan de gedempte premie. Multi-client Pensioenkring 2 voldoet hiermee aan de wettelijke eisen.

12. Beleggingsresultaten risico Multi-client Pensioenkring 2

2021	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	0	63.930	-257	63.673
Vastrentende waarden	987	-95	-563	329
Derivaten	2.575	-28.920	-174	-26.519
Overige beleggingen	1.169	-496	-21	652
Kosten van vermogensbeheer (overig)	-	-	-671	-671
	<u>4.731</u>	<u>72.743</u>	<u>-1.686</u>	<u>37.464</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-76</u>
				<u>37.388</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen, het bedrag dat in 2021 is afgedragen aan Stap, is € 76 (2020: € 815) en is in mindering gebracht op het totale beleggingsresultaat na aftrek van kosten.

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Aandelen	0	26.873	0	26.873
Vastrentende waarden	1.228	18.167	0	19.395
Derivaten	595	27.632	0	28.227
Overige beleggingen	157	71	0	228
Kosten van vermogensbeheer	-	-	-1.380	-1.380
	<u>1.980</u>	<u>72.743</u>	<u>-1.380</u>	<u>73.343</u>
Mutatie weerstandsvermogen				<u>-815</u>
				<u>72.528</u>

13. Beleggingsresultaten toeslagendepot

2021	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Transactie- kosten	Totaal
	€	€	€	€	€
Vastrentende waarden	0	1.270	0	0	1.270
Overige beleggingen	-62	0	0	0	-62
Kosten vermogensbeheer	-	-	0	0	0
	<u>-62</u>	<u>1.270</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1.208</u>

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Transactie- kosten	Totaal
	€	€	€	€	€
Vastrentende waarden	0	306	0	0	306
Overige beleggingen	-15	-72	0	0	-87
Kosten vermogensbeheer	-	-	0	0	0
	<u>-15</u>	<u>234</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>219</u>

2021	2020
€	€

14. Baten uit herverzekering

Pensioenuitkeringen uit hoofde van herverzekering	<u>71</u>	<u>501</u>
---	-----------	------------

15. Overige baten

Vergoeding kosten derden	0	191
Andere baten	<u>0</u>	<u>2</u>
	<u>0</u>	<u>193</u>

In 2021 is er geen sprake van overige baten.

	2021	2020
	€	€
16. Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	15.302	12.818
Partnerpensioen	1.887	1.445
Wezenpensioen	49	39
Arbeidsongeschiktheidspensioen	80	53
Afkoop pensioenen en premierestitutie	210	51
Overige uitkeringen	144	96
	<u>17.672</u>	<u>14.502</u>

De toename van het bedrag aan uitkeringen is het gevolg van het toename van het aantal pensioengerechtigden in 2021. Dit komt met name door de collectieve waardeoverdracht binnen Stap van Multi-client Pensioenkring 1 naar Multi-client Pensioenkring 2.

Onder de 'Overige uitkeringen' zijn opgenomen de uitkeringen inzake de AOW-compensatie, uitkeringen inzake de ANW-aanvulling en eenmalige uitkeringen.

17. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekostenvergoeding	831	906
Exploitatiekosten Stap	512	464
Distributiekosten Stap	130	91
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	24	9
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-193	-166
	<u>1.304</u>	<u>1.304</u>

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Multi-client Pensioenkring 2 (€ 819), uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving (€ 12).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit Pensioenkringen worden betaald aan Stap inzake governance (€ 512). Deze kosten bestaan uit vaste exploitatiekosten en indien gerealiseerd, kosten voor verleende werkzaamheden door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., kosten voor de actuariële sleutelfunctiehouder, kosten inzake toezicht door AFM en DNB, Pensioenfederatie en kosten voor het Belanghebbendenorgaan en Bestuur.

De distributiekosten betreffen kosten die worden betaald aan Stap. De kosten voor distributie en vertegenwoordiging hebben onder meer betrekking op het uitbrengen van offertes voor de Multi-client Pensioenkringen. Een deel (30%) van de exploitatie- en distributiekosten worden toegerekend aan de vermogensbeheerkosten.

Onder overige kosten zijn bankkosten en kosten inzake communicatie-uitingen opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Multi-client Pensioenkring 2 zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het Bestuursbureau van Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

	2021	2020
	€	€
18. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Multi-client		
Pensioenkring 2		
Pensioenopbouw	11.125	11.008
Toeslagverlening	17.665	425
Rentetoevoeging	-5.222	-2.399
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-19.016	-15.558
Wijziging marktrente	-73.011	125.996
Wijziging actuariële grondslagen	1.777	-27.680
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	41.290	309.377
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	5.666	164
	<u>-19.726</u>	<u>401.333</u>
19. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>71</u>	<u>501</u>
20. Saldo herverzekering		
Premie herverzekering	816	643
Claim inzake herverzekering	-532	-1.421
	<u>284</u>	<u>-778</u>
21. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-99	-100
Inkomende collectieve waardeoverdracht	-44.324	-331.510
Uitgaande waardeoverdrachten	837	415
	<u>-43.586</u>	<u>-331.195</u>
<p>De inkomende collectieve waardeoverdracht heeft betrekking op de collectieve waardeoverdracht van Multi-client Pensioenkring 1, die per 31 december 2020 heeft plaatsgevonden, maar per 1 januari 2021 administratief is verwerkt. Inclusief het overgebleven liquidatiesaldo betrof dit een bedrag van € 43.125.</p> <p>Met betrekking tot de collectieve waardeoverdrachten vanuit het voormalige Stichting Pensioenfonds Invista en het voormalige Stichting Pensioenfonds Fresenius in 2020, zijn in 2021 nog de overgebleven liquidatiesaldi ontvangen van respectievelijk € 1.195 en € 4 ontvangen.</p>		
22. Overige lasten		
Mutatie toeslagendepot	-16.763	5.935
Nog te verwerken mutatie toeslagendepot	0	402
Betaalde interest	6	6
	<u>-16.757</u>	<u>6.343</u>

Onder de overige lasten wordt de toename (of afname) van de langlopende schuld (het toeslagendepot) verantwoord. De mutatie van het toeslagendepot wordt veroorzaakt door stortingen vanuit een collectieve waardeoverdracht, of een afronding hiervan. Daarnaast zijn er bedragen onttrokken als gevolg van de verleende toeslagen vanuit het Toeslagendepot A (Sanoma) en Toeslagendepot B (Fresenius). Tot slot wordt er rendement behaald, omdat de verschillende toeslagdepots separaat worden belegd bij AAM.

16.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Situatie Oekraïne en Rusland

De oorlog tussen Oekraïne en Rusland domineert op dit moment de wereldpolitiek, de financiële markten en de olieprijs. Multi-client Pensioenkring 2 verstrekt via Stap geen uitkeringen aan pensioengerechtigden uit Rusland, maar Multi-client Pensioenkring 2 heeft wel beleggingen in Rusland en Oekraïne. Echter, de blootstelling aan beleggingen in Rusland en Oekraïne is relatief beperkt, onder andere door het uitsluitingsbeleid waardoor er sinds 2019 niet belegd is in Russische staatsobligaties. De Pensioenkring belegt beperkt in aandelen en obligaties van Russische en Oekraïense bedrijven. Per eind 2021 was 0,14% van de totale portefeuille belegd in Russische aandelen en bedrijfsobligaties. Dit was 0,13% in aandelen en obligaties uit Oekraïne.

De Pensioenkring belegt niet in aandelen of obligaties uit Wit Rusland. Als gevolg van de ingestelde sancties mag er niet worden gehandeld in bepaalde (Russische) bedrijven. Daarnaast ligt de handel van aandelen die genoteerd staan in Rusland momenteel stil, waardoor waarderingen onzeker zijn en het onzeker is of de aandelen verkocht kunnen worden. Voor de beleggingen via de AIM MM fondsen is besloten dat alle nieuwe investeringen in Russische en Wit-Russische aandelen en obligaties zijn stopgezet. Een indirect effect is de toegenomen onzekerheid op de financiële markten en een daarmee gepaard gaand negatief sentiment. Stap zal de ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen.

Nieuwe UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een Pensioenkring, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode heeft per 1 januari 2022 een effect van ongeveer -0,8%-punt op de dekkingsgraad van Multi-client Pensioenkring 2.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het Bestuur

Huub Popping
Danielle Melis
Fred Ooms
Marga Schaap

C. Overige gegevens

17.1 Resultaatbestemming

Bedragen x € 1.000

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten Stap

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van 2.205 over het boekjaar wordt op basis van een bestuursbesluit van Stap toegevoegd aan het weerstandsvermogen en het garantievermogen. Het resterende saldo van baten en lasten wordt toegevoegd aan de overige reserves.

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Pensioenkring Eastman

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van € 23.294 over het boekjaar is toegevoegd aan de algemene reserve van Pensioenkring Eastman.

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Pensioenkring SVG

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van 81.443 over het boekjaar is toegevoegd aan de algemene reserve van Pensioenkring SVG.

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Pensioenkring Holland Casino

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van 351.916 over het boekjaar is toegevoegd aan de algemene reserve van Pensioenkring Holland Casino.

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Pensioenkring Douwe Egberts

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Op basis van het bestuursbesluit van Stap wordt uit het resultaat het bedrag toegevoegd van de bestemmingsreserve Tra, zodat deze bestemmingsreserve gelijk is aan de beleggingen Tra. Het resterende saldo van baten en lasten over het boekjaar is toegevoegd aan de algemene reserve. Het resultaat is als volgt verdeeld:

	<u>2021</u>
Bestemmingsreserve Tra	-1.101
Algemene reserves	<u>271.026</u>
	<u>269.925</u>

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Pensioenkring Ballast Nedam

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van 108.930 over het boekjaar is toegevoegd aan de algemene reserve van Pensioenkring Ballast Nedam.

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Pensioenkring GE Nederland

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van 116.417 over het boekjaar is toegevoegd aan de algemene reserve van Pensioenkring GE Nederland.

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Multi-client Pensioenkring 2

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van € 111.537 over het boekjaar is toegevoegd aan de algemene reserve van Multi-client Pensioenkring 2.

17.2 Actuariële verklaringen

Actuariële verklaring Pensioenkring Eastman

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap – Pensioenkring Eastman te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap – Pensioenkring Eastman, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 960.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 40.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Eastman is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangevane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amsterdam, 1 juni 2022
drs. Pieter Heesterbeek AAG
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Actuariële verklaring Pensioenkring SVG

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring SVG te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap – Pensioenkring SVG, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 6.010.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 300.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring SVG is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amsterdam, 1 juni 2022

drs. Pieter Heesterbeek AAG

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Actuariële verklaring Pensioenkring Holland Casino

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Holland Casino te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap – Pensioenkring Holland Casino, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 18.160.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 900.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Holland Casino is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangevane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amsterdam, 1 juni 2022

drs. Pieter Heesterbeek AAG

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Actuariële verklaring Pensioenkring Douwe Egberts

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Douwe Egberts te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Douwe Egberts, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 15.930.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 790.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Douwe Egberts is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amsterdam, 1 juni 2022

drs. Pieter Heesterbeek AAG

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Actuariële verklaring Pensioenkring Ballast Nedam

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Ballast Nedam te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Ballast Nedam, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 4.970.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 248.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Ballast Nedam is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amsterdam, 1 juni 2022

drs. Pieter Heesterbeek AAG

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Actuariële verklaring Pensioenkring GE Nederland

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring GE Nederland te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap – Pensioenkring GE Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 5.190.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 259.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring GE Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amsterdam, 1 juni 2022

drs. Pieter Heesterbeek AAG

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Actuariële verklaring Multi-client Pensioenkring 2

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Multi-client Pensioenkring 2 te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap – Pensioenkring Multi-client Pensioenkring 2, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 10.030.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 500.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de Pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de Pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van de Pensioenkring is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring Multi-client Pensioenkring 2 is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amsterdam, 1 juni 2022

drs. Pieter Heesterbeek AAG

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

17.3 Controleverklaring onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Verklaring over de jaarrekening 2021

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap ('de stichting') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2021 en van het resultaat over 2021 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek ('BW').

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021 van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap te Den Haag gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

de balans per 31 december 2021;

de staat van baten en lasten over 2021; en

de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat ook andere informatie. Dat betreft alle informatie in het jaarverslag anders dan de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie: met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat; alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor

een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 1 juni 2022
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. H.C. van der Rijst RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2021 van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Bijlage 1: Naleving Code Pensioenfondsen 2018

Norm	Thema's en beschrijving norm	Past toe	Legt uit	Toelichting
	<i>Vertrouwen waarmaken</i>			
1	Het Bestuur voert de regeling naar beste vermogen uit, in een evenwichtige afweging van belangen, en heeft hiervoor de eindverantwoordelijkheid.	V		
2	Het Bestuur is verantwoordelijk en zorgt voor de uitvoering van de pensioenregeling. Het heeft een visie op die uitvoering, stelt eisen waaraan deze moet voldoen en bepaalt welk kostenniveau aanvaardbaar is.	V		
3	Het Bestuur stelt een missie, visie en strategie op. Ook zorgt het voor een heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Daarnaast toetst het Bestuur periodiek de effectiviteit van zijn beleid en stuurt zo nodig bij.	V		
4	Bij alle besluiten legt het bestuur duidelijk vast op grond van welke overwegingen het besluit is genomen.	V		
5	Het Bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het Bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het Bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	V		
6	Het Bestuur houdt rekening met de verplichtingen die het fonds is aangegaan en draagt daarbij zorg voor optimaal rendement binnen een aanvaardbaar risico.	V		
7	Het Bestuur zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.	V		
8	Het Bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is. Ook zorgt het ervoor dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is.	V		
9	Het Bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.	V		
	<i>Verantwoordelijkheid nemen</i>			
10	Het Bestuur zorgt voor een heldere en expliciete taak- en rolverdeling tussen Bestuur en uitvoering. Hierbij horen passende sturings- en controlemechanismen.	V		
11	Bij uitbesteding van taken neemt het Bestuur in de overeenkomst met de dienstverlener adequate maatregelen op voor als de dienstverlener of een door hem ingeschakelde derde onvoldoende presteert, de overeenkomst niet naleeft, schade veroorzaakt door handelen of nalaten.	V		
12	Het Bestuur zorgt dat het zicht heeft op de keten van uitbesteding.	V		
13	Het Bestuur zorgt ervoor dat het beloningsbeleid van partijen aan wie taken worden uitbesteed, niet aanmoedigt om meer risico's te nemen dan voor het fonds aanvaardbaar is. Om dit te bereiken maakt het Bestuur dit onderdeel van de contractafspraken bij het sluiten of verlengen van de uitbestedingsovereenkomst of - indien van toepassing - via zijn aandeelhouderspositie.	V		

Norm	Thema's en beschrijving norm	Past toe	Legt uit	Toelichting
14	Het Bestuur evalueert jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering en de gemaakte kosten kritisch en spreekt een dienstverlener aan als deze de afspraken niet of onvoldoende nakomt.	V		
	Integer handelen			
15	Het Bestuur legt de gewenste cultuur vast en stelt een interne gedragscode op.	V		
16	De leden van het Bestuur, het VO of het BO, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers ondertekenen de interne gedragscode van het fonds en een jaarlijkse nalevingsverklaring, en zij gedragen zich daarnaar.	V		
17	Alle nevenfuncties worden gemeld aan de Compliance Officer.	V		
18	Tegenstrijdige belangen of reputatierisico's worden gemeld. De leden van het Bestuur, het VO of het BO, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers vermijden elke vorm en elke schijn van persoonlijke bevoordeling of belangenverstrengeling. Zij laten zich op hun functioneren toetsen.	V		
19	Het lidmaatschap van een orgaan is niet verenigbaar met dat van een ander orgaan binnen het fonds of van de visitatiecommissie.	V		
20	Het Bestuur zorgt dat onregelmatigheden kunnen worden gemeld en dat betrokkenen weten hoe en bij wie.	V		
21	De organisatie kent een klokkenluidersregeling en bevordert dat ook externe dienstverleners een klokkenluidersregeling hebben. De organisatie zorgt ervoor dat men weet hoe en bij wie kan worden gemeld.	V		
22	Het Bestuur kent de relevante wet- en regelgeving en interne regels, weet hoe het fonds daar invulling aan geeft en bewaakt de naleving (compliance).	V		
	Kwaliteit nastreven			
23	Het Bestuur is collectief verantwoordelijk voor zijn functioneren. De voorzitter is eerste aanspreekpunt; hij/zij is als eerste verantwoordelijk voor zorgvuldige besluitvorming en procedures.	V		
24	Het Bestuur waarborgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.	V		
25	Ieder bestuurslid heeft stemrecht.	V		
26	Het Bestuur zorgt voor permanente educatie van zijn leden.	V		
27	Het Bestuur staat open voor kritiek en leert van fouten.	V		
28	Het eigen functioneren is voor het Bestuur en voor het intern toezicht een continu aandachtspunt. Het Bestuur en het intern toezicht evalueren in elk geval jaarlijks het eigen functioneren van het orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betrekken het Bestuur en het intern toezicht één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij.	V		
29	Het eigen functioneren is voor het BO een continu aandachtspunt. Het BO evalueert in elk geval jaarlijks het functioneren van het eigen orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betreft het BO één keer in de drie jaar een onafhankelijk derde partij.	V		
30	Het eigen functioneren is voor het VO een continu aandachtspunt. Het VO evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan.		V	Niet van toepassing

Norm	Thema's en beschrijving norm	Past toe	Legt uit	Toelichting
	Zorgvuldig benoemen			
31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	V		
32	Het Bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit binnen het Bestuur. Daarbij houdt het rekening met opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, geslacht en leeftijd. Het Bestuur toetst de geschiktheid van bestuursleden bij het aantreden en gedurende het bestuurslidmaatschap.	V		
33	In zowel het Bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het Bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het Bestuur te bevorderen.		V	Stap ziet diversiteit niet sec als gender- of leeftijdsdiversiteit, maar streeft naar diversiteit gebaseerd op onder meer: kennis, ervaring, achtergrond en persoonlijkheid. Het onderscheid in gender en leeftijd is daarin een factor, maar geen doel op zich.
34	De zittingsduur van een lid van het Bestuur, het VO, het BO en Raad van Toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de Raad van Toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.	V		
35	Het Bestuur, het BO en het intern toezicht houden bij het opstellen van de profielschets rekening met het diversiteitsbeleid. Het VO houdt hier rekening mee bij het opstellen van de competentievisie.	V		
36	Het Bestuur, het VO of het BO en de Raad van Toezicht leggen bij de vacature de eisen voor de vacante functie vast. Hierbij wordt rekening gehouden met de in de normen 31, 32 en 33 opgenomen eisen.	V		
37	Bij de vervulling van een vacature wordt actief gezocht (en/of actief opgeroepen om te zoeken) naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen. Het Bestuur neemt hierover tijdig contact op met degenen die betrokken zijn bij het voordragen of de verkiezing van kandidaten.	V		
38	Het Bestuur en het BO toetsen voorgedragen kandidaten mede aan de hand van de diversiteitsdoelstellingen.	V		
39	Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het Bestuur, na het horen van de Raad van Toezicht over de procedure. Een lid van de Raad van Toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het Bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het Bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het Bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het Bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.		V	Stap kent voor elke Pensioenkring een Belanghebbendenorgaan (BO) en daarnaast een Vergadering van Belanghebbendenorganen (VvBO). De VvBO wordt gevormd door de voorzitters van alle BO's. Een lid van het bestuur of de Raad van Toezicht wordt benoemd, geschorst en ontslagen door de VvBO in plaats van het Bestuur. Het type Pensioenkring is bepalend voor de samenstelling van het BO en de benoeming, schorsing en het ontslag van de leden vindt conform de Code plaats.

Norm	Thema's en beschrijving norm	Past toe	Legt uit	Toelichting
40	Het Bestuur zorgt dat de statuten een schorsingsprocedure kennen.	V		
	<i>Gepast belonen</i>			
41	Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Dit beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het pensioenfonds. Ook is het beleid passend gelet op de bedrijfstak, onderneming of beroepsgroep waarvoor het fonds de pensioenregeling uitvoert.	V		
42	De beloningen staan in redelijke verhouding tot verantwoordelijkheid, functie-eisen en tijdsbeslag.	V		
43	Het Bestuur is terughoudend als het gaat om prestatie-gerelateerde beloningen. Prestatie-gerelateerde beloningen zijn niet hoger dan 20 procent van de vaste beloning. Ze zijn niet gerelateerd aan de financiële resultaten van het fonds.	V		
44	Het Bestuur voorkomt dat door een te hoge beloning van de leden van het intern toezicht, een financieel belang een kritische opstelling in de weg staat.	V		
45	Bij tussentijds ontslag van een bestuurslid zonder arbeidsovereenkomst of van een lid van het intern toezicht verstrekt het Bestuur geen transitie- of ontslagvergoeding. Bij ontslag van een (andere) medebeleidsbepaler moet een eventuele transitie- of ontslagvergoeding passend zijn gelet op de functie en de ontslagreden.	V		
	<i>Toezicht houden en inspraak waarborgen</i>			
46	Intern toezicht draagt bij aan effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan beheerste en integere bedrijfsvoering.	V		
47	Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	V		
48	Leden van het intern toezicht zijn betrokken bij het pensioenfonds en moeten zich zodanig onafhankelijk opstellen dat belangentegenstellingen worden voorkomen. Ze hebben daarbij het vermogen en de durf om zich kritisch op te stellen richting het Bestuur.	V		
49	De Raad van Toezicht stelt zich op als gesprekspartner van het Bestuur.	V		
50	Het Bestuur weegt de aanbevelingen van Raad van Toezicht of visitatiecommissie zorgvuldig en motiveert afwijkingen.	V		
51	Het BO voert zijn taak uit als 'goed huisvader' (m/v) voor alle belanghebbenden.	V		
52	Het BO zorgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen functioneren.	V		
53	Het BO bewaakt of het Bestuur de uitvoeringsovereenkomst of het uitvoeringsreglement en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het BO of het Bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt.	V		
54	Het BO onderneemt actie als het van oordeel is dat het Bestuur niet naar behoren functioneert.	V		
55	Het Bestuur gaat een dialoog aan met het VO dan wel het BO bij het afleggen van verantwoording.	V		
56	Het Bestuur draagt de accountant of actuaris die controle uitvoert in beginsel geen andere werkzaamheden op dan controle. Geeft het Bestuur wel een andere opdracht, dan vraagt	V		

Norm	Thema's en beschrijving norm	Past toe	Legt uit	Toelichting
	dit zorgvuldige afweging en een afzonderlijke opdrachtformulering.			
57	Het Bestuur beoordeelt vierjaarlijks het functioneren van de accountant en de actuaris en stelt het intern toezicht en VO of BO van de uitkomst op de hoogte.	V		
	Transparantie bevorderen			
58	Het Bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	V		
59	Het Bestuur geeft inzicht in het beleid, de besluitvormingsprocedures, de besluiten en de realisatie van het beleid.	V		
60	Het Bestuur vervult zijn taak op een transparante (open en toegankelijke) manier. Dat zorgt ervoor dat belanghebbenden inzicht kunnen krijgen in de informatie, overwegingen en argumenten die ten grondslag liggen aan besluiten en handelingen.	V		
61	Het Bestuur legt gemotiveerd vast voor welke wijze van uitvoering is gekozen. Deze informatie is beschikbaar voor de belanghebbenden.	V		
62	Het Bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	V		
63	Het Bestuur stelt beleid vast rond transparantie en communicatie. Het Bestuur evalueert dit beleid periodiek en in ieder geval eens per drie jaar.	V		
64	Het Bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het Bestuur.	V		
65	Het Bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het Bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	V		

Bijlage 2: Nevenfuncties Bestuur en Raad van Toezicht

Naam	Nevenfunctie 1	Nevenfunctie 2	Nevenfunctie 3	Nevenfunctie 4	Nevenfunctie 5	Nevenfunctie 6	Nevenfunctie 7
Huub Popping	Geen nevenfuncties						
Fred Ooms	VP Executive Rewards & Pension KPN N.V.						
Danielle Melis	Lid Raad van Commissarissen Blue Sky Group Holding	Lid Raad van Toezicht Stichting Pensioenfonds Medisch Specialisten	Lid van de Raad van Toezicht Kempen Capital Management Beleggingsfondsen	Lid Raad van Commissarissen Triodos Bank N.V.	Voorzitter Bestuur Stichting Madurodam	Lid van de Tuchtcommissie DSI	Docent en participant in kennis en expertise gremia
Marga Schaap	Eigenaar Andersen Co / Strakblauw						
Jacques Moors	Lid Bestuur PFZW, lid van Pensioencommunicatiecommissie PFZW	Lid Bestuursadviescommissie Arbeidsvoorwaarden NVZ	Lid Raad van Toezicht Stichting Sint Jacob				
Rene Vermeirssen	Lid Raad van Advies The Change Collective						
Martine Menko	Ondersteuning Beleggingsadvies commissie De Diaconie Den Haag	Lid Raad van Toezicht Stichting Molenaarspensioenfonds	Lid Bestuur Stichting Netherlands Investment Managers Forum				

Bijlage 3: Begrippenlijst

A ABTN

Afkorting voor Actuariële en Bedrijfstechnische Nota. In deze, door de wet verplicht gestelde nota, wordt het beleid van een Pensioenkring beschreven op het gebied van financiering, beleggingen, pensioenen en toeslagverlening.

AG Prognosetafels

Prognosetafels geven de gemiddelde waargenomen overlevings- en sterftfrequenties binnen de Nederlandse bevolking weer over een afgelopen vijfjarige periode en projecteren die naar de toekomst op basis van de in de in het verleden waargenomen en naar de toekomst doorgetrokken trends in deze frequenties. Zij worden gebruikt bij het berekenen van pensioenpremies en de waardering van de pensioenverplichtingen. Er zijn voor mannen en vrouwen aparte prognosetafels afgeleid: GBM en GBV.

Asset Liability Management (ALM)

Analyse van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille.

B Beleggingsfonds

Instelling die geld van derden belegt in aandelen of andere beleggingssoorten.

Beleggingsmix

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals bijvoorbeeld aandelen, vastrentende waarden en overige beleggingen. Ook wel beleggingsportefeuille.

Benchmark

Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van de beleggingsportefeuille worden afgezet (bijvoorbeeld AEX-index, MSCI-index).

D Dekkingsgraad

De dekkingsgraad is de procentuele verhouding tussen de bezittingen, verlaagd met overige schulden en de voorziening pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre op lange termijn de pensioenverplichtingen kunnen worden nagekomen.

Derivaten

Van effecten afgeleide financiële instrumenten (beleggingsproducten), waarvan de waarde afhankelijk is van de waarde van andere meer onderliggende variabelen als valuta's, effecten en rentes. Voorbeelden zijn futures en swaps.

Discretionaire portefeuille/mandaat

De beleggingen vinden plaats in andere Financiële Instrumenten dan deelnemingsrechten in TKPI Beleggingsinstellingen (discretionaire account).

DNB

De Nederlandsche Bank.

Duration

De gevoeligheid van een waarde voor fluctuaties in de kapitaalmarktrente, rekening houdend met de resterende looptijd van die waarde.

E

Eigen vermogen

Buffer om mogelijke waardedalingen van de in de Pensioenkring aanwezige middelen op te vangen. Pensioenkringen zijn verplicht om te beschikken over een voldoende grote buffer.

Emerging markets (opkomende markten)

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

Euro OverNight Index Average (Eonia)

De Eonia is het eendaags-renteniveau voor het eurogebied. De Eonia is een rente die veel als referentierente gehanteerd wordt binnen de financiële wereld, bij de handel in afgeleide producten

Ervaringssterfte

Omdat aangenomen wordt dat de werkende bevolking gezonder is dan de niet werkende bevolking wordt op basis van ervaringscijfers op de sterftেকansen zoals ontleend aan de prognosetafel een leeftijdsafhankelijke afslag toegepast. Door rekening te houden met deze ervaringssterfte hoeven geen leeftijdscorrecties te worden toegepast.

F

Feitelijke premie

De feitelijke premie is de premie zoals deze daadwerkelijk wordt geheven in het boekjaar.

Financieel Toetsingskader (FTK)

De door de toezichthouder uitgevoerde methodiek voor de toetsing van de financiële opzet en toestand van pensioenfondsen die vanaf 1 januari 2007 verplicht is en per 1 januari 2015 is aangepast (nFTK).

FIRM

FIRM is een methode voor de analyse van risico's bij alle typen ondernemingen waarop DNB toezicht houdt.

Franchise

Het deel van het salaris dat niet wordt meegenomen bij het berekenen van de pensioengrondslag.

Futures

Termijncontract, waarin toekomstige aankoop en verkoop van financiële waarden zijn vastgelegd. Futures worden gebruikt om beleggingsrisico's af te dekken, maar ook voor de uitvoering van tactische asset allocatie.

G

Gedempte kostendeckende premie

De gedempte premie wordt berekend door de rente of het rendement te baseren op een voortschrijdend gemiddelde uit het verleden of het rendement op een verwachting voor de toekomst.

Governance risico

Risico dat door de ingerichte governance structuur en governance eisen die verbonden zijn aan de licentie en aan de doelstelling van Stap t.a.v. een integere en beheerste bedrijfsvoering afbreuk wordt gedaan.

Grondstoffen

Grondstoffen en goederen waarvan de prijs in hoge mate wordt bepaald door de actuele vraag en aanbod. Voorbeelden zijn olie, graan en metalen.

H

Haalbaarheidstoets

De wettelijk voorgeschreven periodiek door de Pensioenkring uit te voeren haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden

Herstelplan

In het geval dat de dekkinggraad van een Pensioenkring lager is dan de vereiste dekkinggraad dient de Pensioenkring een herstelplan op te stellen. In dit plan zijn maatregelen opgenomen waardoor de Pensioenkring binnen de wettelijke kaders kan herstellen.

High yield

Obligaties met een kredietwaardigheid lager dan BBB.

I

ICAAP

Internal Capital Adequacy Assessment Process. ICAAP is een methodiek om te beoordelen in hoeverre de risico's waaraan Stap is blootgesteld, de mate waarin de risico's worden gemitigeerd en de hoeveelheid kapitaal die nodig is om netto risico's af te dekken, inzichtelijk te maken.

Indexatie

Zie toeslagverlening.

IRM

Integraal Risicomanagement (IRM) is het interactieve proces van:

1. Het opstellen van de strategie en hieraan gekoppeld het risicoprofiel en de risicobereidheid,
2. Het identificeren van risico's,
3. Het opstellen en implementeren van het beleid voor risicobeheersing, tot
4. De uitvoering, monitoring en terugkoppeling over risico's en beheersmaatregelen.

ISDA/CSA overeenkomst

Een ISDA overeenkomst is een standaard contract dat OTC-transacties (transacties die niet via de beurs verlopen, maar die direct tussen twee partijen afgesloten worden) tussen institutionele financiële partijen mogelijk maakt. CSA is een bijlage bij het ISDA-contract waarin partijen afspraken maken over het wederzijds te leveren en te accepteren onderpand.

Integriteitsrisico

Het risico dat de integriteit van Stap dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed door niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers, leiding en derden.

IT risico

Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT.

J

Juridische risico

Het risico samenhangend met wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.

K

Kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie fungeert als (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie die Stap in rekening brengt. De kostendeekkende premie bestaat uit de actuariële benodigde premie voor de pensioenverplichtingen, een opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, een opslag voor uitvoeringskosten van de Pensioenkring en de premie die actuariële benodigd is voor de voorwaardelijke onderdelen van de regeling.

Kredietrisico

Het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen niet nakomt.

L

Liquiditeitsrisico

Risico als gevolg van (al dan niet plotseling) optreden van verschillen in timing van ingaande en uitgaande kasstromen.

Lopende Kosten Factor

De Lopende Kosten Factor geeft aan hoeveel doorlopende kosten aan een beleggingsfonds worden toegerekend.

M

Marktrisico

Het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten en wijzigingen in relevante marktomstandigheden voor klanten van (Stap) t.a.v. prijsvolatiliteit (markt en beweging ten opzichte van de markt), concentratie en correlatie (Asset Classes, derivaten en fysieke portefeuille) en concurrentie.

Marktwaaarde

De marktwaaarde is het bedrag waarvoor een recht of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

Matching- / renterisico

Risico als gevolg van het niet gematcht zijn van activa en passiva ten aanzien van rente-, valuta- en inflatierisico.

Middeloon(regeling)

Het middeloon is de hoogte van het gemiddelde salaris gedurende de hele loopbaan. Bij de middeloonregeling hangt het uiteindelijke pensioen af van het aantal jaren dat een deelnemer bij de werkgever in dienst is geweest en het salarisverloop tijdens deze werkzame periode. Het op te bouwen pensioen is bij deze regeling een gewogen gemiddelde van alle pensioengrondslagen over de gehele periode van deelname aan de regeling.

Minimaal vereist vermogen

Het minimaal vereist vermogen is de ondergrens van het vereist vermogen. Het minimaal vereist vermogen beweegt in een nauwe ruimte tussen de 104% en 105%. Een Pensioenkring mag niet te lang op deze ondergrens zitten. Dit staat in de Pensioenwet.

O

Omgevingsrisico

Het risico als gevolg van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Operationele risico

Het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesvoering.

Opkomende markten

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

P Pensioengrondslag

Het gedeelte van het salaris dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw van een deelnemer. De pensioengrondslag wordt berekend door het pensioengevend jaarsalaris te verminderen met de franchise.

R Raad van Toezicht

In het kader van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur is voor het intern toezichthoudend orgaan gekozen worden voor een Raad van Toezicht die het functioneren van het Bestuur toetst en jaarlijks daarover aan het Bestuur rapporteert.

Renterisico

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente.

(Rente)swap

Ruil van rendement op een vastgestelde lange rente tegen een variabele korte rente gedurende een vastgestelde looptijd.

Rentetermijnstructuur (RTS)

Maandelijks door DNB gepubliceerde marktrente met een looptijd van 1 tot 60 jaar, waarmee de toekomstige kasstromen van de pensioenverplichtingen worden verdisconteerd.

Risicopremie

Dit is de premie voor risicodekking.

S SRI beleggingsfondsen

SRI staat voor Social Responsible Investments. Bij dergelijke beleggingsfondsen worden expliciet maatschappelijk verantwoorde beleggingsaspecten meegewogen in het beleggingsbeleid en/of de benchmark.

Stichtingskapitaal en reserves

Zie eigen vermogen.

Swap

Een swap is een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Deze twee componenten worden ook wel de 'legs' van de transactie genoemd. Swaps zijn derivaten, dat wil zeggen dat ze afgeleide producten zijn.

T Technische voorzieningen (voorziening pensioenverplichtingen)

Technische voorzieningen worden gevormd om alle uit de pensioenregeling of andere overeenkomsten voortvloeiende pensioenverplichtingen te kunnen nakomen.

Toekomst bestendig indexeren (TBI)

De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarop de Pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens wordt jaarlijks bepaald en is afhankelijk van de rentestand van dat moment.

Toeslagverlening (indexatie)

Om de koopkracht van pensioenen niet achteruit te laten gaan, kunnen pensioenen worden aangepast. Dit houdt in dat een toeslag kan worden gegeven op het pensioen. Het Bestuur neemt jaarlijks een besluit over het al dan niet verhogen van de pensioenaanspraken. De toeslagverlening bij de Pensioenkring is voorwaardelijk. Er wordt slechts toeslag verleend voor zover de middelen van de Pensioenkring dit toelaten.

U

Uitbestedingsrisico

Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad, door het in gevaar komen van continuïteit van de bedrijfsvoering, geschade reputatie en/of financiële positie en ontoereikende kwaliteit dienstverlening.

Ultimate Forward Rate (UFR)

De UFR is een risicovrije rekenrente voor langjarige contracten, waarin wegens de lange looptijd onvoldoende handel plaatsvindt. Bij looptijden langer dan 20 jaar wordt de lange termijnrente vastgesteld richting een convergentiepunt.

V

Vereist eigen vermogen

Het vermogen dat nodig is om te bewerkstelligen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat de Pensioenkring binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Het wordt berekend conform de daarvoor geldende wettelijke regels.

Vermogenstekort

Onder het FTK is er niet langer sprake van de termen dekkingstekort en reservetekort. Indien een Pensioenkring per kwartaaleinde een beleidsdekkingsgraad heeft die lager is dan het vereist eigen vermogen (bepaald op basis van de strategische beleggingsmix), dan is er sprake van een vermogenstekort. Stap dient voor de desbetreffende Pensioenkring uiterlijk binnen drie maanden na het vaststellen van het vermogenstekort een herstelplan in te dienen bij DNB. In het herstelplan moet worden aangetoond hoe de beleidsdekkingsgraad van de Pensioenkring binnen de gekozen hersteltermijn herstelt tot het vereist eigen vermogen.

Verzekeringstechnische risico's

Het risico dat uitkeringen niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige technische aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van de pensioenovereenkomst.

W

Waardeoverdracht(en)

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van het opgebouwde pensioenrecht.

Weerstandvermogen

Stap houdt per Pensioenkring ten minste een weerstandvermogen aan van 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen. Het beheerd pensioenvermogen bestaat hierbij uit het balanstotaal van een Pensioenkring, waarbij een eventuele negatieve waarde van de derivatenposities gesaldeerd bij de activa is opgenomen. Op grond van de voorschriften van DNB wordt dit liquide belegd. Conform wettelijke voorschriften is het totale minimum weerstandvermogen € 0,5 miljoen en het totale maximum weerstandvermogen is € 20 miljoen.

Werkgeverschapsrisico

Het risico dat door Stap geen invulling wordt gegeven aan de wettelijke en maatschappelijke eisen van goed werkgeverschap.

Z

Zakelijke waarden

Zakelijke waarden zijn risicodragende beleggingen. Voorbeelden zijn bijvoorbeeld aandelen, vastgoed, afgeleide producten en grondstoffen.

Bestuursbureau Stap

Postbus 5061

9700 GB Groningen

T 050 522 30 53

E Info@stappensioen.nl